

BNP PARIBAS FORTIS NV

JAARVERSLAG 2016

BNP PARIBAS

FORTIS

De bank
voor een wereld
in verandering

INLEIDING

BNP Paribas Fortis is een naamloze vennootschap (NV), opgericht en bestaande onder Belgisch recht, met maatschappelijke zetel te Warandenberg 3, 1000 Brussel en geregistreerd onder nummer BE BTW 0403.199.702 (hierna de 'Bank' of 'BNP Paribas Fortis' genaamd).

Het Jaarverslag 2016 van BNP Paribas Fortis omvat zowel de geauditeerde Geconsolideerde als Niet-geconsolideerde Jaarrekeningen, voorafgegaan door het verslag van de Raad van Bestuur, het bericht van de Raad van Bestuur en een Verklaring van Deugdelijk Bestuur, inclusief de samenstelling van de Raad van Bestuur. De geauditeerde Geconsolideerde Jaarrekening 2016 van BNP Paribas Fortis, met de vergelijkende cijfers over 2015, en opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals die zijn aanvaard binnen de Europese Unie, worden gevolgd door de geauditeerde Niet-geconsolideerde Jaarrekening 2016 van BNP Paribas Fortis NV, opgesteld in overeenstemming met het Belgisch Koninklijk Besluit van 23 september 1992 op de jaarrekeningen van kredietinstellingen.

Er wordt van uitgegaan dat de informatie in nota 7.j Consolidatiekring, met aanvulling van de informatie in het Verslag van de Raad van Bestuur en in de Verklaring inzake corporate governance, overeenstemt met de vereiste informatie als vermeld in artikel 168, §3 van de Belgische Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen.

Alle bedragen in de tabellen van de Geconsolideerde Jaarrekeningen staan in miljoenen euro, tenzij anders aangegeven. Alle bedragen in de tabellen van de Niet-geconsolideerde Jaarrekeningen staan in duizenden euro, tenzij anders aangegeven. Omdat de cijfers afgerond zijn, kunnen er geringe verschillen optreden met al eerder gepubliceerde cijfers. Er zijn bepaalde herclassificaties gedaan met betrekking tot de jaarrekeningen van het voorgaande jaar zodat ze vergelijkbaar zijn met dit Jaarverslag.

In de Geconsolideerde Jaarrekening verwijst BNP Paribas Fortis naar de geconsolideerde situatie van BNP Paribas Fortis NV, tenzij anders aangegeven. In de Niet-geconsolideerde Jaarrekening verwijst BNP Paribas Fortis naar de niet-geconsolideerde situatie van BNP Paribas Fortis NV, tenzij anders aangegeven.

Alle informatie in het Jaarverslag 2016 van BNP Paribas Fortis heeft betrekking op de statutaire Geconsolideerde en Niet-geconsolideerde Jaarrekening en bevat niet de contributie van BNP Paribas Fortis aan de geconsolideerde resultaten van de Groep BNP Paribas, die te vinden zijn op de BNP Paribas website: www.bnpparibas.com.

Het Jaarverslag 2016 van BNP Paribas Fortis is beschikbaar op de website: www.bnpparibasfortis.com.

INHOUDSTAFEL

Inleiding	3
BNPPARIBAS FORTIS GECONSOLIDEERD JAARVERSLAG 2016	9
Verslag van de Raad van Bestuur	10
▪ Inleiding door de Voorzitter en de CEO	10
▪ Goede bedrijfsprestaties in een uitdagende financiële en economische omgeving	12
▪ Core Business	13
▪ Maatschappelijk verantwoord ondernemen	20
▪ Liquiditeit en solvabiliteit	29
▪ Voornaamste risico's en onzekerheden	29
Bericht van de Raad van Bestuur	30
Verklaring inzake corporate governance	31
BNPPARIBAS FORTIS GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2016	43
▪ Resultatenrekening op 31 december 2016	44
▪ Overzicht van het nettoresultaat en wijzigingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	45
▪ Balans op 31 december 2016	46
▪ Kasstroomoverzicht op 31 december 2016	47
▪ Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen tussen 1 januari 2015 en 31 december 2016	48
▪ Minderheidsbelangen tussen 1 januari 2015 en 31 december 2016	48
TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2016	49
1 Samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving toegepast door BNP Paribas Fortis	50
1.a Toepasbare grondslagen voor financiële verslaggeving	50
1.b Segmentrapportering	54
1.c Consolidatie	55
1.d Financiële activa en financiële verplichtingen	59
1.e Materiële en immateriële vaste activa	68
1.f Leaseovereenkomsten	69
1.g Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten	70
1.h Personeelsvoordelen	70
1.i Op aandelen gebaseerde beloningen	72
1.j Voorzieningen gerapporteerd onder verplichtingen	73
1.k Actuele en uitgestelde belastingen	73
1.l Kasstroomoverzicht	74
1.m Gebruik van schattingen in de voorbereiding van het jaarverslag	74

2	Toelichting op de resultatenrekening op 31 december 2016	76
2.a	Nettorentebaten	76
2.b	Commissiebatens en -lasten	77
2.c	Nettowinsten/verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	77
2.d	Nettowinsten/verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa en andere financiële activa niet gewaardeerd aan marktwaarde	78
2.e	Nettobaten uit overige activiteiten	78
2.f	Overige algemene bedrijfskosten	79
2.g	Risicokost	79
2.h	Vennootschapsbelasting	81
3	Segmentinformatie	82
3.a	Operationele segmenten	82
3.b	Informatie per operationeel segment	83
3.c	Land-per-landrapportering	84
4	Toelichting op de balans op 31 december 2016	85
4.a	Financiële activa, financiële verplichtingen en derivaten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	85
4.b	Financiële hedgingderivaten	86
4.c	Voor verkoop beschikbare financiële activa	87
4.d	Meting van de reële waarde van financiële instrumenten	88
4.e	Herclassificering van financiële instrumenten die oorspronkelijk werden opgenomen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (trading) of als beschikbaar voor verkoop	99
4.f	Interbankverrichtingen en leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	100
4.g	Leningen en schulden aan en vorderingen op klanten	101
4.h	Achterstallige en dubieuze vorderingen	102
4.i	Schuldbewijzen en achtergestelde schulden	103
4.j	Financiële activa tot einde looptijd aangehouden	104
4.k	Actuele en uitgestelde belastingen	105
4.l	Overlopende rekeningen en overige activa/verplichtingen	106
4.m	Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast	107
4.n	Materiële en immateriële vaste activa en vastgoedbeleggingen	110
4.o	Goodwill	111
4.p	Voorzieningen voor risico's en kosten	114
4.q	Saldering van financiële activa en financiële verplichtingen	114
4.r	Overdrachten van financiële activa	117
4.s	Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten	118
5	Financierings- en garantieverbintenissen	120
5.a	Verstreckte en ontvangen financieringsverbintenissen	120
5.b	Door ondertekening verstreckte garantieverbintenissen	120
5.c	Overige garantieverbintenissen	121

6	Personeelskosten en personeelsvoordelen	122
6.a	Personeelskosten van personeelsvoordelen	122
6.b	Voordelen na uitdiensttreding	122
6.c	Andere langetermijnvergoedingen	128
6.d	Ontslagvergoedingen	128
7	Bijkomende informatie	129
7.a	Voorwaardelijke verplichtingen: juridische geschillen en arbitrage	129
7.b	Bedrijfscombinaties	131
7.c	Minderheidsbelangen	133
7.d	Significante beperkingen in dochterondernemingen, geassocieerde ondernemingen en joints ventures	134
7.e	Gestructureerde entiteiten	135
7.f	Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis	137
7.g	Andere verbonden partijen	141
7.h	Financiële instrumenten per looptijd	144
7.i	Reële waarde van financiële instrumenten tegen geamortiseerde kostprijs	145
7.j	Consolidatiekring	147
7.k	Vergoedingen betaald aan de statutaire bedrijfsrevisoren	153
7.l	Gebeurtenissen na de verslagperiode	154

RISICIBEHEER EN SOLVABILITEIT **155**

1	Risicobeheerorganisatie	157
2	Risicometing en -categorieën	159
3	Solvabiliteit	161
4	Krediet- en tegenpartijkredietrisico	166
5	Marktrisico	185
6	Soeverein schuldenrisico	199
7	Operationeel risico	200
8	Compliance- en reputatierisico	202
9	Liquiditeitsrisico	203

VERSLAG VAN HET COLLEGE VAN ERKENDE COMMISSARISSEN	207
BNP PARIBAS FORTIS JAARVERSLAG 2016 (NIET-GECONSOLIDEERD)	211
Verslag van de Raad van Bestuur	212
Voorstel tot bestemming van het resultaat van het boekjaar	215
Informatie met betrekking tot artikel 523 van het Belgische Wetboek van Vennootschappen	216
Informatie over transacties met verbonden partijen	218
BNP PARIBAS FORTIS JAARREKENING 2016 (NIET-GECONSOLIDEERD)	223
VERSLAG VAN HET COLLEGE VAN ERKENDE COMMISSARISSEN	229
OVERIGE INFORMATIE	233

BNP PARIBAS FORTIS GECONSOLIDEERD JAARVERSLAG 2016

VERSLAG VAN DE RAAD VAN BESTUUR

Inleiding door de Voorzitter en de CEO

BNP Paribas Fortis zette sterke resultaten neer in 2016. De nettowinst kwam uit op EUR 1,73 miljard, 7,4% meer dan in 2015. De leningen aan onze retailbankingklanten in België namen met 4,7% toe tot EUR 96 miljard en de deposito's groeiden met 5,8% tot EUR 116 miljard. Tegelijkertijd hielden we onze algemene bedrijfskosten en risicokost goed onder controle. Met een CET1-ratio van 12,5% behouden we een gezonde solvabiliteit.

We bereikten deze resultaten in een moeilijk economisch klimaat, met aanhoudend lage rentevoeten, hoge taksen in de banksector en onzekere verwachtingen voor de toekomst. Al die factoren zetten het traditionele winstmodel van de banken onder druk. De neerwaartse druk op onze inkomsten, die te wijten is aan de wijdverbreide herfinanciering van hypothecaire leningen, de lagere commissie-inkomsten en de krappere rentemarges, werd in 2016 echter wel gecompenseerd door, onder meer, de volumegroei in België en in Turkije, de sterke resultaten bij Leasing en Personal Finance en in Asset-Liability Management (ALM).

In deze wereld die snel – en soms onverwachts – verandert, bouwen we aan een duurzame bank die de belangen van haar klanten op de eerste plaats zet in alles wat ze doet. Tegelijkertijd komt er een snelle digitale transformatie aan, die de manier waarop de klanten met hun bank willen interageren ingrijpend verandert en dus ook de manier waarop de bank daarop moet inspelen om haar klanten een optimale dienstverlening te kunnen bieden. We hebben nu meer dan één miljoen klanten die mobiel bankieren. Onze digitale interacties met onze klanten zijn in 2016 gestaag toegenomen, wat ons nieuwe, flexibele klanttrajecten helpt verder uit te bouwen. Die zorgen ervoor dat we sneller beantwoorden aan de behoeften en een betere algemene dienstverlening bieden.

Innovatie speelt een cruciale rol in ons langetermijnplan. In juni 2016 lanceerden we Hello home!, het eerste onlineplatform in België, waarmee je je budget voor de aankoop van een huis kunt berekenen, een huis binnen dat budget kunt vinden via de websites van onze vastgoedpartners én online een hypothecaire lening kunt aangaan in alle transparantie. Hello home! biedt onze klanten een compleet nieuwe ervaring.

Verder werden er in de loop van het jaar bijkomende specialisten aangesteld in onze negen Innovation Hubs, waar innoverende bedrijven diensten op maat kunnen krijgen. De bank tracht ze volledig te integreren in het lokale innovatie-ecosysteem en zo interactie te bevorderen met de traditionelere bedrijven die daar gevestigd zijn. We werken ook samen met de bedrijfsaccelerator Co.Station. De twee Co.Station-vestigingen – in Brussel en de onlangs geopende vestiging in Gent – bieden nu onderdak aan zowat 50 prille bedrijven die actief zijn in de digitale sector, met in totaal 350 medewerkers.

In 2016 optimaliseerden we de structuur van ons fysieke netwerk om beter te kunnen beantwoorden aan de behoeften en verwachtingen van de klanten wat betreft expertise en beschikbaarheid van diensten in het kader van een universele bank met sterke lokale roots. We evolueren steeds meer naar een hybride distributiemodel met een naadloze integratie van fysieke en digitale contacten. Zo proberen we het gebruiksgemak voor onze klanten nog te vergroten. Het aangepaste aanbod voor direct sales maakt het onze klanten gemakkelijker om, behalve hun dagelijkse banktransacties uit te voeren, nu ook zelf producten en diensten aan te kopen.

Door het Belgische Sustainable Development Goals Charter te ondertekenen, benadrukten we ons engagement om onze verantwoordelijkheden tegenover de maatschappij in acht te nemen. We breidden ook ons aanbod van maatschappelijk verantwoorde beleggingsproducten (MVB) uit van onze privatebankingklanten tot onze retailbankingklanten. Per eind 2016 bedroegen de MVB-beleggingen in totaal EUR 6,14 miljard.

Bovendien engageerden we ons nog meer tegenover microStart – we verstrekten in 2016 immers 767 nieuwe microkredieten, voor in totaal EUR 6,1 miljoen – en verleenden ook ondersteuning aan zo'n 200 lokale gemeenschapsorganisaties via BNP Paribas Fortis Foundation en Private Banking.

Door Arval aan zijn portefeuille toe te voegen, breidde BNP Paribas Fortis zijn activa uit met een innoverende en sterk presterende Europese leider in autoleasing en wagenparkbeheer. Arval, dat vestigingen heeft in 28 landen, heeft zowel op mature als op opkomende markten groeipotentieel, wat BNP Paribas Fortis in staat zal stellen om zijn risicoprofiel te diversifiëren en zijn rentabiliteit een boost te geven.

Onze drive om een financiële dienstverlener te worden die gelijke tred houdt met de digitale transformatiegolf en altijd prioriteit geeft aan de behoeften van de klant, zou onmogelijk zijn zonder de onophoudelijke inzet en flexibiliteit van onze medewerkers. We zijn er trots op dat we met de werknemersvertegenwoordigers een eerlijke en evenwichtige cao voor de volgende twee jaar hebben kunnen sluiten via dialoog en overleg, zoals we dat altijd al hebben gedaan.

In onze strategie blijven we focussen op het bouwen aan een duurzame bank en we laten ons daardoor leiden in alles wat we doen: in ons sociaal akkoord, in onze investeringen in IT en nieuwe producten, in onze diversificatie via de activiteiten van Arval en in de nieuwe, wendbare manier van het werken van onze medewerkers. We blijven natuurlijk vastberaden om sterke resultaten aan te houden en een gezonde groei te bereiken.

Wij bedanken al onze medewerkers voor de inspanningen die ze leveren en we willen ook graag onze klanten bedanken voor het vertrouwen dat ze in onze bank blijven hebben.

Max Jadot
Chief Executive Officer

Herman Daems
Voorzitter van de Raad van Bestuur

Goede bedrijfsprestaties in een uitdagende financiële en economische omgeving

De economische context in 2016

Het langverwachte herstel van de wereldeconomie bleef ook in 2016 uit. De opkomst van controversiële politici, fluctuerende oliepijzen en divergerend monetair beleid in de loop van het jaar injecteerden onzekerheid in de economische indicatoren. De Belgische economie lijkt klaar voor een heropleving, net als de rest van de eurozone.

Met de verkiezings- en referenda-overwinningen van politici met controversiële standpunten kwam een onderstroom van economisch protectionisme aan de oppervlakte. De golf van vrij-handelsakkoorden en toegenomen internationale samenwerking, die de voorbije decennia het welvaartsniveau spectaculair deed stijgen, stuit zo op steeds meer weerstand.

Een meerderheid van degenen die stemden in het referendum in het Verenigd Koninkrijk sprak zich in juni uit voor een vertrek uit de Europese Unie. Rond diezelfde tijd werd duidelijk dat beide Amerikaanse presidentskandidaten twijfels hadden bij het Trans-Pacific Partnership (TPP). Dichter bij huis was er weerstand tegen de ondertekening van het CETA-akkoord, de handelsovereenkomst tussen de Europese Unie en Canada.

In Turkije werd de algemene omgeving in 2016, na de mislukte staatsgreep in juli, gekenmerkt door verschillende veranderingen, in het bijzonder een sterke stijging van de rentevoeten, depreciatie van de Turkse lira en onzekerheid over de economische vooruitzichten van het land.

In België viel vooral de toegenomen tewerkstelling op. De arbeidskost stabiliseerde grotendeels tijdens het voorbije jaar. De kloof met de rest van Europa verkleinde hierdoor enigszins. België bevindt zich met een werkloosheidsgraad van 8,0% ruim onder het Europese gemiddelde van 10%.

De fossiele brandstoffen zetten ondertussen hun prijsherstel verder. De olieprijs noteerde naar het jaareinde toe aan USD 55 per vat tegenover USD 37 bij de start. Het kartel van olieproducerende landen (OPEC) besloot in november om de productievolumes te verlagen. Het plan om de duurdere Amerikaanse schalieolieproducten uit de markt te concurreren gaat voorlopig de koelkast in.

De stijgende oliepijzen duwden in 2016 het inflatiepeil in Europa hoger. Die bleef met 0,2% nog wel ruim onder de 2%-doelstelling van de ECB. De aanhoudend lage kerninflatie is de voornaamste schuldige. De situatie is anders voor België. De inflatie in 2016 bedroeg er 1,8%. Het is daarmee één van de koplopers in de Eurozone. De hoge kerninflatie vooral te wijten aan de gestegen kosten voor onderwijs en telecom en enkele nieuwe belastingen.

De grote centrale banken bevinden zich in twee verschillende werelden. Enerzijds verhoogde FED-voorzitter Yellen voor de tweede keer sinds het uitbreken van de financiële crisis in 2008 de rente. De Amerikaanse economie komt stilaan op toerental en realiseerde een groei van 1,6% in 2016. Anderzijds houdt de ECB haar stimulerende monetair beleid aan. In de eerste helft van het jaar verlaagde voorzitter Draghi nogmaals de depositorenten. Ondanks de recent aangekondigde vertraging van het opkoopprogramma blijft de groei voor de Eurozone voorlopig steken op 1,7%. De OESO en het IMF braken een lans voor meer fiscale stimuli, maar dan wel enkel door die landen die er de budgettaire ruimte voor hebben.

België valt alvast niet in deze laatste categorie. Met een begrotingstekort van net onder 3% blijft de ruimte voor overheidsinvesteringen eerder beperkt. Door het Europese Stabiliteits- en Groeipact blijft de afbouw van de schuldgraad (106,5% van het bruto binnenlands product in 2016) de voornaamste prioriteit.

Minder positief is de stijgende schuldgraad van de Belgische huishoudens. Over de periode 2010-2015 steeg de verhouding tussen schulden en inkomsten met maar liefst 17 procentpunten. In Europa daalde deze ratio.

Het aantal verstrekte hypothecaire kredieten groeide sterk in 2016, zij het iets trager dan de voorgaande jaren. Er werden eindelijk opnieuw ook meer consumentenkredieten afgesloten dan tijdens het vorige jaar, waardoor de breuk met de negatieve groei van de post-crisis periode definitief lijkt.

De kredietverlening aan niet-financiële ondernemingen nam toe in 2016. Een gelijkaardige evolutie deed zich voor in het hele Eurogebied. De goedkeuringscriteria verstrengden vooral in België. Het aantal uitstaande bedrijfskredieten nam voor het eerst sinds enkele jaren weer toe tegenover vorig jaar.

De evolutie die na de financiële crisis is ingezet en aanstuurt op een strengere reglementering van de banken en hogere belastingen, zal ook in 2017 en de jaren daarna blijven verder gaan. De geleidelijke invoer van de Basel III-overeenkomsten omtrent de toereikendheid van kapitaal zullen leiden tot hogere kapitaalvereisten. Het is ook mogelijk dat daarnaast de minimale risicoweging van kredieten wordt opgetrokken. Andere maatregelen kunnen een meer rechtstreekse invloed hebben op de inkomsten van

sommige producten. Het gecombineerde effect van deze factoren zal een neerwaartse druk zijn op de opbrengsten uit de grotere hoeveelheid kapitaal en op het winstgenererend vermogen. In dat opzicht besliste de Nationale Bank van België in 2015 dat er kapitaaltoeslagen zullen worden toegepast op de Belgische systemische banken, zoals voorzien door CRD IV en de Belgische Bankwet van mei 2014. Gezien systemische banken gedefinieerd worden als financiële instellingen waarvan het faillissement een grote impact zou hebben op het financiële bestel of de reële economie, worden er aan die instellingen bijkomende kapitaalvereisten opgelegd. Deze toeslagen, die voor BNP Paribas Fortis zijn vastgelegd op 1,5%, worden gedurende een periode van drie jaar, begonnen op 1 januari 2016, in stappen van 0,5% ingevoerd.

Core Business

BNP Paribas Fortis

BNP Paribas Fortis bestrijkt zowel de Retail Banking als Corporate & Institutional Banking-activiteiten van de groep BNP Paribas in België. Op 31 december 2016 werkten er in België in totaal 13.981 FTE bij de Bank.

Retail Belgium

De BNP Paribas Fortis Retail Banking-activiteiten omvatten bankdiensten aan een reeks klanttypes, waaronder particuliere klanten, zelfstandigen en beoefenaars van een vrij beroep, kleine en middelgrote bedrijven, lokale bedrijven, bedrijfsklanten en non-profitorganisaties. Retail Belgium verleent zijn diensten via twee netwerken die in 2016 opereerden volgens een gesegmenteerde bedrijfsbenadering: Retail & Private Banking Belgium en Corporate & Public Bank Belgium.

Retail & Private Banking Belgium

BNP Paribas Fortis is de marktleider in Retail & Private Banking (RPB) in België, met 3,52 miljoen klanten en een sterke positie in alle bankproducten. De retailklanten worden bediend via een omni-channel distributiestrategie:

- Het netwerk bestaat uit 785 kantoren (waarvan 241 zelfstandige kantoren), aangevuld door 300 agentschappen onder het merk Fintro en 662 verkooppunten in het kader van een 50-50 joint venture met bpost bank. De 785 kantoren zijn georganiseerd in 93 groepen verspreid over 9 regio's.

- Het digitale platform van RPB omvat een vloot van 3.767 ATM's; een dienst voor onlinebankieren, Easy Banking Web (1,02 miljoen gebruikers), en Mobile banking (810.000 gebruikers).
- Het Easy Banking centre van de Bank is 83 uur per week beschikbaar en behandelt ongeveer 53.000 telefonische oproepen per week.

Het aanbod wordt aangevuld door de digitale bank Hello Bank!

Het langetermijnpartnerschap met AG Insurance versterkt de distributiekraacht van het retailnetwerk en bouwt verder op de jarenlange ervaring op het gebied van bankverzekering.

Met 32 Private Banking Centres en één Private Banking Centre *by James* (waar advies op afstand wordt gegeven via digitale kanalen) is BNP Paribas Fortis een grote speler op de Belgische private banking-markt. Klanten met belegbare activa ter waarde van minimaal EUR 250.000 komen in aanmerking voor private banking-diensten. Zij vormen een aanzienlijke klantenbasis voor beleggingsproducten. Ondertussen richt onze afdeling Wealth Management zich op klanten met meer dan EUR 5 miljoen aan potentiële activa. Deze klanten krijgen een specifiek servicemodel aangeboden en worden voornamelijk bediend vanuit twee Wealth Management Centres, één in Brussel en één in Antwerpen.

In 2016 anticipeerde Retail & Private Banking voluit op de uitdagingen die zich stelden, zoals het veranderende klantengedrag, de nieuwe concurrenten, de technologische evolutie en de striktere regelgeving.

Na een lange voorbereiding werd Easy Banking Web gelanceerd, een nieuwe informatieve publieke website met heel wat meer mogelijkheden voor online bankieren én in dezelfde look & feel als de Easy Banking App. De noodzakelijke migratie-oefening was een enorm werk: 2,4 miljoen klanten migreerden met succes van de oude PC banking naar Easy Banking Web. De aangepaste direct sales flows maken het nu voor de klanten eenvoudiger om zelf end-to-end-producten en -diensten aan te kopen, naast het uitvoeren van verrichtingen.

In 2016 werd ook de structuur van het netwerk aangepast om beter te beantwoorden aan de verwachtingen van de klanten inzake de expertise en de beschikbaarheid binnen het kader van een universele bank met een lokale verankering. Het distributiemodel wordt hybride: fysiek én digitaal contact zijn naadloos geïntegreerd in het leven van onze klanten. Het grondgebied werd ingedeeld in negen regio's met expertiselijnen voor het kantorennet, Priority Banking, de Ondernemersbank, Private Banking en het Easy Banking Centre.

Nieuwe kantoormodellen werden intussen ingevoerd. In Gent en Brussel openden 'Flagships'. Dit kantoor biedt de klant dagelijks bankieren en een niet-bancair aanbod met meer diensten dan tot nog toe mogelijk was, zo onder meer een 'innovation wall' van 20 m² LED met zes interactieve schermen, een Innovation Library, een concept 'book & work' voor vergaderzalen en een Digital Kids Corner.

Het Easy Banking Centre, het call centre van de bank, werd verder uitgebouwd en beschikt over 400 specialisten die de verschillende vragen van de klanten beantwoorden en dit binnen een verruimd uurrooster: van 07.00 tot 22.00 uur tijdens de week, van 09.00 tot 17.00 uur op zaterdag.

Hello Bank! lanceerde als eerste Belgische bank Hello Home, het online platform voor woonkredieten. Bij dit project werd eveneens de samenwerking opgestart met bestaande vastgoedplatformen, zoals ImmoVlan en Ozaam. Dit laat de gebruiker toe om zijn terugbetalingscapaciteit te berekenen en hij krijgt een onmiddellijk overzicht van de onroerende goederen die op de markt beschikbaar zijn en die passen binnen de aldus berekende terugbetalingscapaciteit. Deze nieuwe toepassing werd bekroond met een bronzen medaille op de IAB MIXX-awards in de categorie beste websites.

De aanhoudende lage rentevoeten leidden tot een verdere daling van de rentevoeten op de spaarrekeningen. De politieke onzekerheid in Europa en de Verenigde Staten van Amerika gaf aanleiding tot een gebrek aan vertrouwen bij de beleggers, vertraagde de toename van nieuwe beleggingen en resulteerde in een aangroei van de tegoeden op zicht- en spaarrekeningen, niettegenstaande de lage rentevergoeding. Het aanbod van SRI-beleggingen (Socially Responsible Investments) werd verder uitgebreid en beantwoordt duidelijk aan de behoeften van onze cliënten. Einde 2016 werd reeds EUR 6,14 miljard in deze beleggingen geplaatst. Alhoewel het ruimste gamma van SRI-beleggingen beschikbaar is voor de Private Banking-clieënten, wordt ook een toenemende interesse vanuit Retail banking vastgesteld. Voor deze klanten is Flexinvest, een automatische spaaropdracht in fondsen, een aantrekkelijk antwoord voor een eerste kennismaking met duurzame beleggingen. Deze SRI-beleggingen worden aangeboden in de vorm van fondsen, financiële verzekeringen (Smart Fund Plan SRI) of als notes.

De lage interestvoeten gaven op hun beurt aanleiding tot een belangrijke toename van nieuwe woonkredieten en de herfinanciering van bestaande woonkredieten. Consumer Finance kende eveneens een verdere toename, mede in de hand gewerkt door een verbetering van de digital sales via Easy Banking Web.

Naast het reeds vermelde verruimde aanbod van SRI-beleggingen heeft BNP Paribas Fortis Private Banking haar dienstenaanbod tijdens het jaar verder uitgebouwd. De toenemende complexiteit van de regelgeving op het vlak van beleggingen vereist een intensieve communicatie met de cliënten en een doorgedreven opleiding van de Private Bankers. De cliënten hebben het nieuwe initiatief van de 'Private Banking Expertise Days', een combinatie van cultuur en expertise, erg gewaardeerd. Het cultuurluik bestond uit een aantal geselecteerde musea met gewaardeerde tentoonstellingen. De expertise vonden onze cliënten terug in de workshops en de uiteenzettingen door de Private Banking-experten. Verschillende digitale initiatieven verbeteren de interactie tussen de Private Bank en haar cliënten. Er was de vernieuwde blog van Philippe Gijssels, Chief Strategy Officer, het toegenomen gebruik van iPad in de commerciële contacten, de creatie van een digitaal magazine *Digivision* en de start van 'Privilege Connect'. Deze nieuwe dienst, die de klok rond beschikbaar is, versterkt de bereikbaarheid van de Private Bank voor haar cliënten.

De Ondernemersbank maakte gebruik van de nieuwe netwerkorganisatie om de expertise verder uit te bouwen door de creatie van de Ondernemersbank Centres. Deze specialisatie manifesteert zich in de domeinen kleine en middelgrote ondernemingen, starters, onroerende projecten, landbouw en medische beroepen en moet beter beantwoorden aan de behoeften van deze doelgroepen. Dit gaat gepaard met een doorgedreven opleiding voor de betrokken medewerkers. Op basis van bevragingen bij klanten en workshops met medewerkers werden twee nieuwe business packs ontwikkeld op maat van de ondernemers: Essential Pro en Flex Pro.

Inzake elektronische betaaldiensten werd een competitief aanbod voor elektronisch betalen uitgewerkt en een unieke samenwerking opgezet met SIX Payment Services. Om de digitale expertise bij de klanten van De Ondernemersbank te verhogen werd een samenwerking gestart met Google: via 'Digitale Ateliers' krijgen alle Belgische ondernemers een gratis opleiding in Digitale Marketing. Ook het nieuwe Online Informatie Platform Bizcover is verder ontwikkeld. Momenteel trekt het platform meer dan 70.000 unieke bezoekers. Ten slotte kende de succesvolle campagne 'Boost your Business' een derde editie met een speciale focus op starters.

Corporate & Public Bank Belgium

Corporate & Public Bank Belgium (CPBB) biedt een volledig gamma plaatselijke en internationale diensten aan Belgische bedrijven, overheidsinstellingen en plaatselijke autoriteiten. Met meer dan 600 bedrijfsklanten en meer dan 7.000 midcap-klanten is ze marktleider in deze twee categorieën, en een sterke challenger in public banking, met 570 klanten. Het gamma aangeboden diensten omvat flow-bankingproducten, gespecialiseerde financiële deskundigheid, effecten, verzekeringsproducten, vastgoeddiensten, handelsfinanciering, kasbeheer, factoring en leasing. Daarnaast is ze ook actief op het gebied van fusies en overnames en op de kapitaalmarkt. Een team van meer dan 35 deskundigen in corporate banking en meer dan 170 relatiebeheerders in 16 Business Centres, bijgestaan door skills officers, zorgt ervoor dat BNP Paribas Fortis de vinger aan de pols van de markt houdt.

CPBB zette in 2016 zijn inspanningen voort om de top-of-mind partner te blijven van bedrijven, overheids- en socialprofitorganisaties in België. De strategie van CPBB is er vooral op gericht om voortdurend sterke, op expertise en vertrouwen gebaseerde langetermijnrelaties op te bouwen en te onderhouden. Het hele jaar door werkten de relatiebeheerders van CPBB nauw samen met hun klanten bij het nemen van strategische beslissingen, zodat ze hun de juiste financiële oplossingen konden aanreiken om hun ambities te verwezenlijken. Met zijn ruime aanbod van traditionele en alternatieve producten en diensten blijft CPBB voldoen aan de specifieke financieringsbehoeften van Belgische bedrijven en zo in aanzienlijke mate bijdragen tot de ontwikkeling van het economisch weefsel in België. Het doet daarbij ook een beroep op het internationale netwerk van de groep BNP Paribas, dat meer dan 75 landen beslaat.

In 2016 werkte de bank in een klimaat dat werd gekenmerkt door een zwakke economische groei, lage of zelfs negatieve rentevoeten en een steeds striktere reglementering, terwijl ze ook de uitdagingen moest aanpakken van een digitale revolutie die steeds sneller gaat en onder meer veranderingen teweegbrengt in het klantengedrag. CPBB zette zijn inspanningen vastberaden voort om zich aan te passen aan die en andere toekomstige uitdagingen en zich ervoor toe te rusten om er met succes op te kunnen reageren.

Het voorbije jaar werd ook het nieuwe 'Easy Banking Business'-onlinebankplatform voor bedrijven gelanceerd, dat geavanceerdere features voor interactie met de klanten biedt dan het vorige platform. Het nieuwe platform wordt in 2017 geleidelijk aan uitgebreid met nieuwe functionaliteiten.

CPBB bleef veel nadruk leggen op zijn netwerk van Innovation Hubs, dat speciaal ontwikkeld werd om innovatieve Belgische start-ups en scale-ups te stimuleren en te ondersteunen. De bank organiseerde in 2016 een reeks lokale events om de Innovation Hubs te helpen positioneren in hun lokale ecosysteem en interactie te bevorderen tussen hun start-upklanten en traditionelere gevestigde bedrijven.

Verandering in de ondernemerswereld was een ander thema dat in 2016 werd behandeld. Tien klanten die eind 2015 'The Change League'-wedstrijd van CPBB hadden gewonnen, mochten samen met hun relatiebeheerders een bezoek brengen aan Silicon Valley. In het verlengde van het aanvankelijke doel van de wedstrijd – namelijk de uitwisseling van best practices bevorderen om bedrijven te helpen efficiënter om te gaan met verandering – richtten ze daarna een community van ondernemers op.

CPBB verleende ook ondersteuning bij de opening van het tweede Co.Station in Gent in september. Het nieuwe Co.Station-gebouw heeft 1 800 m² efficiënte werkruimte die prille bedrijven mogen gebruiken gedurende een acceleratieprogramma, dat zes tot tien maanden duurt.

Heel 2016 draaide bij CPBB om co-creatie en ontwikkeling, wat de klanten rechtstreeks ten goede kwam via nieuwe producten en diensten, maar ook voor de bankmedewerkers waren het belangrijke thema's. De medewerkers van CPBB waren rechtstreeks betrokken bij de ontwikkeling en oprichting van het nieuwe, uitgebreidere Corporate Banking, dat vanaf 2017 de activiteiten van CPBB en CIB combineert.

Corporate & Institutional Banking

BNP Paribas Fortis Corporate & Institutional Banking (CIB) biedt zijn klanten in België en overal in Europa toegang tot de hele productenportefeuille van BNP Paribas CIB.

BNP Paribas Fortis CIB, dat deel uitmaakt van CIB EMEA (Europa, het Midden-Oosten en Afrika), omvat vijf businessunits, IT- en operationele support en ook een Competence Centre. In 2016 ging een diepgaande en ingrijpende reorganisatie van start om de CIB- businessunits te integreren met Corporate and Public Bank Belgium (CPBB). De reden voor de fusie van die twee activiteiten is beter toegerust te zijn om tegen 2020 de voorkeursbank van de bedrijfsklanten in België en in het buitenland te worden. Als gevolg van die reorganisatie luidt de nieuwe benaming voor CIB en CPBB vanaf 2017: Corporate Banking.

De vijf businessunits van CIB zijn:

Global Markets: Het in Brussel gevestigde platform legt zich toe op klantgestuurde activiteiten en biedt via toegang tot de platforms van de groep BNP Paribas een globaal productengamma aan. Global Markets bedient vooral Belgische klanten, maar ook Europese grote ondernemingen via het Corporate Coverage-netwerk: het biedt flow- en standaardproducten – waarvoor nabijheid tot de klant en een snelle respons cruciaal zijn – die de bank in staat stellen om lokaal te voldoen aan de meeste behoeften qua valuta- en rentehedging van de klanten. Global Markets kan ook zijn digitale capaciteiten, die gebaseerd zijn op efficiënte en solide IT-platforms, ten volle benutten om de klanten een dienstverlening van de hoogste kwaliteit te bieden.

Financing Solutions: In Brussel bevindt zich het BNP Paribas Group Competence Centre voor gestructureerde financieringsactiviteiten in de EMEA-regio. Het geniet ondersteuning van drie andere belangrijke initiëringsplatforms in Frankfurt, Londen en Madrid. Het Brusselse platform van Financing Solutions biedt de klanten expertise in vijf grote domeinen: Asset and Export Finance, Energy and Infrastructure Finance, Leveraged Finance, Corporate Debt en Media-Telecom Finance.

Transaction Banking EMEA stelt de klanten een geïntegreerd aanbod van flowproducten voor het beheer van hun treasuryactiviteiten in Europa, inclusief Cash Management (nationale en internationale betalingen), Import-Export Trade Finance en Corporate Deposit Management.

Corporate Finance is actief in Mergers & Acquisitions Advisory en in Equity Capital Markets, met focus op klanten in België en Luxemburg.

Private Equity: Het team van Direct Investments steunt de groei en ontwikkeling van bedrijven en verstrekt oplossingen voor aandeelhoudersopvolging door te investeren in instrumenten voor equity financing (financiering met eigen vermogen) en mezzanine financing (hybride financiering) op de thuismarkten. Het team van Fund Investments investeert in private-equityfondsen van topniveau en engageert zich om co-investeringsopportunities te genereren, waarbij het, samen met fondsenbeheerders met een sterke reputatie, de lokale, reële economie ondersteunt via investeringen.

Behalve de businessunits ondersteunt ook BNP Paribas Fortis **CIB ITO** de CIB-business met specifieke IT- en Operations-teams. CIB ITO zorgt voor operationele ondersteuning en systeemonderhoud en -ontwikkeling voor BNP Paribas Fortis en voor enkele andere activiteiten van CIB op groepsniveau.

Het **Trade Solutions Competence Centre**, ten slotte, verleent alle teams die de activiteiten van Trade Solutions wereldwijd beheren en ontwikkelen (CIB, International Financial Services en Domestic Markets) technische en commerciële ondersteuning in de vorm van opleiding, technisch advies en bijstand bij productontwikkeling.

Bijzondere deals afgesloten in 2016¹

- In het kader van de voortdurende financieringsstrategie van Cofinimmo die tot doel heeft de financieringsbronnen te diversifiëren en de looptijden te verlengen, trad BNP Paribas op als sole bookrunner voor een onderhandse plaatsing op tien jaar van EUR 70 miljoen tegen 1,70% bij één grote Europese institutionele belegger, en als joint bookrunner en global coordinator voor een groene sociale-impactobligatie op acht jaar van EUR 55 miljoen tegen 2%.
- BNP Paribas was bookrunner voor de Schuldschein-uitgifte van EUR 300 miljoen voor Etex. De transactie was bedoeld voor de herfinanciering van de obligatielening die het bedrijf in 2012 uitgaf. Een Schuldschein – oorspronkelijk een transactietype uitsluitend voor de Duitse markt – is een vrij nieuw instrument voor Europese bedrijven zonder rating die een lening uitgeven. Het maakt het mogelijk om verschillende looptijden en coupon types te hebben. Door het succes van de uitgifte trok Etex het initieel geplande bedrag van EUR 150 miljoen op tot EUR 300 miljoen.
- Export Finance fungeerde als facility agent en sole lender in een door Delcredere|Ducreire ('D|D') gedekte kredietfaciliteit van EUR 11,5 miljoen voor het Vietnamese ministerie van Financiën. Daarmee wil het ministerie de aankoop financieren van Belgische elektromechanische uitrusting en bijbehorende diensten van CFE in het kader van de vernieuwing van drie pompinstallaties rond de stad Phu Ly (in de provincie Hà Nam) 60 kilometer ten zuiden van Hanoi. Dat project heeft tot doel overstromingen op het platteland tegen te gaan. De Vietnamese overheid ontwikkelde en realiseerde het met steun van de Belgische regering. CFE voerde het uit en de bank financierde het. Daaruit blijkt het sterke engagement van alle betrokken partijen voor maatschappelijk verantwoorde en duurzame ontwikkeling.
- De bank trad op als bookrunner en mandated lead arranger van een volledig niet-achtergestelde herfinanciering van EUR 1,675 miljard voor Action, een toonaangevende internationale non-fooddiscounter met hoofdkantoor in Nederland, waarin investeringsmaatschappij 3i al een belang heeft. De opbrengst van de termijnlening van EUR 1,6 miljard zal worden gebruikt voor de herfinanciering van een bestaande schuld en voor de financiering van een dividenduitkering aan de aandeelhouders van Action.
- BNP Paribas Fortis is arranger, account bank, hedging bank en facility agent van het offshore Northern-windturbinepark, dat op 23 kilometer voor de Belgische kust zal worden gebouwd en een capaciteit van 370 MW zal hebben. Elicio, Eneco en Mitsubishi Corporation bundelden de krachten voor de bouw van het grootste windturbinepark van België, die zal zorgen voor zowat 1.400 directe banen en indirect ook nog eens werk zal verschaffen aan zo'n 1.400 mensen. Vanaf de zomer van 2019 zal het park energie produceren voor zowat 400.000 gezinnen. De totale investering bedraagt EUR 1,2 miljard en het totale financieringsbedrag van de groep van banken belooft EUR 867 miljoen.
- Na een lead van Commercial Banking nam Private Equity – via een kapitaalverhoging in combinatie met een mezzaninefinanciering – een minderheidsparticipatie in Het Anker, een van de oudste brouwerijen van België, die al vijf generaties lang bier brouwt in het Groot Begijnhof van Mechelen.
- Private Equity herbevestigde haar participatie in dampkapspecialist Novy na een transactie waarbij Novy nieuwe aandeelhouders had aangetrokken.
- In februari 2016 verhoogde de geïntegreerde, in mijnbouw en metaalhandel gespecialiseerde groep Nyrstar haar kapitaal met EUR 274 miljoen. De bank trad in die transactie op als co-lead manager.
- In maart rondde Corporate Finance met succes de verkoop af van Martens Energie, een regionale verdeler van petroleumproducten, aan Q8, waarbij het voor de eigenaars van het familiebedrijf optrad.
- Nog in maart werd de reverse stock split voor Dexia afgerond, waarbij BNP Paribas Fortis coördinerende bank en paying agent was. Verder assisteerde de bank in juni nog bij een andere reverse stock split, voor Nyrstar.
- In mei plaatste Bekaert, de wereldmarkt- en technologieleider in staaldraadtransformatie en afdekklagen, een zeer succesvolle converteerbare obligatie van EUR 380 miljoen. De bank nam de rol van joint bookrunner op zich in een, voor het bedrijf en voor de Belgische markt, opvallende historische transactie.

¹ In de lijst van belangrijke transacties kan 'de Bank' zowel BNP Paribas als BNP Paribas Fortis betekenen. Het gaat steeds over klanten waarvoor BNP Paribas Fortis de globale relatie beheert.

- Net voor de zomervakantie sloot de bank in juni enkele mooie fusie- en acquisitietransacties af: voor SD Worx, dat de activiteiten in het Verenigd Koninkrijk van Ceridian overnam; voor het Waalse familiebedrijf Traffic, een verdeler van textiel- en interieurproducten, voor een strategische alliantie met het Franse GiFi Group; en de fusie tussen Allfin en Immobel, waarbij de bank Immobel adviseerde en zo een van de grootste beursgenoteerde vastgoedontwikkelingsmaatschappijen in Europa deed ontstaan.
- In september realiseerde Befimmo een uitgifte voor bestaande aandeelhouders van EUR 127 miljoen, waarin de bank als joint bookrunner fungeerde, een rol die de bank opnieuw te beurt viel toen een ander vastgoedbedrijf – WDP – de aandelenmarkten aanboorde. WDP haalde EUR 177 miljoen vers kapitaal op via een uitgifte voor bestaande aandeelhouders.
- In november slaagde Umicore erin een van zijn historische kernactiviteiten, zijn zinkafdeling namelijk, te verkopen aan OpenGate Capital voor een bedrag van EUR 142 miljoen. De bank adviseerde Umicore daarbij.
- Het jaar werd afgesloten met een andere transactie, die een mijlpaal betekende op de aandelenkapitaalmarkten. Ditmaal voor Greenyard Foods, waarin de bank optrad als joint global coordinator en joint bookrunner bij een eerste converteerbare obligatie van EUR 125 miljoen. Net voor oudejaarsavond kondigden twee beursgenoteerde klanten die de bank adviseerde, twee belangrijke buy-sidetransacties aan: voor Spadel was dat de overname van Devin, een toonaangevende waterproducent op de Bulgaarse markt, en voor Ontex, de overname van de lichaamshygiëne-afdeling van het Braziliaanse Hypermarches. Naar verwachting worden beide transacties afgerond in het eerste kwartaal van 2017.

BGL BNP Paribas SA

De metiers van Domestic Markets

Het metier Retail Banking (la Banque de Détail et des Entreprises) van BGL BNP Paribas is actief in retailbanking (la Banque de Détail), bedrijfsbankieren (la Banque des Entreprises), private banking (la Banque Privée Luxembourg) en direct banking (la Banque Directe). Via al die activiteiten biedt het een uitgebreid gamma van financiële producten en diensten aan: van het beheer van zichtrekeningen tot spaar- en bankverzekeringsproducten en specifieke diensten – zoals leasing en factoring – voor professionele klanten en bedrijven (cashmanagement met name).

Het commercieel net telt 41 kantoren en 5 Private Banking Centres die zich vooral richten op vermogende ingezetenen; en verder nog een honderdtal geldautomaten en een onlinekantoor met een specifiek aanbod. Direct banking (la Banque Directe) omvat sinds

2014 alle onlinebankactiviteiten, waaronder NetAgence (dagelijkse banktransacties) en Personal Investors (beleggingsadvies).

BNP Paribas Leasing Solutions, de lokale marktleider in financiële leasing, biedt professionele klanten aantrekkelijke oplossingen voor de financiering van hun bedrijfsuitrusting.

Arval verleent fullserviceleasingdiensten exclusief voor bedrijven; het stelt zijn klanten oplossingen voor die hun wagenparkbeheer en mobiliteit vereenvoudigen en optimaliseren.

De metiers van International Financial Services

BNP Paribas Wealth Management stelt vermogens- en beleggings-beheeroplossingen op maat en een waaier van high-end producten en diensten voor: beleggingsadvies, discretionair beheer, vermogensorganisatie en -planning, financiering, diensten voor dagelijks bankieren en ook expertise in vermogensdiversifiëring.

BNP Paribas Investment Partners biedt institutionele klanten en tussenpersonen wereldwijd een volledig gamma van beleggings-beheerdiensten aan.

Cardif Lux Vie voldoet met zijn gamma van producten en diensten aan de behoeften van klanten in drie complementaire marktsegmenten: internationale levensverzekeringen voor klanten van Wealth Management, levensverzekeringen voor retailklanten (via het kantorennet van BGL BNP Paribas) en groepsverzekeringen voor bedrijven.

BNP Paribas Real Estate biedt maatwerkoplossingen dankzij een multidisciplinair aanbod van 6 vastgoedmetiers: Property Management, Valuation, Consulting, Transaction, Property Development en Investment Management.

Corporate & Institutional Banking

Het metier Corporate and Institutional Banking Luxembourg (CIB) biedt de klanten van de bank – voornamelijk bedrijven en institutionele klanten – financierings- en kapitaalmarktgerelateerde producten en diensten in Luxemburg.

CIB Luxembourg spitst zich vooral toe op vier kernactiviteiten:

- Correspondent Banking, dat voldoet aan de dagelijkse, rekeninggerelateerde behoeften van institutionele klanten;
- Credit, dat zich specifiek toelegt op financieringen voor bedrijven en institutionele klanten;
- Financing Solutions, dat zorgt voor financieringen van materiële activa;
- Prime Solutions & Financing, dat zich gespecialiseerd heeft in investeringsoplossingen met onderpand voor institutionele klanten.

Verder staat de afdeling Financial Institutions Coverage de vier kernactiviteiten bij voor de begeleiding van de metiers bij de klantrelaties.

Tot slot is er nog BNP Paribas Securities Services Luxembourg, dat al lang kan bogen op een erkende expertise en een unieke knowhow in fondsenbeheer, internationale obligatie-emissies en hun respectieve structurering.

Türk Ekonomi Bankası A.Ş. (TEB)

BNP Paribas Fortis is in Turkije actief via TEB, waarin het een belang van 48,72% heeft via TEB Holding en BNP Paribas Fortis Yatirimlar Holding A.Ş.

Wat zijn marktaandeel voor leningen en deposito's betreft, was TEB per 30 september 2016 10de gerangschikt in de Turkse banksector. TEB biedt in Turkije de volledige waaier van retailproducten en -diensten van de groep BNP Paribas aan.

Met zijn gediversifieerd productengamma, zijn servicekwaliteit en zijn ervaring trekken TEB Retail and Private Banking activiteiten geleidelijk steeds meer klanten aan, die het zowel via zijn bricks-and-mortarkantoren als via zijn onlinekanalen bedient. Het streeft ernaar de hoofdbankier van al zijn klanten te worden.

Het CEPTETEB Digital Banking Platform, dat in maart 2015 werd gelanceerd en zijn klanten zowel financiële als niet-financiële diensten aanbiedt, bleef zich in 2016 verder toeleggen op zijn digitale kanalen, waarbij het zijn klantenbasis uitbreidde. CEPTETEB biedt een klantervaring gebaseerd op snelheid en gebruiksgemak. Zo kunnen nieuwe klanten o.m. online klant worden. In amper anderhalf jaar is het een van de snelst groeiende digitale banken in Turkije geworden, die nu 350 000 klanten bedient en in totaal voor TRY 3,4 miljard aan deposito's in beheer heeft.

TEB biedt exclusieve maatwerkproducten en -diensten voor kmo's, micro-ondernemingen, landbouwbedrijven, kmo's geleid door/in handen van vrouwen, en start-ups, op basis van een 'Consultant Bank'-benadering, die al sinds 2004 voor een doorbraak op de markt zorgt. TEB fungeert niet alleen als een traditionele bank die haar klanten financiële diensten verleent, maar kiest ook voor een innovatieve benadering die voorziet in bedrijfsadviesdiensten zoals informatieverspreidingstools, bedrijfsbeheeropleidingen en consultancy, en in de organisatie van netwerkevents, om de klanten hun business te helpen ontwikkelen. Het beleid van TEB leidde ertoe dat International Finance Corporation (IFC), een lid van World Bank Group, de bank in een casestudy van 2011 erkende als een van de drie

beste banken voor de verstrekking van de meest alomvattende niet-financiële diensten aan kmo's.

Tot de diensten van Corporate Banking behoren o.m. internationale handelsfinanciering, gestructureerde financiering, cashmanagement, kredietdiensten en hedging van valuta's, rentevoeten en grondstoffengerelateerde risico's.

TEB, dat een zeer succesvol fusievoorbeeld stelde op de Turkse markt, blijft sterke resultaten neerzetten. Over heel 2016 presteerde de bank goed, zowel wat het genereren van inkomsten betreft, als qua winstgevendheid, ondanks de minder gunstige omstandigheden in de Turkse banksector.

TEB maakt zijn diensten gestaag toegankelijker voor zijn klanten en heeft nu in totaal 515 kantoren en ruim 1 700 geldautomaten in heel Turkije. De bank breidt niet alleen haar netwerk uit, maar werkt ook aan een betere efficiency. In de periode van eind 2009 tot eind 2016 wist ze de meeste van haar efficiency-indicators aanzienlijk te verbeteren.

Intussen is de bank, via haar TEB Family Academy, van start gegaan met een campagne rond financiële voorlichting en toegang tot financiële diensten. Dat initiatief op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen vloeit voort uit de vastberadenheid van TEB om gezinnen een betere toekomst voor zichzelf te helpen creëren. Sinds oktober 2012 volgden ruim 225 000 mensen gratis face-to-faceopleidingen in financiële voorlichting. Bovendien genoten meer dan 11 miljoen leerlingen, dankzij TEB Family Academy, onderricht in financiële voorlichting. Bovendien is TEB Family Academy van plan de volgende drie jaar gelijkaardige ondersteuning te verlenen aan vijf miljoen volwassenen via een project genaamd 'Ik kan mijn eigen budget beheren', dat van start ging in het vierde kwartaal van 2016. TEB Family Academy werkte daarvoor samen met het directoraat-generaal voor levenslang leren van de regering. Terwijl het project zich hoofdzakelijk zal richten op gezinnen van wie verondersteld wordt dat ze een beperkte financiële kennis hebben, zal het ook 1 000 leraars opleiden in financiële voorlichting zodat ze hun getuigschrift van financiële-voorlichtingsinstructeur kunnen behalen via gemeenschapsonderwijscentra in 81 steden in Turkije. TEB wil ook 1,2 miljoen leerlingen uit het secundair technisch en beroepsonderwijs bereiken via een partnership met het directoraat-generaal voor technisch en beroepsonderwijs. Via die partnerships zal TEB Family Academy tegen eind 2019 zowat 20 miljoen mensen - ruwweg 25% van de Turkse bevolking - bereiken.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

BNP Paribas Fortis ondertekende in september 2016 het Belgische Sustainable Development Goals (SDG) Charter. Daarmee bevestigt de bank haar engagement om de 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties te behalen. Dat blijkt ook uit haar voortdurende inspanningen om duurzame economische ontwikkeling te helpen financieren en een positieve impact te hebben op haar stakeholders en op de hele samenleving.

Economie

De uitstaande kredieten aan bedrijven en particulieren bedroegen in 2016 96 miljard euro, waarmee BNP Paribas Fortis de reële economie sterk blijft ondersteunen. De uitstaande kredieten voor investeringsprojecten in de groene sector en de socialprofitsector beliepen 6,9 miljard euro. Dat bedrag omvatte onder meer EUR 2,6 miljard aan investeringen in de socialprofitsector (ziekenhuizen, scholen, universiteiten enz.), EUR 2,3 miljard aan groene hypothecaire leningen en EUR 1,8 miljard ter ondersteuning van projecten rond duurzame energie.

Dankzij de publiek-private samenwerking 'Schools for Tomorrow' gingen er 87 gerenoveerde of nieuwbouwscholen open in 2016. Het project werd ook uitgebreid tot 17 nieuwe scholen, wat het totale aantal bij de projectvoltooiing op 182 scholen zal brengen.

De bank legde zich in 2016 verder toe op maatschappelijk verantwoorde beleggingen (MVB). De portefeuille nam met 30% toe tot 6,1 miljard euro en het expertisedomein staat nu centraal in de opleiding van onze private bankers. De BNP Paribas SRI Fund of Funds Portfolio kende (met 3 miljard euro aan activa en 20 000 beleggers) heel wat succes zodat de bank EUR 736 000 aan portefeuillebeheerskosten aan het Venture Philanthropy Fonds van de Koning Boudewijnstichting kon schenken. Dat vergrootte de financiële middelen van het Venture Philanthropy Fonds, dat organisaties en bedrijven uit de sociale economie structurele ondersteuning verleent. Bovendien kregen de klanten die in het SRI-fonds belegden, de mogelijkheid om te stemmen voor hun favoriete maatschappelijke project, dat dan extra middelen kreeg en ook publiciteit genoot via de bank.

De ondersteuning van het sociaal ondernemerschap is nu stevig verankerd in de organisatie van de bank. Ze stelde in het hele kantorennet immers 37 deskundigen aan om de sociaal ondernemers nog beter bij te staan. De uitstaande leningen aan sociaal ondernemers bedroegen per eind 2016 in totaal 84 miljoen euro. Toch omvat het engagement van de bank veel meer dan alleen het verstrekken van leningen. Het houdt ook in dat het sociaal ondernemerschap proactief wordt opgenomen in ons aankoopbeleid, en dat er netwerkopportunities worden gecreëerd zoals de 'Meetups', die samen met de Sociale Innovatiefabriek werden georganiseerd. Bovendien gingen 60 managers in het kader van hun opleidingsprogramma voor het derde jaar op rij een Social Business Challenge aan, waarbij ze een businessprobleem hielpen oplossen voor een sociaal ondernemer. Een van die challenges leidde tot de opzet van de 'Manuwash'-service – twee carwashvoorzieningen gerund door Manufast (een sociale onderneming die mensen in dienst heeft met een – hoofdzakelijk mentale – handicap) in onze kantoorgebouwen in Brussel.

De Belgische sociaal ondernemers stonden ook in de schijnwerpers op de WAVE-tentoonstelling. Het doel van die tentoonstelling, die al sinds 2014 de wereld rondreist, is 'collectieve vindingrijkheid' te benadrukken. Aan de hand van voorbeelden van innovatieve projecten illustreert WAVE de voornaamste stromingen in de collectieve vindingrijkheid, zoals cocreatie en de deeleconomie. De opening van de tentoonstelling in Brussel viel samen met de start van CrowdSourcing Week, dat plaatsvond in het hoofdkantoor van BNP Paribas Fortis. Dat event bracht vernieuwers met uiteenlopende achtergronden samen, plus meer dan 80 sprekers, die hun kijk gaven op de uitdagingen waarvoor onze maatschappij nu staat. Er werden vier witboeken opgesteld over educatie, de energietransitie, het milieu en de stedelijke ontwikkeling.

De opening van Co.Station in Gent in september 2016 was nog een mijlpaal. BNP Paribas Fortis was medeoprichter van die accelerator, die als hoofdtak heeft assistentie te verlenen aan prille bedrijven uit de digitale sector. Beide Co.Station-vestigingen, in Brussel en in Gent, bieden nu onderdak aan ruim vijftig bedrijfjes met in totaal 350 werknemers. In de loop van het jaar werden ook bijkomende deskundigen aangesteld voor onze Innovation Hubs, waar vernieuwende bedrijven terecht kunnen voor diensten op maat. Die Innovation Hubs zijn nu in negen steden in België gevestigd, maar de bank streeft ernaar om ze volledig te integreren in de lokale ecosystemen voor start-ups en scale-ups.

Alle zaken die BNP Paribas Fortis doet, zijn onderhevig aan de policy's voor gevoelige sectoren van de groep BNP Paribas. Tot nog toe past de bank acht specifieke sectorpolicy's toe, heeft ze publiekelijk een standpunt rond de tabaksindustrie ingenomen en een uitsluitingslijst voor bepaalde goederen en activiteiten gepubliceerd. Dat alles kan op de corporate website worden geraadpleegd. Van de 29 voorgenomen transacties die in 2016 aan een grondig onderzoek werden onderworpen om na te gaan of ze voldeden aan de sectorpolicy's, werden er zeven geweigerd. Om hun kennis van de sectorpolicy's van de groep te vergroten, volgden zo'n 952 medewerkers die in hun werk te maken hebben met gevoelige sectoren, diverse opleidingen, waaronder een nieuwe opleidingsmodule over de landbouwsector.

Verder krijgen de bankmedewerkers ook voortdurend opleiding over Compliance-gerelateerde zaken. In 2016 bestond die uit verplichte e-learningmodules voor alle medewerkers over topics als 'Know Your Customer', 'Sanctions & Embargoes', 'Anti Money Laundering' en de nieuwe Gedragscode van de groep. Bovendien werd er 600 uur face-to-faceopleiding gegeven over thema's zoals Financial Security, Protection of Clients' Interests, Professional Ethics, Market Abuse, Privacy & Data Protection.

BNP Paribas Fortis erkent dat de opsporing van betalingsfraude steeds complexer wordt in dit tijdperk van digitaal bankieren en richtte daarom in 2016 een leerstoel 'Fraud Analytics' op aan de KU Leuven. Door het onderzoek op dat gebied te steunen, wil de bank de prestaties van de hele sector op dat vlak helpen verbeteren. Met de nieuwe universitaire leerstoel versterkt de bank tegelijk haar partnerships met de Belgische universiteiten.

Om de klantentevredenheid naar een nog hoger niveau te tillen, blijft de bank aanzienlijk de nadruk leggen op het verminderen van operationele gebreken en het verstrekken van duidelijke informatie aan de klanten. Via onze 47 Klantenadviesraden, die elk bestaan uit zowat 15 klanten, kunnen we een waardevolle interactieve dialoog aangaan met onze klanten. BNP Paribas Fortis was ook de eerste onderneming in België die de 'European Marketplace Award' van *Disability Matters Europe* in de wacht sleepte voor de inspanningen die het leverde om zijn kantoren toegankelijker te maken.

Medewerkers

BNP Paribas Fortis bleef vorderingen maken in het stimuleren van diversiteit en inclusie op de werkplek. In 2016 breidde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het 'Diversity Label' van de bank uit tot de entiteit Investment Partners Belgium. Verder woonden ruim 1.500 medewerkers de jaarlijkse Diversiteitsweek bij. Die omvatte tal van events waarbij de medewerkers onder meer een handicap aan den lijve konden ondervinden en voor een dag van job konden ruilen. Tijdens het 'Open@Work'-event werd de oprichting van het nieuwe interne 'Pride Belgium'-netwerk aangekondigd, dat de lgbt-gemeenschap in het bedrijf een sterkere stem geeft.

De variabele component in het loon van de medewerkers is gekoppeld aan het behalen van een aantal MVO-doelstellingen. In 2016 omvatten die onder meer een zelfevaluatie over inclusief leiderschap voor alle teammanagers. Verder namen 95 topmanagers deel aan een sessie rond onbewuste vooroordelen in de strijd tegen sociale stereotypering. De bank ondertekende in december ook het Belgische 'Decent Work for All'-charter, ter ondersteuning van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties. Het benadrukt het engagement van de bank als een verantwoordelijke werkgever die zich verbindt tot het creëren van duurzame banen in een inclusieve werkomgeving.

Maatschappij

BNP Paribas Fortis bevestigde zijn strategische steun aan microStart door in te tekenen op zijn kapitaalverhoging van 1,6 miljoen euro. Die maakt het strategisch plan voor 2016-2020 van microStart mogelijk, waardoor het kan tegemoetkomen aan de almaar groeiende vraag naar microkrediet en zijn aanbod kan diversifiëren. In 2016 omvatte dat onder meer een crowdfunding van 15 projecten via een nieuw partnership met Babyloan. Dankzij een samenwerking met de nieuwe Flagshipstore van de bank in Gent hebben lokale ondernemers die door microStart worden gefinancierd, nu een platform waar ze hun verhaal kunnen vertellen. In 2016 genoten 630 klanten van microStart coaching van vrijwilligers (onder wie ongeveer 50 medewerkers van BNP Paribas Fortis). MicroStart kende 767 nieuwe microkredieten toe voor een totaalbedrag van EUR 6,1 miljoen. Het verwelkomde ook Partena Professional als bijkomende aandeelhouder.

Sinds 2010 steunde BNP Paribas Fortis Foundation al zowat 1 294 initiatieven van Belgische non-profitorganisaties voor een bedrag van in totaal EUR 7,1 miljoen. Met EUR 1,3 miljoen aan financiële steun (+ 13% tegenover 2015) stond de stichting in 2016 ongeveer 195 organisaties in België bij. Behalve op die financiële steun konden de vzw's ook rekenen op ondersteuning van steeds meer enthousiaste, geëngageerde medewerkers van BNP Paribas Fortis, die zich persoonlijk inzetten voor hun projecten. In 2016 namen 878 bankmedewerkers deel aan activiteiten van de stichting. Ruim 17 000 mensen, onder wie 1 400 medewerkers, stemden voor negen vzw's, die een extra prijs ontvingen in het kader van het Awards-programma van BNP Paribas Fortis Foundation.

BNP Paribas Fortis Foundation versterkte ook zijn partnership met Ulule. Dat leidde niet alleen tot zeven succesvolle crowdfundingcampagnes, maar ook tot een splinternieuwe Crowdfunding Academy. De stichting nodigde alle vzw's die ze steunt uit voor een sessie waar ze konden leren hoe ze een succesvolle crowdfundingcampagne moeten organiseren. Verder kende ze Samusocial EUR 200 000 toe om een pedagogische eenheid voor de integratie van vluchtelingen op te richten. Dat maakte deel uit van de EUR 5 miljoen die de groep BNP Paribas ter beschikking stelde in het kader van de Europese vluchtelingencrisis.

Met 'Thuis in geldzaken', haar programma voor financiële educatie, bereikte de bank in 2016 meer dan 15 000 mensen, via een van de 520 live sessies, of via onlinemodules. In samenwerking met Be.Face breidde ze het programma verder uit met sessies rond topics zoals 'Hoe beheer je je budget?', waaraan ook deelnemers uit de minder welgestelde lagen van de maatschappij konden deelnemen.

De steun van de bank aan de schone kunsten en de bescherming van ons cultureel erfgoed krijgt steeds meer een sociale dimensie. Tijdens de CSR Week voor de medewerkers van de bank liep er ook een fototentoonstelling over de vluchtelingencrisis – 'Land of the Displaced' – door fotograaf Benoit Chattaway. Tijdens de jaarlijkse Open Monumentendagen kregen de bezoekers een rondleiding in gebarentaal in ons historische gebouw aan de Koningsstraat in Brussel. En dankzij het 'Dream Up'-programma konden 75 kinderen uit scholen in kansarmere buurten de halve finale van de Koningin Elisabethwedstrijd bijwonen. Dat vormde een aanvulling op de rechtstreekse financiële steun van de bank aan dat event en aan diverse culturele instellingen zoals Bozar, De Munt, Flagey en het Festival van Vlaanderen.

Milieu

BNP Paribas Fortis is een toonaangevende speler in de financiering van de energiesector en maakte van de strijd tegen de klimaatverandering dan ook zijn topprioriteit op milieuvlak. De investeringen van de bank in de duurzame-energiesector stegen met 16% tot 1,8 miljard euro. Omdat we ook de partner willen zijn van onze klanten bij de transitie naar een CO₂-arme economie, verstrekte onze 'Green Desk' in 2016 gespecialiseerd advies aan 106 kmo-klanten. Verder bevatten de sectorpolicy's van de bank strenge regels over de bescherming van de biodiversiteitsreserves en bossen. Om in aanmerking te komen voor een lening, moeten klanten die actief zijn in de landbouw-, palmolie-, houtpulp- en mijnbouwsectoren voldoen aan de hoogste normen voor waterverbruik en -kwaliteit, afvalbeheer en CO₂-uitstoot en dienen ze de aangeduide wereldwijde biodiversiteitsbeschermingsgebieden te respecteren.

De bank streeft er ook voortdurend naar de impact op het milieu van haar activiteiten te verkleinen. Bijgevolg nam ze in 2016 verschillende nieuwe initiatieven om onze doelstelling te behalen inzake de vermindering van de CO₂-uitstoot met 25% per FTE tussen 2012 en 2020. In het kader van de vernieuwing van de gebouwenportefeuille gaf de bank onder meer de opdracht tot de bouw van ons eerste passieve kantoorgebouw in Wierde. Bovendien ontving ons kantoorgebouw in Charleroi de BREEAM-certificering 'zeer goed'. De nieuwe Car Policy, die in 2016 was ingevoerd, zorgde verder voor een lagere CO₂-limiet per wagen categorie en voor een breder gamma van alternatieve auto's (elektrische wagens, plug-in hybrides en aardgasauto's), om de CO₂-uitstoot die wordt veroorzaakt door autogebruik voor beroepsdoeleinden, verder te verkleinen. De 'Employee Challenge', waarbij medewerkers elkaar aanmoedigen om per fiets of met het openbaar vervoer naar het werk te komen, gaf ons een extra boost bij onze deelname aan de Belgische Mobiliteitsweek in 2016. De bank kocht ook het equivalent van een vierkante meter aan biodiversiteitsreserves per medewerker, ter ondersteuning van de Belgische natuurbeschermingsorganisaties Natuurpunt en Natagora.

Veranderingen in de consolidatiekring

Informatie over de veranderingen in de consolidatiekring wordt verstrekt in nota 7.j 'Consolidatiekring' en nota 7.b 'Bedrijfscombinaties'.

Kredietrating van BNP Paribas Fortis per 28/02/2017

	Lange-termijn	Vooruitzichten	Korte-termijn
Standard & Poor's	A	Stabiel	A-1
Moody's	A2	Stabiel	P-1
Fitch Ratings	A+	Stabiel	F1

De tabel hierboven toont de belangrijkste kredietratings en vooruitzichten van BNP Paribas op 28 februari 2017. Elke rating weerspiegelt de mening van het ratingbureau enkel op het moment dat de rating werd uitgevaardigd. Verdere uitleg over de betekenis van deze ratings kan verkregen worden bij het desbetreffende ratingbureau.

Op 15 maart 2016, als gevolg van een uitgebreid overzicht van gouvernementele steun voor Europese banken, heeft Standard & Poor's besloten om de lange-termijn rating van BNP Paribas Fortis van "A+" naar "A" te verlagen, met stabiele vooruitzichten.

Toekomstgerichte uitspraken

Het dient opgemerkt dat elke uitspraak over toekomstverwachtingen en andere toekomstgerichte elementen gebaseerd is op de huidige inzichten en veronderstellingen van het bedrijf en een

zekere mate van risico en onzekerheid inhouden, vooral gezien de huidige algemene economische en marktomstandigheden.

Toelichtingen bij de evolutie van de resultatenrekening

Ondanks een ongunstige context, gekenmerkt door het aanhoudende lage renteklimaat leverde BNP Paribas Fortis in 2016 een goede operationele prestatie af, voornamelijk dankzij een duurzame prestatie van de activiteiten.

Het bedrijfsresultaat bedroeg EUR 2 472 miljoen in 2016, ten opzichte van EUR 2 377 miljoen in 2015, goed voor een stijging van EUR 95 miljoen of 4%. Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan hogere bedrijfsopbrengsten ten belope van EUR 65 miljoen, een lichte daling van EUR 33 miljoen in de kosten en een stabiele risicokost (EUR (3) miljoen).

De overige niet-operationele posten (resultaat op overige vaste activa en resultaat van ondernemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast) verminderen met EUR (272) miljoen, terwijl de belastingslasten sterk dalen met EUR 377 miljoen.

Het nettoresultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders bedroeg in 2016 EUR 1 727 miljoen in vergelijking met EUR 1 575 miljoen in 2015.

De vergelijking tussen de resultaten van 2016 en 2015 werd beïnvloed door de volgende elementen:

- een verandering in de consolidatiemethode voor BNP Paribas Bank Polska. Op 30 april 2015 fuseerde BNP Paribas Bank Polska (dat volledig werd geconsolideerd door BNP Paribas Fortis) en Bank BGŻ. Naar aanleiding van deze fusie houdt BNP Paribas Fortis 28,35% aan in de gefusioneerde bank, die opereert onder de naam 'Bank BGŻ BNP Paribas'. Deze entiteit wordt sinds 1 mei 2015 geconsolideerd via de vermogensmutatiemethode;
- de integratie van Arval op 8 december 2016. Op 31 december 2016 is Arval volledig geïntegreerd in de geconsolideerde balans (impact van EUR 16,9 miljard). In de winst- en verliesrekening daarentegen draagt Arval slechts voor 23 dagen bij; en
- wisselkoersschommelingen, en vooral de negatieve evolutie van de gemiddelde koers van de Turkse lira ten opzichte van de euro (van 3,02 in 2015 naar 3,34 in 2016).

Op basis van de segment informatie, werden 58% van de inkomsten gegenereerd door bankactiviteiten in België, 20% door andere Domestic Markets activiteiten, 17% door bankactiviteiten in Turkije en 5% in andere segmenten.

De netto rentebaten bedroegen EUR 5 363 miljoen in 2016, een daling van EUR (62) miljoen of (1)% ten opzichte van 2015. Exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen in 2015 (EUR (43) miljoen) en het wisselkoerseffect in Turkije (EUR (105) miljoen), stegen de netto rentebaten met EUR 86 miljoen.

In een context van lage rentevoeten wordt de stijging van de marge in België voornamelijk verklaard door een hele sterke daling van de interestlasten op deposito's (ondanks een stijging in de volumes), terwijl de ontvangen interesten op leningen (waarvan de volumes eveneens stegen) in mindere mate daalden. Verder blijft de impact van de daling van de wederbeleggingsvergoedingen ontvangen bij de herfinanciering van hypothecaire kredieten beperkt.

Interestinkomsten in Turkije en in de Leasing en Personal Finance entiteiten stegen voornamelijk dankzij een sterke groei in de productie. De lagere netto interestinkomsten in Luxemburg waren voornamelijk te wijten aan het lage renteklimaat.

De netto-inkomsten uit commissielonen bedroegen eind 2016 EUR 1 466 miljoen, een daling van EUR (145) miljoen of (9)% ten opzichte van 2015. Exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen in 2015 (EUR (11) miljoen) en het wisselkoerseffect in Turkije (EUR (33) miljoen) daalden de nettocommissie-inkomsten met EUR (101) miljoen, en dit voornamelijk in België en Turkije. Commissie-inkomsten in België werden negatief beïnvloed door een lager aantal transacties op aandelen en afgeleide producten in 2016 ten opzichte van 2015. De lagere commissie inkomsten in Turkije waren voornamelijk te wijten aan lagere beheersvergoedingen op rekeningen en een daling in de betalingsverkeerdiensten.

De nettoresultaten op financiële instrumenten gewaardeerd aan reële waarde met waardeveranderingen via de resultatenrekeningen bedroegen EUR 163 miljoen, een stijging van EUR 28 miljoen ten opzichte van 2015. Exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen (EUR (8) miljoen) en de evolutie van de Turkse Lira (EUR 20 miljoen) bedroeg de stijging EUR 16 miljoen. Deze stijging is voornamelijk te danken aan een positieve reële waardeverandering van afgeleide producten in Turkije ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Dit werd gedeeltelijk gecompenseerd door het negatieve effect van de herwaardering van de waarderingsreserves in België (FVA, DVA en CVA) en door de negatieve impact gelinkt aan de evolutie van het eigen kredietrisico.

De nettoresultaten op voor verkoop beschikbare financiële vaste activa bedroegen EUR 178 miljoen in 2016, een stijging van EUR 119 miljoen in vergelijking met 2015. Deze stijging is voornamelijk te danken aan de winst op de verkoop van de aandelen Visa Europe, aan het dividend ontvangen van Visa België en aan hogere gerealiseerde kapitaalwinsten op de verkoop van vastrentende effecten in 2016 en dit hoofdzakelijk in België.

De nettobaten uit overige activiteiten bedroegen EUR 130 miljoen in 2016, ten opzichte van EUR 5 miljoen over dezelfde periode in 2015. Deze stijging is voornamelijk te danken aan de positieve impact van de integratie van Arval op het einde van 2016.

De personeelskosten en personeelsvoordelen bedroegen EUR (2 405) miljoen in 2016, of een daling van EUR 35 miljoen of 1% in vergelijking met 2015, of een stijging van EUR (33) miljoen exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen (EUR 34 miljoen) en het wisselkoerseffect in Turkije (EUR 34 miljoen). De personeelskosten in België daalden omwille van een lager aantal VTE's, lagere sociale zekerheidsbijdragen en een gedeeltelijke terugdraaiing van een provisie voor kosten, en dit ondanks een nieuwe aangelegde provisie voor herstructureringskosten. Deze daling in België werd meer dan gecompenseerd door hogere personeelskosten in Turkije en in de Leasing entiteiten (in lijn met het effect van de bedrijfsontwikkeling) en door de impact van de integratie van Arval.

De overige bedrijfskosten bedroegen EUR (1 752) miljoen in 2016, EUR 14 miljoen of (1)% lager dan in 2015. Exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen in 2015 (EUR 33 miljoen) en het wisselkoerseffect in Turkije (EUR 27 miljoen), stegen de overige bedrijfskosten met EUR (46) miljoen of 3%. In België was de stijging van de kosten voornamelijk te wijten aan hogere IT kosten en banktaksen (EUR (282) miljoen in 2016 ten opzichte van EUR (264) miljoen in 2015), gecompenseerd door lagere marketing kosten en lagere kosten voor ondersteunende diensten en honoraria voor professionals. Buiten België is de stijging van de kosten voornamelijk gelinkt aan Turkije, voornamelijk door de stijgende activiteit, en aan de impact van de integratie van de activiteiten van Arval.

De bijzonder waardeverminderingen en afschrijvingen van materiële en immateriële vaste activa bedroegen EUR (237) miljoen in 2016, vergeleken met EUR (221) miljoen in 2015.

De risicokost in 2016 bedroeg EUR (434) miljoen, vergeleken met (431) miljoen in 2015. Exclusief de impact van de verandering in consolidatiemethode in Polen (EUR 15 miljoen) en het wisselkoerseffect in Turkije (EUR 18 miljoen) was er een stijging EUR (36) miljoen. De risicokost was lager in België (voornamelijk dankzij het vrijvallen van collectieve provisies) en werd meer dan gecompenseerd door een hogere risicokost in Turkije, in lijn met een stijgende activiteit en mede door een verslechtering van de marktomstandigheden in het land. In Luxemburg, Leasing en Personal Finance bleef de risicokost stabiel.

Het aandeel in het nettoresultaat van ondernemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast bedroeg EUR 155 miljoen in 2016, ten opzichte van EUR 206 miljoen in 2015, ofwel een daling van EUR (51) miljoen. De bijdrage van BNP Paribas Investment Partners en AG Insurance die respectievelijk steeg met EUR 13 miljoen en EUR 11 miljoen, werd meer dan gecompenseerd door een waardevermindering op Bank BGŻ BNP Paribas in Polen voor EUR (82) miljoen.

Nettowinsten op overige vaste activa bedroegen EUR (70) miljoen in 2016 ten opzichte van EUR 151 miljoen in 2015. Het resultaat in 2016 werd voornamelijk bepaald door de anticipatie van het verlies op de overdracht van de Europese activiteiten van de (CIB) bijkantoren van BNP Paribas Fortis (met uitzondering van het kantoor in Madrid) ten belope van EUR (43) miljoen, de impact van de liquidatie van FB Transportation Capital voor EUR (40) miljoen, het gerealiseerde verlies op de verkoop van de Leasing joint-venture in Indië voor EUR (17) miljoen en het gerealiseerde verlies op de verkoop van SADE (Société Alsacienne d'Expansion et de Développement) voor EUR (12) miljoen. Deze elementen werden gedeeltelijk gecompenseerd door gerealiseerde winsten, in Luxemburg, op de verkoop van Société Immobilière Monterey voor EUR 39 miljoen.

De winstbelastingen in 2016 bedroegen EUR (341) miljoen, vergeleken met een bedrag van EUR (718) miljoen eind 2015. Het belastingsniveau voor 2016 werd beïnvloed door de activatie van de overgedragen recupereerbare verliezen in de buitenlandse bijkantoren. Exclusief dit element en het aandeel in het resultaat van de ondernemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast (gerapporteerde netto van winstbelastingen), bedroeg het vennootschapsbelastingtarief 29%, in vergelijking met 28% in 2015.

Het resultaat toewijsbaar aan de minderheidsbelangen bedroeg EUR 489 miljoen in 2016, ten opzichte van EUR 441 miljoen in 2015, voornamelijk te danken aan een hoger resultaat in Leasing entiteiten.

Het nettoresultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders bedroeg EUR 1 727 miljoen EUR in 2016, ten opzichte van EUR 1 575 miljoen in 2015.

Toelichting bij de evolutie van de balans

Het balanstotaal van BNP Paribas Fortis bedroeg EUR 297,8 miljard op het eind van december 2016, EUR 24,1 miljard of 9 % hoger in vergelijking met EUR 273,7 miljard op eind 2015.

De grootste wijzigingen in de consolidatiekring in 2016 waren de aanstaande overdracht van de activa en verplichtingen van de bijkantoren van BNP Paribas Fortis (Noorwegen, Zweden, Denemarken, Finland, Oostenrijk, Tsjechië, Roemenië en Nederland) naar BNP Paribas (zal voltooid worden in 2017) en de overname van Arval Service Lease en zijn dochterondernemingen op 8 december 2016.

De bijkantoren van BNP Paribas Fortis die getransfereerd worden naar BNP Paribas worden gerapporteerd als een groep activa die worden afgestoten, zoals gedefinieerd in IFRS 5 'Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten'. In lijn met IFRS 5 worden de activa en verplichtingen van deze af te stoten groep activa sinds 30 juni 2016 geherclassificeerd en afzonderlijk gerapporteerd onder de balans posten – 'Activa aangehouden voor verkoop' en 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop', dewelke respectievelijk EUR 19,1 miljard en EUR 21,3 miljard bedroegen op 31 december 2016. Vergelijkende cijfers op

31 december 2015 werden hieraan niet aangepast. De herclassificatie had geen impact op het totaal van de geconsolideerde balans van BNP Paribas Fortis, al had het wel een invloed op de variaties in een aantal balans posten (zoals in 'Kas, centrale banken en postgirorekeningen', 'Leningen aan en vorderingen op klanten' en 'Schulden aan klanten', voornamelijk gelinkt aan de activiteiten in het bijkantoor in Nederland).

Arval Service Lease en zijn dochterondernemingen, die toetraden tot de consolidatiekring, droegen EUR 16,9 miljard bij in de geconsolideerde activa eind 2016, waarvan EUR 13,6 miljard gelinkt aan het wagenpark opgenomen als operationele lease. De stijging van EUR 15,8 miljard aan de verplichtingen zijde was vooral te wijten aan financieringen van BNP Paribas groepsentiteiten.

Exclusief veranderingen in de consolidatiekring stegen zowel de leningen als schulden aan klanten op 31 december 2016. De stijging in de leningen aan klanten van EUR 6,7 miljard was voornamelijk te danken aan de hypothecaire en termijnleningen (bij BNP Paribas Fortis, BGL BNP Paribas en binnen de Factoring entiteiten), consumentenkredieten (Alpha Credit in België en Von Essen in Duitsland) en financiële leasevorderingen in leasing entiteiten in België en Italië. Klantendeposito's stegen met EUR 5,8 miljard ten gevolge van een significante toename van liquiditeiten in zicht- en spaarrekeningen, voornamelijk in België en Luxemburg.

In zijn functionele munt stegen in Turkije zowel de leningen als schulden aan klanten met respectievelijk 8% en 12%. Deze stijgingen werden echter negatief beïnvloed door een sterke depreciatie van de Turkse Lire sinds de mislukte staatsgreep in Turkije in juli 2016.

In België daalden de volumes van zowel de koop- als de terugkoopovereenkomsten ten opzichte van 2015, respectievelijk met EUR (1,7) miljard en EUR (2,6) miljard. De deposito's geplaatst voor een dag bij de Nationale Bank van België ('overnight') stegen licht met EUR 0,4 miljard.

Netto posities in 'Voor verkoop beschikbare financiële activa' daalden met EUR (3,2) miljard, voornamelijk in België en in Luxemburg, aangezien er in 2016 meer posities vervallen of terugbetaald werden dan dat er nieuwe posities werden aangegaan, en dit als een gevolg van het extreem lage renteklimaat dat aanhield tijdens de eerste negen maanden van 2016.

In termen van financiering, exclusief veranderingen in de consolidatiekring, daalden zowel de korte termijndeposito's van centrale banken en de interbancaire leningen (van centrale banken of entiteiten van de BNP Paribas groep). Deze daling werd gecompenseerd door een stijging in de emissies van commercial paper uitgegeven door het bijkantoor in New York op de Amerikaanse markt en door de emissies van pandbrieven ('covered bonds') door BNP Paribas Fortis in het vierde kwartaal van 2016. De achtergestelde schuld daalde, en dit ondanks de nieuwe emissie van een Tier 2 instrument op het einde van 2016, ten gevolge van een terugkoop van een uitgifte uit 2006.

Op basis van de segment informatie bevinden de activa zich voor 62% aan bankactiviteiten in België, 20% in andere Domestic Markets activiteiten, 7% voor bankactiviteiten in Turkije en 11% in andere segmenten.

Activa

Kas, centrale banken en postgirorekeningen bedroegen EUR 14,0 miljard, een daling van EUR (2,5) miljard of (15%) ten opzichte van eind 2015. Exclusief de impact van IFRS 5 van EUR (3,5) miljard is de resterende evolutie van EUR 1,0 miljard voornamelijk gelinkt aan hogere deposito's die voor een dag geplaatst werden bij de centrale banken door BNP Paribas Fortis (EUR 0,4 miljard), BGL BNP Paribas (EUR 0,3 miljard) en het bijkantoor van BNP Paribas Fortis in New York (EUR 0,3 miljard). Monetaire reserves die geplaatst zijn bij de centrale banken zijn gedaald met EUR (0,5) miljard, voornamelijk in Turkije.

Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening bleven stabiel op EUR 13,0 miljard, in lijn met de cijfers eind 2015. De terugkoopovereenkomsten kenden een heel beperkte stijging van EUR 0,1 miljard. De reële waarde van de afgeleide producten, die steeg met EUR 0,4 miljard, was het gevolg van de combinatie van een daling in de rentevoeten, voornamelijk gedurende de eerste negen maanden van 2016 en het compressie proces op het einde van het jaar. De netto handelsactiviteiten op de effectenportefeuille waren EUR (0,3) miljard lager ten opzichte van eind 2015.

De voor verkoop beschikbare activa bedroegen 29,6 miljard, EUR (3,2) miljard of (10%) lager dan de EUR 32,7 miljard op eind 2015. De netto-investeringen in overheidsobligaties daalden met EUR (2,6) miljard aangezien de bruto bedragen van de obligaties die op vervaldag kwamen of werden verkocht (EUR (3,5) miljard) significant hoger waren dan de nieuwe aankopen (EUR 1,2 miljard) (netto posities in Belgische staatsobligaties EUR (2,0) miljard, Franse staatsobligaties EUR (0,3) miljard). Netto-investeringen in andere obligaties daalden ook met EUR (0,5) miljard, voornamelijk te wijten aan een combinatie van aankopen en terugbetalingen van uitgiftes van Duitse, Belgische en Nederlandse overheden alsook van een aantal financiële instellingen in de Eurozone.

Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen bedroegen EUR 14,7 miljard op 31 december 2016, een stijging van EUR 1,6 miljard of 12% in vergelijking met EUR 13,1 miljard eind 2015. Exclusief de scope impact van de Arval entiteiten (EUR 0,7 miljard) wordt de stijging van EUR 0,9 miljard voornamelijk verklaard door een stijging van EUR 1,2 miljard in de terugkoopovereenkomsten in België en Turkije, en door meer termijndeposito's van de Turkse centrale bank (EUR 0,4 miljard). Deze stijgingen worden deels gecompenseerd door minder zichtrekeningen en interbancaire leningen met BNP Paribas Groep, voor een totaal van EUR (0,7) miljard.

Leningen aan en vorderingen op klanten bedroegen EUR 171,3 miljard, een daling van EUR (5,3) miljard of (3)% ten opzichte van EUR 176,6 miljard. Exclusief de impact van de IFRS 5 entiteiten (EUR (9,2) miljard) en van de Arval entiteiten (EUR 0,9 miljard) werd de resterende stijging van EUR 3,1 miljard voornamelijk veroorzaakt door een stijging in de leningen aan klanten voor EUR 6,7 miljard, gecompenseerd door een lagere activiteit in de terugkoopovereenkomsten voor EUR (2,5) miljard in België

De stijging van EUR 3,9 miljard in de termijnleningen, voornamelijk in België (EUR 2,9 miljard), Luxemburg (EUR 0,5 miljard) en factoring entiteiten was de belangrijkste verklarende factor voor de stijging in de leningen aan klanten. Deze stijging werd echter deels gecompenseerd door een daling van EUR (0,5) miljard in de termijnleningen in Turkije. Hypothecaire leningen groeiden met EUR 1,2 miljard, voornamelijk in BNP Paribas Fortis, BGL BNP Paribas en factoring entiteiten. Consumentenkredieten stegen met EUR 0,7 miljard, voornamelijk dankzij de sterke bijdrage van Von Essen in Duitsland en Alpha Credit in België voor EUR 0,9 miljard, gecompenseerd door een daling van EUR (0,5) miljard in Turkije. Financiële lease contracten stegen met EUR 1,0 miljard, het gevolg van een goede prestatie in de leasing entiteiten, voornamelijk in België en Italië. Effecten geïnclassificeerd als leningen en vorderingen daalden met EUR (0,9) miljard, door terugbetalingen in de gestructureerde kredietportefeuille die sinds verschillende jaren wordt afgewikkeld.

Leningen aan klanten in TEB stegen in functionele munt met 8%. Deze stijging verdampte echter in EUR door het negatieve effect van de depreciatie van de Turkse lira sinds de mislukte staatsgreep in Turkije in juli 2016.

Overlopende rekeningen en overige activa bedroegen EUR 8,6 miljard op 31 december 2016, een lichte stijging van EUR 0,1 miljard in vergelijking met de EUR 8,5 miljard eind 2015. De evolutie is te wijten aan lagere margeverplichtingen voor EUR (0,8) miljard in het kader van transacties in afgeleide producten met BNP Paribas, gecompenseerd door een stijging van EUR 0,9 miljard in overige activa, gelinkt aan transacties tussen transactie- en waardedatum op het jaareinde van de Arval entiteiten (scope impact).

Actuele en uitgestelde belastingen bedroegen EUR 2,6 miljard, een stijging van EUR 0,1 miljard ten opzichte van EUR de 2,5 miljard eind 2015, voornamelijk verklaard door de EUR 0,2 miljard scope impact van de Arval entiteiten.

Deelnemingen in ondernemingen waarop vermogensmutatiemethode wordt toegepast bedroegen EUR 4,3 miljard op het einde van 2016, een daling van EUR (0,1) miljard ten opzichte van EUR 4,4 miljard aan het einde van de vorige periode. Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan verschillende veranderingen in scope, zoals de verkoop van SREI in het tweede kwartaal van 2016, de aankoop van de Arval entiteiten en de waardevermindering (EUR 82 miljoen) geboekt door BNP Paribas Fortis op zijn investering in BGZ in het vierde kwartaal van 2016.

Activa aangehouden voor verkoop bedroegen EUR 19,1 miljard op 31 december 2016, aangezien de activa en verplichtingen van de acht bijkantoren van BNP Paribas Fortis werden geherclassificeerd en gerapporteerd op afzonderlijke lijnen - 'Activa aangehouden voor verkoop' en 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop' in lijn met IFRS 5.

Verplichtingen en eigen vermogen

Centrale banken en postgirorekeningen bedroegen EUR 0,2 miljard, EUR (1,0) miljard of (87)% minder in vergelijking met EUR 1,2 miljard van het einde van het vorige jaar. Deze daling is het resultaat van de opvraging van een aantal deposito's door centrale banken sinds 30 juni 2016.

Financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening daalden met EUR (1,3) miljard of (8)% tot EUR 15,8 miljard aan het einde van 2016 in vergelijking met EUR 17,1 miljard vorig jaar. De terugkoopovereenkomsten daalden met EUR (0,5) miljard en de ongedekte verkopen op de effectenportfolio daalden met (0,8) miljard. De reële waarde van derivaten is gestegen met EUR 0,8 miljard, toe te schrijven aan zowel de daling van de rentevoeten, vooral tijdens de eerste negen maanden 2016 en het compressie proces aan het eind van het jaar. Daarnaast zijn de verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde verminderd met EUR (0,8) miljard ten gevolge van terugbetalingen en de terugkoop van de Cashes instrumenten.

Schulden aan kredietinstellingen bedroegen EUR 34,9 miljard aan het einde van 2016, EUR 12,3 miljard of 54% hoger in vergelijking met de EUR 22,6 miljard aan schulden aan het einde van 2015. Exclusief de scope impact van EUR 13,4 van Arval entiteiten, wordt de evolutie van EUR (1,1) miljard verklaard door minder interbancaire leningen meestal met BNP Paribas groepsentiteiten en een aantal centrale banken.

Schulden aan klanten daalden met EUR (12,9) miljard of (7)% om tot EUR 163,3 miljard te komen op het einde van 2016, in vergelijking met EUR 176,2 miljard eind vorig jaar. Exclusief IFRS5 impact van EUR (16,1) miljard, zijn de 'schulden aan klanten' gestegen met EUR 3,3 miljard, te danken aan een sterke groei in de klantendeposito's van EUR 5,8 miljard, gecompenseerd door een lager volume van terugkoopovereenkomsten (EUR (2,5) miljard). De zichtrekeningen namen toe met EUR 6,5 miljard (voornamelijk in België en in Luxemburg), maar werden gecompenseerd door EUR (3,0) miljard als gevolg van EUR (1,7) miljard vervallen Belgische kasbons en minder termijndeposito's in België (EUR (0,9) miljard) en in Turkije (EUR (0,6) miljard). Zowel gereglementeerde als niet gereglementeerde spaardeposito's stegen met EUR 2,2 miljard, voornamelijk in België.

Schulden aan klanten in TEB stegen in functionele munt met 12%. Deze stijging verdampte echter in EUR door het negatieve effect van de depreciatie van de Turkse lira sinds de mislukte staatsgreep in Turkije in juli 2016.

Schuldbewijzen stegen met EUR 2,4 miljard of 22% en bedragen EUR 13,5 miljard op 31 december 2016, ten opzichte van EUR 11,1 miljard op 31 december 2015. De stijging was in grote mate gelinkt aan de uitgifte van commercial paper van EUR 1,7 miljard door het bijkantoor in New York op de Amerikaanse markt. De uitgegeven schuldbewijzen in België stegen met 0,7 miljard, voornamelijk door de emissie van pandbrieven ('covered bonds') in het vierde kwartaal van 2016.

Overlopende rekeningen en overige verplichtingen stegen met EUR 0,6 miljard of 9% tot EUR 7,1 miljard op 31 december 2016, in vergelijking met EUR 6,6 miljard eind 2015. Deze stijging is voornamelijk te wijten aan lagere saldo's op de rekeningen van de margeverplichtingen (zakelijke zekerheden in contanten) voor EUR (0,9) miljard, gecompenseerd door EUR 1,3 miljard gelinkt aan de impact van de Arval entiteiten.

Voorzieningen voor risico's en kosten bedroegen EUR 4,8 miljard, een stijging van EUR 0,9 miljard in vergelijking met de EUR 3,9 miljard eind 2015, voornamelijk te verklaren door de scope impact van de Arval entiteiten voor EUR 0,7 miljard gelinkt aan voorzieningen op operationele leasing en in mindere mate door een stijging van EUR 0,2 miljard gelinkt aan hogere voorzieningen voor langetermijnsbeloningen ten gevolge een daling van de verdisconteringsvoet.

Achtergestelde schulden bedroegen EUR 4,3 miljard, een daling van EUR (0,8) miljard of (14)% in vergelijking met de EUR 5,1 miljard eind 2015. EUR (0,5) is gelinkt aan de terugbetaling van een Tier 2 achtergestelde schuld uitgegeven door BNP Paribas Fortis in 2006, gecompenseerd door een nieuwe uitgifte van een Tier 2 instrument voor EUR 0,5 miljard in het vierde kwartaal van 2016. Verder was er ook nog een daling van EUR (0,3) miljard in de andere achtergestelde schulden en ook de uitgifte van achtergestelde schulden in Luxemburg kende een daling van EUR (0,5) miljard.

Verplichtingen aangehouden voor verkoop bedroegen EUR 21,3 miljard op 31 december 2016, aangezien de activa en verplichtingen van de acht bijkantoren van BNP Paribas Fortis werden geherclassificeerd en gerapporteerd op afzonderlijke lijnen - 'Activa aangehouden voor verkoop' en 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop' in lijn met IFRS 5.

Het eigen vermogen bedroeg EUR 21,1 miljard op 31 december 2016, een stijging van EUR 2,4 miljard of 13% in vergelijking met de EUR 18,8 miljard eind 2015. Het nettoresultaat toewijsbaar aan aandeelhouders voor het jaar 2016 droeg EUR 1,7 miljard bij en de aankoop van de Arval entiteiten versterkte het geconsolideerde eigen vermogen met EUR 1,1 miljard. Deze stijging werd slechts beperkt gecompenseerd door ongerealiseerde winsten/verliezen op personeelsvoordelen voor EUR (0,1) miljard ten gevolge een bijstelling naar beneden toe van de verdisconteringsvoet. Verder zorgden de valutaomrekeningsverschillen voor een negatieve evolutie van EUR (0,2) miljard, voornamelijk te wijten aan de negatieve impact ten gevolge van de depreciatie van de Turkse lira in de buitenlandse investeringen van BNP Paribas Fortis in Turkije.

Minderheidsbelangen bedroegen EUR 5,4 miljard op 31 december 2016, een stijging van EUR 0,1 miljard ten opzichte van het voorbije jaar. Het netto inkomen voor 2016 toewijsbaar aan de minderheidsbelangen bedroeg EUR 0,5 miljard, waardoor de dividenduitbetaling aan de minderheidsaandeelhouders werd gecompenseerd (EUR 0,2 miljard). Valutaomrekeningsverschillen zorgden voor een negatieve evolutie van EUR (0,2) miljard, voornamelijk te wijten aan de negatieve impact ten gevolge van de depreciatie van de Turkse lira in de buitenlandse investeringen van BNP Paribas Fortis in Turkije.

Liquiditeit en solvabiliteit

De liquiditeit van BNP Paribas Fortis bleef sterk met klantendeposito's voor EUR 163 miljard en leningen aan klanten voor EUR 168 miljard.

De klantendeposito's bestaan uit schulden aan klanten exclusief terugkoopovereenkomsten. De leningen aan klanten zijn leningen aan en vorderingen op klanten exclusief 'effecten geclassificeerd als leningen en vorderingen' en 'effecten die zijn aangekocht als gevolg van een koopovereenkomst'.

De solvabiliteit van BNP Paribas Fortis bleef ruim boven de wettelijke minima. Op 31 december 2016 bedroeg de afgebouwde Basel III Common Tier 1 kapitaalratio (CET1 ratio: rekening houdend met de CRD4-regels op tijdelijke voorzieningen) van BNP Paribas Fortis 13,6 %. Het totaal van de naar risico gewogen activa bedroeg EUR 145,3 miljard op 31 december 2016 waarvan EUR 120,7 miljard verbonden is aan het kredietrisico, EUR 2,1 miljard aan het marktrisico en EUR 11,0 miljard aan het operationeel risico, terwijl tegenpartijrisico, effectisering en aandelenrisico respectievelijk EUR 2,3 miljard, EUR 1,9 miljard en EUR 7,3 miljard bedroegen.

Voornaamste risico's en onzekerheden

De activiteiten van BNP Paribas Fortis zijn blootgesteld aan een aantal risico's zoals kredietrisico, marktrisico, liquiditeitsrisico en operationeel risico. Om ervoor te zorgen dat deze risico's geïdentificeerd en naar behoren beheerd worden, past de Bank een aantal interne controleprocedures toe en gebruikt ze een hele reeks risico-indicatoren, die nader worden beschreven in het hoofdstuk 'Risicobeheer en solvabiliteit' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis 2016.

BNP Paribas Fortis is als verweerder betrokken bij verscheidene claims, geschillen en rechtszaken in België en in enkele rechtsgebieden in het buitenland, die zijn ontstaan tijdens de gewone bedrijfsvoering van de bankbusiness en na de herstructurering van BNP Paribas Fortis en BNP Paribas Fortis Groep eind september en begin oktober 2008. Dit wordt nader beschreven in nota 7.a 'Voorwaardelijke activa en verplichtingen' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis 2016.

De gebeurtenissen na de verslagperiode worden nader beschreven in de nota 7.l 'Gebeurtenissen na de verslagperiode' van het Jaarverslag van BNP Paribas Fortis 2016.

BERICHT VAN DE RAAD VAN BESTUUR

De Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis is verantwoordelijk voor het opstellen van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis per 31 december 2016 in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en de Niet-geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis per 31 december 2016 in overeenstemming met de regels vastgelegd in het Koninklijk Besluit van 23 september 1992 op de Jaarrekening van de kredietinstellingen.

De Raad van Bestuur heeft op 9 maart 2017 de Geconsolideerde en Niet-geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis beoordeeld en goedgekeurd voor publicatie.

De Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis verklaart dat, naar zijn beste weten, de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis en de Niet-geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis een getrouw en juist beeld geven van de activa, verplichtingen, financiële positie en resultatenrekening van BNP Paribas Fortis en de in de consolidatie opgenomen verbintenissen, en dat de informatie die in deze Jaarrekening is opgenomen geen tekortkomingen bevat die het noodzakelijk maken om significant de reikwijdte van enige verklaring aan te passen.

De Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis verklaart eveneens dat, naar zijn beste weten, het jaaroverzicht een juist beeld geeft van de ontwikkeling, resultaten en positie van BNP Paribas Fortis en van de verbintenissen die in de consolidatie zijn opgenomen, samen met een beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden waarmee zij wordt geconfronteerd.

De Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis en de Niet-geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis per 31 december 2016 zullen ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 20 april 2017.

Brussel, 9 maart 2017

De Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis

VERKLARING INZAKE CORPORATE GOVERNANCE

BNP Paribas Fortis heeft de 'Belgische Corporate Governance Code 2009' (hierna de 'Code') aangenomen als zijn referentiecode.

De Code is te raadplegen op <http://www.corporategovernancecommittee.be>.

Het remuneratieverslag waarnaar wordt verwezen in Bepaling 7.2 van de Code, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis'.

1. Naleving van de Code

BNP Paribas Fortis meent in het algemeen te voldoen aan de beginselen van de Code. De belangrijkste afwijking heeft betrekking op Principe 8 van de Code, aangaande de 'dialogo met de aandeelhouders'. Dit Principe bepaalt het volgende: *"de vennootschap gaat met de aandeelhouders en potentiële aandeelhouders een dialoog aan, gebaseerd op wederzijds begrip voor elkaars doelstellingen en verwachtingen"*. Het feit dat BNP Paribas Fortis niet in staat is om Principe 8 van de Code volledig na te leven, houdt verband met het aandeelhouderschap van BNP Paribas Fortis, meer bepaald het feit dat BNP Paribas SA - een 'société anonyme' gevestigd te 75009 Parijs (Frankrijk), Boulevard des Italiens 16, geregistreerd onder nummer 662 042 449 RCS Paris - 99,94% van de aandelen van BNP Paribas Fortis bezit. De resterende uitgegeven aandelen (0,06%) zijn in handen van minderheidsaandeelhouders. Desondanks communiceert BNP Paribas Fortis via zijn website en andere media constant met zijn diverse stakeholders.

Het Corporate Governance Charter van BNP Paribas Fortis kan worden geraadpleegd op onze website.

BNP Paribas SA zélf is een op Euronext genoteerd bedrijf. Dit impliceert dat BNP Paribas Fortis, zijn bestuurders en zijn personeel

bepaalde wettelijke bepalingen aangaande bekendmaking van gevoelige informatie aan de markt in acht moeten nemen. De raad van bestuur van BNP Paribas Fortis is evenwel vastbesloten de belangen van alle aandeelhouders van BNP Paribas Fortis te allen tijde te beschermen en zal aan ieder van hen de nodige informatie en voorzieningen verstrekken om hun rechten uit te oefenen, in overeenstemming met het Wetboek van Vennootschappen.

De raad van bestuur van BNP Paribas Fortis bestaat uit 14 leden, waarvan op dit moment vier vrouwen.

BNP Paribas Fortis heeft geen transparantieverklaringen ontvangen in de zin van de Wet van 2 mei 2007 over de bekendmaking van belangrijke participaties.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben niet formeel vergaderd in afwezigheid van de voorzitter van het directiecomité of andere uitvoerende bestuurders om hun interactie met uitvoerende bestuurders te evalueren (Bepaling 4.12 van de Code). Gezien het aandeelhouderschap van BNP Paribas Fortis en de samenstelling van de raad van bestuur is er echter een constante dialoog tussen niet-uitvoerende bestuurders, zowel binnen als buiten de vergaderingen van de raad van bestuur en zijn comités.

2. Bestuursorganen

Raad van Bestuur

Rol en verantwoordelijkheden

In het algemeen is de raad van bestuur verantwoordelijk voor BNP Paribas Fortis overeenkomstig de toepasselijke wet. Andere verantwoordelijkheden van de raad van bestuur zijn:

- goedkeuren, beoordelen en controleren van de strategie en doelstellingen van BNP Paribas Fortis;

- vastleggen en controleren van het risicobeleid (inclusief risicotolerantie) van BNP Paribas Fortis; en
- goedkeuren van het governance memorandum van BNP Paribas Fortis.

Overeenkomstig artikel 24 van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van, en het toezicht op kredietinstellingen (de 'Bankwet') en artikel 22 van de statuten van BNP Paribas Fortis, heeft de raad van bestuur al zijn bestuursbevoegdheden overgedragen aan een uitvoerend orgaan, namelijk het directiecomité, met uitzondering van alles wat krachtens het Wetboek van Vennootschappen of krachtens de Bankwet voorbehouden blijft aan de raad van bestuur. De leden van het directiecomité worden ook de 'uitvoerende bestuurders' genoemd.

Criteria inzake grootte en lidmaatschap

De raad van bestuur van BNP Paribas Fortis bestaat uit niet minder dan vijf (5) en niet meer dan 35 natuurlijke personen (rechtspersonen kunnen geen lid zijn van de raad van bestuur). Bestuurders worden benoemd voor één (1) of meer hernieuwbare termijnen, waarbij elke termijn niet meer dan vier (4) volledige boekjaren van BNP Paribas Fortis telt.

In de samenstelling van de raad van bestuur van BNP Paribas Fortis wordt gestreefd naar een evenwichtige mix van (i) vaardigheden en bekwaamheden, (ii) mannen en vrouwen, en (iii) uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders, al dan niet onafhankelijk. De uitvoerende bestuurders mogen echter niet de meerderheid van de raad van bestuur uitmaken.

Alle bestuurders moeten in alle omstandigheden beschikken over de passende deskundigheid en de professionele betrouwbaarheid (in het Engels '*fit*', resp. '*proper*') die vereist zijn voor de uitoefening van hun functie. Elk van hen wordt geselecteerd en beoordeeld tegenover een vooraf bepaalde reeks selectiecriteria. In het algemeen wordt een bestuurder beschouwd als '*fit*' indien hij/zij beschikt over de kennis, ervaring, deskundigheden en het professioneel gedrag die gepast zijn voor de uitoefening van zijn/haar bestuursmandaat; een bestuurder wordt als '*proper*' beschouwd als er geen elementen iets anders suggereren en er geen reden is om de reputatie van de betrokken bestuurder in twijfel te trekken.

BNP Paribas Fortis zal de geschiktheid van elke kandidaat-bestuurder beoordelen en evalueren (ook bij de nominatie voor herbenoeming) vooraleer hem/haar tot bestuurder te benoemen. BNP Paribas Fortis zal ook elke bestuurder minstens op jaarlijkse basis beoordelen en evalueren.

De benoemingsbeslissing is voorts nog het voorwerp van een voorafgaande onafhankelijke geschiktheidsbeoordeling, uitgevoerd door de relevante toezichthouder.

Samenstelling

Op 9 maart 2017 is de raad van bestuur als volgt samengesteld:

DAEMS Herman

Voorzitter van de raad van bestuur; niet-uitvoerende bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 14 mei 2009. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2016 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

JADOT Maxime

Uitvoerende bestuurder; voorzitter van het directiecomité sinds 1 maart 2011; lid van de raad van bestuur door coöptering sinds 13 januari 2011. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2011 en op 23 april 2015, en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2019.

DIERCKX Filip

Uitvoerende bestuurder; vicevoorzitter van het directiecomité; lid van de raad van bestuur sinds 28 oktober 1998. Het bestuursmandaat werd vernieuwd op 18 april 2013 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2017.

VANDEKERCKHOVE Peter

Uitvoerende bestuurder; lid van de raad van bestuur en van het directiecomité sinds 21 april 2011. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 23 april 2015 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2019.

BEAUVOIS Didier

Uitvoerende bestuurder; lid van de raad van bestuur (door coöptering) en van het directiecomité sinds 12 juni 2014. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 23 april 2015 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2019.

BOOGMANS Dirk

Onafhankelijk niet-uitvoerende bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 1 oktober 2009. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2016 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

d'ASPROMONT LYNDEN Antoinette

Onafhankelijk niet-uitvoerende bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 19 april 2012. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2016 en verstrekt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

DECRAENE Stefaan

Niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 18 april 2013. Het bestuursmandaat verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2017.

DUTORDOIR Sophie

Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur door coöptering sinds 30 november 2010. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2011 en op 23 april 2015, en verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2019.

VARÈNE Thierry

Niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 14 mei 2009. Het bestuursmandaat werd bevestigd en vernieuwd op 21 april 2016 en verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

LABORDE Thierry

Niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur door coöptering sinds 19 november 2015. Het bestuursmandaat werd bevestigd op 23 december 2015 en verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2019.

VAN AKEN Piet

Uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur door coöptering sinds 3 juni 2016. Het bestuursmandaat werd bevestigd op 8 december 2016 en verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

AUBERNON Dominique

Niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 21 april 2016. Het bestuursmandaat verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

MERLO Sofia

Niet-uitvoerend bestuurder; lid van de raad van bestuur sinds 21 april 2016. Het bestuursmandaat verstrijkt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van 2020.

De raad van bestuur van BNP Paribas Fortis, dat verantwoordelijk is voor de bepaling van het algemeen beleid en voor het toezicht op het directiecomité, bestaat momenteel uit veertien (14) bestuurders, van wie negen (9) niet-uitvoerende bestuurders (van wie er drie (3) zijn benoemd als onafhankelijke bestuurders die voldoen aan de criteria zoals vastgelegd in artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen) en vijf (5) uitvoerende bestuurders.

Van 1 januari 2016 tot 31 december 2016 was de raad van bestuur als volgt samengesteld:

DAEMS, Herman

Voorzitter van de raad van bestuur

BONNAFÉ, Jean-Laurent

Niet-uitvoerend bestuurder (tot 21 april 2016)

JADOT, Maxime

Voorzitter van het directiecomité; uitvoerend bestuurder

DIERCKX, Filip

Vicevoorzitter van het directiecomité; uitvoerend bestuurder

MENNICKEN, Thomas

Uitvoerend bestuurder (tot 2 juni 2016)

VAN AKEN, Piet

Uitvoerend bestuurder (sinds 3 juni 2016)

VANDEKERCKHOVE, Peter

Uitvoerend bestuurder

BOOGMANS, Dirk

Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder

DUTORDOIR, Sophie

Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder

PAPIASSE, Alain

Niet-uitvoerend bestuurder (tot 21 april 2016)

AUBERNON, Dominique

Niet-uitvoerend bestuurder (sinds 21 april 2016)

MERLO, Sofia

Niet-uitvoerend bestuurder (sinds 21 april 2016)

VARÈNE, Thierry

Niet-uitvoerend bestuurder

d'ASPÉMONT LYNDEN, Antoinette

Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder

DECRAENE, Stefaan

Niet-uitvoerend bestuurder

BEAUVOIS, Didier

Uitvoerend bestuurder

LABORDE, Thierry

Niet-uitvoerend bestuurder

Aanwezigheid op de bestuursvergaderingen:

De raad van bestuur vergaderde 21 keer in 2016. De aanwezigheid op deze vergaderingen was als volgt:

Bestuurder	Aantal bijgewoonde vergaderingen
DAEMS, Herman	20
BONNAFÉ, Jean-Laurent (tot 21 april 2016)	0
JADOT, Maxime	20
BOOGMANS, Dirk	20
d'ASPREMONT LYNDEN, Antoinette	20
DIERCKX, Filip	17
DUTORDOIR, Sophie	16
MENNICKEN, Thomas (tot 2 juni 2016)	11
PAPIASSE, Alain (tot 21 april 2016)	1
VANDEKERCKHOVE, Peter	20
VARÈNE, Thierry	14
DECRAENE, Stefaan	17
BEAUVOIS, Didier	20
LABORDE, Thierry	11
AUBERNON, Dominique (vanaf 21 april 2016)	14
MERLO, Sofia (vanaf 21 april 2016)	13
VAN AKEN, Piet (vanaf 3 juni 2016)	9

Evaluatie van de raad van bestuur en van de bestuurders

Minstens eenmaal per jaar zal het governance and nomination committee een evaluatie maken van de raad van bestuur en van alle bestuurders. De evaluatie van de bestuurders vond plaats in december 2016 en die van de raad van bestuur in oktober 2016. In deze evaluatie houdt het governance and nomination committee rekening met elk feit dat de eerdere geschiktheidsbeoordeling met het oog op hun benoeming kan beïnvloeden. In deze evaluatie wordt ook nagegaan of de betrokkene personen individueel de nodige tijd en inspanningen hebben besteed om zijn/haar mandaat naar behoren uit te oefenen. Als onderdeel van deze jaarlijkse evaluatie formuleert het governance and nomination committee aanbevelingen inzake het beheer en het oplossen van vastgestelde onvolkomenheden op individuele basis, via training of vervanging, en/of aandachtspunten met het oog op verbetering van de globale samenstelling van de raad van bestuur.

Bezoldiging

Informatie over de totale bezoldiging voor 2016, inclusief de voordelen in natura en pensioenkosten, van uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders, betaald en betaalbaar door BNP Paribas Fortis, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis. Deze nota moet als het remuneratieverslag worden beschouwd overeenkomstig Bepaling 7.2 van de Code.

Directiecomité

Rol en verantwoordelijkheden

Zoals hoger aangegeven heeft de raad van bestuur, overeenkomstig artikel 24 van de Bankwet en artikel 22 van de statuten van BNP Paribas Fortis, al zijn bestuursbevoegdheden overgedragen aan een uitvoerend orgaan, namelijk het directiecomité ('*executive board*'), met uitzondering van alles wat krachtens het Wetboek van Vennootschappen of krachtens de Bankwet voorbehouden blijft aan de raad van bestuur. De leden van het directiecomité worden ook de 'uitvoerende bestuurders' genoemd.

Criteria inzake grootte en lidmaatschap

Het directiecomité bestaat uitsluitend uit bestuurders van BNP Paribas Fortis. Overeenkomstig artikel 24, §2 van de Bankwet moet het totale aantal leden van het directiecomité kleiner zijn dan de helft van het totale aantal bestuurders. Verder moet het directiecomité zijn aantal leden binnen de perken houden om ervoor te zorgen dat dit comité effectief werkt, en met de vereiste flexibiliteit.

Vermits alle leden van het directiecomité geacht worden effectieve leiders te zijn, gelden criteria inzake geschiktheid bovenop de geschiktheidscriteria die worden opgelegd aan alle bestuurders in het algemeen. De beslissing of een lid van het directiecomité al dan niet geschikt is, behoort tot de bevoegdheden van de raad van bestuur, op schriftelijke en gemotiveerde aanbeveling van het governance and nomination committee. Deze beslissing is het voorwerp van een daarna uitgevoerde, onafhankelijke geschiktheidsbeoordeling door de relevante toezichthouder.

Samenstelling

Op 9 maart 2017 was het directiecomité als volgt samengesteld:

JADOT Maxime

Uitvoerend bestuurder; voorzitter van het directiecomité sinds 1 maart 2011

DIERCKX Filip

Uitvoerend bestuurder; vicevoorzitter van het directiecomité

VAN AKEN Piet

Uitvoerend bestuurder

VANDEKERCKHOVE Peter

Uitvoerend bestuurder

BEAUVOIS Didier

Uitvoerend bestuurder

Bezoldiging

Wij verwijzen naar de informatie over bezoldiging zoals hoger verduidelijkt voor de raad van bestuur.

Andere comités van de raad van bestuur

Artikel 27 van de Bankwet bepaalt dat de raad van bestuur vanaf 1 januari 2015 vier comités van de raad van bestuur dient op te richten. Tijdens zijn vergadering van 10 december 2014 besloot de raad van bestuur, op basis van een aanbeveling van het governance, nomination and remuneration committee, "...om het ARCC en het GNRC op te heffen en een Auditcomité, een Riskcomité, een Remuneratiecomité en een Governance & Nomination Committee op te richten die moeten handelen conform de comités waaraan wordt gerefereerd in artikelen 28 tot 31 van de Bankwet..." De raad van bestuur keurde de samenstelling van deze vier comités goed.

Het bestaan van deze comités beperkt geenszins de bevoegdheid van de raad om indien en wanneer nodig nog meer comités ad hoc op te richten met het oog op specifieke aangelegenheden. Elk bestuurscomité heeft een adviserende rol ten aanzien van de raad van bestuur. De benoeming van comitéleden steunt op (i) hun specifieke bekwaamheden en ervaring, naast de algemene basiscompetenties die vereist zijn voor bestuursleden, en (ii) de noodzaak dat elk comité, als groep, beschikt over de bekwaamheden en de ervaring die nodig zijn om zijn taken te vervullen.

De oprichting, samenstelling, verantwoordelijkheden en werking van de hoger genoemde bestuurscomités beantwoorden aan de Code.

Vanaf 1 januari 2015 werken de vier hoger geïdentificeerde comités volgens onderstaande organisatie.

Auditcomité (AC)

In overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk auditcomité op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij auditgerelateerde kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het auditcomité een onderdeel van het 'audit, risk and compliance committee' ('ARCC').

Rol en verantwoordelijkheden

De bevoegdheden van het auditcomité worden uiteengezet in de Bankwet en hierna opgesomd: financiën, interne controle en risicobeheer, interne audit en externe audit. Het auditcomité zal de raad van bestuur op diens verzoek bijstaan (en aanbevelingen formuleren) bij alle kwesties met betrekking tot audit en boekhouding.

Criteria voor lidmaatschap

De lidmaatschapscriteria voor bestuurders-comitéleden zijn gelijkaardig aan die voor de andere bestuurders.

Verder moet het auditcomité in zijn geheel over de nodige deskundigheden en vaardigheden op het domein van audit en boekhouding beschikken om zijn opdrachten te vervullen. Van de voorzit(s)ter van het auditcomité wordt verwacht dat hij/zij voldoet aan de geschiktheidscriteria die gelden voor niet-uitvoerende bestuurders, maar ook aan de vereisten die worden uiteengezet in zijn/haar functieprofiel. Voor de leden van het auditcomité gelden geen bijzondere aanvullende geschiktheidsvereisten naast de vereisten voor niet-uitvoerend bestuurders in het algemeen, behoudens wat hierna volgt: ten minste één (1) lid van het auditcomité moet expertise hebben op het domein van audit en boekhouding. Beide onafhankelijke bestuurders die momenteel in het auditcomité van BNP Paribas Fortis zetelen, voldoen aan deze regel.

Het governance and nomination committee zal beoordelen of al dan niet wordt voldaan aan de geschiktheidsvereisten die gelden voor de voorzit(s)ter van het auditcomité. Vervolgens moet de potentiële voorzit(s)ter van het auditcomité een geschiktheidsbeoordeling vanwege de relevante toezichthouder ondergaan. Voor andere leden van het auditcomité is geen bijzondere bijkomende geschiktheidsbeoordeling vereist.

Samenstelling

Het auditcomité bestaat uit minstens drie (3) niet-uitvoerende bestuurders. Minstens één (1) van hen is een onafhankelijke bestuurder in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen.

De voorzit(s)ter van het auditcomité is ofwel de voorzit(s)ter van de raad van bestuur, ofwel een andere niet-uitvoerende bestuurder.

De voorzit(s)ter van het auditcomité, die een onafhankelijke bestuurder moet zijn, vergadert op regelmatige basis met de voorzit(s)ters van de auditcomités van de belangrijkste entiteiten binnen de gecontroleerde perimeter van BNP Paribas Fortis.

Samenstelling op 9 maart 2017:

- Dirk Boogmans (niet-uitvoerende, onafhankelijke bestuurder), voorzitter
- Antoinette d'Aspremont Lynden (niet-uitvoerende, onafhankelijke bestuurder)
- Thierry Varène (niet-uitvoerende bestuurder)

Aanwezigheid op vergaderingen

Het auditcomité vergaderde in 2016 vijf (5) keer. De aanwezigheid was als volgt:

Lid van het comité	Aantal bijgewoonde vergaderingen
BOOGMANS, Dirk	5
d'ASPREMONT LYNDEN, Antoinette	5
VARENE, Thierry	3

Bezoldiging

Informatie over de bezoldiging voor 2016, ook voor de leden van het auditcomité, betaald en betaalbaar door BNP Paribas Fortis, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis. Deze nota moet als het remuneratieverslag worden beschouwd overeenkomstig Bepaling 7.2 van de Code.

Riskcomité (RC)

In overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk riskcomité op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij risico- en risicogerelateerde kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het riskcomité een onderdeel van het ARCC.

Rol en verantwoordelijkheden

Het riskcomité zal de raad van bestuur op diens verzoek bijstaan (en aanbevelingen formuleren) bij alle risico- en risicogerelateerde kwesties. Daarnaast worden verscheidene speciale bevoegdheden van het Riskcomité uiteengezet in artikel 29 van de Bankwet en hierna opgesomd: (i) risicotolerantie, (ii) prijsbepaling en (iii) remuneratiebeleid.

Criteria voor lidmaatschap

De lidmaatschapscriteria voor bestuurders-comitéleden zijn gelijkaardig aan die voor de andere bestuurders.

Bovenop de geschiktheidscriteria voor niet-uitvoerende bestuurders dienen alle leden van het riskcomité individueel te beschikken over de vereiste kennis, expertise, ervaring en vaardigheden om in staat te zijn de uitdagingen inzake risicotolerantie, risicostrategie en risicobeheer van BNP Paribas Fortis aan te gaan en om actief deel te nemen aan het vervullen van alle plichten van het riskcomité. De voorzit(s)ter van het riskcomité moet voldoen aan dezelfde geschiktheidsvereisten als de andere leden van het riskcomité, en wordt daarnaast geacht ook te voldoen aan de vereisten die worden uiteengezet in zijn/haar functieprofiel.

Het governance and nomination committee zal beoordelen of al dan niet wordt voldaan aan de geschiktheidsvereisten die gelden voor de leden en de voorzit(s)ter van het riskcomité. Voor deze evaluatie zal het governance and nomination committee rekening houden met het inductieprogramma dat BNP Paribas Fortis elk nieuw lid van het riskcomité aanbiedt. Daarna moet de potentiële voorzit(s)ter van het riskcomité een geschiktheidsbeoordeling vanwege de relevante toezichthouder ondergaan. Voor andere leden van het riskcomité is geen bijzondere bijkomende geschiktheidsbeoordeling vereist.

Samenstelling

Het riskcomité bestaat uit minstens drie (3) niet-uitvoerende bestuurders. Minstens één (1) van hen is een onafhankelijke bestuurder in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen.

De voorzit(s)ter van het riskcomité is ofwel de voorzit(s)ter van de raad van bestuur, ofwel een andere niet-uitvoerende bestuurder.

Samenstelling op 9 maart 2017

- Dirk Boogmans (niet-uitvoerende, onafhankelijke bestuurder), voorzitter
- Antoinette d'Aspremont Lynden (niet-uitvoerende, onafhankelijke bestuurder)
- Thierry Varène (niet-uitvoerende bestuurder)

Aanwezigheid op vergaderingen

Het riskcomité vergaderde in 2016 zes (6) keer. De aanwezigheid was als volgt:

Lid van het comité	Aantal bijgewoonde vergaderingen
BOOGMANS, Dirk	6
d'ASPREMONT LYNDEN, Antoinette	6
VARENE, Thierry	4

Bezoldiging

Informatie over de bezoldiging voor 2016, ook voor de leden van het riskcomité, betaald en betaalbaar door BNP Paribas Fortis, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis. Deze nota moet als het remuneratieverslag worden beschouwd overeenkomstig Bepaling 7.2 van de Code.

Governance and nomination committee (GNC)

In overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk governance and nomination committee op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij benoemings- en benoemingsgerelateerde kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het governance and nomination committee een onderdeel van het governance, nomination and remuneration committee.

Rol en verantwoordelijkheden

De bevoegdheden van het governance and nomination committee worden uiteengezet in de Bankwet en in de reglementen van de Nationale Bank van België. Deze stellen onder meer dat dit comité in staat moet zijn een wijs en onafhankelijk oordeel uit te spreken over de samenstelling en werking van de raad van bestuur en andere beheersorganen van BNP Paribas Fortis en specifiek over de individuele en collectieve expertise van hun leden, hun integriteit, reputatie, onafhankelijkheid van geest en beschikbaarheid.

Criteria voor lidmaatschap

De lidmaatschapscriteria voor bestuurders-comitéleden zijn gelijkaardig aan die voor de andere bestuurders.

Het governance and nomination committee in zijn geheel moet over de noodzakelijke deskundigheden en competenties beschikken op het domein van governance en benoemingsregels in de Belgische banksector. Verder wordt van de voorzit(s)ter van het governance and nomination committee verwacht dat hij/zij voldoet aan de geschiktheidsvereisten voor niet-uitvoerende bestuurders en daarnaast ook aan alle vereisten die uiteengezet worden in zijn/haar functieprofiel. Voor andere leden van het governance and nomination committee gelden geen bijzondere bijkomende individuele geschiktheidsvereisten.

Het governance and nomination committee beoordeelt of al dan niet wordt voldaan aan de geschiktheidsvereisten die gelden voor de voorzit(s)ter van het comité. Daarna moet de potentiële voorzit(s)ter van het governance and nomination committee een geschiktheidsbeoordeling vanwege de relevante toezichthouder ondergaan. Voor andere leden van het governance and nomination committee is geen bijzondere bijkomende geschiktheidsbeoordeling vereist.

Samenstelling

Het governance and nomination committee bestaat uit minstens drie (3) niet-uitvoerende bestuurders. Minstens één (1) van hen is een onafhankelijke bestuurder in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen.

De voorzit(s)ter van het governance and nomination committee is ofwel de voorzit(s)ter van de raad van bestuur, ofwel een andere niet-uitvoerende bestuurder.

Samenstelling op 9 maart 2017:

- Herman Daems, (niet-uitvoerend bestuurder), voorzitter
- Sophie Dutordoir (niet-uitvoerend, onafhankelijk bestuurder)
- Thierry Laborde (niet-uitvoerend bestuurder)

Aanwezigheid op vergaderingen

Het governance and nomination committee vergaderde in 2016 negen (9) keer. De aanwezigheid was als volgt:

Lid van het Comité	Aantal bijgewoonde vergaderingen
DAEMS, Herman	9
DUTORDOIR, Sophie	9
LABORDE, Thierry	9

Bezoldiging

Informatie over de bezoldiging voor 2016, ook voor de leden van het governance and nomination committee, betaald en betaalbaar door BNP Paribas Fortis, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis. Deze nota moet als het remuneratieverslag worden beschouwd overeenkomstig Bepaling 7.2 van de Code.

Remuneratiecomité (RemCo)

In overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk remuneratiecomité op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij bezoldigings(gerelateerde) kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het remuneratiecomité een onderdeel van het governance, nomination and remuneration committee.

Rol en verantwoordelijkheden

De bevoegdheden van het remuneratiecomité worden uiteengezet in de Bankwet en stipuleren onder meer dat dit comité in staat moet zijn een wijs en onafhankelijk oordeel uit te spreken over bezoldigingsbeleid, beloningspraktijken en gerelateerde incentives, rekening houdend met risicocontrole, behoeften aan nettokapitaal en liquiditeitspositie.

Criteria voor lidmaatschap

Bovenop de geschiktheidscriteria voor niet-uitvoerende bestuurders dient de voorzit(s)ter van het remuneratiecomité te voldoen aan de vereisten die worden uiteengezet in zijn/haar functieprofiel. Er gelden geen bijzondere bijkomende geschiktheidsvereisten voor andere leden van het remuneratiecomité.

Het governance and nomination committee beoordeelt of al dan niet wordt voldaan aan de geschiktheidsvereisten die gelden voor de voorzit(s)ter van het remuneratiecomité. Daarna moet de potentiële voorzit(s)ter van dit comité een geschiktheidsbeoordeling vanwege de relevante toezichthouder ondergaan. Voor andere leden van het remuneratiecomité is geen bijzondere bijkomende geschiktheidsbeoordeling vereist.

Samenstelling

Het remuneratiecomité bestaat uit minstens drie (3) niet-uitvoerende bestuurders. Minstens één (1) van hen is een onafhankelijke bestuurder in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen. Het comité moet zodanig samengesteld zijn dat het in staat is een wijs en onafhankelijk oordeel uit te spreken over het bezoldigingsbeleid, beloningspraktijken en gerelateerde incentives, rekening houdend met risicocontrole, behoeften aan nettokapitaal en liquiditeitspositie.

De voorzit(s)ter van het remuneratiecomité is ofwel de voorzit(s)ter van de raad van bestuur, ofwel een andere niet-uitvoerende bestuurder.

Samenstelling op 9 maart 2017

- Herman Daems, (niet-uitvoerende bestuurder), voorzitter
- Sophie Dutordoir (niet-uitvoerende, onafhankelijk bestuurder)
- Thierry Laborde (niet-uitvoerende bestuurder)

Aanwezigheid op vergaderingen

Het remuneratiecomité vergaderde in 2016 acht (8) keer. De aanwezigheid was als volgt:

Lid van het comité	Aantal bijgewoonde vergaderingen
DAEMS, Herman	8
DUTORDOIR, Sophie	8
LABORDE, Thierry	7

Bezoldiging

Informatie over de bezoldiging voor 2016, ook voor de leden van het remuneratiecomité, betaald en betaalbaar door BNP Paribas Fortis, is te vinden in nota 7.f 'Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis' van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis. Deze nota moet als het remuneratieverslag worden beschouwd overeenkomstig Bepaling 7.2 van de Code.

Executive committee

Er werd een 'executive committee' ('uitvoerend comité') opgericht met als opdracht het directiecomité indien en wanneer nodig te assisteren en te adviseren in de uitvoering van zijn rol en verantwoordelijkheden.

Het executive committee bestaat momenteel uit dertien (13) leden, onder wie de vijf (5) uitvoerend bestuurders die samen het Directiecomité vormen, naast acht (8) hoofden van de businesses en de supportfuncties:

Maxime JADOT

Uitvoerend bestuurder, voorzitter van het directiecomité / executive committee, en chief executive officer

Filip DIERCKX

Uitvoerend bestuurder, vicevoorzitter van het directiecomité / executive committee en chief operating officer (group functions)

Peter VANDEKERCKHOVE

Uitvoerend bestuurder, lid van het executive committee, verantwoordelijk voor retail and private banking

Didier BEAUVOIS

Uitvoerend bestuurder, lid van het executive committee, corporate banking CEO

Piet VAN AKEN

Uitvoerend bestuurder, lid van het executive committee, chief risk officer

Bert VAN ROMPAEY

Lid van het executive committee, verantwoordelijk voor human resources

Vincent BERNARD

Lid van het executive committee, chief financial officer

Carine DE NYS

Lid van het executive committee, chief compliance officer

Michael ANSEEUW

Lid van het executive committee, chief retail banking

Sonja NOBEN

Lid van het executive committee, chief information officer

Jo COUTUER

Lid van het executive committee, chief data officer

Stéphane VERMEIRE

Lid van het executive committee, chief private banking and wealth management

Sandra WILIKENS

Lid van het executive committee, secretaris-generaal

3. Interne controleprocedures

Taken en verantwoordelijkheden bij het voorbereiden en opstellen van boekhoudkundige en financiële informatie

Het Finance-departement, onder de bevoegdheid van de Chief Executive Officer, is verantwoordelijk voor het voorbereiden en produceren van boekhoudkundige en financiële informatie. Deze verantwoordelijkheid is verder gedefinieerd in een Charter en omvat het volgende:

- het definiëren van de grondslagen voor financiële verslaggeving, alsook de principes en standaarden voor managementinformatie;
- het voorbereiden van boekhoudkundige informatie en het opmaken van de wettelijk vereiste rapportering;
- het produceren van informatie betreffende solvabiliteit- en liquiditeitsratio's, het berekenen van de ratio's en het opmaken van de wettelijk vereiste rapportering;
- het voorbereiden van managementinformatie (reële en budgetcijfers) en het voorzien van de nodige ondersteuning voor het financiële beleid;
- het beheren van de risico's gerelateerd aan de boekhoudkundige en financiële informatie (resultaat, balans, solvabiliteit, liquiditeit) door het definiëren en implementeren van een permanent operationeel controlesysteem;
- het beheren van de architectuur, het ontwerp en het in gebruik nemen van het financiële informatiesysteem (resultaat, balans, solvabiliteit, liquiditeit);

- het beheren van de organisatie en het operationeel uitvoeren van alle activiteiten die gerelateerd zijn aan het Finance-departement.

Productie van boekhoudkundige en financiële informatie

Rapporteringsbeleid en -regels

De lokale jaarrekening van elke entiteit wordt opgesteld in overeenstemming met de lokale boekhoudkundige beginselen (GAAP), terwijl de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis wordt opgesteld in overeenstemming met de IFRS-regels (International Financial Reporting Standards) die aanvaard werden door de Europese Unie.

Binnen het departement Finance, bepaalt het Accounting & Reporting (A&R)-team, op basis van de IFRS-regels die aanvaard werden door de Europese Unie, de grondslagen voor de financiële verslaggeving die van toepassing zijn op alle entiteiten van BNP Paribas Fortis. Deze zijn afgestemd op de grondslagen voor financiële verslaggeving van de groep BNP Paribas. Het A&R-team volgt de veranderingen in de regelgeving op en bepaalt de interne grondslagen voor financiële verslaggeving, die aangepast zijn aan de activiteiten van BNP Paribas Fortis. Een handboek met de boekhoudkundige instructies van de groep BNP Paribas is beschikbaar, samen met aanvullende documentatie en richtlijnen met betrekking tot de specifieke producten en activiteiten van BNP Paribas Fortis. Dat IFRS-handboek is ter beschikking van alle boekhoudkundige en rapporteringsteams. Het wordt regelmatig aangepast aan veranderingen in de regelgeving. Het A&R-team voert ook specifieke boekhoudkundige analyses uit op verzoek van lokale entiteiten en businesses.

Het departement Financieel Management stelt de management-rapporteringsregels op.

De financiële grondslagen betreffende solvabiliteit worden opgesteld door Risk management en deze gelinkt aan liquiditeit door ALM – Treasury.

Het proces voor het voorbereiden van informatie

Er zijn twee afzonderlijke rapporteringskanalen die betrekking hebben op het proces voor het voorbereiden van informatie:

- Financiële boekhoudgegevens: de specifieke verantwoordelijkheid van het boekhoudkundig rapporteringskanaal is te zorgen voor de financiële en analytische boekhouding van de entiteiten en het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening van BNP Paribas Fortis, conform met de financiële grondslagen en standaarden. Er wordt solvabiliteits- en liquiditeitsinformatie opgesteld, die consistent moet zijn met de boekhouding op elk niveau. Dit kanaal certificeert de betrouwbaarheid van de boekhoudgegevens via een intern certificeringsproces (zoals verder beschreven);
- Analytische boekhoudgegevens: dit kanaal stelt de analytische informatie op (van de divisies/ operationele entiteiten/ businesses gebaseerd op de gegevens per entiteit) die relevant is voor het economische management van de activiteiten met naleving van de interne principes en standaarden. Het waarborgt de overeenstemming van de managementgegevens met de boekhoudgegevens op elk niveau. Dit kanaal is ook verantwoordelijk voor het opstellen en analyseren van de solvabiliteits- en liquiditeitsratio's.

Groep Finance ontwikkelt, verspreidt en beheert de rapporteringstools van deze twee rapporteringskanalen. Deze tools werden ontwikkeld om informatie te verstrekken aan de hele BNP Paribas Groep, rekening houdend met de doelstellingen van beide kanalen en hun complementariteit. Groep Finance promoot het gebruik van standaard boekhoudsystemen in de entiteiten binnen de Groep. Deze systemen worden ontwikkeld op Groepsniveau en worden geleidelijk aan in gebruik genomen. Gemeenschappelijke systemen bevorderen de informatie-uitwisseling en vergemakkelijken de implementatie van functie-overschrijdende projecten in de context van gedeelde boekhoudplatformen en synthese binnen de Groep.

Voor de voorbereiding van liquiditeitsgegevens past de bank het principe toe om interne managementgegevens te integreren met de gegevens die nodig zijn voor de wettelijke rapportering. Het raamwerk voor liquiditeitsrapportering omvat verder:

- een beheersmodel waar Finance, ALM-treasury en Risk Management toe bijdragen;
- toe te passen grondslagen en methodologieën zoals vereist door de regelgeving;
- specifieke tools voor datacollectie en de productie van interne en wettelijk vereiste rapporteringen.

Dit systeem zorgt voor de productie van de liquidity coverage ratio (LCR) en net stable funding ratio (NSFR) rapportering.

Permanente controle van boekhoud- en financiële informatie

Interne controle binnen het Finance-departement

De interne controle in Finance wordt toevertrouwd aan gespecialiseerde teams die worden ondersteund door specifieke tools, die boekhoudcontroles en andere permanente operationele controlegebieden omvatten.

Deze teams verzekeren op permanente basis de betrouwbaarheid van de processen voor de productie en validatie van de financiële gegevens van BNP Paribas Fortis, en zien toe op de naleving van de wettelijke en prudentiële rapporteringsvereisten. Andere activiteiten zijn onder meer het onderhouden van contacten met externe auditors en ervoor zorgen dat hun aanbevelingen correct worden geïmplementeerd, het toezicht op het certificeringsproces binnen BNP Paribas Fortis, en de controle op de waardering van financiële instrumenten.

Intern certificeringsproces

BNP Paribas Fortis houdt toezicht op het boekhoudkundige en financiële rapporteringsrisico via een certificeringsproces, dat rapporteert over de kwaliteit van de informatie verstrekt in het MATISSE-rapporteringssysteem. De resultaten van het certificeringsproces worden elk kwartaal voorgesteld aan het Audit Committee van BNP Paribas Fortis en maken integraal deel uit van het boekhoudproces.

Als algemene regel bepaald door de groep BNP Paribas, dient elke entiteit die via het MATISSE-systeem een rapporteringspakket indient, elk kwartaal de betrouwbaarheid van dat pakket te certificeren via de toepassing FACT (Finance Accounting Control Tool), een toepassing die bedoeld is om het certificeringsproces in de groep BNP Paribas te ondersteunen. Certificaten bestaan uit gestandaardiseerde vragen waarin de voornaamste boekhoudkundige en financiële risicodomeinen aan bod komen.

Permanente controle binnen Finance verzekert de CFO, het Audit Committee van BNP Paribas Fortis, de externe auditors en de Nationale Bank van België, dat de interne controlemaatregelen afdoend worden nageleefd.

Het certificeringsproces omvat:

- een certificering dat de gerapporteerde boekhoudkundige gegevens betrouwbaar zijn en voldoen aan de grondslagen voor financiële verslaggeving van BNP Paribas Fortis;
- een certificering dat het interne controlesysteem voor de boekhouding, bedoeld om de kwaliteit van de boekhoudkundige gegevens te verzekeren, doeltreffend werkt.

Dit interne certificeringsproces maakt deel uit van het algemene systeem van permanent toezicht. Het stelt het Finance-departement van BNP Paribas Fortis, dat verantwoordelijk is voor de opstelling en de kwaliteit van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis, in staat zich te informeren over alle incidenten die verband houden met de opstelling van de Jaarrekening en toezicht te houden op de correctieve maatregelen genomen door de boekhoudkundige entiteiten en, indien nodig, de gepaste voorzieningen te boeken. Wat BNP Paribas Fortis in België betreft, wordt het certificeringsproces ondersteund door een uitgebreide reeks subcertificaten die alle activiteiten dekken die boekhoudkundige en financiële risico's voor het bedrijf kunnen inhouden.

Het certificeringssysteem wordt ook gebruikt in overleg met risk management voor informatie die deel uitmaakt van de prudentiële rapportering over het kredietrisico en de solvabiliteitsratio's. De betrokken medewerkers bevestigen dat de rapporten conform zijn met de normen en procedures en dat de gebruikte gegevens kwaliteitsvol zijn. Verder beschrijven zij de resultaten van de controles in de verschillende stadia van de productie van de verslagen, inclusief de reconciliatie van de boekhoudkundige gegevens met de aan het kredietrisico gerelateerde gegevens. Volgens dezelfde principes werd een certificeringssysteem geïnstalleerd voor liquiditeitsgegevens. De betrokken medewerkers rapporteren over de naleving van de normen en de resultaten van de belangrijkste controles die de kwaliteit van de rapportering waarborgen.

Controle op de waardering van financiële instrumenten en op het gebruik van deze waardering bij de resultaatsbepaling van markttransacties en de boekhoudrapportering

Het Finance-departement delegeert het bepalen van en de controle op de marktwaardes of modellen van financiële instrumenten aan de verschillende departementen die betrokken zijn bij het waarderen van financiële instrumenten als onderdeel van het toezicht op marktrisico's en managementgegevens. Het Finance-departement behoudt evenwel het overzicht over de nauwkeurigheid van deze activiteiten.

Het doel van deze controleprocedures in het Finance-departement is:

- ervoor zorgen dat transacties waarbij financiële instrumenten betrokken zijn, correct worden geregistreerd in de financiële en managementgegevens van BNP Paribas Fortis;
- de kwaliteit garanderen van de waardering en rapportering van financiële instrumenten, die gebruikt worden bij zowel de opstelling van de financiële en analytische boekhouding als bij het beheer van en toezicht op markt- en liquiditeitsrisico's;
- ervoor zorgen dat resultaten van markttransacties nauwkeurig worden bepaald en correct worden geanalyseerd.

Periodieke controle – central accounting inspection team

Interne audit heeft een team van auditors (Central Accounting Inspection Team) die gespecialiseerd zijn in de boekhoudkundige en financiële audit. Dit weerspiegelt de strategie van de versterking van de auditcapaciteit in de boekhouding, zowel op technisch vlak als op het vlak van het beperken van boekhoudkundige risico's.

Haar actieplan is gebaseerd op de boekhoudkundige interne controle tools, die beschikbaar zijn voor BNP Paribas Fortis en het risico-evaluatie overzicht dat wordt opgesteld door de interne audit.

De belangrijkste doelstellingen van het team zijn de volgende:

- het vormen van een boekhoudkundig en financieel expertise-centrum om zo de capaciteit van de interne audit te versterken bij het uitvoeren van audits in deze domeinen;
- het identificeren en onderzoeken van risicogebieden binnen BNP Paribas Fortis.

Relaties met de commissarissen-revisoren

In 2016 bestond het college van commissarissen-revisoren uit:

- PwC Bedrijfsrevisoren bvba, vertegenwoordigd door de heer Damien WALGRAVE;
- Deloitte Bedrijfsrevisoren bc ovv cvba, vertegenwoordigd door de heren Yves DEHOGNE en Bernard DEMEULEMEESTER.

De commissarissen-revisoren worden aangesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders, op advies van het Audit Committee en op voorstel van de Raad van Bestuur en de ondernemingsraad.

Het college van commissarissen stelt elk boekjaar een rapport op waarin het de betrouwbaarheid van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis en haar dochterondernemingen beoordeelt.

De commissaris-revisor voert ook specifieke procedures uit voor de prudentiële toezichthouder en voor de revisoren van de groep. Als onderdeel van hun wettelijke auditopdracht:

- onderzoeken zij alle belangrijke veranderingen in de grondslagen voor financiële verslaggeving en stellen ze hun aanbevelingen omtrent keuzes die een wezenlijke impact hebben voor aan het Audit Committee;
- leggen ze aan het betrokken departement en het Finance-departement hun bevindingen, opmerkingen en aanbevelingen voor om het interne controlesysteem te verbeteren ter voorbereiding van de boekhoudkundige en financiële informatie die onderzocht wordt tijdens hun audit.

Het Audit Committee van de Raad van Bestuur wordt ingelicht over keuzes inzake grondslagen voor financiële verslaggeving die een wezenlijke impact hebben op de Jaarrekening, zodat zij die keuzes aan de Raad van Bestuur kunnen voorleggen met het oog op een definitieve beslissing.

4. Belangenconflicten

BNP Paribas Fortis moet voldoen aan de wettelijke bepalingen inzake belangenconflicten uit het Wetboek van Vennootschappen, aan de bepalingen van de Bankwet en aan de essentie van een aantal circulaires van de Nationale Bank van België (NBB) die tot doel hebben belangenconflicten tussen BNP Paribas Fortis en zijn bestuurders of algemene directie te vermijden, onder andere in verband met uitgeoefende externe functies en verleende kredieten.

Verder past BNP Paribas Fortis een algemeen beleid en een gedragscode inzake belangenconflicten toe. Deze stellen dat het behalen van commerciële, financiële, professionele of persoonlijke doelstellingen de naleving van de volgende basisprincipes niet in de weg mogen staan:

1. **Belang van de klanten** (dit omvat inzicht hebben in de behoeften van klanten, garanderen dat de klanten een eerlijke behandeling krijgen, het beschermen van de klantenbelangen, ...)
2. **Financial security** (dit omvat het bestrijden van witwaspraktijken, omkoping, corruptie en de financiering van terrorisme, ...)
3. **Marktintegriteit** (dit omvat het ijveren voor eerlijke concurrentie, het naleven van regels inzake marktmisbruik, ...)
4. **Beroepsethiek** (dit omvat het uit de weg gaan van belangenconflicten buiten de bank, het nemen van maatregelen tegen omkoping en corruptie, ...)

5. **Respect voor collega's** (dit omvat het naleven van de hoogste normen voor professioneel gedrag, het verwerpen van elke vorm van discriminatie en het waarborgen van de veiligheid op de werkplek)
6. **Bescherming van de groep** (dit omvat de waarde van de groep BNP Paribas op lange termijn opbouwen en beschermen, de informatie van de groep beschermen, verantwoordelijk communiceren, ...)
7. **Omgang met de samenleving** (dit omvat het ijveren voor de eerbiediging van de mensenrechten, het beschermen van het milieu en het tegengaan van de klimaatverandering en het verantwoordelijk handelen inzake openbare aangelegenheden)

Tot slot worden de bestuurders van BNP Paribas Fortis, in overeenstemming met de Bankwet, vóór hun formele aanstelling beoordeeld door de relevante toezichthouder. Vooraleer een aanstelling goed te keuren, voert de relevante toezichthouder een onderzoek uit dat ook controleert op de afwezigheid van bepaalde belangenconflicten.

BNP PARIBAS FORTIS GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2016

Opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie

Resultatenrekening op 31 december 2016

In miljoenen euro's	Nota	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Rentebaten	2.a	8 374	8 499
Rentelasten	2.a	(3 011)	(3 074)
Commissiebaten	2.b	2 280	2 421
Commissielasten	2.b	(814)	(810)
Nettowinsten of -verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	2.c	163	135
Nettowinsten of -verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa en andere financiële activa niet gewaardeerd aan reële waarde	2.d	178	59
Overige baten	2.e	599	440
Overige lasten	2.e	(469)	(435)
NETTOBATEN VAN HET BANKBEDRIJF		7 300	7 235
Personeelskosten en kosten van personeelsvoordelen	6.a	(2 405)	(2 440)
Overige algemene bedrijfskosten	2.f	(1 752)	(1 766)
Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen van materiële en immateriële vaste activa	4.n	(237)	(221)
BRUTOBEDRIJFSRESULTAAT		2 906	2 808
Risicokost	2.g	(434)	(431)
BEDRIJFSRESULTAAT		2 472	2 377
Aandeel in het nettoresultaat van ondernemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast		155	206
Nettowinsten/verliezen op overige vaste activa		(70)	151
Goodwill	4.o	-	-
RESULTAAT VOOR BELASTINGEN		2 557	2 734
Winstbelastingen	2.h	(341)	(718)
RESULTAAT VOOR WINST OP BEEINDIGDE BEDRIJFSACTIVITEITEN		2 216	2 016
NETTORESULTAAT		2 216	2 016
waarvan minderheidsbelangen		489	441
RESULTAAT TOEWIJSBAAR AAN DE AANDEELHOUDERS		1 727	1 575

Overzicht van het nettoresultaat en wijzigingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Nettoresultaat	2 216	2 016
Wijzigingen in de reële waarde van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	(784)	146
Elementen die zijn of kunnen geherclassificeerd worden naar de resultatenrekening	(660)	(126)
Elementen met betrekking tot wisselkoersverschillen	(520)	(211)
waarvan uitgestelde belastingen	(31)	8
Wijzigingen in de reële waarde van voor verkoop beschikbare financiële activa, inbegrepen deze geherclassificeerd als leningen en vorderingen	82	96
waarvan uitgestelde belastingen	(9)	(21)
Wijzigingen in de reële waarde van voor verkoop beschikbare financiële activa opgenomen in het resultaat van de periode, inbegrepen deze geherclassificeerd als leningen en vorderingen	(64)	(5)
waarvan uitgestelde belastingen	7	4
Veranderingen in de waarde van afdekkingsinstrumenten aangeduid als kasstroomafdekkingen	(68)	8
waarvan uitgestelde belastingen	35	8
Veranderingen in de waarde van afdekkingsinstrumenten aangeduid als kasstroomafdekkingen opgenomen in het nettoresultaat	2	2
waarvan uitgestelde belastingen	(1)	-
Elementen met betrekking tot ondernemingen waarop vermogensmutatie is toegepast	(92)	(16)
waarvan uitgestelde belastingen	49	8
Elementen die niet geherclassificeerd zullen worden naar de resultatenrekening	(124)	272
Herwaardering winsten (verliezen) met betrekking tot de vergoedingen na pensioenplannen	(112)	268
waarvan uitgestelde belastingen	48	(126)
Elementen met betrekking tot ondernemingen waarop vermogensmutatie is toegepast	(12)	4
waarvan uitgestelde belastingen	6	(1)
TOTAAL	1 432	2 162
- Aandeel van de groep	1 126	1 734
- Aandeel van minderheidsbelangen	306	428

Balans op 31 december 2016

In miljoenen euro's	Nota	31 december 2016	31 december 2015
ACTIVA			
Kas, centrale banken en postgirorekeningen		14 037	16 505
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening			
<i>Handelseffecten</i>	4.a	1 669	1 970
<i>Leningen en terugkoopovereenkomsten</i>	4.a	1 994	1 870
<i>Portefeuille tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	4.a	1 796	1 946
<i>Financiële derivaten aangehouden</i>	4.a	7 532	7 180
Financiële hedgingderivaten	4.b	2 101	1 907
Voor verkoop beschikbare financiële activa	4.c	29 558	32 729
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	4.f	14 687	13 064
Leningen aan en vorderingen op klanten	4.g	171 329	176 640
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico		1 463	1 218
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden	4.j	525	582
Actuele en uitgestelde belastingen	4.k	2 593	2 527
Overlopende rekeningen en overige activa	4.l	8 560	8 495
Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast	4.m	4 317	4 396
Vastgoedbeleggingen	4.n	204	125
Materiële vaste activa	4.n	15 276	2 034
Immateriële vaste activa	4.n	278	186
Goodwill	4.o	795	309
Activa aangehouden voor verkoop		19 076	-
TOTAAL ACTIVA		297 790	273 683
VERPLICHTINGEN			
Centrale banken en postgirorekeningen		157	1 175
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening			
<i>Handelseffecten</i>	4.a	2 207	3 044
<i>Leningen en terugkoopovereenkomsten</i>	4.a	3 089	3 584
<i>Portefeuille tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	4.a	4 559	5 355
<i>Financiële derivaten aangehouden</i>	4.a	5 927	5 095
Financiële hedgingderivaten	4.b	4 395	4 120
Schulden aan kredietinstellingen	4.f	34 867	22 609
Schulden aan klanten	4.g	163 316	176 161
Schuldbewijzen	4.i	13 539	11 133
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico		876	1 067
Actuele en uitgestelde belastingen	4.k	748	691
Overlopende rekeningen en overige verplichtingen	4.l	7 136	6 561
Voorzieningen voor risico's en kosten	4.p	4 784	3 957
Achtergestelde schulden	4.i	4 348	5 084
Verplichtingen aangehouden voor verkoop		21 308	-
TOTAAL VERPLICHTINGEN		271 256	249 636
EIGEN VERMOGEN			
<i>Kapitaal en reserves</i>		19 094	16 392
<i>Resultaat van het boekjaar, aandeel van de groep</i>		1 727	1 575
Totaal kapitaal, geconsolideerde reserves en resultaat van de periode, aandeel van de groep		20 821	17 967
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen		299	787
Totaal aandeel van de groep		21 120	18 754
Reserves en resultaat van het jaar van minderheidsbelangen		5 439	5 146
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen		(25)	147
Totaal minderheidsbelangen		5 414	5 293
TOTAAL GECONSOLIDEERD EIGEN VERMOGEN		26 534	24 047
TOTAAL VERPLICHTINGEN EN EIGEN VERMOGEN		297 790	273 683

Kasstroomoverzicht op 31 december 2016

In miljoenen euro's	Nota	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Resultaat voor belastingen		2 557	2 734
Niet-monetaire elementen opgenomen in het nettoresultaat voor belastingen en andere aanpassingen van voortgezette activiteiten		(1 130)	1 779
Netto-afschrijvingen van materiële en immateriële vaste activa		322	285
Bijzondere waardevermindering op goodwill en overige vaste activa		(9)	(8)
Nettodotatie aan voorzieningen		372	318
Aandeel in het resultaat van ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast		(155)	(206)
Nettolasten (-baten) uit investeringsactiviteiten		85	(114)
Nettolasten uit financieringsactiviteiten		-	1
Overige wijzigingen		(1 745)	1 503
Nettostijging met betrekking tot activa en verplichtingen voortkomend uit voortgezette operationele activiteiten		1 223	4 885
Nettostijging (-daling) met betrekking tot verrichtingen met kredietinstellingen		(658)	8 383
Nettostijging (-daling) met betrekking tot cliëntverrichtingen		157	(1 771)
Nettostijging (-daling) met betrekking tot verrichtingen die andere financiële activa of verplichtingen beïnvloeden		2 099	(1 512)
Nettostijging (-daling) met betrekking tot verrichtingen die niet-financiële activa en verplichtingen beïnvloeden		5	(22)
Betaalde belastingen		(380)	(193)
NETTOSTIJGING IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT VOORTGEZETTE OPERATIONELE ACTIVITEITEN		2 650	9 398
NETTODALING (-DALING) IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT BEËINDIGDE OPERATIONELE ACTIVITEITEN		6 040	(98)
Nettostijging met betrekking tot financiële activa en deelnemingen		397	129
Nettodaling met betrekking tot materiële en immateriële vaste activa		(287)	(448)
NETTOSTIJGING (-DALING) IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT VOORTGEZETTE INVESTERINGSACTIVITEITEN		110	(319)
NETTODALING IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT BEËINDIGDE INVESTERINGSACTIVITEITEN		(1)	(232)
Stijging (-daling) van kas en kasequivalenten met betrekking tot transacties met aandeelhouders		343	(3 312)
Daling van kas en kasequivalenten voortvloeiend uit andere financieringsactiviteiten		(837)	(777)
NETTODALING IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT VOORTGEZETTE FINANCIERINGSACTIVITEITEN		(494)	(4 089)
NETTOSTIJGING IN GELDMIDDELEN VOORTVLOEIEND UIT BEËINDIGDE FINANCIERINGSACTIVITEITEN		80	-
EFFECT VAN WISSELKOERSSCHOMMELINGEN OP GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN VAN VOORTGEZETTE ACTIVITEITEN		(413)	(152)
EFFECT VAN WISSELKOERSSCHOMMELINGEN OP GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN VAN BEEINDIGDE ACTIVITEITEN		1	3
Saldo van geldmiddelen en kasequivalenten aan het begin van de periode van voortgezette activiteiten		12 820	11 519
Kas, centrale banken en postgirorekeningen		13 013	10 758
Schulden aan centrale banken en de post		(1 174)	(337)
Direct opvraagbare leningen aan kredietinstellingen	4.f	(833)	2 254
Direct opvraagbare financieringen van kredietinstellingen	4.f	1 814	(1 156)
Saldo van geldmiddelen en kasequivalenten aan het eind van de periode van voortgezette activiteiten		14 749	16 377
Kas, centrale banken en postgirorekeningen		14 033	16 505
Schulden aan centrale banken en de post		(157)	(1 175)
Direct opvraagbare leningen aan kredietinstellingen	4.f	2 017	1 971
Direct opvraagbare financieringen van kredietinstellingen	4.f	(1 144)	(924)
NETTOSTIJGING IN HET SALDO VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN VAN VOORTGEZETTE ACTIVITEITEN		1 929	4 858
Saldo van geldmiddelen en kasequivalenten aan het begin van de periode voor de beëindigde activiteiten		3 557	347
Saldo van geldmiddelen en kasequivalenten aan het eind van de periode voor de beëindigde activiteiten		9 601	-
NETTOSTIJGING (-DALING) IN HET SALDO VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN VOOR DE BEËINDIGDE ACTIVITEITEN		6 044	(347)
Bijkomende informatie:			
Betaalde intresten		(3 240)	(3 285)
Ontvangen intresten		8 310	8 479
Betaalde/ontvangen dividenden		(303)	(3 269)

Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen tussen 1 januari 2015 en 31 december 2016

In miljoenen euro's	Kapitaal en reserves			Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen				Totaal eigen vermogen
	Gewone aandelen	Niet uitgekeerde reserves	Totaal	Wisselkoersverschillen	Voor verkoop beschikbare financiële activa en geherclassificeerd als leningen en vorderingen	Hedgingderivaten	Totaal	
Kapitaal en reserves per 1 januari 2015	9 605	9 764	19 369	(455)	1 152	189	886	20 255
Overige wijzigingen	-	17	17	-	-	-	-	17
Dividenden	-	(3 252)	(3 252)	-	-	-	-	(3 252)
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	-	258	258	(195)	102	(6)	(99)	159
Nettoresultaat van het boekjaar 2015	-	1 575	1 575	-	-	-	-	1 575
Kapitaal en reserves per 31 december 2015	9 605	8 362	17 967	(650)	1 254	183	787	18 754
Overige wijzigingen	2 300	(1 060)	1 240	-	-	-	-	1 240
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	-	(113)	(113)	(347)	(74)	(67)	(488)	(601)
Nettoresultaat van het boekjaar 2016	-	1 727	1 727	-	-	-	-	1 727
Kapitaal en reserves per 31 december 2016	11 905	8 916	20 821	(997)	1 180	116	299	21 120

Minderheidsbelangen tussen 1 januari 2015 en 31 december 2016

In miljoenen euro's	Kapitaal en reserves	Wisselkoers, financiële activa voor verkoop beschikbaar en geherclassificeerd als leningen en vorderingen, financiële hedgingderivaten	Totaal minderheidsbelangen
Kapitaal en reserves per 1 januari 2015	4 966	174	5 140
Overige wijzigingen	(144)	-	(144)
Dividenden	(131)	-	(131)
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	14	(27)	(13)
Nettoresultaat van het boekjaar 2015	441	-	441
Kapitaal en reserves per 31 december 2015	5 146	147	5 293
Overige wijzigingen	19	-	19
Dividenden	(204)	-	(204)
Wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	(11)	(172)	(183)
Nettoresultaat van het boekjaar 2016	489	-	489
Kapitaal en reserves per 31 december 2016	5 439	(25)	5 414

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2016

Opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie

1 SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE GRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGGEVING TOEGEPAST DOOR BNP PARIBAS FORTIS

1.a Toepasbare grondslagen voor financiële verslaggeving

1.a.1 Standaarden

De geconsolideerde jaarrekening van BNP Paribas Fortis werd opgemaakt volgens de internationale grondslagen voor financiële verslaggeving (International Financial Reporting Standards – IFRS), die aanvaard werden door de Europese Unie¹. Als zodanig werden enkele voorschriften van IAS 39 met betrekking tot hedge accounting niet opgenomen en hebben bepaalde teksten het goedkeuringsproces nog niet ondergaan.

De introductie van standaarden die verplicht van toepassing zijn vanaf 1 januari 2016, heeft geen impact op de Geconsolideerde Jaarrekening op 31 december 2016.

BNP Paribas Fortis heeft er voor gekozen om nieuwe standaarden, wijzigingen en interpretaties die werden aanvaard door de Europese Unie en waarvan de toepassing in 2016 optioneel was, niet vervroegd toe te passen.

Informatie betreffende de omvang en aard van risico's verbonden aan financiële instrumenten zoals vereist door IFRS 7 'Financiële instrumenten: informatievervalsing' wordt samen met de informatie over het wettelijk eigen vermogen vereist door IAS 1 'Presentatie van de Jaarrekening' weergegeven in het hoofdstuk 'Risicobeheer en solvabiliteit' van het jaarverslag. Deze informatie maakt deel uit van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis.

1.a.2 Nieuwe standaarden, gepubliceerd maar nog niet van toepassing

IFRS 9 Financiële instrumenten

IFRS 9 "Financiële instrumenten" werd gepubliceerd door de IASB (International Accounting Standards Board) in juli 2014 ter vervanging van IAS 39 "Financiële instrumenten: opname en waardering". De standaard bepaalt nieuwe principes voor de classificatie en waardering van financiële instrumenten, voor bijzondere waardeverminderingen op financiële activa en voor hedge accounting in het algemeen ("micro hedge").

IFRS 9, dat op 22 november 2016 goedgekeurd is voor toepassing in Europa, is verplicht voor verslagperiodes die starten op of na 1 januari 2018.

Classificatie en waardering

Onder IFRS 9 zal de classificatie en waardering van financiële activa afhangen van het bedrijfsmodel voor het beheer en van de eigenschappen van de contractuele kasstromen van de instrumenten. Bij eerste opname zullen financiële activa gewaardeerd worden tegen geamortiseerde kostprijs, tegen reële waarde met waardeveranderingen in het eigen vermogen" (op een afzonderlijke lijn) of tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening.

Het zal niet langer mogelijk zijn om een in financiële activa besloten derivaat af te scheiden van het basisinstrument.

De toepassing van de criteria van het bedrijfsmodel en van de eigenschappen van de contractuele kasstromen van het instrument zullen mogelijk leiden tot een wijziging van de classificatie en waardering van sommige financiële activa in vergelijking met IAS 39.

Schuldbewijzen (leningen, vorderingen of schuld papier) zullen gewaardeerd worden tegen geamortiseerde kostprijs, tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het eigen vermogen of tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening.

- Schuldbewijzen zullen tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd worden als ze aangehouden worden binnen een bedrijfsmodel dat erop gericht is om de contractuele kasstromen te ontvangen, en voor zover de contractvoorwaarden van het instrument aanleiding geven tot kasstromen die uitsluitend aflossingen en rentebetalingen op de uitstaande hoofdsom vertegenwoordigen.
- Schuldbewijzen zullen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het eigen vermogen gewaardeerd worden als de bank ze aanhoudt binnen een bedrijfsmodel dat als doel heeft zowel de contractuele kasstromen te innen als de activa te verkopen, en voor zover de contractvoorwaarden van het instrument aanleiding geven tot kasstromen die uitsluitend aflossingen en rentebetalingen op de uitstaande hoofdsom vertegenwoordigen. Bij verkoop of overdracht worden de bedragen die voorheen opgenomen waren in het eigen vermogen overgeboekt naar winst of verlies.

¹ De volledige set van standaarden aanvaard door de Europese Unie kan geconsulteerd worden op de website van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/finance/accounting/index_en.htm#adopted-commission.

- Alle schuldbewijzen die niet in aanmerking komen voor waardering tegen geamortiseerde kostprijs of tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het eigen vermogen, zullen gewaardeerd worden tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening.

De bank zal schuldbewijzen enkel onherroepelijk aanwijzen als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening als die keuze een inconsistentie in waardering of opname in de resultatenrekening (soms een „accounting mismatch“ genoemd) elimineert of aanzienlijk beperkt.

Investerings in effecten zoals aandelen zullen gewaardeerd worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, of optioneel als instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in het eigen vermogen (op een afzonderlijke lijn). In dit laatste geval zal de verkoop of overdracht van de aandelen gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in het eigen vermogen niet leiden tot overboeking van bedragen die voorheen opgenomen waren in het eigen vermogen naar de resultatenrekening. Enkel de dividenden worden in de resultatenrekening opgenomen.

De enige wijziging in IFRS 9 voor financiële verplichtingen heeft betrekking op de passiva die gewaardeerd worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (optie om te waarderen tegen reële waarde). De veranderingen in de reële waarde ten gevolge van het eigen kredietrisico zullen niet langer in de resultatenrekening opgenomen worden maar wel in het eigen vermogen.

De bepalingen van IAS 39 met betrekking tot het niet langer opnemen in de balans van financiële activa of financiële passiva werden in IFRS 9 ongewijzigd behouden.

Uitgaande van de huidige bedrijfsmodellen zullen de belangrijkste classificaties naar verwachting de volgende zijn:

- leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen en klanten en de repo-overeenkomsten geclassificeerd als ‘Leningen en vorderingen’ in IAS 39 zullen in IFRS 9 gewaardeerd worden tegen geamortiseerde kostprijs tenzij deze instrumenten niet voldoen aan de voorwaarde van de eigenschappen van de contractuele kasstromen;
- schatkistcertificaten, staatsobligaties en andere vastrentende effecten geclassificeerd als ‘Voor verkoop beschikbare financiële activa’ in IAS 39 zullen, afhankelijk van het bedrijfsmodel en voor zover ze voldoen aan de voorwaarde van de eigenschappen van de contractuele kasstromen, gewaardeerd worden tegen geamortiseerde kostprijs of tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het eigen vermogen;
- financiële activa geclassificeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening in IAS 39, zullen wellicht ook in IFRS 9 in deze categorie opgenomen worden;
- de meerderheid van de investeringen in aandelen zullen gewaardeerd worden tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening wat zal leiden tot bijkomende volatiliteit in het resultaat in vergelijking met IAS 39. Sommige van deze investeringen zullen wellicht gewaardeerd worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in het eigen vermogen.

Bijzondere waardeverminderingen

IFRS 9 hanteert een nieuw model voor bijzondere waardeverminderingen op basis van verwachte kredietverliezen.

Dit model zal van toepassing zijn op leningen en schuldbewijzen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs of tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het eigen vermogen (op een afzonderlijke lijn), op verstrekte financierings- en garantieverbintenissen die niet gewaardeerd worden tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, en ook op vorderingen uit leaseovereenkomsten.

Volgens het model voor bijzondere waardeverminderingen in IAS 39 wordt een kredietverlies verantwoord wanneer er objectieve aanwijzingen van waardevermindering zijn. Voor tegenpartijen die individueel geen bijzondere waardevermindering hebben ondergaan wordt het risico beoordeeld op basis van portefeuilles met gemeenschappelijke kenmerken. De groepen van tegenpartijen die, op grond van gebeurtenissen die zich sinds de aanvang van de leningen hebben voorgedaan, objectieve indicaties van waardevermindering vertonen, zijn het voorwerp van een bijzondere waardevermindering op portefeuille-basis. Daarnaast kan BNP Paribas Fortis aanvullende collectieve bijzondere waardeverminderingen aanleggen voor specifieke economische sectoren of geografische regio's die getroffen werden door uitzonderlijke economische gebeurtenissen.

Volgens het nieuwe model van IFRS 9 voor bijzondere waardeverminderingen moet bij de eerste opname van uitgegeven of verworven financiële instrumenten een voorziening voor 12 maanden verwachte kredietverliezen aangelegd worden (dit zijn de verliezen verwacht als gevolg van het risico op wanbetalingen die zich binnen de 12 maanden na de verslagdatum zullen voordoen).

Als het kredietrisico sinds de eerste opname van het contract in belangrijke mate is toegenomen, moeten verwachte kredietverliezen voor de volledige levensduur geboekt worden (dit zijn de verliezen verwacht als gevolg van het risico op wanbetaling tijdens de resterende looptijd van het financiële instrument).

Financiële activa waarvoor de voorziening voor verliezen gelijk is aan de binnen twaalf maanden te verwachten kredietverliezen, zullen gerapporteerd worden als 'niveau 1'. De renteopbrengsten zullen berekend worden door toepassing van de effectieverentemethode op de bruto boekwaarde van het financieel actief (voor aftrek van de bijzondere waardevermindering).

Financiële activa waarvan het kredietrisico significant is toegenomen sinds de eerste opname zullen gerapporteerd worden als 'niveau 2'. De renteopbrengsten zullen berekend worden door de methode van de effectieve rente toe te passen op de bruto boekwaarde van het financieel actief (voor aftrek van de bijzondere waardevermindering).

Een significante toename van het kredietrisico zal beoordeeld worden op individuele of collectieve basis (door het groeperen van financiële instrumenten met gemeenschappelijke risicokenmerken) door rekening te houden met alle redelijke en gefundeerde informatie en door voor het financiële instrument het risico op wanbetaling op rapporteringsdatum te vergelijken met het risico op wanbetaling op de datum van eerste opname.

Het beoordelen van de verslechtering zal gebeuren door de kans op wanbetaling of de rating op datum van eerste opname te vergelijken met deze waarden op rapporteringsdatum.

Daarnaast geldt er volgens de standaard een weerlegbaar vermoeden dat het aan een financieel instrument verbonden kredietrisico sinds de eerste opname significant is toegenomen als de contractuele betalingen meer dan 30 dagen achterstallig zijn.

Volgens de standaard mag aangenomen worden dat het aan een financieel instrument verbonden kredietrisico sinds de eerste opname niet significant toegenomen is als op de verslagdatum wordt vastgesteld dat aan het financiële instrument een laag kredietrisico verbonden is (bijvoorbeeld, een financieel instrument met een rating van „investeringswaardig“). BNP Paribas Fortis kan deze bepaling toepassen op schuldbewijzen.

Het bedrag van de verwachte kredietverliezen zal bepaald worden op basis van scenario's gewogen naar hun waarschijnlijkheid in het licht van informatie over gebeurtenissen uit het verleden, de heersende omstandigheden en gefundeerde prognoses van toekomstige economische omstandigheden.

Financiële activa die op basis van objectieve aanwijzingen als gevolg van gebeurtenissen na aanvang van de lening of verwerving van het actief een bijzondere waardevermindering ondergaan, zullen als 'niveau 3' verantwoord worden. De criteria voor het identificeren van activa die onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering zullen vergelijkbaar zijn met de huidige criteria onder IAS 39. De renteopbrengsten zullen berekend worden door toepassing van de effectieve rentevoet op de netto boekwaarde van het financieel actief (na aftrek van de bijzondere waardevermindering).

De verwerking van herstructureringen omwille van financiële problemen zal wellicht weinig verschillen van de wijze waarop dat gebeurt onder IAS 39.

Het nieuwe model voor het bepalen van bijzondere waardeverminderingen zal vermoedelijk leiden tot een toename van de bijzondere waardeverminderingverliezen vermits alle financiële activa voortaan beoordeeld zullen worden op binnen de twaalf maanden te verwachten kredietverliezen. Bovendien zullen de activa waarvoor een significante toename van het kredietrisico werd vastgesteld niet noodzakelijk dezelfde zijn als die waarvoor onder IAS 39 een bijzondere waardevermindering op portefeuille basis verantwoord werd.

Bovendien is het IFRS 9 model voor bijzondere waardevermindering gebaseerd op informatie die meer toekomstgericht is in vergelijking met IAS 39, wat leidt tot meer volatiliteit in het bedrag van de te verwachten kredietverliezen.

BNP Paribas Fortis overweegt het gebruik van bestaande begrippen en methodes (uit het Bazelkader) voor posities waarvoor de kapitaalvereisten voor het kredietrisico bepaald worden volgens de IRBA methodologie. Deze methode zal ook toegepast moeten worden op portefeuilles waarvoor de kapitaalvereisten voor het kredietrisico vastgesteld worden volgens de standaardbenadering. Bovendien zal het Bazelraamwerk aangevuld moeten worden met de specifieke bepalingen van IFRS 9, in het bijzonder voor het gebruik van toekomstgerichte informatie.

Het bedrag van de verwachte kredietverliezen zal vastgesteld worden aan de hand van methodes die gebruik maken van drie parameters: de 'probability of default' ('PD' of kans dat debiteuren in gebreke blijven), 'loss given default' ('LGD' of verlies bij wanbetaling) en 'exposure at default' ('EAD' of uitstaand kredietrisico bij wanbetaling) rekening houdend het aflopend profiel. De verwachte kredietverliezen zullen berekend worden door het vermenigvuldigen van 'PD', 'LGD' en 'EAD'.

Hedge accounting

Het nieuwe model voor hedge accounting in IFRS 9 heeft als doel om de verslaggeving beter af te stemmen op het risicobeheer, voornamelijk door de uitbreiding van de instrumenten die in aanmerking komen als afdekkingsinstrument en door het schrappen van een aantal zeer strikte regels. Bij de eerste toepassing van IFRS 9 heeft BNP Paribas Fortis de keuze om hetzij de nieuwe bepalingen voor hedge accounting toe te passen dan wel de principes voor hedge accounting volgens IAS 39 te behouden tot een nieuwe standaard voor portefeuilleafdekking ("macro hedging") van toepassing wordt. Ongeacht de gekozen hedge accounting optie, zal BNP Paribas Fortis in de toelichting op de jaarrekening bijkomende informatie moeten verstrekken met betrekking tot het risicobeheer en de impact van hedge accounting op de financiële staten.

IFRS 9 bevat geen specifieke richtlijnen voor de reële waardeafdekking van het renterisico op een portefeuille van financiële activa of financiële verplichtingen. De bepalingen van IAS 39 voor deze portefeuilleafdekkingen, zoals goedgekeurd door de Europese Unie, blijven van toepassing.

Op basis van de analyses die tot op de verslagdatum gebeurd zijn, overweegt BNP Paribas Fortis om alle bepalingen van IAS 39 voor hedge accounting te behouden.

Overgang

De bepalingen van IFRS 9 in verband met classificatie en waardering evenals het nieuwe model voor bijzondere waardevermindering worden met terugwerkende kracht toegepast door het aanpassen van de openingsbalans op datum van eerste toepassing zonder de verplichting om de vergelijkende cijfers voor voorgaande periodes aan te passen.

IFRS 9 laat de vervroegde toepassing toe van de vereisten met betrekking tot de presentatie van winsten en verliezen die toe te rekenen zijn aan veranderingen in het kredietrisico van financiële verplichtingen aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in winst of verlies (fair value optie). BNP Paribas Fortis overweegt niet om van deze optie gebruik te maken.

Toepassing van IFRS 9 door BNP Paribas Fortis

BNP Paribas Fortis heeft projecten opgestart voor de toepassing van elk onderdeel van de standaard. Er werd een stuurgroep opgericht die de verantwoordelijken van de Risicoafdeling en de afdeling Financiën samenbrengt, en ook operationele comités die zich toeleggen op de verschillende taken die de toepassing van de nieuwe standaard met zich meebrengt.

Het project dat zich toelegt op de classificatie en waardering wordt aangestuurd door de afdeling Financiën en heeft een aangepaste structuur.

De analyse van de bedrijfsmodellen en de eigenschappen van de contractuele kasstromen van de financiële activa van BNP Paribas Fortis wordt momenteel afgerond. De nodige IT-aanpassingen en ontwikkelingen werden in 2016 verdergezet en zullen in 2017 voltooid zijn.

Het project voor het model van bijzondere waardevermindering wordt aangestuurd onder de gedeelde verantwoordelijkheid van de Risico- en Financiële afdeling.

De werkzaamheden van de voorbije maanden hebben geresulteerd in het vastleggen van een nieuw model van bijzondere waardevermindering dat aansluit bij de methodologie van de Groep (zie hierboven). Het model wordt nu verder verfijnd en aangepast aan de operationele vereisten.

De operationele uitvoering brengt de stromen inzake financiële, risico- en liquiditeitsrapportering samen met als doel de kwaliteit van de data te garanderen.

IFRS 15 Opbrengsten van contracten met klanten

IFRS 15 "Opbrengsten uit contracten met klanten", gepubliceerd in mei 2014, zal een aantal standaarden en interpretaties die betrekking hebben op het boeken van opbrengsten vervangen (voornamelijk IAS 18 "Opbrengsten" en IAS 11 "Onderhanden projecten in opdracht van derden"). Opbrengsten uit leaseovereenkomsten, verzekeringscontracten of financiële instrumenten vallen niet onder deze standaard.

IFRS 15, zoals op 22 september 2016 goedgekeurd voor toepassing in Europa, is verplicht voor verslagperiodes die starten op of na 1 januari 2018.

IFRS 15 hanteert een uniek vijfstappenmodel voor het opnemen van opbrengsten. Aan de hand van deze stappen worden de in het contract opgenomen onderscheiden prestatieverplichtingen geïdentificeerd en wordt er een transactieprijs aan toegewezen.

De opbrengsten die betrekking hebben op de verschillende prestatieverplichtingen worden opgenomen wanneer ze vervuld zijn, dit is wanneer de zeggenschap over de goederen of diensten overgedragen wordt. BNP Paribas Fortis werkt aan de analyse van deze standaard en de mogelijke impact. Opbrengsten uit het bankbedrijf die eventueel onder IFRS 15 kunnen vallen, zijn de vergoedingen die de bank ontvangt voor het verstrekken van bancaire en soortgelijke diensten (met uitzondering van de opbrengsten uit de toepassing van de effectieve rentevoet), opbrengsten uit vastgoedprojecten en opbrengsten die verband houden met leaseovereenkomsten.

De toepassing van IFRS 15 binnen BNP Paribas Fortis wordt georganiseerd volgens een projectstructuur onder de leiding van de afdeling Financiën. De analyse van de standaard alsook de documentatie en de inschatting van de mogelijke impact wordt in 2017 afgerond. BNP Paribas Fortis verwacht niet dat de impact materieel zal zijn.

IFRS 16 Leaseovereenkomsten

IFRS 16 Leaseovereenkomsten werd gepubliceerd in januari 2016 ter vervanging van IAS 17 Leaseovereenkomsten en de bijhorende interpretaties voor het boeken van deze overeenkomsten. De nieuwe definitie van leaseovereenkomsten is gebaseerd op

de identificatie door de lessee van een actief en zijn recht op zeggenschap over dat actief.

Voor de lessor zal de impact van de standaard wellicht beperkt zijn omdat de vereisten in IFRS 16 grotendeels ongewijzigd uit de huidige standaard IAS 17 overgenomen werden.

Onder IFRS 16 zal de lessee alle leaseovereenkomsten op de balans moeten opnemen onder de rubriek materiële vaste activa onder de vorm van een gebruiksrecht over het geleasede actief, samen met een financiële verplichting voor de huur en andere bedragen die gedurende de looptijd van het contract verschuldigd zijn. Het actiefbestanddeel dat het gebruiksrecht vertegenwoordigt zal lineair afgeschreven worden terwijl de afschrijvingen van de financiële verplichtingen berekend zullen worden op actuariële basis over de looptijd van de leaseovereenkomst. Onder IAS 17 worden operationele leaseovereenkomsten niet op de balans opgenomen.

IFRS 16 is verplicht voor verslagperiodes die starten op of na 1 januari 2019 maar moet eerst door de Europese Unie goedgekeurd worden voor toepassing in Europa. Na de publicatie van de standaard is BNP Paribas Fortis gestart met de analyse van de standaard en de mogelijke impact ervan voor de bank.

1.b Segmentrapportering

Binnen de wettelijke en regelgevende / toezichthoudende scope van BNP Paribas Fortis ('controlekring') worden de aard en de financiële gevolgen van de bedrijfsactiviteiten die zij uitoefent en de economische omgevingen waarin zij opereert het best weergegeven door de volgende operationele segmenten:

- Bankactiviteiten in België
- Andere Domestic Markets activiteiten
- Bankactiviteiten in Turkije
- Overige

Operationele segmenten zijn onderdelen van BNP Paribas Fortis:

- die bedrijfsactiviteiten uitoefenen waaruit opbrengsten kunnen worden gehaald en waarbij kosten kunnen worden gemaakt;
- de operationele resultaten ervan worden regelmatig doorgeleefd door de Raad van Bestuur van de entiteit om beslissingen te nemen over de middelen die aan het segment moeten worden toegewezen en om de financiële prestaties ervan te beoordelen;
- waarover afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is.

In de context van IFRS 8 Operationele segmenten, wordt de Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis beschouwd als de 'hoogstgeplaatste functionaris die belangrijke operationele beslissingen neemt' (Chief operating decision maker, CODM) die gezamenlijk toezicht houdt over de activiteiten, prestaties en middelen van BNP Paribas Fortis.

BNP Paribas Fortis organiseert en rapporteert, zoals vele andere bedrijven met diverse activiteiten, de financiële informatie naar de 'hoogstgeplaatste functionaris die belangrijke operationele beslissingen neemt' op meer dan één manier.

BNP Paribas Fortis en de wettelijke entiteiten die deel uitmaken van de Groep oefenen managementcontrole uit over de volledige wettelijke en regelgevende scope, de zogenaamde 'controlekring', met inbegrip van het opzetten van een geschikte governance-structuur en controleprocessen.

Binnen deze organisatiestructuur en in de context van de regelgevende scope ('controlekring') van BNP Paribas Fortis, zijn de hierboven vermelde segmenten in lijn met de kernprincipes en -criteria voor het bepalen van de operationele segmenten zoals gedefinieerd in IFRS 8, 'Operationele segmenten'.

Transacties of transfers tussen de bedrijfssegmenten gebeuren op basis van de gebruikelijke commerciële voorwaarden die ook voor niet-verbonden partijen gelden.

1.c Consolidatie

1.c.1 Consolidatiekring

De Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis bevat alle entiteiten waarover BNP Paribas Fortis exclusieve of gemeenschappelijke zeggenschap uitoefent of waarover BNP Paribas Fortis een invloed van betekenis uitoefent, met uitzondering van de entiteiten waarvan de consolidatie als niet materieel wordt beschouwd voor BNP Paribas Fortis. De consolidatie van een entiteit wordt als niet materieel beschouwd als aan geen van de volgende criteria niet wordt voldaan: een bijdrage van meer dan EUR 15 miljoen aan het geconsolideerd inkomen, van meer dan EUR 1 miljoen aan het geconsolideerd nettoresultaat voor belastingen en van meer dan EUR 500 miljoen aan het totaal van geconsolideerde activa. Entiteiten die aandelen aanhouden in geconsolideerde entiteiten worden eveneens geconsolideerd.

Dochterondernemingen worden geconsolideerd vanaf de datum waarop BNP Paribas Fortis effectieve zeggenschap heeft verkregen. Entiteiten onder tijdelijke controle worden mee opgenomen in de Geconsolideerde Jaarrekening tot de datum waarop ze verkocht worden.

1.c.2 Consolidatiemethodes

Ondernemingen onder de zeggenschap van BNP Paribas Fortis worden volledig geconsolideerd. BNP Paribas Fortis heeft zeggenschap over een dochteronderneming wanneer zij blootgesteld is aan of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van haar betrokkenheid bij de entiteit en zij de mogelijkheid heeft om deze opbrengsten via haar macht over de entiteit te beïnvloeden.

BNP Paribas Fortis oefent zeggenschap uit over een entiteit waarin stemrechten aangehouden worden, als zij direct of indirect over de meerderheid van de stemmen beschikt en er geen andere overeenkomsten bestaan die de macht uit deze stemrechten kunnen wijzigen.

Gestructureerde entiteiten zijn entiteiten die zo worden opgezet dat ze niet bestuurd worden door middel van stemrechten, bijvoorbeeld wanneer het beheer van de relevante activiteiten geregeld wordt via contractuele overeenkomsten en de stemrechten beperkt zijn tot het nemen van administratieve beslissingen. Deze entiteiten hebben vaak de volgende kenmerken of eigenschappen:

beperkte activiteiten, een beperkte en duidelijk omlinjnde doelstelling en een eigen vermogen dat ontoereikend is om hun activiteiten te financieren zonder achtergestelde financiële steun.

Het vaststellen van zeggenschap over gestructureerde entiteiten houdt rekening met de redenen die tot de oprichting van de entiteit hebben geleid, de risico's die eraan verbonden zijn en de mate waarin BNP Paribas Fortis aan de variabiliteit van deze risico's is blootgesteld. De beoordeling van zeggenschap houdt rekening met alle feiten en omstandigheden die BNP Paribas Fortis in staat kunnen stellen om door haar beslissingen de opbrengsten te beïnvloeden, zelfs indien deze beslissingen afhankelijk zijn van bepaalde omstandigheden of onzekere toekomstige gebeurtenissen.

Voor het vaststellen van zeggenschap houdt BNP Paribas Fortis enkel rekening met materiële rechten met betrekking tot de entiteit waarover zij zelf of derde partijen beschikken. Een recht is materieel als de houder over de praktische mogelijkheid beschikt dat recht uit te oefenen wanneer beslissingen over de relevante activiteiten zich opdringen.

Het bestaan van zeggenschap moet opnieuw beoordeeld worden als er zich veranderingen voordoen in de elementen die bepalend zijn voor zeggenschap.

Wanneer BNP Paribas Fortis houder is van contractueel bepaalde besluitvormingsrechten, bijvoorbeeld wanneer BNP Paribas Fortis optreedt als vermogensbeheerder, zal zij moeten bepalen of zij een principaal is dan wel een agent. In combinatie met het niveau van blootstelling aan de variabele opbrengsten kunnen deze besluitvormingsrechten er op wijzen dat BNP Paribas Fortis optreedt voor eigen rekening en dus zeggenschap uitoefent over deze entiteiten.

BNP Paribas Fortis heeft gezamenlijke zeggenschap als het een activiteit uitoefent met één of meerdere partners waarbij de zeggenschap gedeeld wordt op basis van een contractuele overeenkomst waarin bepaald wordt dat besluiten over de relevante activiteiten (die de opbrengsten van de activiteit aanzienlijk beïnvloeden) unanieme instemming vereisen van alle partijen. Wanneer de gezamenlijke zeggenschap uitgeoefend wordt door middel van een afzonderlijke juridische structuur die de partners recht geeft op de netto-activa

wordt de joint venture verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode. Als de gezamenlijke zeggenschap niet uitgeoefend wordt onder de vorm van een afzonderlijke juridische structuur of als de partners rechten hebben op de activa en aansprakelijk zijn voor de verplichtingen die verband houden met de overeenkomst, zal BNP Paribas Fortis de activa, verplichtingen en opbrengsten en lasten waar zij recht op heeft verwerken volgens de toepasselijke IFRS standaarden.

Ondernemingen waarover BNP Paribas Fortis een invloed van betekenis uitoefent, worden verantwoord op basis van de vermogensmutatiemethode. Een invloed van betekenis is de bevoegdheid om deel te nemen in het beslissingsproces over de financiële en operationele beleid van de onderneming zonder zeggenschap uit te oefenen. Een invloed van betekenis wordt verondersteld te bestaan wanneer BNP Paribas Fortis, direct of indirect, 20% of meer van de stemrechten van de onderneming uitoefent. Belangen van minder dan 20% worden uitgesloten van de consolidatie tenzij ze een strategische investering vertegenwoordigen en BNP Paribas Fortis een invloed van betekenis uitoefent. Dit is van toepassing op ondernemingen ontwikkeld in samenwerking met andere groepen waarin BNP Paribas Fortis deelneemt aan strategische ondernemingsbeslissingen door de vertegenwoordiging in de Raad van Bestuur of een equivalent bestuursorgaan, invloed uitoefent op het operationeel management van de onderneming door het ter beschikking stellen van managementsystemen of managementpersoneel en technische assistentie levert om de ontwikkeling van de onderneming te ondersteunen.

Wijzigingen in de netto-activa van geassocieerde ondernemingen (ondernemingen die verantwoord worden op basis van de vermogensmutatiemethode) worden verantwoord in 'Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast' aan de actiefzijde van de balans en in de relevante onderdelen van het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders. Goodwill op geassocieerde ondernemingen is ook opgenomen onder 'Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast'.

Wanneer er indicatie is van bijzondere waardevermindering, zal het bedrag van de participatie die geconsolideerd wordt op basis van de vermogensmutatiemethode (met inbegrip van goodwill), onderworpen worden aan een bijzondere waardeverminderingstest waarbij de realiseerbare waarde (gelijk aan de hoogste waarde van de gebruikswaarde of de marktwaarde) vergeleken worden met de boekwaarde. Indien nodig zal er een bijzondere waardevermindering erkend worden in de geconsolideerde resultatenrekening onder 'Aandeel in het resultaat van ondernemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast' en dit kan nadien teruggedraaid worden.

Als het aandeel van BNP Paribas Fortis in het verlies van een geassocieerde onderneming gelijk is aan de boekwaarde van de investering in de geassocieerde onderneming of dit bedrag

overtreft, dan stopt BNP Paribas Fortis de opname van haar aandeel in verdere verliezen. De belegging wordt verantwoord aan een waarde die nihil is. Verdere verliezen in de geassocieerde onderneming worden alleen verantwoord als BNP Paribas Fortis een in rechte afdwingbare of een feitelijke verplichting heeft of betalingen heeft verricht namens de geassocieerde onderneming.

Minderheidsbelangen worden afzonderlijk gepresenteerd in de geconsolideerde resultatenrekening en balans. Bij de berekening van minderheidsbelangen wordt rekening gehouden met het uitstaand cumulatief bedrag van preferente aandelen geclassificeerd als eigenvermogensinstrumenten en uitgegeven door dochterondernemingen, wanneer deze aandelen buiten BNP Paribas Fortis worden aangehouden.

Wat de volledig geconsolideerde fondsen betreft, aandelen in deze fondsen aangehouden door derden worden opgenomen als schulden tegen marktwaarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, voor zover deze aandelen op het initiatief van de intekenaar aflosbaar zijn tegen de marktwaarde.

Voor transacties die geleid hebben tot een verlies van controle wordt elk aandeel dat BNP Paribas behoudt in het eigen vermogen gewaardeerd tegen de reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening.

Gerealiseerde resultaten op beleggingen in geconsolideerde ondernemingen worden verantwoord in de resultatenrekening onder de rubriek 'Netto winst op overige vaste activa'.

1.c.3 Consolidatieprocedures

De Geconsolideerde Jaarrekening wordt opgesteld op basis van eenvormige grondslagen voor financiële verslaggeving voor transacties met een gelijkaardige rapportering en andere gebeurtenissen onder gelijkaardige omstandigheden.

Eliminatie van intragroep saldi en transacties

Intragroep saldi voortvloeiend uit transacties tussen geconsolideerde ondernemingen en de transacties zelf (inclusief inkomen, uitgaven en dividenden) worden geëlimineerd. Winst en verliezen voortvloeiend uit intragroep verkopen van activa worden geëlimineerd uitgezonderd wanneer het verkocht actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen inbegrepen in de waarde van voor verkoop beschikbare activa worden gehouden in de Geconsolideerde Jaarrekening.

Omrekening van jaarrekeningen uitgedrukt in vreemde valuta

De Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis wordt opgesteld in euro.

De jaarrekeningen van ondernemingen waarvan de functionele munt niet de euro is, worden omgerekend op basis van de slotkoersmethode. Op basis van deze methode worden alle activa en verplichtingen, monetair en niet-monetair, omgerekend tegen de contantwisselkoers op balansdatum. Baten en lasten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers van de periode.

Dezelfde methode wordt toegepast op jaarrekeningen van ondernemingen die gevestigd zijn in economie met hyperinflatie, na aanpassing voor de effecten van inflatie door de toepassing van een algemene prijsindex.

Verschillen voortvloeiend uit de omrekening van balansposten en winst -en verlieselementen worden verantwoord in het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders onder 'Cumulatieve omrekeningsaanpassing' voor het deel dat toewijsbaar is aan de aandeelhouders en onder 'Minderheidsbelangen' voor het deel dat toewijsbaar is aan beleggers buiten de onderneming. Onder de optionele behandeling zoals toegelaten door IFRS 1 heeft BNP Paribas Fortis alle gecumuleerde omrekeningsverschillen toewijsbaar aan de aandeelhouders en aan de minderheidsbelangen op nul gezet in de openingsbalans van 1 januari 2004 door middel van een transfer naar ingehouden winsten.

Bij liquidatie of desinvestering van een deel van of alle belangen in een buitenlandse onderneming (buiten de eurozone) die leidt tot een wijziging in de aard van de investering (verlies van controle, van invloed van betekenis of van gezamenlijke controle zonder behoud van invloed van betekenis), wordt de in het eigen vermogen geregistreerde cumulatieve omrekeningsaanpassing, die is bepaald op basis van de stap-voor-stap consolidatiemethode, volledig overgedragen naar de resultatenrekening op het moment van de liquidatie of verkoop.

Indien het percentage van het aangehouden belang wijzigt zonder dat dit een wijziging in de aard van de investering met zich meebrengt, wordt de omrekeningsaanpassing verdeeld tussen het deel dat toewijsbaar is aan de aandeelhouders en het deel dat toewijsbaar aan de minderheidsbelangen voor zover de onderneming volledig geconsolideerd wordt. Voor ondernemingen die geconsolideerd worden volgens de vermogensmutatiemethode wordt het deel gelinkt aan de verkochte deelneming opgenomen in de resultatenrekening.

1.c.4 Bedrijfscombinaties en waardering van goodwill

Bedrijfscombinaties

Bedrijfscombinaties worden verantwoord op basis van de overnamemethode.

Onder deze methode worden de identificeerbare activa en verplichtingen van de overgenomen entiteit, gewaardeerd tegen de reële waarde op de overnamedatum. Uitgezonderd voor vaste activa geassocieerd met activa aangehouden voor verkoop die worden gewaardeerd tegen reële waarde min verkoopkosten.

De voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij worden niet opgenomen in de geconsolideerde balans tenzij ze een bestaande verplichting vertegenwoordigen op de overnamedatum en hun reële waarde op een betrouwbare wijze gewaardeerd kan worden.

De kost van een bedrijfscombinatie is de reële waarde op datum van de uitwisseling, van de gegeven activa, de overgenomen en veronderstelde verplichtingen en de eigenvermogensinstrumenten uitgegeven voor het verkrijgen van controle over de overgenomen partij. Kosten die direct toewijsbaar zijn aan de bedrijfscombinatie worden als een afzonderlijke transactie behandeld en opgenomen in de resultatenrekening.

Elk voorwaardelijk bedrag wordt tegen de reële waarde opgenomen in het op de overnamedatum getransfereerde bedrag van zodra er controle verworven is. Latere veranderingen in de reële waarde van elk voorwaardelijk bedrag opgenomen als een financiële verplichting worden verantwoord in de resultatenrekening.

BNP Paribas Fortis mag aanpassingen aan de voorlopige boekingen van de bedrijfscombinatie verantwoorden tot 12 maanden na de verwervingsdatum.

Goodwill vertegenwoordigt het verschil tussen de kost van de bedrijfscombinatie en het aandeel van de overnemer in de netto reële waarde van de geïdentificeerde activa en verplichtingen van de overgenomen partij op de overnamedatum. Positieve goodwill wordt verantwoord in de balans van de overnemer, terwijl badwill onmiddellijk wordt opgenomen in resultatenrekening op de overnamedatum.

Minderheidsbelangen worden gewaardeerd voor hun deel in de geherwaardeerde nettoactiva van de overgenomen partij. Maar BNP Paribas Fortis kan er ook voor kiezen om, voor elke bedrijfscombinatie, de minderheidsbelangen te waarderen tegen hun marktwaarde, wat hun toegewezen deel is van de goodwill. Tot dusver heeft BNP Paribas Fortis nog nooit voor deze laatste optie gekozen.

Goodwill wordt verantwoord in de functionele munt van de overgenomen partij en omgerekend tegen de slotkoers.

Op de overnamedatum wordt elk voorheen aangehouden belang in het eigen vermogen van de overgenomen partij gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening. In het geval van een stapsgewijze overname wordt de goodwill bepaald op basis van de reële waarde op de overnamedatum.

Omdat de herziene IFRS 3 prospectief wordt toegepast, werden bedrijfscombinaties die plaatsvonden voor 1 januari 2010 niet herzien volgens de principes van IFRS 3.

Zoals toegelaten onder IFRS 1 moeten bedrijfscombinaties, die plaatsvonden voor 1 januari 2004 en die gerapporteerd werden in overeenstemming met de vorige toepasbare grondslagen voor financiële verslaggeving (Belgian GAAP), niet worden geherwaardeerd in overeenstemming met de principes van IFRS 3.

Waardering van goodwill

BNP Paribas Fortis toetst goodwill op bijzondere waardeverminderingen op een regelmatige basis.

Kasstroomgenererende eenheden

BNP Paribas Fortis heeft al haar activiteiten opgesplitst in homogene groepen van businesses², die de rapporteringsentiteiten of groepen van entiteiten van BNP Paribas Fortis vertegenwoordigen. Deze splitsing is consistent met de organisatorische structuur en beheersmethodes van BNP Paribas Fortis en weerspiegelt de onafhankelijkheid van elke rapporteringsentiteit of groep van entiteiten in termen van resultaat- en beheersaanpak. Dit wordt op regelmatige basis herzien met als doel rekening te houden met gebeurtenissen die de samenstelling van de kasstroomgenererende eenheden waarschijnlijk beïnvloeden zoals acquisities, desinvesteringen en belangrijke reorganisaties.

Toetsen van kasstroomgenererende eenheden op bijzondere waardeverminderingen

Goodwill toegewezen aan kasstroomgenererende eenheden worden jaarlijks getoetst of ze een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan of wanneer er een indicatie is dat de eenheid een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan, door het vergelijken van de boekwaarde van de eenheid met de realiseerbare waarde. Wanneer de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, dan wordt er een onomkeerbaar bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord en wordt de goodwill afschreven voor het overschot van de boekwaarde van de eenheid over het realiseerbaar bedrag.

² IAS 36 'Bijzondere waardevermindering van activa' hantert het begrip kasstroomgenererende eenheid voor homogene groepen van businesses.

Realiseerbare waarde van een kasstroomgenererende eenheid

De realiseerbare waarde van een kasstroomgenererende eenheid is de hoogste van de reële waarde van de eenheid na aftrek van kosten voor verkoop of de gebruikswaarde.

De reële waarde is de prijs die men zou verkrijgen uit de verkoop van de eenheid tegen marktvoorwaarden van toepassing op de datum van de waardering en vooral bepaald door middel van actuele prijzen van recente transacties tussen gelijkaardige ondernemingen of op basis van 'stock market multiples' voor vergelijkbare ondernemingen.

De gebruikswaarde is gebaseerd op een schatting van de toekomstige kasstromen die gegenereerd zullen worden door de kasstroomgenererende eenheid afgeleid van de jaarlijkse budgetten voorbereid door het management van de eenheid en goedgekeurd door het Executive Committee en afgeleid van analyses van de wijzigingen in de relatieve positionering van de activiteiten van de eenheid in hun markt. Deze kasstromen worden verdisconteerd tegen de rentevoet die het rendement weergeeft dat investeerders zouden verwachten van een investering in de betrokken businesssector en regio.

Transacties onder gemeenschappelijke zeggenschap

Transfers van activa of uitwisseling van aandelen tussen entiteiten onder gemeenschappelijke zeggenschap behoren niet tot het toepassingsgebied van IFRS 3 'Bedrijfscombinaties' of andere IFRS-standaarden. Daarom heeft BNP Paribas Fortis op basis van IAS 8, die vereist dat het management op een oordeelkundige wijze een grondslag voor financiële verslaggeving moet ontwikkelen en toepassen die leidt tot relevante en betrouwbare informatie in het jaarverslag, beslist om een 'voorgangerswaardemethode' toe te passen. Onder deze methode verantwoordt BNP Paribas Fortis, als overnemende partij, deze activa en verplichtingen aan hun boekwaarde zoals bepaald en gerapporteerd door de overdragende partij in de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas op datum van de overdracht. Als gevolg wordt er geen nieuwe goodwill (andere dan de bestaande goodwill van de gecombineerde entiteiten) verantwoord. Elk verschil tussen de betaalde/getransfereerde vergoeding en het verworven aandelenkapitaal wordt voorgesteld als een aanpassing in het eigen vermogen. Deze 'voorgangerswaardemethode' voor bedrijfscombinaties onder gemeenschappelijk zeggenschap wordt prospectief toegepast vanaf de verwervingsdatum.

BNP Paribas Fortis heeft ervoor gekozen om de uitzondering op het toepassingsgebied van IFRS 3 met betrekking tot bedrijfscombinaties van entiteiten onder gezamenlijke zeggenschap ook toe te passen op de verwerving van een aandeel in een geassocieerde onderneming in een transactie onder gemeenschappelijke zeggenschap. Als zodanig zal BNP Paribas Fortis de waarde van zijn

aandeel in de netto-activa van haar belang in een geassocieerde onderneming verworven in een transactie onder gemeenschappelijke zeggenschap, waarden tegen de 'voorgangers' boekwaarde zoals bepaald en gerapporteerd door de overdragende partij in de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas op datum van de overdracht.

1.d Financiële activa en financiële verplichtingen

1.d.1 Leningen en vorderingen

Leningen en vorderingen bevatten kredieten verschaft door BNP Paribas Fortis, het aandeel van BNP Paribas Fortis in gesyndiceerde leningen en aangekochte leningen die niet op een actieve markt zijn genoteerd tenzij ze worden aangehouden voor handelsdoeleinden. Leningen die genoteerd zijn op een actieve markt worden geclassificeerd als voor verkoop beschikbare activa en gewaardeerd volgens de methodes toepasbaar in deze categorie.

Leningen en vorderingen worden eerst gewaardeerd tegen reële waarde of equivalente waarde, wat normaal het bij aanvang betaalde nettobedrag is inclusief direct toewijsbare initiëeringskosten en bepaalde types van commissies (deelnamecommissies, verbinteniscommissies en afhandelingskosten) die worden gezien als een aanpassing van de effectieve rentevoet van de lening.

Leningen en vorderingen worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De opbrengsten van de lening, vertegenwoordigd door rente plus transactiekosten en commissies omvat in de initiële waarde van de lening, worden berekend via de effectieve-rentemethode en over de duur van de lening opgenomen in het resultaat.

Commissies ontvangen op financiële verbintenissen voor de aanvang van de lening worden uitgesteld en opgenomen in de waarde van de lening wanneer de lening wordt afgesloten.

Commissies ontvangen op financiële verbintenissen waar de waarschijnlijkheid tot opname laag is of waar er onzekerheid is over het tijdstip en het bedrag van de opname worden verantwoord op een lineaire basis over de duur van de verbintenis.

1.d.2 Effecten

Categorieën van effecten

Effecten aangehouden door BNP Paribas Fortis worden geclassificeerd in een van de volgende vier categorieën.

Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening

Met uitzondering van financiële derivaten, financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening omvatten:

- financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden,
- financiële activa die BNP Paribas Fortis bij eerste opname heeft aangemerkt tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening op basis van de mogelijkheid om te waarden tegen reële waarde zoals beschikbaar onder IAS 39. De voorwaarden voor het toepassen van de mogelijkheid om te waarden tegen reële waarde zijn beschreven in nota 1.d.10.

Effecten in deze categorie worden gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum. Transactiekosten worden onmiddellijk in de resultatenrekening geboekt. Veranderingen in de reële waarde (exclusief overlopende rente op vastrentende effecten) worden in de resultatenrekening voorgesteld onder 'Netto winst/verlies op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening', samen met dividenden op niet-vastrentende effecten en minderwaarden en meerwaarden bij realisatie.

Inkomsten uit vastrentende effecten geclassificeerd in deze categorie wordt getoond onder 'Rentebaten' in de resultatenrekening.

De reële waarde houdt ook rekening met een beoordeling van het tegenpartijrisico van deze effecten.

Leningen en vorderingen

Effecten met vaste of bepaalde betalingen die niet op een actieve markt zijn genoteerd, afgezien van effecten waarvoor de eigenaar mogelijk niet zijn gehele investering zal terugkrijgen omwille van andere redenen dan kredietverslechtering, worden geclassificeerd onder 'Leningen en vorderingen' als ze niet voldoen aan de criteria om geclassificeerd te worden onder 'Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'. Deze obligaties worden gewaardeerd en verantwoord zoals beschreven onder nota 1.d.1 'Leningen en vorderingen'.

Tot einde looptijd aangehouden financiële activa

Tot einde looptijd aangehouden financiële activa zijn beleggingen met vaste of bepaalde betalingen en een vaste looptijd waarvan BNP Paribas Fortis stellig voornemens is en in staat is deze aan te houden tot het einde van de looptijd. Afdekkingen van activa in deze categorie tegen renterisico komen niet in aanmerking voor afdekkingen zoals gedefinieerd in IAS 39.

Activa in deze categorie worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode die de afschrijving van de premie en korting vormt (overeenstemmend met het verschil tussen de aankoopprijs en de terugbetalingswaarde) en aanschaffingskosten (wanneer materieel). Opbrengsten ontvangen uit deze categorie van activa worden opgenomen onder 'Rentebaten' in de resultatenrekening.

Voor verkoop beschikbare financiële activa

Voor verkoop beschikbare financiële activa zijn vastrentende en niet-vastrentende effecten die niet worden geclassificeerd als 'tegen reële waarden met waardeveranderingen in de resultatenrekening', 'tot einde looptijd aangehouden' of als 'leningen en vorderingen'.

Activa opgenomen in de voor verkoop beschikbare categorie worden initieel opgenomen tegen reële waarde vermeerderd met materiële transactiekosten. Op balansdatum worden deze geherwaardeerd tegen reële waarde waarbij de waardeveranderingen (exclusief overlopende rente) getoond worden op een aparte lijn in het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders. Bij verkoop worden deze niet-gerealiseerde winsten en verliezen getransfereerd van het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders naar de resultatenrekening waar ze getoond worden op de lijn 'Nettowinsten of -verliezen op voor verkoop beschikbare activa'. Dit wordt ook toegepast bij een bijzondere waardevermindering.

Opbrengsten verantwoord op basis van de effectieve-rentemethode afgeleid van vastrentende voor verkoop beschikbare effecten worden verantwoord in 'Rentebaten' in de resultatenrekening. Dividendopbrengsten van niet-vastrentende effecten worden verantwoord in 'Nettowinsten of -verliezen op voor

verkoop beschikbare activa' wanneer het recht tot ontvangst voor BNP Paribas Fortis wordt vastgelegd.

Terugkoopovereenkomsten en lenen of uitlenen van effecten

Effecten tijdelijk verkocht onder een terugkoopovereenkomst blijven in de balans van BNP Paribas Fortis verantwoord in de categorie van effecten waartoe ze behoren. De overeenkomstige verplichting wordt verantwoord in de gepaste schuldcategorie in de balans uitgezonderd in het geval van terugkoopovereenkomsten aangegaan voor handelsdoeleinden, waar de overeenkomstige verplichting is geclassificeerd in 'Financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Effecten, die zijn aangekocht als gevolg van een overeenkomst tot terugverkoop worden niet verantwoord in de balans van BNP Paribas Fortis. De overeenkomstige vordering wordt verantwoord in 'Leningen en vorderingen' uitgezonderd in het geval van effecten die zijn aangekocht als gevolg van een overeenkomst tot terugverkoop aangegaan voor handelsdoeleinden, waarbij de overeenkomstige vordering is verantwoord in 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Het uitlenen van effecten leidt niet tot het verwijderen van de uitgeleende effecten van de balans en het lenen van effecten leidt niet tot het opnemen van de geleende effecten in de balans met uitzondering van het geval waarin de geleende effecten vervolgens worden verkocht door BNP Paribas Fortis. In deze gevallen wordt de verplichting om de geleende effecten terug te geven op de vervaldag opgenomen in de balans onder 'Financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Datum van opname van effectentransacties

Effecten geclassificeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, aangehouden tot einde looptijd activa of voor verkoop beschikbare financiële activa worden opgenomen op de transactiedatum.

Tijdelijke verkopen van effecten evenals verkopen van uitgeleende effecten worden (ongeacht hun classificatie tegen marktwaarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, leningen en vorderingen of als schuld) initieel verantwoord op de afwikkelingsdatum. Bij terugverkoop –en terugkoopovereenkomsten wordt respectievelijk een gegeven of verkregen financiële verbintenis verantwoord tussen de transactiedatum en de afwikkelingsdatum wanneer deze transacties respectievelijk verantwoord zijn als 'Leningen en vorderingen' en als 'Schulden'. Wanneer terugverkoop –en terugkoopovereenkomsten respectievelijk verantwoord worden als 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' en als 'Financiële verplichtingen tegen reële

waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' wordt de terugkoopverplichting verantwoord als een financieel derivaat.

Effecten worden op de balans getoond tot het recht van BNP Paribas Fortis om de betrokken kasstromen te ontvangen vervalt of als BNP Paribas Fortis nagenoeg alle risico's en voordelen verbonden aan de eigendom van effecten transfereert.

1.d.3 Transacties in vreemde valuta

De methodes gebruikt om activa en verplichtingen verbonden aan transacties luidende in vreemde valuta aangegaan door BNP Paribas Fortis te verantwoorden en om het wisselkoersrisico die voortvloeit uit deze transacties te meten, hangt af van het feit of de desbetreffende activa en verplichtingen geclassificeerd zijn als een monetair of niet-monetair item.

Monetaire activa en verplichtingen³ uitgedrukt in vreemde valuta

Monetaire activa en verplichtingen uitgedrukt in vreemde valuta worden omgerekend naar de functionele munt van de relevante groepsentiteit tegen de slotkoers. Wisselkoersverschillen worden verantwoord in de resultatenrekening uitgezonderd voor deze die voortvloeien uit financiële instrumenten aangemerkt als een kasstroomafdekking of als afdekking van een netto-investering in een buitenlandse entiteit. Deze worden verantwoord in het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders.

Niet-monetaire activa en verplichtingen uitgedrukt in vreemde valuta

Niet-monetaire activa kunnen ofwel gewaardeerd worden tegen historische kostprijs of tegen reële waarde. Niet-monetaire activa uitgedrukt in vreemde valuta worden omgerekend op basis van de historische wisselkoers op de transactiedatum als ze gewaardeerd worden tegen historische kostprijs en op basis van de slotkoers als ze gewaardeerd worden tegen reële waarde.

Wisselkoersverschillen op niet-monetaire activa uitgedrukt in vreemde valuta en gewaardeerd tegen reële waarde (niet-vastrentende effecten) worden verantwoord in de resultatenrekening als het actief geclassificeerd is in 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' en in het eigen vermogen toewijsbaar aan aandeelhouders wanneer het actief is geclassificeerd in 'voor verkoop beschikbare financiële activa' tenzij het financieel actief in kwestie is aangemerkt als een afgedekte positie tegen een valutarisico in een reëlewaardeafdekking waar het wisselkoersverschil wordt verantwoord in de resultatenrekening.

³ Monetaire activa en verplichtingen zijn activa en verplichtingen te ontvangen of te betalen in vaste of bepaalde bedragen van geld.

1.d.4 Bijzondere waardeverminderingen op en herstructurering van financiële activa

Posities onderhevig aan een bijzondere waardevermindering

Posities worden beschouwd als onderhevig aan een bijzondere waardevermindering wanneer de Bank kan inschatten dat er een risico bestaat dat de ontleners niet meer aan al of een deel van hun verplichtingen zullen kunnen voldoen.

Bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen en tot einde looptijd aangehouden financiële activa, voorzieningen voor financierings- en garantieverbintenissen.

Een bijzonder waardeverminderingverlies op leningen en tot einde looptijd aangehouden financiële activa worden verantwoord wanneer (i) er een objectieve aanwijzing is van een waardevermindering als gevolg van gebeurtenissen na aanvang van de lening of de verwerving van activa; (ii) de gebeurtenissen beïnvloeden het bedrag en het tijdstip van de toekomstige kasstromen; en (iii) de gevolgen van de gebeurtenissen kunnen op een betrouwbare manier gemeten worden. Leningen worden eerst individueel beoordeeld of er een aanwijzing is tot een bijzondere waardevermindering en vervolgens op basis van een portefeuille. Gelijkaardige principes worden toegepast op financierings- en garantieverbintenissen verstrekt door BNP Paribas Fortis waarbij rekening wordt gehouden met de waarschijnlijkheid tot opname bij elke beoordeling van financieringsverbintenissen.

Op individuele basis bevatten objectieve aanwijzingen op een financieel actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan, waarneembare gegevens over de volgende gebeurtenissen:

- het bestaan van rekeningen die meer dan drie maanden achterstallig zijn,
- kennis hebben van of er zijn aanwijzingen dat de kredietlener in belangrijke financiële moeilijkheden verkeert zodat er kan beschouwd worden dat er een risico is ontstaan ongeacht of de kredietlener betalingen al dan niet heeft uitgevoerd,
- concessie met betrekking tot kredietvoorwaarden toegestaan aan de kredietlener die de kredietontlener niet overwogen zou hebben indien de kredietlener niet in financiële moeilijkheden zou verkeren (zie hieronder 'Herstructurering van activa geclassificeerd in de categorie Leningen en vorderingen').

Het bedrag van de bijzondere waardevermindering is het verschil tussen de boekwaarde voor de bijzondere waardevermindering en de contante waarde, verdisconteerd tegen de oorspronkelijke

effectieve rentevoet van het actief, van de elementen (hoofdbe- drag, rente, waarborg, enz. ...) die als realiseerbaar beschouwd worden. Wijzigingen in het bedrag van bijzondere waardevermin- deringsverliezen worden opgenomen in de resultatenrekening onder 'Risicokost'. Elke daaropvolgende daling in een bijzonder waarderingsverlies dat objectief kan worden toegewezen aan een gebeurtenis nadat het bijzonder waarderingsverlies werd verantwoord, wordt gecrediteerd in de resultatenrekening, ook onder 'Risicokost'. Eenmaal een actief een bijzondere waardever- mindering heeft ondergaan, wordt de notionele rente verdiend op de boekwaarde van het actief (berekend tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet gebruikt om de geschatte realiseerbare kas- stromen te verdisconteren) verantwoord in 'Rentebaten' in de resultatenrekening.

Bijzondere waardeverminderingverliezen op leningen en vorderingen worden doorgaans in een afzonderlijke provisiere- kering opgenomen die het initieel bedrag waartegen de lening of vordering werd opgenomen vermindert. Voorzieningen met betrekking tot buiten balans verantwoorde financiële instru- menten, financiering –en garantieverbintenissen en geschillen worden verantwoord in de verplichtingen. Vorderingen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan worden volle- dig of gedeeltelijk afgeboekt en de overeenkomstige verplichting tegengedraaid voor het bedrag van het verlies wanneer alle andere middelen beschikbaar voor de Bank om de vorderingen of de garanties te realiseren hebben gefaald of wanneer er afgezien wordt van de volledige of een deel van de vordering.

Voor tegenpartijen die individueel geen bijzondere waardevermin- dering hebben ondergaan, wordt het risico beoordeeld op basis van een portefeuille van leningen met gelijkaardige karakteristieken. Deze beoordeling wordt gedaan door een intern ratingsysteem op basis van historische gegevens met de nodige aanpassingen om de omstandigheden van toepassing op de balansdatum weer te geven. Het zorgt ervoor dat BNP Paribas Fortis een groep van tegenpartijen kan identificeren die als gevolg van gebeurtenissen sinds de aanvang van de lening collectief een kans hebben op wanbetaling op de vervaldag die een objectief bewijs vormen voor een bijzondere waardevermindering op de volledige portefeuille maar waarvoor het niet mogelijk is in deze fase om het bijzondere waardeverminderingverlies toe te wijzen aan een individuele tegenpartij. Deze beoordeling schat ook het bedrag van het verlies op de desbetreffende portefeuille rekening houdend met de trends in de economische cyclus tijdens de beoordelingsperiode. Wijzigingen in het bedrag van bijzondere waardeverminderingen op portefeuilles worden in de resultatenrekening opgenomen onder 'Risicokost'.

Gebaseerd op het ervaren oordeel van het risicomangement van de Bank mag BNP Paribas Fortis aanvullende collectieve bijzondere waardeverminderingen aanleggen met betrekking tot een bepaalde economische sector of geografisch gebied die beïnvloed worden door uitzonderlijke economische gebeurtenissen. Dit kan het geval zijn wanneer de gevolgen van deze gebeurtenissen niet met voldoende correctheid kunnen gemeten worden om de parameters aan te passen die gebruikt worden om de opgenomen collectieve bijzondere waardevermindering op de geïmpacteerde portefeuille van leningen met gelijkaardige karakteristieken te bepalen.

Bijzondere waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare financiële activa

Bijzondere waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare financiële activa (die hoofdzakelijk bestaan uit effecten) worden verantwoord als er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen als gevolg van een of meerdere gebeur- tenissen na de verwerving.

In geval van niet-vastrentende effecten genoteerd in een actieve markt, identificeert het controlesysteem de effecten waarop een permanent bijzonder waardeverminderingverlies van toepassing kan zijn gebaseerd op criteria zoals een significante daling in de genoteerde prijs beneden de aankoopprijs of een daling gedurende een langere periode die BNP Paribas Fortis aanmoedigen om een bijkomende individuele kwalitatieve analyse uit te voeren. Dit kan leiden tot de verantwoording van een bijzonder waardeverminde- ringsverlies berekend op basis van de genoteerde prijs.

Naast de identificatiecriteria heeft BNP Paribas Fortis drie aanwij- zingen van bijzondere waardeverminderingen vastgelegd. De ene is een significante daling in de prijs gedefinieerd als een daling van meer dan 50 % beneden de aankoopprijs, een andere is een daling over een langere periode van meer dan twee opeenvol- gende jaren en de laatste is een daling van ten minste 30% over een gemiddelde periode van een jaar. De periode van twee jaar wordt door BNP Paribas Fortis beschouwd als de minimumduur waarbij gematigde koersdalingen beneden de aankoopprijs niet het gevolg zijn van een toevallige volatiliteit eigen aan de markt of van een conjunctuurwijziging die een paar jaar aanhoudt, maar wel degelijk een aanhoudend fenomeen weergeeft dat een bijzondere waardevermindering verantwoordt.

Een gelijkaardige methode is gebruikt voor niet-vastrentende effecten die niet genoteerd zijn op een actieve markt. Elke bij- zondere waardevermindering wordt dan bepaald op basis van de waarde van een model.

In geval van vastrentende effecten worden bijzondere waardeverminderingen beoordeeld op basis van dezelfde criteria als gebruikt bij leningen en vorderingen die individueel een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. Voor effecten die genoteerd zijn op een actieve markt wordt de bijzondere waardevermindering bepaald op basis van genoteerde prijzen. Voor alle andere wordt het bepaald op basis van een model.

Bijzondere waardevermindervingsverliezen op niet-vastrentende effecten worden verantwoord als een element van de opbrengsten op de lijn 'Nettowinsten of -verliezen op voor verkoop beschikbare activa' en kunnen niet worden omgekeerd via de resultatenrekening tot deze effecten verkocht zijn. Elke daaropvolgende daling in de reële waarde veroorzaakt een bijkomend bijzonder waardevermindervingsverlies verantwoord in de resultatenrekening.

Bijzondere waardevermindervingsverliezen op vastrentende effecten worden verantwoord in 'Risicokost' en kunnen omgekeerd worden via de resultatenrekening als er een stijging is in de reële waarde dat objectief betrekking heeft op een gebeurtenis die plaats heeft gevonden nadat de laatste bijzondere waardevermindering werd verantwoord.

Herstructurering van activa geclassificeerd in de categorie 'leningen en vorderingen'

Een herstructurering omwille van financiële moeilijkheden van de ontleners van een actief geclassificeerd in de categorie 'leningen en vorderingen' wordt gedefinieerd als een wijziging in de bepalingen en voorwaarden van de initiële transactie. Dit wordt enkel overwogen door BNP Paribas Fortis omwille van economische en juridische redenen verbonden aan de financiële moeilijkheden van de ontleners omdat dit leidt tot een verminderde verplichting van de klanten tegenover de Bank vergeleken met de bepalingen en voorwaarden van de transactie voor de herstructurering.

Op het tijdstip van de herstructurering wordt er een discount die gelijk is aan het verschil tussen de bruto boekwaarde van de lening en de verdisconteerde waarde tegen de initiële effectieve rentevoet (voor de herstructurering), erkend als een vermindering van de waarde van het actief. De wijziging die de waarde van het actief vermindert wordt gerapporteerd in 'Risicokost' in de resultatenrekening.

Wanneer de herstructurering de vorm aanneemt van een gedeeltelijke of volledige uitwisseling met andere activa, dan vertaalt dit zich in de verwijdering van de vordering (zie nota 1.d.13) en de erkenning van de uitgewisselde activa tegen de reële waarde op de datum van de uitwisseling. Het waardeverschil dat voortvloeit uit de uitwisseling wordt gerapporteerd in 'Risicokost' in de resultatenrekening.

1.d.5 Herclassificatie van financiële activa

De enige toegelaten herclassificaties van financiële activa zijn de volgende:

- voor een niet-afgeleid financieel instrument dat niet langer wordt aangehouden met als doel het te verkopen op korte termijn, uit de 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' naar:
 - 'Leningen en vorderingen' als het actief beantwoordt aan de definitie van deze categorie en BNP Paribas Fortis de intentie en de mogelijkheid heeft om het actief aan te houden gedurende een voorzienbare periode in de toekomst of tot de vervaldag of,
 - andere categorieën maar enkel onder zeldzame omstandigheden en op voorwaarde dat de geherclassificeerde activa beantwoorden aan de criteria toepasbaar op de portefeuille.
- uit de 'Voor verkoop beschikbare financiële activa' naar:
 - 'Leningen en vorderingen' op basis van dezelfde voorwaarden zoals hierboven voor 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening',
 - 'Tot einde looptijd aangehouden financiële activa' voor activa die een vervaldag hebben of 'Financiële activa tegen kost', voor niet-genoteerde niet-vastrentende activa.

Financiële activa worden geherclassificeerd tegen reële waarde of tegen de waarde berekend door een model op de herclassificatiedatum. Derivaten besloten in de geherclassificeerde financiële activa worden afzonderlijk verantwoord en wijzigingen in de reële waarde worden verantwoord in de resultatenrekening.

Na de herclassificatie worden de activa verantwoord volgens de principes toepasbaar op de portefeuille waarnaar ze geherclassificeerd zijn. De transferprijs op de herclassificatiedatum wordt beschouwd als de initiële kostprijs van het actief met als doel de bepaling van een eventueel bijzonder waardevermindervingsverlies.

Bij een herclassificatie van 'Voor verkoop beschikbare financiële activa' naar een andere categorie, worden de winsten en verliezen die eerder werden verantwoord in het eigen vermogen afgeschreven naar de resultatenrekening over de resterende duur van het instrument op basis van de effectieve-rentemethode.

Elke opwaartse herziening van het geschatte realiseerbaar bedrag wordt verantwoord via een aanpassing aan de effectieve rentevoet vanaf de datum waarop de schatting wordt herzien. Neerwaartse herzieningen worden verantwoord via een aanpassing aan de boekwaarde van het financieel actief.

1.d.6 Uitgifte van obligaties

Financiële instrumenten uitgegeven door BNP Paribas Fortis worden gekwalificeerd als obligaties als BNP Paribas Fortis een contractuele verplichting heeft om geldmiddelen of een ander financieel actief te leveren aan de houder van het instrument. Onder obligaties vallen ook de verplichting die BNP Paribas Fortis heeft om financiële activa of financiële verplichtingen te ruilen met een andere entiteit onder voorwaarden die potentieel nadelig zijn voor BNP Paribas Fortis of de verplichting om een variabel aantal van eigenvermogensinstrumenten van BNP Paribas Fortis te leveren.

De uitgifte van obligaties wordt initieel verantwoord aan de uitgiftewaarde inclusief transactiekosten en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Obligaties inwisselbaar voor of converteerbaar in eigenvermogensinstrumenten van BNP Paribas Fortis worden opgenomen als hybride instrumenten met een schuldcomponent en een eigenvermogenscomponent bepaald bij initiële opname.

1.d.7 Eigenvermogensinstrumenten en derivaten op eigenvermogensinstrumenten

De term 'eigenvermogensinstrumenten' verwijst naar aandelen uitgegeven door de moedermaatschappij (BNP Paribas Fortis) of door een van haar dochterondernemingen die volledig worden opgenomen in de consolidatie. Externe kosten die direct toewijsbaar zijn aan de uitgifte van nieuwe aandelen worden in mindering gebracht van het eigen vermogen, verminderd met alle verbonden belastingen.

Eigenvermogensinstrumenten aangehouden door BNP Paribas Fortis, ook gekend als eigen aandelen, worden afgetrokken van het geconsolideerde eigen vermogen ongeacht het doel waarvoor ze zijn aangehouden. Winsten en verliezen voortvloeiend uit deze instrumenten worden geëlimineerd uit de geconsolideerde resultatenrekening.

Wanneer BNP Paribas Fortis eigenvermogensinstrumenten verwerft, uitgegeven door dochterondernemingen die onder exclusieve controle vallen, wordt het verschil tussen de aankoopprijs en het

aandeel in de netto verworven activa opgenomen in overgedragen resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders van BNP Paribas Fortis. Daarnaast worden de verplichting in overeenstemming met de putoptie toegekend aan de minderheidsaandeelhouders in deze dochterondernemingen en de veranderingen in de waarde van die verplichting initieel gecompenseerd tegen minderheidsbelangen met elk overschot gecompenseerd in overgedragen resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders van BNP Paribas Fortis. Tot de uitoefening van deze opties, wordt het deel van het nettore-sultaat toewijsbaar aan de minderheidsbelangen toegekend aan minderheidsbelangen in de resultatenrekening. Een daling in het belang van BNP Paribas Fortis in een volledig geconsolideerde dochteronderneming wordt verantwoord in de rekeningen van BNP Paribas Fortis als een wijziging in het eigen vermogen.

Derivaten op eigenvermogensinstrumenten worden als volgt behandeld, afhankelijk van de afwikkelingsmethode:

- als eigenvermogensinstrument indien ze afgewikkeld worden door de fysieke levering van een vast aantal van eigenvermogensinstrumenten voor een vast bedrag van geld of ander financieel actief. Deze instrumenten worden niet geherwaardeerd,
- als derivaten indien ze afgewikkeld worden in geld of wanneer men de keuze heeft om ze af te wikkelen door de fysieke levering van aandelen of in geld. Wijzigingen in de waarde van deze instrumenten worden opgenomen in de resultatenrekening.

Als het contract een verplichting, voorwaardelijk of niet, bevat voor de Bank om haar eigen aandelen terug te kopen, dan moet de Bank een contante waarde van deze schuld opnemen met een tegenboeking in het eigen vermogen.

1.d.8 Derivaten en hedge accounting

Alle derivaten worden verantwoord in de balans op de transactiedatum tegen de transactieprijs en gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum.

Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden

Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden worden verantwoord in de balans onder 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' wanneer de reële waarde positief is en onder 'Financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' wanneer de reële waarde negatief is. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde winsten en verliezen worden opgenomen in de resultatenrekening onder de lijn 'Nettowinsten en -verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Derivaten en hedge accounting

Derivaten aangegaan als deel van een afdekkingsrelatie worden geclassificeerd volgens het doel van de afdekking.

Reële-waardeafdekkingen worden hoofdzakelijk gebruikt om het renterisico op vastrentende activa en verplichtingen af te dekken, voor zowel geïdentificeerde financiële instrumenten (effecten, obligaties, leningen, ontleningen) als voor portefeuilles van financiële instrumenten (hoofdzakelijk direct opvraagbare deposito's en vastrentende leningen).

Kasstroomafdekkingen worden hoofdzakelijk gebruikt om het renterisico op niet-vastrentende activa en verplichtingen inclusief roll-overs af te dekken en het valutarisico op heel waarschijnlijke verwachte inkomsten in vreemde valuta.

Bij aanvang van de afdekking bereidt BNP Paribas Fortis een formele documentatie over de afdekkingsrelatie voor waarin het volgende wordt geïdentificeerd: het instrument (of een deel van het instrument of een deel van het risico) dat wordt afgedekt; de afdekkingsstrategie en het soort risico dat afgedekt wordt; het afdekkingsinstrument; en de methodes gebruikt om de effectiviteit van de afdekkingsrelatie te beoordelen.

Bij aanvang en tenminste elk kwartaal beoordeelt BNP Paribas Fortis, consistent met de originele documentatie, de actuele (retrospectieve) en de verwachte (prospectieve) effectiviteit van de afdekkingsrelatie. Retrospectieve effectiviteitstesten worden aangewend om te beoordelen of de actuele wijzigingen in de reële waarde of kasstromen van het afdekkingsinstrument en het afgedekte instrument binnen een bereik vallen van 80% tot 125%. Prospectieve effectiviteitstesten worden aangewend om te verzekeren dat de verwachte wijzigingen in de reële waarde of kasstromen van het derivaat deze van het afgedekte element voldoende compenseren over de resterende duur van de afdekking. Voor heel waarschijnlijke verwachte transacties wordt de effectiviteit grotendeels beoordeeld op basis van historische gegevens van gelijkaardige transacties.

Onder IAS 39 zoals aanvaard door de Europese Unie (dat bepaalde passages over portefeuilleafdekking uitsluit) komen relaties die het renterisico afdekken gebaseerd op portefeuilles van activa en verplichtingen als volgt in aanmerking voor reële-waardeafdekkingen:

- het risico aangemerkt als af te dekken is het renterisico in verband met de interbancaire rentecomponent van rentevoeten op commerciële banktransacties (leningen aan klanten, spaarrekeningen en direct opvraagbare deposito's),
- het instrument aangemerkt als af te dekken komt overeen, voor elke looptijdklasse, met een deel van het verschil in rentevoet geassocieerd met de afgedekte onderliggende instrumenten,

- de gebruikte hedginginstrumenten bestaan exclusief uit 'plain vanilla'-swaps,
- prospectieve afdekkingseffectiviteit wordt vastgesteld door het feit dat alle derivaten bij aanvang het effect moeten hebben van een vermindering van het renterisico in de portefeuille van de afgedekte onderliggende instrumenten. Retrospectief zal een afdekking gediskwalificeerd worden van hedge accounting wanneer er een tekort ontstaat in de onderliggende activa specifiek geassocieerd met de afdekking voor elke looptijdklasse (als gevolg van een vervroegde terugbetaling van de lening of intrekking van de deposito's)

De boekhoudkundige verwerking van derivaten en afgedekte instrumenten hangt af van de afdekkingsstrategie.

In een reële-waardeafdekkingsrelatie wordt het derivaat geherwaardeerd tegen reële waarde in de balans met wijzigingen in de reële waarde opgenomen in de resultatenrekening in 'Nettowinsten en -verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening', symmetrisch met de herwaardering van het afgedekte element om het afdekkingsrisico weer te geven. In de balans wordt de reële-waardeherwaardering van het afgedekte element verantwoord volgens de classificatie van het afgedekte element in het geval van een afdekking van individuele activa en verplichtingen of onder 'Herwaarderingsreserve voor portefeuilles afgedekt tegen renterisico' in het geval van een portefeuilleafdekking.

Wanneer een afdekkingsrelatie wordt stopgezet of niet langer beantwoordt aan de effectiviteitscriteria, dan wordt het afdekkingsinstrument getransfereerd naar de portefeuille aangehouden voor handelsdoeleinden en gewaardeerd volgens de methode toegepast in deze categorie. In het geval van geïdentificeerde vastrentende instrumenten wordt de herwaarderingsaanpassing, verantwoord in de balans, afgeschreven over de resterende looptijd van het instrument op basis van de effectieve-rentemethode. In het geval van een vastrentende portefeuille afgedekt tegen renterisico wordt de aanpassing lineair afgeschreven over de resterende termijn van de oorspronkelijke afdekking. Wanneer het afgedekte element niet langer in de balans verschijnt, vooral door vervroegde afbetalingen, wordt de aanpassing onmiddellijk in de resultatenrekening opgenomen.

Bij een kasstroomafdekkingsrelatie wordt het derivaat in de balans verantwoord tegen reële waarde met wijzigingen in de reële waarde opgenomen in het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders op de afzonderlijke lijn 'Niet-gerealiseerde of uitgestelde winsten en verliezen'. De bedragen opgenomen in het eigen vermogen toewijsbaar aan de aandeelhouders over de looptijd van de afdekking worden getransfereerd naar 'Netto rentebaten' in de resultatenrekening wanneer de kasstromen van het afgedekte

element een invloed hebben op het resultaat. De afgedekte elementen blijven geboekt op basis van de waarderingsregels specifiek aan de categorie van activa of verplichtingen waartoe ze behoren.

Wanneer de afdekkingsrelatie wordt stopgezet of niet langer beantwoordt aan de effectiviteitscriteria blijven de cumulatieve bedragen, opgenomen in het eigen vermogen toewijsbaar aan aandeelhouders als gevolg van de herwaardering van het afdekkingsinstrument, verantwoord in het eigen vermogen tot de afdekkingstransactie zelf een invloed heeft op het resultaat of tot het duidelijk wordt dat de transactie niet zal plaatsvinden. Op dat moment worden ze getransfereerd naar de resultatenrekening.

Wanneer een afgedekt element ophoudt te bestaan worden de cumulatieve bedragen, opgenomen in het eigen vermogen toewijsbaar aan aandeelhouder, onmiddellijk opgenomen in de resultatenrekening.

Ongeacht welke afdekkingsstrategie gebruikt is, wordt elke ineffectiviteit van de afdekking verantwoord in de resultatenrekening onder de rekening 'Nettowinsten en -verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Afdekkingen van netto-investeringen in een buitenlandse dochteronderneming of bijkantoor worden op dezelfde manier in de boekhouding opgenomen als bij kasstroomafdekkingen. Afdekkingsinstrumenten kunnen valutaderivaten of elk ander niet-derivaat financieel instrument zijn.

In een contract besloten derivaten (embedded derivaten)

Derivaten besloten in hybride financiële instrumenten worden uit de waarde van het basiscontract gehaald en afzonderlijk verwerkt als een derivaat als het hybride instrument niet is opgenomen als een financieel actief of verplichting tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening en als de economische kenmerken en risico's van het in een contract besloten derivaat niet nauw aansluiten bij die van het basiscontract.

1.d.9 Bepaling van de reële waarde

De reële waarde is de prijs die ontvangen zou worden bij verkoop van een actief of die betaald zou worden bij de overdracht van een verplichting in een regelmatige transactie tussen marktpelers in de belangrijkste of meest voordeligste markt op waarderingsdatum.

BNP Paribas Fortis bepaalt de reële waarde van financiële instrumenten ofwel op basis van prijzen die rechtstreeks voortvloeien uit externe gegevens ofwel op basis van waarderingstechnieken. Deze waarderingstechnieken zijn voornamelijk markt- en inkomstenbenaderingen

die omvat zijn in algemeen aanvaarde modellen (vb. verdisconteerde kasstromen, 'Black-Scholes'-model, interpolatietechnieken). Ze maximaliseren het gebruik van waarneembare inputs en minimaliseren het gebruik van niet-waarneembare inputs. Ze worden gekalibreerd om de huidige marktomstandigheden te weerspiegelen en waarde-aanpassingen worden toegepast wanneer nodig, zoals wanneer bepaalde factoren zoals model-, liquiditeits- en kredietrisico niet opgenomen zijn in de modellen of hun onderliggende inputs, maar toch in aanmerking worden genomen door de marktpelers bij het vaststellen van de uitstapprijs.

De waarderingseenheid is over het algemeen het individueel financieel actief of de individuele financiële verplichting maar er kan onder bepaalde voorwaarden gekozen worden voor een waardering gebaseerd op een portefeuille. BNP Paribas Fortis past deze uitzondering toe wanneer een groep van financiële activa en financiële verplichtingen of andere contracten waarop de standaard voor financiële instrumenten van toepassing is, beheerd wordt op basis van de netto blootstelling aan vergelijkbare markt- of kredietrisico's die verrekend worden in overeenstemming met een gedocumenteerde interne strategie voor risicobeheer.

Activa en verplichtingen gewaardeerd of gerapporteerd tegen reële waarde worden opgedeeld in de volgende drie niveaus van de reële-waarde hiërarchie:

- **Niveau 1:** reële waarden worden bepaald op basis van genoteerde prijzen, die direct kunnen worden gebruikt, in een actieve markt voor identieke activa en verplichtingen. Karakteristieken van een actieve markt zijn het bestaan van een belangrijk volume van identieke of gelijkaardige instrumenten en direct beschikbare prijzen.
- **Niveau 2:** reële waarden worden bepaald op basis van waarderingstechnieken waarvoor belangrijke inputs direct of indirect waarneembare marktgegevens zijn en die op een regelmatige wijze gekalibreerd of bevestigd worden door informatie van actieve markten.
- **Niveau 3:** reële waarden worden bepaald op basis van waarderingstechnieken waarvoor belangrijke inputs niet waarneembaar zijn of niet bevestigd kunnen worden door markt gebaseerde waarnemingen, bijvoorbeeld als gevolg van de illiquiditeit van het instrument en belangrijk modelrisico. Een niet-waarneembare input is een parameter waarvoor er geen beschikbare marktgegevens bestaan en dat daarom wordt afgeleid van eigen veronderstellingen over wat andere marktpelers in aanmerking zouden nemen bij het bepalen van de reële waarde. Het vaststellen of een product niet liquide is of onderhevig is aan belangrijke modelrisico's is ook een kwestie van beoordeling.

Het niveau in de reële-waarde hiërarchie waarin het volledig actief of de volledige verplichting is geclassificeerd is gebaseerd op het laagste niveau van input dat belangrijk is voor de volledige reële waarde.

Voor financiële instrumenten gerapporteerd in niveau 3 van de reële-waarde hiërarchie kan er een verschil ontstaan bij initiële opname tussen de transactieprijs en de reële waarde. Deze 'day-one profit' wordt uitgesteld en opgenomen in de resultatenrekening over de periode waarin verwacht wordt dat de waarderingsparameters niet-waarneembaar blijven. Wanneer parameters die oorspronkelijk niet-waarneembaar waren waarneembaar worden, of wanneer de waardering onderbouwd kan worden in vergelijking met recente gelijkaardige transacties in een actieve markt, wordt het niet-opgenomen deel van de 'day-one profit' opgenomen in de resultatenrekening.

1.d.10 Financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (mogelijkheid om te waarden tegen reële waarde)

Financiële activa en financiële verplichtingen kunnen aangehouden worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening in de volgende gevallen:

- hybride financiële instrumenten die een of meerdere besloten derivaten bevatten die anders afgezonderd zouden moeten worden en afzonderlijk gewaardeerd,
- wanneer de entiteit bij het toepassen van de optie een inconsistentie in de waardering en in de boekhoudkundige verwerking van activa en verplichtingen, dat er zou zijn indien ze geclassificeerd dienden te worden in afzonderlijke categorieën, opheft of aanzienlijk vermindert,
- wanneer een groep van financiële activa en/of financiële verplichtingen beheerd en gewaardeerd wordt op basis van de reële waarde in overeenstemming met een gedocumenteerde risicobeheers -en investeringsstrategie.

1.d.11 Baten en lasten voortvloeiend uit financiële activa en financiële verplichtingen

Baten en lasten voortvloeiend uit financiële instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs en van vastrentende effecten geclassificeerd in 'voor verkoop beschikbare financiële activa' worden verantwoord in de resultatenrekening op basis van de effectieve-rentemethode.

De effectieve rentevoet is de rentevoet die de geschatte toekomstige kasstromen over de verwachte levensduur van het financieel instrument of over een kortere periode indien meer geschikt nauwkeurig verdisconteert om tot de netto-boekwaarde van het actief of de verplichting in de balans te komen. De effectieve-rentevoetberekening houdt rekening met alle ontvangen of betaalde commissies die een vast onderdeel zijn van de effectieve rentevoet van het contract, transactiekosten en premies en kortingen.

De methode gebruikt door BNP Paribas Fortis om dienstgerelateerde commissiebat en -lasten te verantwoorden, hangt af van de aard van de dienst. Commissies die behandeld worden als een bijkomend onderdeel van de rente worden opgenomen in de effectieve rentevoet en worden verantwoord in de resultatenrekeningen onder 'Netto rentebaten'. Betaalde of ontvangen commissies wanneer de onderliggende transactie wordt voltooid, worden volledig verantwoord in de resultatenrekening bij voltooiing van de transactie onder 'Commissiebat en -lasten'. Betaalde of ontvangen commissies voor terugkerende diensten worden ook verantwoord over de duur van de dienst onder 'Commissiebat en -lasten'.

Ontvangen commissies met betrekking tot financiële garantieverbintenissen worden gezien als een weergave van de reële waarde van de verbintenis. De hieruit voortvloeiende verplichting wordt vervolgens afgeschreven over de duur van de verplichting onder 'commissiebat' in Baten.

1.d.12 Risicokost

De risicokost bevat schommelingen in voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen op vastrentende effecten en leningen aan en vorderingen op klanten en kredietinstellingen, schommelingen in voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen voor financierings -en garantieverplichtingen, verliezen op oninbare leningen en gerecupereerde bedragen op leningen die volledig werden afgeschreven. Deze categorie omvat ook opgenomen bijzondere waardeverminderingverliezen met betrekking tot het wanbetalingsrisico op tegenpartijen voor financiële instrumenten die niet op een beurs verhandeld worden, alsook de kosten met betrekking tot fraude en geschillen die eigen zijn aan de financieringsactiviteit.

1.d.13 Verwijdering van financiële activa en financiële verplichtingen

BNP Paribas Fortis verwijdert een financieel actief geheel of gedeeltelijk ofwel wanneer de contractuele rechten op de kasstromen uit het financieel actief aflopen ofwel wanneer BNP Paribas Fortis de contractuele rechten op de ontvangst van de kasstromen uit het actief en alle risico's en voordelen van eigendom van het actief overdraagt. Tenzij deze voorwaarden zijn vervuld, behoudt BNP Paribas Fortis het actief in de balans en verantwoordt een schuld voor de verplichting ontstaan als resultaat van de transfer van het actief.

BNP Paribas Fortis verwijdert een financiële verplichting geheel of gedeeltelijk wanneer de verplichting geheel of gedeeltelijk is uitgedoofd.

1.d.14 Saldering van financiële activa en financiële verplichtingen

Financiële activa en financiële verplichtingen worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt in de balans gerapporteerd wanneer BNP Paribas Fortis een wettelijk afdwingbaar recht heeft om de verantwoorde bedragen te salderen en er de intentie is om tot een afwikkeling op nettobasis te komen of tegelijkertijd het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen.

Terugkoopovereenkomsten en derivaten die verhandeld worden met clearing houses en die voldoen aan de twee criteria volgens de boekhoudkundige standaard worden gesaldeerd in de balans.

1.e Materiële en immateriële vaste activa

Materiële en immateriële vaste activa gepresenteerd in de geconsolideerde balans omvatten activa gebruikt voor de uitvoering van de operationele activiteiten en vastgoedbeleggingen.

Activa die worden gebruikt in de bedrijfsuitvoering zijn deze die worden gebruikt voor de levering van diensten en voor bestuursrechtelijke doeleinden en omvatten ook activa die geen eigendom zijn van maar in gebruik gegeven worden door BNP Paribas Fortis als leasinggever onder een operationele leasing.

Vastgoedbeleggingen omvatten onroerende activa die worden aangehouden om huuropbrengsten en winsten te realiseren.

Materiële en immateriële vaste activa worden initieel opgenomen tegen de aankoopprijs plus rechtstreeks toerekenbare kosten, samen met financieringskosten wanneer een lange periode van opbouw of aanpassingen nodig is voor dat het actief gebruiksklaar is.

Software intern ontwikkeld door BNP Paribas Fortis die voldoen aan de criteria voor activering, worden geactiveerd als directe ontwikkelingskosten die externe kosten en arbeidskosten van werknemers rechtstreeks toewijsbaar aan het project omvatten.

Volgend op de initiële opname worden materiële en immateriële vaste activa gewaardeerd tegen hun kostprijs verminderd met geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingverliezen. De enige uitzonderingen zijn aandelen in vastgoedbedrijven (SCI's) aangehouden in unit-linked verzekeringscontractportefeuilles die gewaardeerd worden tegen reële waarde op de balansdatum met opname van veranderingen in de reële waarde in de resultatenrekening.

Het afschrijfbaar bedrag van materiële vaste activa en immateriële vaste activa wordt berekend na aftrek van de restwaarde van het actief. Enkel activa, geleased onder een operationele lease door BNP Paribas Fortis als leasinggever, worden verondersteld een restwaarde te hebben omdat de levensduur van materiële en immateriële activa gebruikt in de bedrijfsuitvoering in het algemeen gelijk is aan de economische levensduur.

Materiële en immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven over de levensduur van het actief. De afschrijvingskost wordt verantwoord in de resultatenrekening onder 'Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen van materiële en immateriële vaste activa'.

Wanneer een actief bestaat uit een aantal onderdelen die vervangen moeten worden op regelmatige tijdstippen of die een verschillend nut hebben of een verschillend patroon van consumptie van de economische voordelen, wordt elk onderdeel afzonderlijk opgenomen en afgeschreven op basis van de geschikte methode voor dat onderdeel. BNP Paribas Fortis past de componentenbenadering toe voor activa gebruikt bij de bedrijfsuitvoering en vastgoedbeleggingen.

De afschrijvingsperiodes gebruikt voor kantoorgebouwen zijn de volgende: 80 of 60 jaar voor de funderingen (respectievelijk voor residentiële en andere gebouwen); 30 jaar voor de buitengevels; 20 jaar voor algemene en technische installaties en 10 jaar voor inrichting.

Software wordt afgeschreven, afhankelijk van het type, over een periode van maximum acht jaar in het geval van infrastructuur ontwikkelingen en over drie of vijf jaar in het geval van software hoofdzakelijk ontwikkeld met als doel het verlenen van diensten aan klanten.

Software-onderhoudskosten worden als last verantwoord in de periode waarin ze zijn gemaakt. Evenwel worden uitgaven die worden gezien als een upgrade van de software of die de levensduur verlengen opgenomen in de initiële aanschaffings- of constructiekost.

Afschrijfbaar materiële en immateriële vaste activa worden beoordeeld of er een bijzondere waardevermindering dient plaats te vinden wanneer er een aanwijzing van een mogelijke bijzondere waardevermindering bestaat op balansdatum. Niet-afschrijfbaar activa worden minstens eenmaal per jaar beoordeeld of er een bijzondere waardevermindering dient plaats te vinden op basis van dezelfde methode als goodwill toegewezen aan kasstroom-genererende eenheden.

Indien er indicaties zijn die wijzen op een mogelijke bijzondere waardevermindering wordt de nieuwe realiseerbare waarde van het actief vergeleken met de boekwaarde. Wanneer een actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan, dan wordt een bijzonder waardeverminderingverlies opgenomen in de resultatenrekening. Dit verlies wordt teruggedraaid wanneer er een wijziging is in het geschatte realiseerbaar bedrag of wanneer er niet langer een indicatie is die wijst op een mogelijke bijzondere waardevermindering. Bijzondere waardeverminderingverliezen worden opgenomen in de resultatenrekening onder 'Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen van materiële en immateriële vaste activa'.

Winsten en verliezen bij desinvesteringen van materiële en immateriële vaste activa gebruikt in de bedrijfsvoering worden verantwoord in de resultatenrekening onder 'Netto winst/verlies op overige vaste activa'.

Winsten en verliezen bij desinvesteringen van vastgoedbeleggingen worden verantwoord in de resultatenrekening onder 'Overige baten' of 'Overige lasten'.

1.f Leaseovereenkomsten

De entiteiten van BNP Paribas Fortis kunnen hetzij leasingnemer of leasinggever zijn in een leaseovereenkomst.

1.f.1 Boekingen uit hoofde van de leasinggever

Leaseovereenkomsten aangegaan door BNP Paribas Fortis als leasinggever kunnen geclassificeerd worden als financiële lease ofwel als operationele lease.

Financiële lease

In een financiële leaseovereenkomst draagt de leasinggever vrijwel alle aan de eigendom van een actief verbonden risico's en voordelen over naar de leasingnemer. Het wordt behandeld als een lening gegeven aan de leasingnemer ter financiering van de aankoop van het actief.

De contante waarde van de leasebetalingen en eventuele restwaarden worden verantwoord als een vordering. De nettobaten ontvangen door de leasinggever uit het leasingcontract zijn gelijk aan het bedrag van rente op een lening en is opgenomen in de resultatenrekening onder 'Rentebaten'. De leasebetalingen worden gespreid over de duur van de lease en worden toegewezen als een vermindering van de hoofdsom en als rente zodat de nettobaten een constant rendement weerspiegelen op de netto-investering in de lease. De gebruikte rentevoet is de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst.

Individuele en collectieve bijzondere waardeverminderingen op leasevorderingen worden bepaald op basis van dezelfde principes als toegepast bij andere leningen en vorderingen.

Operationele lease

Een operationele lease is een leaseovereenkomst waarbij vrijwel alle aan de eigendom van een actief verbonden risico's en voordelen niet worden overgedragen naar de leasingnemer.

De activa worden verantwoord onder vastgoedbeleggingen in de balans van de leasinggever en worden lineair afgeschreven over de leaseperiode. Het afschrijfbaar bedrag bevat niet de restwaarde van het actief. De leasebetalingen worden volledig opgenomen in de resultatenrekening op een lineaire basis over de leasetermijn. De leasebetalingen en afschrijvingskost worden opgenomen in de resultatenrekening onder 'Overige baten' en 'Overige lasten'.

1.f.2 Boekingen uit hoofde van de leasingnemer

Leaseovereenkomsten aangegaan door BNP Paribas Fortis als leasingnemer kunnen geclassificeerd worden als financiële lease ofwel als operationele lease.

Financiële lease

Een financiële lease wordt behandeld als een aankoop van een actief door de leasingnemer die gefinancierd is door een lening. Het geleasede actief wordt verantwoord in de balans van de leasingnemer tegen zijn reële waarde of, indien lager, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen berekend op basis van de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst. Een overeenkomstige verplichting, gelijk aan de reële waarde van het geleasede actief of de contante waarde van de minimale leasebetalingen, worden ook verantwoord in de balans van de leasingnemer. Het actief wordt afgeschreven op basis van dezelfde methode die wordt toegepast voor materiële vaste activa, na

af trek van de restwaarde van het initieel opgenomen bedrag, over de levensduur van het actief. Als er geen redelijke zekerheid bestaat dat de leasingnemer de eigendom zal verkrijgen op het einde van de leasetermijn, zal het actief worden afgeschreven over de kortste periode van de leasetermijn en de levensduur. De leaseverplichting wordt gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Operationele lease

Het actief wordt niet verantwoord in de balans van de leasingnemer. Leasebetalingen met betrekking tot een operationele lease worden in de resultatenrekening van de leasingnemer opgenomen op een lineaire basis over de leasetermijn.

1.g Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten

Wanneer BNP Paribas Fortis beslist om een vast actief te verkopen en het hoogstwaarschijnlijk is dat de verkoop zal plaatsvinden binnen de 12 maanden, dan worden deze activa afzonderlijk getoond in de lijn 'Vaste activa aangehouden voor verkoop' op de balans. Verplichtingen verbonden aan deze activa worden ook afzonderlijk getoond op de balans in de lijn 'Verplichtingen verbonden aan vaste activa aangehouden voor verkoop'.

Bij classificatie in deze categorie, worden de vaste activa en groepen van activa en verplichtingen gewaardeerd tegen de laagste van de boekwaarde en hun marktwaarde min verkoopkosten.

Deze activa worden niet langer afgeschreven. Wanneer een actief of een groep van activa een bijzondere waardevermindering ondergaan, wordt de bijzondere waardevermindering verantwoord in de resultatenrekening. Bijzondere waardeverminderingen kunnen worden teruggenomen.

Wanneer een groep van activa en verplichtingen aangehouden voor verkoop een belangrijke bedrijfstak vertegenwoordigen, dan worden deze geclassificeerd als beëindigde bedrijfsactiviteiten. Beëindigde bedrijfsactiviteiten vertegenwoordigen activiteiten die worden aangehouden voor verkoop, activiteiten die worden afgestoten en dochterondernemingen die uitsluitend zijn overgenomen met de bedoeling te worden doorverkocht.

Alle winsten en verliezen in verband met beëindigde bedrijfsactiviteiten worden afzonderlijk getoond in de resultatenrekening op de lijn 'Winst/verlies na belastingen op beëindigde bedrijfsactiviteiten en activa aangehouden voor verkoop'. Deze lijn bevat de winsten of verliezen na belastingen op beëindigde bedrijfsactiviteiten, de winst of het verlies na belastingen voortvloeiend uit de herwaardering tegen reële waarde min verkoopkosten en de winst of het verlies na belastingen bij de afstoting van de activiteiten.

1.h Personeelsvoordelen

Personeelsvoordelen worden geclassificeerd in een van de volgende vier categorieën:

- kortetermijnvoordelen zoals salarissen, jaarlijkse vakantie, aanmoedigingsplannen, winstdelende en aanvullende betalingen,
- langetermijnvoordelen, inclusief uitkeringen voor langdurige arbeidsongeschiktheid, voordelen die samenhangen met langdurig dienstverband en andere types van op geldmiddelen gebaseerde uitgestelde vergoedingen,
- ontslagvergoedingen,
- vergoedingen na uitdiensttreding.

Kortetermijnvoordelen

BNP Paribas Fortis verantwoordt een kost wanneer men heeft gebruik gemaakt van de diensten geleverd door werknemers in ruil voor personeelsvoordelen.

Langetermijnvoordelen

Dit zijn voordelen, andere dan kortetermijnvoordelen, vergoedingen na uitdiensttreding en ontslagvergoedingen. Dit heeft hoofdzakelijk betrekking op vergoedingen die meer dan 12 maanden zijn uitgesteld en die niet verbonden zijn aan de BNP Paribas aandelenprijs en deze worden toegewezen in het jaarverslag aan de periode waarin ze zijn verdiend.

De gebruikte actuariële technieken zijn gelijkaardig aan deze die gebruikt worden voor pensioenregelingen op basis van vaste toezeggingen uitgezonderd dat de actuariële winsten en verliezen verantwoord worden in de resultatenrekening en niet in het eigen vermogen.

Ontslagvergoedingen

Ontslagvergoedingen zijn verschuldigde personeelsvoordelen als gevolg van een beslissing van BNP Paribas Fortis om een arbeidscontract te beëindigen voor de wettelijke pensioenleeftijd of als gevolg van een beslissing van een werknemer een vrijwillig vervroegd vertrek te aanvaarden in ruil voor een vergoeding. Ontslagvergoedingen die betaalbaar worden over meer dan 12 maanden na balansdatum worden verdisconteerd.

Vergoedingen na uitdiensttreding

In overeenstemming met IFRS maakt BNP Paribas Fortis een onderscheid tussen pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen en pensioenregelingen op basis van vaste toezeggingen.

Pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen leidt niet tot een verplichting voor BNP Paribas Fortis en vereist bijgevoel geen voorziening. Het bedrag van de verschuldigde werkgeversbijdrage tijdens de periode wordt verantwoord als een kost.

Enkel schema's op basis van vaste toezeggingen geven aanleiding tot een verplichting voor BNP Paribas Fortis. Deze verplichting moet gewaardeerd en verantwoord worden als een verplichting door middel van een voorziening.

De classificatie van pensioenregelingen in deze twee categorieën is gebaseerd op de economische werkelijkheid van de pensioenregeling die herzien wordt om te bepalen of BNP Paribas Fortis een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft om de overeengekomen voordelen te betalen aan de werknemers.

De vergoedingsverplichting na uitdiensttreding onder een plan met vaste toezeggingen wordt gewaardeerd op basis van actuariële technieken die rekening houden met demografische en financiële veronderstellingen.

De verantwoorde netto verplichting met betrekking tot pensioenplannen met vaste toezeggingen is het verschil tussen de contante waarde van de verplichting voor plannen met vaste toezeggingen en de reële waarde van de fondsbeleggingen.

De contante waarde van de verplichting voor pensioenplannen met vaste toezeggingen wordt gewaardeerd op basis van actuariële veronderstellingen toegepast door BNP Paribas Fortis waarbij gebruik wordt gemaakt van de 'projected unit credit'-methode. Deze methode houdt rekening met verschillende parameters eigen aan het land of de entiteit van BNP Paribas Fortis zoals demografische veronderstellingen, de kans dat werknemers de onderneming zullen verlaten voor pensioenleeftijd, salarisinflatie, de verdisconteringsvoet en de algemene inflatie.

Wanneer de waarde van de fondsbeleggingen het bedrag van de verplichting overschrijdt, wordt een actief opgenomen als het een toekomstig voordeel voor BNP Paribas Fortis weergeeft onder de vorm van een vermindering in de toekomstige bijdragen of een toekomstige terugbetaling van de bedragen betaald in het plan.

De jaarlijkse kost verantwoord in de resultatenrekening onder 'Salarissen en personeelsvoordelen' met betrekking tot pensioenplannen met vaste toezeggingen omvatten de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten (de verworven rechten van elk personeelslid op basis van de geleverde diensten), de rentekosten verbonden aan de impact van het verdisconteren van de netto verplichting voor pensioenplannen met vaste toezeggingen, de pensioenkosten van verstreken diensttijd voortvloeiend uit pensioenplanwijzigingen en de gevolgen van inperkingen of afwijkingen en het verwachte rendement op eventuele fondsbeleggingen.

Herwaarderingen van de netto verplichting (activa) voor pensioenplannen met vaste toezeggingen worden verantwoord in niet-gerealiseerde resultaten en worden nooit geherclassificeerd naar de resultatenrekening. Ze omvatten actuariële winsten of verliezen, het rendement op de fondsbeleggingen en de wijzigingen in niet-verantwoorde activa door beperkingen (exclusief het bedrag opgenomen in de netto rente van de verplichting (activa) voor pensioenplannen met vaste toezeggingen).

1.i Op aandelen gebaseerde beloningen

Op aandelen gebaseerde beloningen zijn betalingen gebaseerd op aandelen uitgegeven door BNP Paribas die ofwel worden afgewikkeld onder de vorm van eigen vermogen of geldmiddelen waarvan het bedrag is gebaseerd op de trends in de waarde van de BNP Paribas-aandelen.

IFRS 2 vereist dat de op aandelen gebaseerde beloningen toegekend na 7 november 2002 opgenomen worden als kosten. Het opgenomen bedrag is de waarde van de op aandelen gebaseerde betaling toegekend aan de werknemers.

BNP Paribas Fortis kent aandelenoptieplannen en uitgestelde op aandelen gebaseerde of aan aandelenprijs verbonden in geld afgewikkelde vergoedingsplannen toe aan werknemers en biedt hen ook de mogelijkheid aan om in te tekenen voor specifiek uitgegeven BNP Paribas-aandelen tegen een korting op voorwaarde dat ze de aandelen aanhouden voor een bepaalde periode.

Aandelenopties en toewijzingsplannen van gratis aandelen

De kost met betrekking tot aandelenopties en toewijzingsplannen van gratis aandelen wordt verantwoord over de wachtperiode als het voordeel enkel wordt toegekend als de begunstigde blijft voor de entiteit werken.

Kosten met betrekking tot aandelenopties en gratis aandelen worden opgenomen onder salarissen en andere personeelsvoordelen en de 'credit'-boeking gebeurt via het eigen vermogen. De kost wordt berekend op basis van de algemene waarde van het plan bepaald op de datum waarop het is toegekend door de Raad van Bestuur.

In afwezigheid van enige markt voor deze instrumenten worden financiële waardingsmodellen gebruikt die rekening houden met de prestatievoorwaarden verbonden aan de BNP Paribas-aandelenprijs. De totale kost van een plan wordt bepaald door de eenheidswaarde per toegekende optie of aandeel te vermenigvuldigen met het geschatte aantal van toegekende opties en aandelen die onvoorwaardelijk zullen worden aan het eind van de periode rekening houdend met de voorwaarden met betrekking tot het blijvend dienstverband van de begunstigde.

De enige veronderstellingen die worden herzien tijdens de wachtperiode en dus resulteren in de herwaardering van de kost, zijn deze die betrekking hebben op de waarschijnlijkheid dat werknemers BNP Paribas Fortis zullen verlaten en deze die betrekking hebben tot de prestatievoorwaarden die niet verbonden zijn aan de waarde van de BNP Paribas-aandelen.

Op aandelen gebaseerde en in geldmiddelen afgewikkelde uitgestelde vergoedingen

De kosten die gepaard gaan met deze plannen worden opgenomen in het jaar waarin de werknemer de betreffende diensten verleent.

Als de betaling van een op aandelen gebaseerde variabele vergoeding uitdrukkelijk afhankelijk is van het voortzetten van het dienstverband van de werknemer tijdens de wachtperiode, neemt men aan dat de diensten verleend werden tijdens deze periode. De kosten voor de overeenkomstige vergoeding worden gespreid over de periode opgenomen en worden geboekt als kosten voor salarissen en personeelsvoordelen tegenover een overeenkomstige verplichting op de balans. De kost wordt daarna herzien om rekening te houden met een eventuele stopzetting van het dienstverband of de niet-naleving van een aan de prestatie verbonden voorwaarde en de gewijzigde prijs van het BNP Paribas aandeel.

Als er geen verplichting is tot voortzetting van het dienstverband worden de kosten niet gespreid maar onmiddellijk opgenomen tegenover een overeenkomstige verplichting op de balans. Vervolgens worden de kosten tot aan de afwikkeling op elke rapporteringsdatum herzien om rekening te houden met een eventuele aan de prestatie gerelateerde voorwaarde en de gewijzigde prijs van het BNP Paribas aandeel.

De mogelijkheid tot intekening op of de aankoop van aandelen aangeboden aan werknemers onder de vorm van een bedrijfspaarplan

De mogelijkheid tot intekening op of de aankoop van aandelen aangeboden aan werknemers onder de vorm van een bedrijfspaarplan tegen tarieven lager dan de markttarieven gedurende een specifieke periode bevat geen wachtperiode. Maar de werknemers zijn bij wet verboden deze aandelen verworven onder dit plan te verkopen gedurende een periode van vijf jaar. Met deze beperking wordt rekening gehouden bij de waardering van het voordeel aan de werknemers, dat daardoor verminderd wordt. Daarom is het voordeel op de datum dat het plan wordt aangekondigd aan de werknemers gelijk aan het verschil tussen de reële waarde van het aandeel (na de erkenning van de beperking tot verkoop) en de aankoopprijs betaald door de werknemer, vermenigvuldigd met het aantal verworven aandelen.

De kost van de verplichte houdperiode van vijf jaar is gelijkwaardig aan de kost van een strategie die de toekomstige verkoop van aandelen omvat op het moment van de kapitaalsverhoging gereserveerd voor werknemers en de contante aankoop van een gelijkwaardig aantal van BNP Paribas-aandelen op de markt, gefinancierd door een lening die terugbetaalbaar is op het eind van

de periode van vijf jaar met de opbrengsten van de toekomstige verkooptransactie. De rentevoet op de lening is de rentevoet die van toepassing zou zijn op een lening voor algemene doeleinden

over vijf jaar aangegaan door een individu met een gemiddeld risicoprofiel. De toekomstige verkoopprijs van de aandelen wordt bepaald op basis van marktparameters.

1.j Voorzieningen gerapporteerd onder verplichtingen

Voorzieningen worden verantwoord onder verplichtingen (andere dan deze die betrekking hebben op financiële instrumenten, personeelsvoordelen en verzekeringscontracten) die hoofdzakelijk betrekking hebben op herstructureringen, claims en rechtszaken, boetes en strafbepalingen en belastingsrisico's.

Een voorziening wordt verantwoord wanneer het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen inhouden vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen ten gevolge van een gebeurtenis in het verleden en het bedrag van de verplichting kan op betrouwbare wijze worden geschat. Het bedrag van zo een verplichting wordt verdisconteerd, in geval het effect van verdisconteren materieel is, met als doel het bedrag van de voorziening te bepalen.

1.k Actuele en uitgestelde belastingen

De actuele belastingslast wordt bepaald op basis van de belastingregelgeving en belastingsvoeten die van kracht zijn in elk land waarin BNP Paribas Fortis actief is tijdens de periode waarin de inkomsten gegenereerd zijn.

Uitgestelde belastingen worden verantwoord wanneer er tijdelijke verschillen zijn tussen de boekwaarde van een actief of verplichting in de balans en de fiscale boekwaarde ervan.

Uitgestelde belastingsverplichtingen worden verantwoord voor alle belastbare tijdelijke verschillen die verschillen van:

- uitgestelde belastingsverplichtingen voortvloeiend uit de eerste opname van goodwill,
- uitgestelde belastingsverplichtingen die verband houden met investeringen waarover BNP Paribas Fortis exclusieve of gezamenlijke controle uitoefent, wanneer BNP Paribas Fortis het tijdstip kan bepalen waarop het tijdelijke verschil wordt afgewikkeld en het waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de nabije toekomst niet zal worden afgewikkeld.

Uitgestelde belastingsvorderingen worden verantwoord voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en voorwaartse compensatie van niet-gecompenseerde fiscale verliezen maar enkel in de mate waarin het waarschijnlijk is dat de onderneming in kwestie toekomstige fiscale winst zal genereren waartegen deze tijdelijke verschillen en fiscale verliezen kunnen worden verrekend.

Uitgestelde belastingsvorderingen en -verplichtingen worden gewaardeerd op basis van de balansmethode en gebaseerd op basis van belastingstarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld, op basis van de belastingtarieven waarvan het wetgevingsproces materieel is afgesloten of zal afgesloten zijn tegen het eind van de verslagperiode. Ze worden niet verdisconteerd.

Uitgestelde belastingsvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd wanneer ze ontstaan binnen een belastingsgroep die in de jurisdictie van eenzelfde belastingsautoriteit valt en wanneer er een in rechte afdwingbaar recht is om te salderen.

Actuele en uitgestelde belastingen worden verantwoord als belastingbaten of -lasten in de resultatenrekening met uitzondering van degene die verband houden met een transactie of gebeurtenis die rechtstreeks in het eigen vermogen wordt geboekt. Die worden eveneens in het eigen vermogen opgenomen.

Wanneer fiscale tegoeden op inkomsten van vorderingen en obligaties worden gebruikt om de winstbelasting die moet betaald worden af te wikkelen, dan worden deze fiscale tegoeden op dezelfde lijn verantwoord als de baten waartoe ze betrekking hebben. De overeenkomstige belastingslast wordt behouden in de resultatenrekening onder 'Winstbelastingen'.

1.1 Kasstroomoverzicht

De geldmiddelen en kasequivalenten zijn samengesteld uit het nettosaldo van de geldmiddelen, rekeningen met centrale banken en uit het nettosaldo van interbancaire direct opeisbare leningen en deposito's.

Wijzigingen in geldmiddelen en kasequivalenten met betrekking tot operationele activiteiten geven de kasstromen weer gecreëerd door de bedrijfsactiviteiten van BNP Paribas Fortis inclusief de kasstromen met betrekking tot vastgoedbeleggingen, financiële activa aangehouden tot einde looptijd en verhandelbare depositocertificaten.

Wijzigingen in geldmiddelen en kasequivalenten met betrekking tot investeringsactiviteiten geven de kasstromen weer die voortvloeien uit de acquisities en desinvesteringen van dochterondernemingen, geassocieerde ondernemingen of joint ventures opgenomen in de geconsolideerde groep, evenals de acquisities en desinvesteringen van materiële vaste activa exclusief vastgoedbeleggingen en eigendommen aangehouden onder een operationele leasing.

Wijzigingen in geldmiddelen en kasequivalenten met betrekking tot financieringsactiviteiten geven de kasstromen weer die voortvloeien uit transacties met aandeelhouders, kasstromen met betrekking tot obligaties en achtergestelde schulden (exclusief verhandelbare depositocertificaten).

1.m Gebruik van schattingen in de voorbereiding van het jaarverslag

Het opstellen van de jaarrekening vereist dat managers van kernactiviteiten en bedrijfsfuncties veronderstellingen en schattingen maken die worden weergegeven in de waardering van baten en lasten in de resultatenrekening, van activa en verplichtingen in de balans en in de openbaarmaking van informatie in de toelichting van de jaarrekening.

Dit zorgt ervoor dat de desbetreffende managers beoordelingen moeten maken en gebruik moeten maken van de beschikbare informatie op de datum van de voorbereiding van de jaarrekening wanneer ze hun schattingen maken. De actuele toekomstige resultaten van activiteiten waarvoor managers hebben gebruikt gemaakt van schattingen kunnen in realiteit erg verschillen van deze schattingen, hoofdzakelijk door de marktvoorwaarden. Dit kan een materiële impact hebben op de jaarrekening.

Dit is hoofdzakelijk van toepassing op:

- bijzondere waardevermindervers verliezen verantwoord om de kredietrisico's eigen aan de Bank als tussenpersoon te dekken;
- het gebruik van intern ontwikkelde modellen om financiële instrumenten te waarderen die niet genoteerd zijn op een actieve markt;
- berekeningen van de reële waarde van niet-genoteerde financiële instrumenten geclassificeerd in 'Financiële activa aangehouden voor verkoop', 'Financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' of 'Financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' en meer in het algemeen berekeningen van de reële waarde van financiële instrumenten die onderworpen is aan een openbaarverplichting over reële waarde;
- de beslissing of een markt actief of niet actief is met als doel een waarderingstechniek te gebruiken;
- bijzondere waardevermindervers verliezen op niet-vastrentende financiële activa geclassificeerd als 'aangehouden voor verkoop';
- bijzondere waardeverminderingstests uitgevoerd op goodwill en immateriële vaste activa;
- beoordeling bijzondere waardevermindering in deelnemingen in vermogensmutatiemethode;
- erkende actieve belastingslatenties;
- de geschiktheid om bepaalde afgeleide financiële instrumenten aan te houden als kasstroomafdekkingen en de waardering van afdekkingseffectiviteit;

- schattingen van de restwaarde van activa geleased onder een financiële of operationele leasing, en meer specifiek van activa waarvan de afschrijving is opgenomen verminderd met de geschatte restwaarde;
- de waardering van voorzieningen voor voorwaardelijke verbintenissen en kosten.

Dit is ook het geval voor de toegepaste veronderstellingen die de gevoeligheid van elk type van marktrisico en de gevoeligheid van de waarderingen van niet-observeerbare parameters meten.

2 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING OP 31 DECEMBER 2016

2.a Netto-rentebaten

BNP Paribas Fortis verantwoordt als 'Rentebaten' en 'Rentelasten' alle inkomsten en uitgaven uit financiële instrumenten tegen geamortiseerde kostprijs (rente, vergoedingen en commissies, transactiekosten), en uit financiële instrumenten geboekt op basis van reële waarde die niet voldoen aan de definitie van derivateninstrumenten. Deze bedragen worden berekend tegen de effectieve intrestmethode. De wijziging van de reële waarde van financiële instrumenten gewaardeerd aan reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (met uitsluiting van de overlopende rente) wordt geboekt in 'Nettowinsten of verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'.

Rentebaten en rentelasten uit derivaten opgenomen als reële-waarde afdekkingen worden geboekt samen met de opbrengsten uit de afgedekte transactie. Op dezelfde wijze worden rentebaten en rentelasten uit derivaten gebruikt voor afdekkingsdoeleinden die gewaardeerd worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening in dezelfde rekeningen geboekt als de rentebaten en rentelasten van de onderliggende transacties.

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016			Boekjaar 2015		
	Baten	Lasten	Netto	Baten	Lasten	Netto
Klantenverrichtingen	6 568	(1 459)	5 109	6 747	(1 637)	5 110
Deposito's, leningen en ontleningen	5 793	(1 412)	4 381	6 061	(1 608)	4 453
Terugkoopovereenkomsten	15	(8)	7	-	(4)	(4)
Financiële lease-verrichtingen	760	(39)	721	686	(25)	661
Interbancaire verrichtingen	269	(373)	(104)	283	(357)	(74)
Deposito's, leningen en ontleningen	258	(298)	(40)	265	(297)	(32)
Terugkoopovereenkomsten	11	(75)	(64)	18	(60)	(42)
Uitgegeven schuldbewijzen	-	(295)	(295)	-	(302)	(302)
Kasstroomafdekkingsinstrumenten	492	(409)	83	428	(356)	72
Afdekkingsinstrumenten voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	467	(289)	178	432	(230)	202
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	126	(186)	(60)	82	(192)	(110)
Vastrentende effecten	15	-	15	11	-	11
Leningen / financieringen	53	(31)	22	14	(1)	13
Terugkoopovereenkomsten	58	(81)	(23)	57	(78)	(21)
Schuldbewijzen	-	(74)	(74)	-	(113)	(113)
Voor verkoop beschikbare financiële activa	427	-	427	495	-	495
Activa aangehouden tot einde looptijd	25	-	25	32	-	32
Totaal rentebaten / (lasten)	8 374	(3 011)	5 363	8 499	(3 074)	5 425

Rentebaten op leningen die onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen bedroegen EUR 35 miljoen op 31 december 2016 en EUR 36 miljoen op 31 december 2015.

2.b Commissiebaten en -lasten

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016			Boekjaar 2015		
	Baten	Lasten	Netto	Baten	Lasten	Netto
Financiële instrumenten die niet gewaardeerd zijn aan reële waarde in de resultatenrekening	423	(76)	347	443	(85)	358
Trust- en gelijkaardige activiteiten waarbij BNP Paribas Fortis activa aanhoudt of belegt in opdracht van klanten, trusts, pensioenfondsen, privé-risicofondsen of andere instellingen	382	(2)	380	410	(4)	406
Andere commissies	1 475	(736)	739	1 568	(721)	847
Betalingsverkeerdiensten	454	(157)	297	490	(177)	313
Activiteiten met betrekking tot effecten en derivaten	211	(79)	132	257	(66)	191
Verzekeringsactiviteiten	348	(8)	340	354	(8)	346
Andere	462	(492)	(30)	467	(470)	(3)
Totaal commissies	2 280	(814)	1 466	2 421	(810)	1 611

2.c Nettowinsten/verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening

Nettowinsten/verliezen op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening bevat alle items met betrekking tot financiële instrumenten die deel uitmaken van het handelsboek en financiële instrumenten (met inbegrip van dividenden) die BNP Paribas Fortis heeft aangeduid om te waarden aan reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, met uitzondering van rentebaten en rentelasten die verantwoord worden in 'Nettorentebaten' (nota 2.a).

Winsten en verliezen op financiële instrumenten aangeduid tegen reële waarde met waardeverminderingen in de resultatenrekening zijn voornamelijk door instrumenten wiens waardeveranderingen gecompenseerd kunnen worden door waardeveranderingen van economische hedgingderivaten.

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Handelsportefeuille	11	(5)
Schuldbewijzen	92	62
Aandelenderivaten	(209)	82
Wisselkoersinstrumenten	134	(144)
Andere derivaten	(6)	(4)
Terugkoopovereenkomsten	-	(1)
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	162	120
waarvan het schulderwaarde-effect die ontstaat uit het kredietrisico van BNP Paribas Fortis (nota 4.d)	(8)	21
Impact van hedge accounting	(10)	20
Afdekkingsinstrumenten	(577)	305
Items gedekt door reële-waardeafdekking	567	(285)
Totaal	163	135

Nettowinsten op de portefeuille aangehouden voor handelsdoel-einden bevatten in 2016 en 2015 een niet-materieel bedrag voor de ineffectiviteit van de kasstroomafdekkingen.

2.d Nettowinsten/verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa en andere financiële activa niet gewaardeerd aan marktwaarde

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Leningen en vorderingen, vastrentende effecten⁽¹⁾	78	48
Meerwaarden en minderwaarden op verkoop	78	48
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	100	11
Dividendopbrengsten	55	23
Bijzondere waardeverminderingen	(37)	(23)
Nettomeerwaarden op verkoop	82	11
Totaal	178	59

⁽¹⁾ Rentebaten op voor verkoop beschikbare effecten met vaste rentevoet worden verantwoord in 'Nettorentebaten' (nota 2.a), en verliezen door bijzondere waardevermindering met betrekking tot mogelijke wanbetaling van de emittent worden verantwoord in 'Risicokost' (nota 2.g).

Bij de verkoop van de effecten beschikbaar voor verkoop, of in geval van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen, worden de ongerealiseerde winsten en verliezen, opgenomen in niet-gerealiseerde resultaten, geherclassificeerd

van het eigen vermogen naar de resultatenrekening. Voor het jaar 2016 bedroegen deze een winst van EUR 72 miljoen, vergeleken met EUR 14 miljoen voor het jaar 2015.

2.e Nettobaten uit overige activiteiten

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016			Boekjaar 2015		
	Baten	Lasten	Netto	Baten	Lasten	Netto
Nettobaten uit vastgoedbeleggingen	36	(16)	20	34	(16)	18
Nettobaten uit operationele lease	316	(201)	115	130	(94)	36
Overige baten en lasten	247	(252)	(5)	276	(325)	(49)
Nettototaal baten uit overige activiteiten	599	(469)	130	440	(435)	5

2.f Overige algemene bedrijfskosten

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Belastingen	(357)	(357)
Externe diensten en overige algemene bedrijfskosten	(1 395)	(1 409)
Totaal overige algemene bedrijfskosten	(1 752)	(1 766)

2.g Risicokost

De 'Risicokost' vertegenwoordigt het nettobedrag van waardeverminderingen ten gevolge van kredietrisico's verbonden aan de intermediaat-activiteiten van de Bank, plus

herwaarderingsverliezen in het geval van gekende tegenpartij-risico's op 'over-the-counter' financiële instrumenten.

Risicokost van de periode

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Nettotoename bijzondere waardeverminderingen	(445)	(434)
Recuperaties op afgeschreven leningen en vorderingen	34	37
Oninbare leningen en vorderingen niet gedekt door bijzondere waardeverminderingen	(23)	(34)
Totaal risicokost van de periode	(434)	(431)

Risicokost van de periode per activacategorie

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	20	(12)
Leningen aan en vorderingen op klanten	(425)	(399)
Financiële instrumenten aangehouden voor handelsdoeleinden	9	2
Overige activa	2	-
Garantieverbintenissen en andere elementen	(40)	(22)
Totaal risicokost van de periode	(434)	(431)
<i>Risicokost op specifieke basis</i>	<i>(455)</i>	<i>(379)</i>
<i>Risicokost op collectieve basis</i>	<i>21</i>	<i>(52)</i>

Voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen: kredietrisico

Wijziging in de provisies voor bijzondere waardeverminderingen gedurende de periode

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Totaal bijzondere waardeverminderingen aan het begin van het jaar	3 276	3 434
Nettotoename bijzondere waardeverminderingen	445	434
Aanwending bijzondere waardeverminderingen	(357)	(589)
Omrekeningsverschillen en overige	(40)	(3)
Totaal bijzondere waardeverminderingen aan het einde van het jaar	3 324	3 276

Bijzondere waardeverminderingen per activacategorie

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Bijzondere waardeverminderingen op activa		
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen (nota 4.f)	67	105
Leningen aan en vorderingen op klanten (nota 4.g)	3 032	2 945
Financiële instrumenten aangehouden voor handelsdoeleinden	36	73
Voor verkoop beschikbare financiële activa (nota 4.c)	11	11
Overige activa	3	1
Totaal bijzondere waardeverminderingen op financiële activa	3 149	3 135
waarvan specifieke bijzondere waardeverminderingen	2 570	2 513
waarvan collectieve voorzieningen	579	622
Voorzieningen op verplichtingen		
Voorzieningen voor gegeven verbintenissen		
- met kredietinstellingen	3	10
- met klanten	129	106
Overige voorzieningen	43	25
Totaal voorzieningen op verplichtingen (nota 4.p)	175	141
waarvan specifieke bijzondere waardeverminderingen voor verstrekte verbintenissen	155	113
waarvan collectieve voorzieningen	20	28
Totaal bijzondere waardeverminderingen	3 324	3 276

2.h Vennootschapsbelasting

Reconciliatie van de winstbelastingen naar de theoretische belastingslast aan de standaardbelastingsvoet in België	Boekjaar 2016		Boekjaar 2015	
	In miljoenen euro's	Belastingsvoet	In miljoenen euro's	Belastingsvoet
Belastingen op de winst aan de standaard belastingsvoet ⁽¹⁾	(816)	33,99%	(860)	33,99%
Effect van het verschil in belastingsvoet van toepassing op buitenlandse entiteiten	79	(3,3%)	75	(3,0%)
Effect van verlaagd tarief op dividenden en verkopen	30	(1,2%)	82	(3,2%)
Fiscaal effect van de activering van de overgedragen fiscale verliezen en tijdelijke verschillen	474	(19,7%)	(9)	0,4%
Fiscaal effect van het gebruik van niet-geactiveerde overdraagbare fiscale verliezen	5	(0,2%)	5	(0,2%)
Overige	(113)	4,7%	(11)	0,4%
Belastingen op de winst	(341)	14,20% ⁽²⁾	(718)	28,39%
waarvan				
Actuele belastingslast	(276)		(305)	
Uitgestelde belastingslast (nota 4.k)	(65)		(413)	

⁽¹⁾ Aangepast voor het resultaat in geassocieerde deelnemingen en bijzondere waardevermindering van goodwill.

⁽²⁾ Exclusief de impact van de activatie van de overgedragen fiscale verliezen, was het vennootschapsbelastingstarief 29%.

3 SEGMENTINFORMATIE

3.a Operationele segmenten

Bankactiviteiten in België

BNP Paribas Fortis biedt in België een breed pakket financiële diensten aan, bestemd voor particulieren, zelfstandigen, professionele klanten en kmo's. De Bank levert ook oplossingen op maat aan vermogende personen, ondernemingen en publieke en financiële instellingen. Daarvoor kan zij een beroep doen op de expertise en het internationale netwerk van haar moederbedrijf, BNP Paribas.

In Retail & Private Banking (RPB) is BNP Paribas Fortis sterk aanwezig: het bedient 3,52 miljoen particulieren, professionele klanten, kmo's en private banking-klanten. Het is sterk aanwezig in de lokale markt, via een uitgebreid netwerk van 785 kantoren en ook met andere distributiekanaalen als geldautomaten en online banking-faciliteiten (waaronder mobiel bankieren). Voor zijn retailbankieren opereert BNP Paribas Fortis onder vier elkaar aanvullende merken: het hoofdmerk BNP Paribas Fortis, plus Fintro, bpost bank en Hello bank!, een 100% digitale mobiele bankdienst. In de verzekeringssector werkt BNP Paribas Fortis nauw samen met AG Insurance, de Belgische marktleider.

In Corporate & Public Bank, Belgium (CPBB) biedt BNP Paribas Fortis een volledige waaier lokale en internationale financiële diensten aan Belgische ondernemingen, overheidsinstellingen en lokale autoriteiten aan. Het aanbod omvat binnenlandse bankproducten, gespecialiseerde financiële competenties en diensten betreffende effecten, verzekeringen en vastgoed. De competenties omvatten gespecialiseerde handelsdiensten, cashmanagement, factoring en leasing, alsook fusies & overnames en kapitaalmarktactiviteiten. Een centraal team van corporate bankers, relationship managers en skills officers zorgt ervoor dat BNP Paribas Fortis de markt van nabij opvolgt. Dit team, ondersteund door een Europees netwerk van business centra aangestuurd door Corporate & Institutional Banking, stelt de Bank in staat haar Belgische klanten lokaal en internationaal een uniforme commerciële dienstverlening aan te bieden.

Corporate & Institutional Banking (CIB) biedt zijn klanten (in België en over heel Europa) een volledige toegang tot de productenportefeuille van BNP Paribas CIB. Die bestaat uit vijf businessunits: Global Markets, Financing Solutions, Corporate Finance, Private Equity, en Transaction Banking EMEA.

Andere Domestic Markets activiteiten

Het operationele segment 'Andere Domestic Markets activiteiten' omvat hoofdzakelijk BGL BNP Paribas in Luxemburg, BNP Paribas Leasing Solutions en Arval.

BGL BNP Paribas behoort tot de leidende banken op de Luxemburgse financiële markt. Het heeft een belangrijke bijdrage geleverd tot de ontwikkeling van het land als belangrijk internationaal financieel centrum en het is diep geworteld in het economische, culturele, sportieve en maatschappelijke leven in Luxemburg.

Als partner met een jarenlang engagement voor de nationale economie, biedt BGL BNP Paribas een ruim productenpakket, zowel voor particulieren als voor professionele en institutionele klanten. De Bank is marktleider voor bedrijven en de nummer twee voor residerende particulieren in het Groothertogdom Luxemburg. Zij is ook marktleider in bankverzekeringen, met een gecombineerd aanbod van verzekerings- en bankdiensten.

Arval is een 100%-dochtermaatschappij van BNP Paribas Fortis. Het is gespecialiseerd in operationele leasing van bedrijfsvoertuigen. Arval biedt zijn klanten - professionals, kmo's en grote internationale groepen - specifieke leasingoplossingen om de mobiliteit van hun medewerkers te optimaliseren en de risico's verbonden aan hun wagenpark uit te besteden. Arval verstrekt deskundig advies en kwaliteitsservice - de grondslagen van zijn merkbelofte - in 28 landen.

BNP Paribas Leasing Solutions is actief in 22 landen en een Europese leider in leasing voor grote bedrijven en kmo's. Het is gespecialiseerd in verhuur- en financieringsoplossingen, gaande van leasing van professioneel materieel tot outsourcing van het wagenpark.

Bankactiviteiten in Turkije

In Turkije opereert BNP Paribas Fortis via Türk Ekonomi Bankası (TEB) waarin het een participatie van 48,72% heeft. Het aanbod van Retail Banking bestaat uit debet- en kredietkaarten, consumentenkredieten en beleggings- en verzekeringsproducten verkocht via zijn kantorennetwerk en via internet- en telefoonbankieren. Corporate banking-diensten omvatten internationale handelsfinanciering, vermogensbeheer en cashmanagement, kredietdiensten, hedging van valuta-, rente- en grondstoffenrisico's, alsook factoring en leasing. De Bank biedt via haar departementen van commercieel bankieren en kmo-bankieren een waaier aan bankdiensten voor kleine en middelgrote ondernemingen.

Overige

Dit segment omvat hoofdzakelijk BNP Paribas Investment Partners, AG Insurance, Personal Finance en de buitenlandse bijkantoren van BNP Paribas Fortis.

3.b Informatie per operationeel segment

Opbrengsten en kosten per operationeel segment

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016					Boekjaar 2015				
	Bank-activiteiten in België	Andere Domes-tic Markets activiteiten	Bank-activiteiten in Turkije	Overige	Totaal	Bank-activiteiten in België	Andere Domes-tic Markets activiteiten	Bank-activiteiten in Turkije	Overige	Totaal
Opbrengsten	4 197	1 443	1 269	391	7 300	4 168	1 395	1 224	448	7 235
Algemene bedrijfskosten	(2 783)	(713)	(653)	(245)	(4 394)	(2 775)	(681)	(680)	(291)	(4 427)
Risicokost	(73)	(54)	(270)	(37)	(434)	(130)	(46)	(201)	(54)	(431)
Bedrijfsresultaat	1 341	676	346	109	2 472	1 263	668	343	103	2 377
Niet operationele elementen	(113)	27	-	171	85	77	(10)	-	290	357
Resultaat voor belastingen	1 228	703	346	280	2 557	1 340	658	343	393	2 734

Activa en verplichtingen per operationeel segment

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016					Boekjaar 2015				
	Bank-activiteiten in België	Andere Domes-tic Markets activiteiten	Bank-activiteiten in Turkije	Overige	Totaal	Bank-activiteiten in België	Andere Domes-tic Markets activiteiten	Bank-activiteiten in Turkije	Overige	Totaal
Activa	183 668	60 130	22 263	31 729	297 790	182 529	43 059	23 410	24 685	273 683
waarvan goodwill op overnames van de periode ⁽¹⁾	-	509	-	-	509	-	-	-	-	-
waarvan deelnemingen in ondernemingen en joint ventures	1 105	368	-	2 844	4 317	1 167	295	-	2 934	4 396
Verplichtingen	172 405	51 415	20 224	27 212	271 256	172 839	35 691	21 287	19 819	249 636

⁽¹⁾ Reeds bestaande goodwill van Arval

3.c Land-per-landrapportering

De land-per-landrapportering is opgesteld om te voldoen aan de vereisten van artikel 89 van de Richtlijn inzake kapitaalvereisten (CAD IV) uitgevaardigd door de Europese Unie. De informatie is voorgesteld op dezelfde basis als de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis voor de periode die eindigt op 31 december

2016 en die opgemaakt is volgens de internationale grondslagen voor financiële verslaggeving (IFRS) die aanvaard werden door de Europese Unie. De informatie van het land wordt bepaald door het land van oprichting of vestiging van de bijkantoren en dochterondernemingen.

In miljoenen euro's, Boekjaar 2016 (*)	Op- brengsten	Resultaat voor belastingen	Actuele belastings- last	Uitgestelde belastingen	Vennoot- schaps- belasting	FTEs (**) op 31 decem- ber 2016	Aard van activiteiten
België	4 358	1 386	(45)	(55)	(100)	14 887	
waarvan: BNP Paribas Fortis NV/SA (Inclusief Bass Master Issuer NV)	4 469	1 626	(11)	(181)	(192)	13 981	Krediet- instellingen
Turkije	1 273	344	(58)	(13)	(71)	10 194	
waarvan: Türk Ekonomi Bankası AS	1 234	325	(57)	(10)	(67)	9 575	Krediet- instellingen
Luxemburg	685	352	(76)	22	(54)	2 301	
waarvan: BGL BNP Paribas	651	324	(75)	20	(55)	2 272	Krediet- instellingen
Frankrijk	319	115	(44)	8	(36)	2 820	
waarvan: BNP Paribas Lease Group BPLG	145	43	(28)	13	(15)	1 230	Leasing
Duitsland	227	100	(28)	(2)	(30)	1 083	
waarvan: Von Essen GMBH & CO. KG Bankgesellschaft	129	63	(13)	(13)	(26)	376	Krediet- instellingen
Polen	4	1	(1)	-	(1)	116	
waarvan: BNP Paribas Bank Polska S.A. (Eerste 4 maanden van 2015)	-	-	-	-	-	-	Krediet- instellingen
Groot-Brittannië	132	74	(15)	-	(15)	1 150	
Spanje	75	20	(5)	(14)	(19)	708	
Nederland	66	(1)	2	(8)	(6)	481	
Italië	79	35	(11)	-	(11)	905	
Overige	82	(24)	5	(3)	2	1 182	
Totaal	7 300	2 402	(276)	(65)	(341)	35 827	

(*) De financiële data komt overeen met de bijdrage tot het geconsolideerd resultaat van volledig geconsolideerde entiteiten onder exclusieve controle

(**) Voltijdse equivalenten op 31 december 2016 van volledig geconsolideerde entiteiten onder exclusieve controle.

4 TOELICHTING OP DE BALANS OP 31 DECEMBER 2016

4.a Financiële activa, financiële verplichtingen en derivaten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening

Financiële activa en financiële verplichtingen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening bevatten activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

en bepaalde activa en verplichtingen gewaardeerd aan reële waarde in de resultatenrekening op het moment van aanschaf of van uitgifte.

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Portefeuille aangehouden voor handelsdoeleinden	Portefeuille tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	Portefeuille aangehouden voor handelsdoeleinden	Portefeuille tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening
Effectenportefeuille	1 669	384	1 970	502
Leningen en terugkoopovereenkomsten	1 994	1 412	1 870	1 444
FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING	3 663	1 796	3 840	1 946
Effectenportefeuille	2 207	-	3 044	-
Leningen en terugkoopovereenkomsten	3 089	230	3 584	249
Schuldbewijzen (note 4.i)	-	3 331	-	3 776
Achtergestelde schulden (note 4.i)	-	998	-	1 330
FINANCIËLE VERPLICHTINGEN TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING	5 296	4 559	6 628	5 355

Leningen gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening

BNP Paribas Fortis heeft in het segment CPBB (Corporate and Public Bank Belgium) bepaalde financiële activa verantwoord als leningen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening. Een aantal inflatiegeïndexeerde kredietcontracten met de overheid als tegenpartij worden weergegeven aan reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening, waardoor een potentiële boekhoudkundige mismatch tussen de waardering van enerzijds de renteswap en overige betrokken derivaten en anderzijds de kredieten, die werden geboekt tegen geamortiseerde kostprijs, wordt vermeden.

De evolutie van de reële waarde van de leningen met waardeveranderingen in de resultatenrekening, wordt beïnvloed door de aflossingen, de ontwikkeling van de rentevoeten alsook de daling van de credit spreads.

Enkele gestructureerde leningen en contracten, met inbegrip van derivaten, worden eveneens weergegeven tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening ter voorkoming van een potentiële boekhoudkundige mismatch.

De geamortiseerde kostprijs van activa gehouden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening bedraagt op 31 december 2016 EUR 1 077 miljoen (31 december 2015: EUR 1 126 miljoen).

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Positieve marktwaarde	Negatieve marktwaarde	Positieve marktwaarde	Negatieve marktwaarde
Rentederivaten	4 976	3 725	5 316	3 722
Wisselkoersderivaten	2 124	2 071	1 225	1 256
Kredietderivaten	4	5	8	8
Aandelenderivaten	428	127	631	109
Overige derivaten	-	(1)	-	-
Financiële derivaten aangehouden	7 532	5 927	7 180	5 095

Volgende tabel toont het totale notionele bedrag aan derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden. De notionele bedragen van derivateninstrumenten zijn louter een indicatie van het

volume aan activiteiten van BNP Paribas Fortis op de markten voor financiële instrumenten en geven niet de marktrisico's weer die verbonden zijn aan deze instrumenten.

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	Georganiseerde markten ⁽¹⁾	Niet op een beurs verhandeld	Totaal	Georganiseerde markten ⁽¹⁾	Niet op een beurs verhandeld	Totaal
Rentederivaten	168 942	653 220	822 162	126 790	932 574	1 059 364
Wisselkoersderivaten	-	161 543	161 543	-	116 635	116 635
Kredietderivaten	-	156	156	-	216	216
Aandelenderivaten	108	1 839	1 947	32	1 803	1 835
Overige derivaten	-	21	21	-	1	1
Financiële derivaten aangehouden	169 050	816 779	985 829	126 822	1 051 229	1 178 051

⁽¹⁾ Financiële instrumenten die genegocieerd werden op de georganiseerde markt worden voornamelijk verhandeld met clearinghuizen

4.b Financiële hedgingderivaten

Onderstaande tabel geeft de reële waarde weer van financiële derivaten voor hedging.

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Positieve marktwaarde	Negatieve marktwaarde	Positieve marktwaarde	Negatieve marktwaarde
Financiële derivaten aangehouden ter reële waarde-afdekking van niet-afgeleide financiële instrumenten	1 754	4 221	1 651	3 791
Rentederivaten	1 580	4 204	1 632	3 715
Wisselkoersderivaten	174	17	19	76
Financiële derivaten aangehouden ter afdekking van de toekomstige kasstromen van niet-afgeleide financiële instrumenten	347	174	256	329
Rentederivaten	209	87	245	62
Wisselkoersderivaten	139	87	11	267
Hedgingderivaten	2 101	4 395	1 907	4 120

Het totale notionele bedrag van derivaten aangehouden voor afdekking bedroeg EUR 114 857 miljoen op 31 december 2016, in vergelijking met EUR 117 998 miljoen op 31 december 2015.

4.c Voor verkoop beschikbare financiële activa

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	Netto	waarvan waardeverminderingen	waarvan waardeveranderingen opgenomen in het eigen vermogen	Netto	waarvan waardeverminderingen	waarvan waardeveranderingen opgenomen in het eigen vermogen
Vastrentende effecten	28 343	(11)	558	31 449	(11)	635
Schatkistpapier en staatsobligaties	20 198	-	300	22 765	-	382
Andere vastrentende effecten	8 145	(11)	258	8 684	(11)	253
Aandelen en niet-vastrentende effecten	1 215	(511)	239	1 280	(516)	244
Genoteerde effecten	72	-	30	55	-	34
Niet-genoteerde effecten	1 143	(511)	209	1 225	(516)	210
Totaal voor verkoop beschikbare activa	29 558	(522)	797	32 729	(527)	879

Het brutobedrag van geherwaardeerde vastrentende effecten is EUR 11 miljoen op 31 december 2016 (EUR 11 miljoen op 31 december 2015).

Waardeveranderingen die meteen werden opgenomen in het eigen vermogen worden als volgt weergegeven:

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	Vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	Totaal	Vastrentende effecten	Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	Totaal
Waardeveranderingen van effecten opgenomen in 'Voor verkoop beschikbare financiële activa'	558	239	797	635	244	879
Uitgestelde belastingen gerelateerd aan deze waardeveranderingen	(102)	(23)	(125)	(104)	(17)	(121)
Aandeel van de BNP Paribas Fortis in waardeveranderingen van voor verkoop beschikbare effecten in bezit van deelnemingen waarop vermogensmutatie wordt toegepast, na uitgestelde belastingen en overschot van de reserve voor verzekeringspolishouders	713	97	810	795	97	892
Niet-afgeschreven waardeveranderingen van voor verkoop beschikbare effecten geherclassificeerd als leningen en vorderingen	(194)	-	(194)	(297)	-	(297)
Overige wijzigingen	(2)	3	1	-	2	2
Waardeveranderingen in activa opgenomen in het eigen vermogen onder de lijn 'Financiële activa voor verkoop beschikbaar en geherclassificeerde leningen en vorderingen'	973	316	1 289	1 029	326	1 355
Aandeel van de groep	887	293	1 180	951	303	1 254
Aandeel van minderheidsbelangen	86	23	109	78	23	101

4.d Meting van de reële waarde van financiële instrumenten

Waarderingsproces

BNP Paribas Fortis volgt het fundamenteel principe dat het een unieke geïntegreerde productieketting moet hebben voor het produceren en het controleren van de waarderings van financiële instrumenten die gebruikt worden voor het dagelijks risicobeheer en de financiële rapportering. Al deze processen zijn gebaseerd op een gemeenschappelijke economische waardering die een essentieel onderdeel is van bedrijfsbeslissingen en op risicobeheerstrategieën.

De economische waarde is samengesteld uit een 'mid-market'-waarde en bijkomende waarde-aanpassingen.

De 'mid-market'-waarde wordt afgeleid van externe gegevens en waarderingstechnieken die het gebruik van observeerbare en op de markt gebaseerde gegevens maximaliseren. De 'mid-market'-waarde is een theoretische additieve waarde waarbij geen rekening wordt gehouden met i) de richting van de transactie of de impact op de bestaande risico's in de portefeuille, ii) de aard van de tegenpartijen, en iii) de aversie van een marktspeler voor bepaalde risico's eigen aan het instrument, de markt waarin het wordt verhandeld, of de risicobeheerstrategie.

De bijkomende waardeaanpassingen houden rekening met onzekerheden van de waardering, evenals met markt- en kredietrisicopremies om correct de kostprijs weer te geven gelinkt aan een uitstap aan marktvoorwaarden. Waar waarderings-technieken gebruikt worden om de marktwaarde te berekenen, dragen hypothesen rond de financieringskost van toekomstige thesauriestromen bij tot de schatting van de 'mid-market'-waarde, vooral door het gebruik van een gepaste actualisatievoet. Deze hypothesen weerspiegelen de inschatting van de Bank voor wat een marktparticipant zou weerhouden als herfinancieringstarief van het instrument. Ze houden waar nodig rekening met de contractvoorwaarden van waarborgen. Voor niet- of onvoldoende gewaarborgde derivaten bevatten ze een specifieke aanpassing tegenover de interbankenrentevoet (Funding Valuation Adjustment – FVA).

De reële waarde is meestal gelijk aan de economische waarde, onderworpen aan beperkte aanpassingen zoals eigen kredietrisico-aanpassingen, die specifiek vereist worden door de IFRS-standaarden.

De belangrijkste waarde-aanpassingen worden in de sectie hieronder beschreven.

Waarde-aanpassingen

Waarde-aanpassingen toegepast door BNP Paribas Fortis voor het bepalen van de reële waarde zijn de volgende:

'Bid/Offer'-aanpassingen: de 'bid/offer'-grenzen weerspiegelen de bijkomende uitstapkost van de prijszetter en de door dealers beoogde vergoeding voor het risico om de positie aan te houden of af te sluiten door een de prijs van een andere dealer te aanvaarden.

BNP Paribas Fortis veronderstelt dat de beste schatting van een uitstapprijs de bied- of laatprijs is, tenzij er een bewijs bestaat dat een ander punt in de 'bid/offer'-grens een representatievere uitstapprijs zou leveren.

Aanpassingen omwille van onzekerheden met betrekking tot de input: er bestaat een onzekerheid over de uitstapprijs wanneer de prijsobservatie of gegevensinput, vereist door de waarderingstechnieken, moeilijk of onregelmatig is. Er zijn verschillende manieren om de graad van onzekerheid in de uitstapprijs te bepalen, zoals het meten van de spreiding van de beschikbare prijsaanduidingen of het schatten van de mogelijke grenzen van de input bij een waarderingstechniek.

Aanpassingen omwille van onzekerheden met betrekking tot het model: deze zijn verbonden aan situaties waar er een waarde-ringonzekerheid is omwille van de gebruikte waarderingstechniek ook al is er een observeerbare input beschikbaar. Deze situatie ontstaat wanneer de risico's eigen aan het instrument verschillend zijn van deze beschikbaar in de observeerbare gegevens en waardoor de waarderingstechniek veronderstellingen omvat die niet gemakkelijk bevestigd kunnen worden.

Kredietwaarde-aanpassingen (CVA): de kredietwaarde-aanpassing wordt toegepast op waarderings- en marktnoteringen waarin de kredietwaardigheid van de tegenpartij niet weerspiegeld wordt. Het heeft als doel rekening te houden met de mogelijkheid dat de tegenpartij in gebreke kan blijven en dat BNP Paribas Fortis de volledige reële waarde van de transacties niet zal ontvangen.

Bij het bepalen van de kost van het uitstappen of het overdragen van tegenpartijrisico, wordt de relevante markt beschouwd als een 'inter-dealer'-markt. De observatie van de CVA blijft echter een beoordeling omwille van i) de mogelijke afwezigheid of het gebrek aan prijsvorming op de 'inter-dealer'-markt, ii) de invloed van de regelgeving inzake tegenpartijrisico op het prijsvormingsbeleid van de marktpelers en iii) de afwezigheid van een dominant bedrijfsmodel voor het beheer van het tegenpartijrisico.

Het CVA-model is gebaseerd op dezelfde 'exposure' als deze die gebruikt worden voor regelgevende doeleinden. Het model probeert om de kost van een optimale risicobeheerstrategie in te schatten op basis van i) de impliciete incentives en beperkingen die eigen zijn aan de geldende regelgevingen en hun evolutie, ii) de marktinschatting van de kans op wanbetaling en iii) de standaardparameters die gebruikt worden voor regelgevende doeleinden.

Waarde-aanpassingen voor eigen kredietrisico op schulden (OCA – Own-credit valuation adjustments) en op derivaten (DVA – Debit valuation adjustment): OCA en DVA-aanpassingen weerspiegelen de impact van de kredietwaardigheid van BNP Paribas Fortis, respectievelijk met betrekking tot de waarde van obligaties (in fair value option) of derivaten gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening. Beide aanpassingen zijn gebaseerd op de verwachte toekomstige verplichtingsprofielen van dergelijke instrumenten. De eigen kredietwaardigheid wordt afgeleid van markt gebaseerde prijsobservaties van relevante obligaties. De DVA aanpassing wordt bepaald na rekening te houden met de Funding Valuation Adjustment (FVA).

De boekwaarde van de verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (fair value option) is EUR 50 miljoen per 31 december 2016, door de impact van het eigen kredietrisico, in vergelijking met de waardevermindering van EUR 42 miljoen per 31 december 2015, dus een wijziging van EUR (8) miljoen opgenomen in 'nettowinsten op financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening' (nota 2.c).

Klassen van instrumenten en classificatie binnen de reële waarde hiërarchie voor activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde

Zoals uitgelegd in de samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving (zie nota 1.d.10), worden financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde opgedeeld in een reële-waardehiërarchie die bestaat uit 3 niveaus.

De uitsplitsing van activa en verplichtingen in risicoklassen is bedoeld om dieper inzicht te geven over de aard van de instrumenten.

- Geëffectiseerde posities worden verder uitgesplitst naar het type waarborg.
- Voor afgeleide financiële instrumenten worden de reële waarden opgesplitst per dominante risicofactor met name rentevoeten, wisselkoersen, krediet en aandelen. Afgeleide financiële instrumenten voor afdekkingsdoeleinden zijn hoofdzakelijk rentederivaten.

In miljoenen euro's	31 december 2016											
	Handelsportefeuille				Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening				Voor verkoop beschikbare activa			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Effectenportefeuille	1 619	48	2	1 669	149	77	158	384	21 522	7 252	784	29 558
Schatkistcertificaten en staatsobligaties	1 511	9		1 520				-	16 124	4 074		20 198
Schuldbewijzen gedekt door activa	-	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>CDOs / CLOs</i>				-				-				-
<i>Andere schuldbewijzen gedekt door activa (ABS)</i>		11		11				-				-
Andere vastrentende effecten	-	28	2	30	-	-	-	-	5 325	2 820	-	8 145
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	108	-	-	108	149	77	158	384	73	358	784	1 215
Leningen en terugkoopovereenkomsten	-	1 992	2	1 994	-	1 412	-	1 412				
Leningen				-	-	1 412	-	1 412				
Terugkoopovereenkomsten	-	1 992	2	1 994				-				
FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING EN VOOR VERKOOP BESCHIKBARE FINANCIËLE ACTIVA	1 619	2 040	4	3 663	149	1 489	158	1 796	21 522	7 252	784	29 558
Effectenportefeuille	1 134	1 073	-	2 207	-	-	-	-				
Schatkistcertificaten en staatsobligaties	1 134			1 134				-				
Andere vastrentende effecten		1 073		1 073				-				
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten				-				-				
Leningen en terugkoopovereenkomsten	-	3 087	2	3 089	-	230	-	230				
Leningen		18		18		230		230				
Terugkoopovereenkomsten		3 069	2	3 071				-				
Schuldbewijzen (nota 4.i)	-	-	-	-	-	2 502	829	3 331				
Achtergestelde schulden (nota 4.i)	-	-	-	-	-	998	-	998				
FINANCIËLE VERPLICHTINGEN TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING	1 134	4 160	2	5 296	-	3 730	829	4 559				

In millions of euros	31 december 2015											
	Handelsportefeuille				Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening				Voor verkoop beschikbare activa			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Effectenportefeuille	1 923	47	-	1 970	198	86	218	502	22 402	9 124	1 203	32 729
Schatkistcertificaten en staatsobligaties	1 750	3	-	1 753	-	-	-	-	18 507	4 258	-	22 765
Schuldbewijzen gedekt door activa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>CDOs / CLOs</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Andere schuldbewijzen gedekt door activa (ABS)</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andere vastrentende effecten	75	44	-	119	-	-	-	-	3 840	4 844	-	8 684
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	98	-	-	98	198	86	218	502	55	22	1 203	1 280
Leningen en terugkoopovereenkomsten	-	1 719	151	1 870	-	1 444	-	1 444				
Leningen	-	-	-	-	-	1 444	-	1 444				
Terugkoopovereenkomsten	-	1 719	151	1 870	-	-	-	-				
FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING EN VOOR VERKOOP BESCHIKBARE FINANCIËLE ACTIVA	1 923	1 766	151	3 840	198	1 530	218	1 946	22 402	9 124	1 203	32 729
Effectenportefeuille	3 042	2	-	3 044	-	-	-	-				
Schatkistcertificaten en staatsobligaties	3 040	-	-	3 040	-	-	-	-				
Andere vastrentende effecten	2	2	-	4	-	-	-	-				
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	-	-	-	-	-	-	-	-				
Leningen en terugkoopovereenkomsten	-	3 522	62	3 584	-	249	-	249				
Leningen	-	17	-	17	-	249	-	249				
Terugkoopovereenkomsten	-	3 505	62	3 567	-	-	-	-				
Schuldbewijzen (nota 4.i)	-	-	-	-	-	3 168	608	3 776				
Achtergestelde schulden (nota 4.i)	-	-	-	-	-	1 330	-	1 330				
FINANCIËLE VERPLICHTINGEN TEGEN REËLE WAARDE MET WAARDEVERANDERINGEN IN DE RESULTATENREKENING	3 042	3 524	62	6 628	-	4 747	608	5 355				

In miljoenen euro's	31 december 2016							
	Positieve marktwaarde				Negatieve marktwaarde			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Rentederivaten	11	4 904	61	4 976	-	3 585	140	3 725
Wisselkoersderivaten	-	2 107	17	2 124	-	2 063	8	2 071
Kredietderivaten	-	2	2	4	-	4	1	5
Aandelenderivaten	-	428	-	428	-	127	-	127
Overige derivaten	-	-	-	-	-	(1)	-	(1)
Afgeleide financiële instrumenten (excl. afdekkingsderivaten)	11	7 441	80	7 532	-	5 778	149	5 927
Afgeleide financiële instrumenten, afdekkingsderivaten	-	2 101	-	2 101	-	4 395	-	4 395

In miljoenen euro's	31 december 2015							
	Positieve marktwaarde				Negatieve marktwaarde			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Rentederivaten	-	5 001	315	5 316	-	3 540	182	3 722
Wisselkoersderivaten	-	1 225	-	1 225	-	1 256	-	1 256
Kredietderivaten	-	3	5	8	-	4	4	8
Aandelenderivaten	-	631	-	631	-	109	-	109
Overige derivaten	-	-	-	-	-	-	-	-
Afgeleide financiële instrumenten (excl. afdekkingsderivaten)	-	6 860	320	7 180	-	4 909	186	5 095
Afgeleide financiële instrumenten, afdekkingsderivaten	-	1 907		1 907	-	4 120	-	4 120

Transfers tussen niveaus kan voorkomen wanneer een instrument voldoet aan de gedefinieerde criteria die in het algemeen afhankelijk zijn van de markt en het product. De belangrijkste factoren die van invloed zijn op transfers zijn wijzigingen van de liquiditeit, het tijdsverloop en gebeurtenissen tijdens de levensduur van de transactie. De timing voor de erkenning van transfer werd vastgelegd op het begin van de rapporteringsperiode.

Tijdens 2016 waren er geen significante overdrachten tussen niveau 1 en niveau 2.

Beschrijving van de instrumenten op elk niveau

De volgende sectie geeft een beschrijving van de instrumenten op elk niveau van de hiërarchie. Het beschrijft met name de instrumenten geclassificeerd als Niveau 3 en de geassocieerde waarderingsmethoden. Voor de belangrijkste instrumenten in het handelsboek en derivaten geklasseerd als Niveau 3 wordt verder kwantitatieve informatie voorzien over de gebruikte input om de reële waarde te bepalen.

Niveau 1:

Dit niveau omvat alle afgeleide financiële instrumenten en effecten die beursgenoteerd of continu genoteerd zijn op andere actieve markten.

Niveau 1 omvat met name aandelen en liquide effecten, ongedekte verkopen van deze instrumenten, afgeleide financiële instrumenten verhandeld op georganiseerde markten (futures, opties,...) en aandelen in fondsen waarvan de netto boekwaarde op een dagelijkse basis berekend wordt.

Niveau 2:

De stock van effecten in niveau 2 wordt samengesteld uit effecten die minder liquide zijn dan deze die tot niveau 1 behoren. Het gaat voornamelijk om staatsobligaties, obligaties uitgegeven door bedrijven, waardepapieren gedekt door hypotheek, aandelen in fondsen en kortlopende effecten zoals depositocertificaten. Ze worden geclassificeerd in Niveau 2 in het bijzonder wanneer externe prijzen voor hetzelfde effect op een regelmatige basis geobserveerd kan worden bij een redelijk aantal van markthandelaren die actief zijn in het effect maar wanneer deze prijzen niet de direct verhandelbare prijzen vertegenwoordigen. Dit omvat onder andere, consensusprijingsvormingsdiensten met een redelijk aantal van deelnemers die actieve markspelers zijn alsook indicatieve prijzen van actieve makelaars en/of dealers. Andere bronnen zoals de primaire uitgifte markt, waardering van onderpand en 'counterparty collateral valuation matching' kunnen ook gebruikt worden, indien relevant.

Terugkoopovereenkomsten worden hoofdzakelijk als Niveau 2 geklasseerd. De classificatie is voornamelijk gebaseerd op de observeerbaarheid en liquiditeit van de repo-markt afhankelijk van het onderpand.

Uitgegeven obligaties gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening zijn onder hetzelfde niveau geklasseerd als deze waaronder het in een contract besloten derivaat zou vallen. De uitgifte spreads zijn een observeerbare input.

Afgeleide financiële instrumenten (derivaten): de derivaten in niveau 2 bestaan voornamelijk uit de volgende instrumenten:

- Vanilla'-instrumenten zoals renteswaps, caps, floors en swaptions, credit default swaps, valutaforwards en -opties
- Gestructureerde derivaten zoals exotische valuta -en renteopties, exotische rentederivaten en derivaten op gestructureerde rentevoeten.

Derivaten worden geïnclassificeerd in Niveau 2 wanneer er een gedocumenteerde stroom van bewijsmateriaal bestaat wat een van de volgende elementen ondersteunt:

- De reële waarde wordt hoofdzakelijk afgeleid van prijzen en noteringen van andere instrumenten geïnclassificeerd in Niveau 1 en Niveau 2, door middel van standaard marktinterpolatie of 'stripping'-technieken waarvan de resultaten op een regelmatige wijze bevestigd worden door reële transacties
- De reële waarde wordt afgeleid van standaard technieken zoals replicatie of verdisconteerde kasstromen die gekalibreerd worden op basis van observeerbare prijzen, die een beperkt modelrisico hebben en die de effectieve saldering van de risico's van het instrument mogelijk maken door het verhandelen van instrumenten geïnclassificeerd in Niveau 1 en Niveau 2
- De reële waarde wordt afgeleid van verfijnde- of eigen waarderingstechnieken maar worden direct bewezen door 'back-testing' op een regelmatige basis waarbij gebruik wordt gemaakt van gegevens die gebaseerd zijn op een externe markt.

Het bepalen of een 'over-the-counter (OTC)'-derivaat in aanmerking komt voor classificatie in Niveau 2 is op basis van eigen oordeel. Er wordt aandacht besteed aan de oorsprong, transparantie en betrouwbaarheid van de gebruikte externe gegevens, en aan de onzekerheid geassocieerd met het gebruik van modellen. Hieruit volgt dat de classificatiecriteria van Niveau 2 meervoudige analyse-criteria bevatten binnen een 'observeerbare zone' waarvan de grenzen bepaald zijn door i) een vooraf bepaalde lijst van productcategorieën en ii) het onderliggende en looptijdsegmenten. Deze criteria worden op een regelmatige basis herzien en bijgewerkt samen met de toegepaste waarde-aanpassingen zodat de classificatie per niveau consistent blijft met het beleid van waarde-aanpassingen.

Niveau 3:

Aandelen die gewaardeerd worden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening of die geklasseerd worden als 'available for sale' omvatten niet-genoteerde private-equity investeringen of aandelen.

Niet-genoteerde private equity investeringen worden systematisch geklasseerd in Niveau 3. De waarderingen worden uitgevoerd volgens de BNP Paribas Fortis' Private equity waarderingsregels die conform zijn met de richtlijnen van de 'International Private Equity and Venture Capital (IPEV) Board'.

De "available for sale" investeringen die geklasseerd werden onder Niveau 3 zijn voornamelijk niet-genoteerde aandelen. De waarde van de meeste van deze posities komt overeen met de netto boekwaarde.

Schuldbewijzen die tegen reële waarde worden geboekt met waardeveranderingen in de resultatenrekening, worden ingedeeld in hetzelfde niveau als het "embedded" derivaat. De credit spread is een waarneembare parameter.

Terugkoopovereenkomsten: vooral langetermijn- of gestructureerde "repo"-overeenkomsten. De waardering van deze transacties vereisen specifieke methodologieën gezien de specifieke aard van de transacties en het gebrek aan activiteit en prijsvorming in de langetermijn "repo"-markt. De curves gebruikt voor de waardering worden gevalideerd aan de hand van beschikbare gegevens zoals een relevante benchmark obligatieportefeuille, recente transactiegegevens van langlopende "repo"-overeenkomsten en gegevens van prijsaanvragen. Waardeaanpassingen toegepast op deze posities zijn in verhouding met de onzekerheidsgraad die eigen is aan de keuzes van 'modelling' en de hoeveelheid van beschikbare gegevens.

Derivaten

Vanilla derivaten worden geklasseerd als Niveau 3 wanneer de positie zich buiten de observeerbare zone bevindt voor de rentecurves of volatiliteitsoppervlakken, of gelinkt is aan minder liquide markten zoals rentecurves van "emerging markets".

De belangrijkste instrumenten zijn:

- **Rentederivaten:** deze posities bestaan voornamelijk uit renteswaps in minder liquide munten. De classificatie in Niveau 3 is voornamelijk gedreven door de lagere liquiditeit voor bepaalde looptijden hoewel consensusdata beschikbaar is. De waardering van deze instrumenten gebeurt via standaardtechnieken, nl op basis van externe marktinformatie en via extrapolatie.
- **Kredietderivaten (CDS):** deze posities bestaan voornamelijk uit CDS met een looptijd die langer is dan de observeerbare activiteit in de markt. In mindere mate hebben we ook illiquide CDS en CDS op indexen of op onderliggende waarden die "distressed" zijn. De classificatie in Niveau 3 is voornamelijk gedreven door een gebrek aan liquiditeit hoewel consensusdata beschikbaar is. Niveau 3 exposure omvat ook CDS posities en "Total Return Swaps" op geëffectiseerde posities. Deze worden gewaardeerd op basis van de onderliggende obligaties, rekening houdend met de "funding basis" en een specifieke risicopremie.

- **Derivaten op aandelen:** deze posities bestaan voornamelijk uit langetermijn “forwards”, opties op volatiliteit of posities waarvan de markt illiquide is. Het updaten van de “forward” curves en volatiliteitsoppervlakken die niet observeerbaar zijn in de markt gebeurt via extrapolatie. Wanneer er geen input beschikbaar is voor een waardering op basis van een model zal de volatiliteit of de forward rente bepaald worden op basis van een proxy of via analyse van historische waardering.

Deze vanilla derivaten ondergaan een additionele waardeaanpassing om de onzekerheid gelinkt aan hun lage liquiditeit correct weer te geven. Deze waardeaanpassingen worden bepaald op basis van de aard van de onderliggende asset en de classificatie van de liquiditeit.

Complexe derivaten die geklasseerd werden in Niveau 3 omvatten voornamelijk hybride producten (interest rate hybrids), producten die gevoelig zijn aan voorafbetalingen, derivaten op een groep van aandelen en sommige rentederivaten. De belangrijkste posities en de daaraan gelinkte onzekerheden zijn de volgende:

- **Complexe interestderivaten** worden in Niveau 3 geklasseerd wanneer deze afgesloten werden op munten met een beperkte liquiditeit of wanneer deze een quanto eigenschap hebben waarbij de pay-off bepaald werd op basis van een vastgelegde forward valutakoers (met uitzondering van de voornaamste munten). Complexe lange-termijnderivaten werden ook geklasseerd onder Niveau 3.
- **Hybride producten** waarvan de waardering gebeurt via complexe modellen of via gecorreleerd gedrag van verwachtingen voor inflatie, kredietrisico en rentevoeten. Deze producten zijn gevoelig aan niet observeerbare correlaties.
- **“Securitisationswaps”** bestaan voornamelijk uit renteswaps, ‘cross currency’ of ‘basis swaps’ waarvan het notioneel bedrag is gekoppeld aan het betalingsgedrag van een onderliggende portfolio. De schattingen voor het terugbetalingsprofiel van ‘securitisation’ derivaten is gebaseerd op externe historische data met behulp van statistische methoden.
- **Opties op volatiliteit** zijn derivaten waarvan de pay-off is gelinkt aan de toekomstige schommelingen van een rentevoet. Een voorbeeld hiervan zijn “volatility swaps”. Bij de waardering van deze producten is er een risico gelinkt aan het gebruikte model, vermits het moeilijk is om de toekomstige volatiliteit af te leiden op basis van verhandelde instrumenten. Waarderingsaanpassingen houden rekening met de inherente onzekerheid in de waardering van dit product en met de onzekerheid gelinkt aan de externe consensusdata.

- **Inflatie-gelinkte derivaten** die geklasseerd werden in Niveau 3 bevatten voornamelijk derivaten op inflatie-indexen die niet gelinkt zijn aan een liquide geïndexeerde obligatie markt, derivaten op inflatie indexen die een cap of een floor bevatten of andere derivaten op inflatie-indexen of de jaarlijkse inflatie. De waarderingsmethoden voor derivaten op inflatie zijn voornamelijk standaard marktmodellen. Uitzonderlijk worden proxy-methoden gebruikt voor een beperkt aantal posities. Deze producten worden geklasseerd in Niveau 3 door hun lage liquiditeit en onzekerheid i.v.m. de callibratie met de markt, hoewel de waarderingsgegevens bevestigd worden door maandelijkse consensusdata.

Deze complexe derivaten ondergaan specifieke additionele waardeaanpassingen om de onzekerheden gelinkt aan de liquiditeit, gebruikte parameters en risico omtrent het gebruikte model correct weer te geven

Waarderingsaanpassingen (CVA, DVA en FVA)

De additionele waardeaanpassingen voor kredietrisico (CVA), eigen kredietrisico voor derivaten (DVA) en de expliciete “funding valuation adjustment” (FVA) worden als niet observeerbare componenten van de waardering beschouwd en daarom in Niveau 3 geplaatst. Dit heeft in het algemeen geen invloed op de classificatie van individuele transacties in de fair value hiërarchie. Sinds 2014 is er echter een specifiek proces om individuele deals te identificeren waarvoor de bijdrage van deze waarde-aanpassingen en de eraan gerelateerde onzekerheden significant is. Vanilla renteswaps met weinig tot geen “collateral” en een zeer lange looptijd werden hierbij geïdentificeerd.

De tabel hieronder geeft de waarden weer van de belangrijkste niet-observeerbare parameters voor de producten die in Niveau 3 geklasseerd werden. Deze waarden zijn van toepassing op verschillende types instrumenten en waarderingstechnieken die gebruikt werden door BNP Paribas Fortis. De gewogen gemiddelden, wanneer relevant en beschikbaar, werden berekend op basis van de “fair value”, nominale bedragen of sensitiviteiten.

Risicoklassen	Balans-waarde-ring (In mil-joenen euro's)		Belangrijkste producttypes die de niveau 3 stock samenstellen in de risicoklasse	Waarderingsmethode voor de betreffende producttypes	Belangrijkste niet-waarneembare elementen voor de betreffende producttypes	Omvang van de belangrijkste niet-waarneembare elementen over de niveau 3 populatie	Gewogen gemiddelde
	Activa	Verplichting					
Terugkoop overeenkomsten	2	2	Lange termijn en reverse-repo-overeenkomsten	Proxytechnieken, ondermeer gebaseerd op de financiering van een benchmark obligaties, dat actief wordt verhandeld en representatief voor de onderliggende repo	Lange termijn repo spread op bedrijfsobligaties (High Yield, High Grade) en op ABSs	0 bp-79 bp	42 bp ^(a)
Rente-derivaten	61	140	Floors en caps op inflatie of op de cumulatieve inflatie (zoals redemption floors), voornamelijk op de Europese en Belgisch inflatie	Inflatieprijsmodel	Volatiliteit van de cumulatieve inflatie	0,7% - 10,3%	^(b)
			Forward -volatiliteits-producten zoals volatiliteitsswaps, voornamelijk in euro	Rentevoeten optieprijsmodel	Volatiliteit van de jaar-op-jaar inflatie	0,3% - 2%	
Krediet-derivaten	2	1	Single name Credit Default Swaps (andere dan CDS op ABSs en indices op kredieten)	Stripping, extrapolatie en interpolatie	Credit default spreads over de observatielimit (10 jaar)	112 bp tot 167 bp	140 bp ^(c)
					Illiquid credit default spread curves (over de belangrijkste tenoren)	72 bp tot 288 bp	161 bp ^(c)

^(a) Gewogen op basis van relevante risico-as op portefeuilleniveau

^(b) Geen weging aangezien er geen expliciete gevoeligheid wordt toegekend aan deze elementen

^(c) De weging is niet gebaseerd op risico's maar op een alternatieve methodologie met betrekking tot financiële instrumenten van niveau 3 (reële waarde of notioneel bedrag)

Wijzigingen voor financiële instrumenten van niveau 3

Voor financiële instrumenten van niveau 3 vonden tussen 1 januari 2015 en 31 december 2016 de volgende mutaties plaats:

In miljoenen euro's	Financiële activa				Financiële verplichtingen		
	Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	Voor verkoop beschikbare financiële activa	TOTAAL	Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	TOTAAL
Op 31 december 2014	225	305	561	1 091	577	874	1 451
Aankoop	151	1	617	769			-
Emissies				-	56	138	194
Verkoop		(54)	(6)	(60)			-
Uitkeringen ⁽¹⁾	(44)		(14)	(58)	(492)	(14)	(506)
Mutaties naar niveau 3	324			324	89		89
Mutaties van niveau 3	(25)			(25)		(340)	(340)
Winsten of (verliezen) opgenomen in het resultaat van vervallen of onderbroken verrichtingen tijdens de periode			(24)	(24)		(50)	(50)
Winsten of (verliezen) opgenomen in het resultaat voor de uitstaande instrumenten aan het einde van de periode	(160)	(34)		(194)	18		18
Wijzigingen in de reële waarde van activa en verplichtingen, opgenomen in het eigen vermogen							
- Wisselkoerswijzigingen			(2)	(2)			-
- Wijzigingen in activa en verplichtingen geboekt in eigen vermogen			71	71			-
Op 31 december 2015	471	218	1 203	1 892	248	608	856
Aankoop			73	73			-
Emissies				-		413	413
Verkoop			(145)	(145)			-
Uitkeringen ⁽¹⁾	(161)	(60)	36	(185)	(48)	(48)	(96)
Mutaties naar niveau 3	(63)			(63)	1	45	46
Mutaties van niveau 3	(191)		(337)	(528)	(62)	(169)	(231)
Winsten of (verliezen) opgenomen in het resultaat van vervallen of onderbroken verrichtingen tijdens de periode	1		(66)	(65)		(20)	(20)
Winsten of (verliezen) opgenomen in het resultaat voor de uitstaande instrumenten aan het einde van de periode	27			27	12		12
Wijzigingen in de reële waarde van activa en verplichtingen, opgenomen in het eigen vermogen							
- Wisselkoerswijzigingen			(4)	(4)			-
- Wijzigingen in activa en verplichtingen geboekt in eigen vermogen			24	24			-
Op 31 december 2016	84	158	784	1 026	151	829	980

⁽¹⁾ Voor de activa, inclusief aflossingen van de hoofdsom, rente betalingen en geld in- en uitstroom in verband met derivaten. Voor de verplichtingen, inclusief aflossing van de hoofdsom, rente betalingen en geld in- en uitstroom in verband met derivaten waarvan de reële waarde negatief is.

Een transfer van derivaten aan "fair value" uit Niveau 3 is voornamelijk het gevolg van een update van het observeerbare deel van bepaalde rentecurves en ook het effect van derivaten die door het geleidelijk dalen van hun looptijd afhankelijk worden van observeerbare inputs. Tijdens een review van de criteria voor "repo" transacties werd het toegestaan om sommige transacties te klasseren in Niveau 2 wanneer de onzekerheid in de waardering als immaterieel beschouwd kan worden.

Transfers van derivaten naar Niveau 3 is het gevolg van een regelmatige update van de looptijden die als observeerbaar beschouwd worden.

Transfers worden weergegevens alsof ze plaatsgevonden hebben aan het einde van de rapporteringsperiode.

Financiële instrumenten in Niveau 3 kunnen ingedekt worden met instrumenten in Niveau 1 of Niveau 2. De winsten en verliezen op die instrumenten werden niet weergegeven in deze tabel. Als gevolg hiervan zijn de winsten en verliezen in deze tabel niet representatief voor de totale winsten en verliezen die het gevolg zijn van het managen van het netto risico op al deze financiële instrumenten.

Gevoeligheid van de reële waarde voor redelijkerwijs waarschijnlijke veranderingen in veronderstellingen van niveau 3

De volgende tabel bevat een samenvatting van de financiële activa en passiva in Niveau 3 waarvoor een alternatieve waarde voor één of meerdere inputs zou leiden tot een significante verandering van de reële waarde van het instrument.

De bedragen illustreren de maat van onzekerheid die verbonden is aan het schatten van Niveau 3 parameters of bij de selectie van waarderingstechnieken. Deze bedragen reflecteren onzekerheden in de waardering die voorkomen op de datum van de waardebepaling. Hoewel deze onzekerheden voornamelijk gerelateerd zijn aan de sensitiviteit van de portfolio voor bepaalde parameters op datum van waardebepaling, zijn ze geen voorspellingen of indicaties van toekomstige bewegingen van de reële waarde. Noch reflecteren ze het effect van een markt die onder druk staat ("distressed") op de waarde van de portfolio.

Bij het schatten van de sensitiviteiten van de financiële instrumenten heeft Fortis gebruik gemaakt van plausible inputs of werden veronderstellingen op basis van de "additional valuation adjustment policy" toegepast.

De sensitiviteit voor cash instrumenten die niet gerelateerd zijn aan geëffectiseerde instrumenten werd vastgelegd op een uniforme shift van de prijs van 1%. Meer specifieke shifts werden gecallibreerd voor elke klasse van geëffectiseerde producten in Niveau 3 op basis van het mogelijke bereik van de onobserveerbare inputs.

Voor derivaten is de sensitiviteit gebaseerd op de additionele "counterparty value adjustment" (CVA), de expliciete "funding value adjustment" (FVA) en de additionele aanpassingen gerelateerd aan de onzekerheid van parameter en model in Niveau 3.

De onzekerheid gerelateerd aan de CVA en de FVA werd gecallibreerd op basis van de "prudent valuation adjustments" beschreven in de technische standaard voor "Prudent Valuation" gepubliceerd door de EBA. Voor de andere additionele waardeaanpassingen werden twee scenarios in rekening genomen: een positief scenario waarbij een deel of alle additionele waardeaanpassingen niet in rekening werden genomen door tegenpartijen in de markt en een negatief scenario waarbij tegenpartijen in de markt het tweevoud van de additionele waardeaanpassingen zouden vragen om een transactie met BNPP Fortis af te sluiten.

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Mogelijke impact op de resultatenrekening	Mogelijke impact op het eigen vermogen	Mogelijke impact op de resultatenrekening	Mogelijke impact op het eigen vermogen
Schatkistcertificaten en staatsobligaties				
Schuldbewijzen gedekt door activa				
<i>CDOs / CLOs</i>				
<i>Andere schuldbewijzen gedekt door activa</i>				
Andere vastrentende effecten				
Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	+/-2	+/-8	+/-2	+/-12
Terugkoopovereenkomsten	+/-0		+/-1	
Financiële derivaten	+/-23		+/-25	
<i>Rentederivaten</i>	+/-23		+/-25	
<i>Kredietderivaten</i>	+/-0		+/-0	
<i>Aandelenderivaten</i>				
<i>Overige derivaten</i>				
Gevoeligheid van de als niveau 3 financiële instrumenten	+/-25	+/-8	+/-28	+/-12

Uitgestelde marge of financiële instrumenten gawaardeerd door gebruik van intern ontwikkelde technieken en gebaseerd op gegevens die niet volledig kunnen getoetst worden in actieve markten

De uitgestelde marge van financiële instrumenten ('Day One Profit') betreft alleen de marktactiviteiten die in aanmerking komen voor niveau 3.

De uitgestelde marge wordt berekend na het aanleggen van de reserves voor onzekerheden zoals voorheen beschreven en wordt teruggenomen via de resultatenrekening over de periode waarvoor de parameters verwacht worden niet waarneembaar te zijn.

Het nog af te schrijven bedrag wordt geboekt op de balans in de rubriek 'Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening'. Het verlies wordt geboekt als een vermindering in de reële waarde van de betreffende complexe verrichtingen.

De uitgestelde marge die niet werd geboekt in de resultatenrekening en deel uitmaakt van de prijs van derivaten verkocht aan klanten en gemeten werd op basis van interne modellen met niet-verifieerbare parameters ('Day One Profit') is minder dan EUR 1 miljoen.

4.e Herclassificering van financiële instrumenten die oorspronkelijk werden opgenomen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (trading) of als beschikbaar voor verkoop

De wijzigingen van IAS 39 en IFRS 7 die aanvaard werden door de Europese Unie op 15 oktober 2008 laten de herclassificering toe van instrumenten die oorspronkelijk werden opgenomen tegen reële waarde of beschikbaar voor verkoop, in de kredietenportefeuille of in de effectenportefeuille beschikbaar voor verkoop.

In miljoenen euro's	Herclassificatie-datum	31 december 2016		31 december 2015	
		Boekwaarde	Markt- of modelwaarde	Boekwaarde	Markt- of modelwaarde
Gestructureerde verrichtingen en andere effecten met vaste rente uit de portefeuille beschikbaar voor verkoop		3 017	3 158	3 847	4 042
<i>waarvan Portugese staatsobligaties</i>	<i>30 juni 2011</i>	<i>254</i>	<i>279</i>	<i>310</i>	<i>360</i>
<i>waarvan Ierse staatsobligaties</i>	<i>30 juni 2011</i>	<i>143</i>	<i>169</i>	<i>138</i>	<i>174</i>
<i>waarvan gestructureerde transacties en andere vastrentende effecten</i>	<i>30 juni 2009</i>	<i>2 620</i>	<i>2 710</i>	<i>3 399</i>	<i>3 508</i>
Gestructureerde verrichtingen en andere vastrentende effecten van de andere activa	30 juni 2009	-	-	39	39
Gestructureerde verrichtingen en andere effecten met vaste rente uit de portefeuille beschikbaar voor verkoop.	30 juni 2009	105	110	129	136

Zonder deze herclassificeringen zou de nettowinst van BNP Paribas Fortis niet significant verschillend geweest zijn, zowel per 31 december 2016, als per 31 december 2015. Evenmin zouden de activa en verplichtingen met waardeschommelingen in het eigen vermogen significante afwijkingen vertonen in 2016 en 2015.

4.f Interbankverrichtingen en leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen

Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Zichtrekeningen	2 019	1 973
Leningen ¹	11 516	11 164
Terugkoopovereenkomsten	1 219	32
Totaal leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen voor bijzondere waardeverminderingen	14 754	13 169
<i>waarvan onzekere leningen</i>	<i>148</i>	<i>160</i>
Bijzondere waardeverminderingen op leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen (nota 2.g)	(67)	(105)
<i>waarvan specifieke bijzondere waardeverminderingen</i>	<i>(67)</i>	<i>(90)</i>
<i>waarvan collectieve voorzieningen</i>	<i>-</i>	<i>(15)</i>
Totaal leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen na bijzondere waardeverminderingen	14 687	13 064

(1) Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen bevatten termijndeposito's met centrale banken, deze bedroegen EUR 717 miljoen op 31 december 2016 (EUR 308 miljoen op 31 december 2015).

Schulden aan kredietinstellingen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Zichtrekeningen	1 147	924
Leningen	32 889	20 782
Terugkoopovereenkomsten	831	903
Totaal schulden aan kredietinstellingen	34 867	22 609

4.g Leningen en schulden aan en vorderingen op klanten

Leningen aan en vorderingen op klanten

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Zichtrekeningen	3 234	9 405
Leningen aan klanten	156 971	154 571
Terugkoopovereenkomsten		2 489
Financiële lease-verrichtingen	14 156	13 120
Totaal leningen aan en vorderingen op klanten voor bijzondere waardeverminderingen	174 361	179 585
<i>waarvan onzekere leningen</i>	<i>5 326</i>	<i>5 267</i>
Bijzondere waardeverminderingen op leningen aan en vorderingen op klanten (nota 2.g)	(3 032)	(2 945)
<i>waarvan specifieke bijzondere waardeverminderingen</i>	<i>(2 453)</i>	<i>(2 338)</i>
<i>waarvan collectieve voorzieningen</i>	<i>(579)</i>	<i>(607)</i>
Totaal leningen aan en vorderingen op klanten na bijzondere waardeverminderingen	171 329	176 640

Uitsplitsing van de financiële leaseverrichtingen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Bruto-investering	16 351	15 480
<i>Te ontvangen binnen het jaar</i>	<i>5 852</i>	<i>5 128</i>
<i>Te ontvangen na 1 jaar, maar binnen de 5 jaar</i>	<i>9 424</i>	<i>9 280</i>
<i>Te ontvangen na 5 jaar</i>	<i>1 075</i>	<i>1 072</i>
Niet verworven financieringsbaten	(2 195)	(2 360)
Netto-investering voor bijzondere waardeverminderingen	14 156	13 120
<i>Te ontvangen binnen het jaar</i>	<i>5 113</i>	<i>4 369</i>
<i>Te ontvangen na 1 jaar, maar binnen de 5 jaar</i>	<i>8 114</i>	<i>7 862</i>
<i>Te ontvangen na 5 jaar</i>	<i>929</i>	<i>889</i>
Bijzondere waardeverminderingen	(305)	(331)
Netto-investering na bijzondere waardeverminderingen	13 851	12 789

Schulden aan klanten

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Zichtrekeningen	60 805	72 210
Termijnrekeningen en kasbons	40 393	40 426
Gereguleerde Belgische spaardeposito's	61 724	60 667
Terugkoopovereenkomsten	394	2 858
Totaal schulden aan klanten	163 316	176 161

4.h Achterstallige en dubieuze vorderingen

De volgende tabellen tonen de boekwaarde van de financiële activa waarop aflossingen achterstallig zijn maar waarop geen bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden, afgeschreven posities en daaraan gerelateerde onderpanden of andere zekerheden. De getoonde bedragen zijn niet gecorrigeerd voor voorzieningen op portefeuillebasis.

De bedragen voor onderpand en andere waarborgen komen overeen met de laagste van de volgende waarderingen: i) de waarde van het 'collateral' of andere waarborgen en ii) de waarde van de gewaarborgde activa.

Achterstallige leningen zonder bijzondere waardevermindering

In miljoenen euro's	31 december 2016					Totaal	Verkregen onderpand
	< 90 dagen	> 90 dagen < 180 dagen	> 180 dagen < 1 jaar	> 1 jaar			
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	1					1	
Leningen aan en vorderingen op klanten	3 364	24	9	5		3 402	1 364
Totaal achterstallige leningen zonder bijzondere waardevermindering	3 365	24	9	5		3 403	1 364

In miljoenen euro's	31 december 2015					Totaal	Verkregen onderpand
	< 90 dagen	> 90 dagen < 180 dagen	> 180 dagen < 1 jaar	> 1 jaar			
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	1					1	1
Leningen aan en vorderingen op klanten	2 762	21	4	1		2 788	1 235
Totaal achterstallige leningen zonder bijzondere waardevermindering	2 763	21	4	1		2 789	1 236

Onzekere leningen

In miljoenen euro's	31 december 2016				Verkregen onderpand
	Onzekere leningen			Netto	
	Bruto boekwaarde	Bijzondere waardeverminderingen			
Voor verkoop beschikbare financiële activa (excl. niet-vastrentende effecten) (nota 4.c)	11	(11)			
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen (nota 4.f)	148	(67)		81	78
Leningen aan en vorderingen op klanten (nota 4.g)	5 326	(2 453)		2 873	2 183
Onzekere activa	5 485	(2 531)		2 954	2 261
Verstreckte financieringsverbintenissen	244	(2)		242	331
Verstreckte financiële garanties	349	(110)		239	-
Onzekere buitenbalansverbintenissen	593	(112)		481	331
TOTAAL	6 078	(2 643)		3 435	2 592

In miljoenen euro's	31 december 2015			
	Onzekere leningen			Verkregen onderpand
	Bruto boekwaarde	Bijzondere waardeverminderingen	Netto	
Voor verkoop beschikbare financiële activa (excl. niet-vastrentende effecten) (nota 4.c)	11	(11)		
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen (nota 4.f)	160	(90)	70	66
Leningen aan en vorderingen op klanten (nota 4.g)	5 267	(2 338)	2 929	2 353
Onzekere activa	5 438	(2 439)	2 999	2 419
Verstekte financieringsverbintenissen	171	(3)	168	146
Verstekte financiële garanties	211	(85)	126	
Onzekere buitenbalansverbintenissen	382	(88)	294	146
TOTAAL	5 820	(2 527)	3 293	2 565

4.i Schuldbewijzen en achtergestelde schulden

Deze nota behandelt alle schuldbewijzen en achtergestelde verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs en aangeduid als reële waarde met waarderveranderingen in de resultatenrekening.

Schuldbewijzen aan geamortiseerde kostprijs:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Verhandelbare schuldbewijzen en andere schuldbewijzen	13 340	11 049
Obligatieleningen	199	84
Totaal schuldbewijzen	13 539	11 133

Schuldbewijzen en achtergestelde schulden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening

In miljoenen euro's	31 december 2016	Aanvaard bedrag Tier 1	Aanvaard bedrag Tier 2	31 december 2015
Schuldbewijzen	3 331	-	-	3 776
Achtergestelde schulden	998	162	143	1 330

Achtergestelde leningen aan geamortiseerde kostprijs:

In miljoenen euro's	31 december 2016	Aanvaard bedrag Tier 1	Aanvaard bedrag Tier 2	31 december 2015
Terugbetaalbare achtergestelde schulden	4 237	-	2 050	4 974
Eeuwigdurende achtergestelde schulden	111	-	108	110
Totaal achtergestelde schulden gewaardeerd aan geamortiseerde kostprijs	4 348			5 084

De eeuwigdurende achtergestelde leningen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening bestaan voornamelijk uit "Convertible and Subordinated Hybrid Equity Linked Securities" (CASHES) uitgegeven door BNP Paribas Fortis (voorheen Fortis Bank) in december 2007.

De CASHES zijn achtergestelde leningen maar kunnen omgeuild worden voor Ageas-aandelen (voorheen Fortis SA/NV-aandelen) op initiatief van de houder tegen een prijs van EUR 239,40. Indien de prijs vanaf 19 december 2014 gedurende 20 achtereenvolgende handelsdagen gelijk is of hoger dan EUR 359,10, zullen de CASHES automatisch omgewisseld worden in Ageas-aandelen. De hoofdsom zal nooit in contanten omgezet worden. De rechten van de CASHES-houders zijn beperkt tot de Ageas-aandelen aangehouden door en in waarborg gegeven bij BNP Paribas Fortis.

Ageas en BNP Paribas Fortis hebben een "Relative Performance Note"-contract (RPN) afgesloten, waarvan de waarde contractueel schommelt om de impact op BNP Paribas Fortis van het relatieve verschil tussen de waardeschommelingen van de CASHES en de waardeschommelingen van de Ageas-aandelen te compenseren.

Op 7 mei 2015 hebben BNP Paribas en Ageas een nieuwe overeenkomst gesloten over de inkoop van de nog uitstaande CASHES door BNP Paribas op voorwaarde dat deze worden geconverteerd in Ageas aandelen, wat zal leiden tot een evenredige afwikkeling van het RPN contract van Ageas naar BNP Paribas. Deze overeenkomst liep af op het einde van 2016.

Op 24 juli 2015 kreeg BNP Paribas de voorafgaande toestemming van de Europese Centrale Bank om over te gaan tot de aankoop van CASHES binnen een limiet van EUR 200 miljoen (nominaal bedrag). In 2016 werd deze overeenkomst gebruikt voor de conversie van EUR 164 miljoen in Ageas aandelen.

Op 8 juli 2016 kreeg BNP Paribas een nieuwe toestemming van de Europese Centrale Bank om over te gaan tot de aankoop van CASHES met een limiet van EUR 200 miljoen (nominaal bedrag). Deze overeenkomst vervangt de vorige overeenkomst.

Op 31 december 2016 komt de achtergestelde lening in aanmerking voor het Tier 1 kapitaal voor een bedrag van EUR 162 miljoen, rekening houdend met de overgangsperiode en de overeenkomst.

4.j Financiële activa tot einde looptijd aangehouden

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Schatkistcertificaten en staatsobligaties	335	330
Andere vastrentende effecten	190	252
Totaal financiële activa aangehouden tot einde looptijd	525	582

Er was geen waardevermindering voor financiële activa tot einde looptijd aangehouden op 31 december 2016, noch op 31 december 2015.

4.k Actuele en uitgestelde belastingen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Actuele belastingen	164	70
Uitgestelde belastingen	2 429	2 457
Actuele en uitgestelde belastingsvorderingen	2 593	2 527
Actuele belastingen	118	159
Uitgestelde belastingen	630	532
Actuele en uitgestelde belastingsverplichtingen	748	691

Wijzigingen in de uitgestelde belastingen tijdens de periode:

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Uitgestelde nettobelastingen aan het begin van de periode	1 925	2 477
Baten (lasten) van uitgestelde belastingen (nota 2.h)	(65)	(413)
Wijzigingen in de uitgestelde belastingen met betrekking tot de herwaardering en de terugname via de resultatenrekening van herwaarderingen van voor verkoop beschikbare activa	(71)	115
Wijzigingen in de uitgestelde belastingen met betrekking tot de herwaardering en de terugname via de resultatenrekening van herwaarderingen van hedgingderivaten	34	7
Wijzigingen in de uitgestelde belastingen met betrekking tot de opname van actuariële winsten en verliezen voor de pensioenuitkeringen in niet-recycleerbare (OCI)	54	(127)
Wijzigingen in wisselkoersen, consolidatiekring en overige	(78)	(134)
Uitgestelde nettobelastingen aan het einde van de periode	1 799	1 925

Verdeling van de uitgestelde belastingen en verplichtingen naar herkomst:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Voor verkoop beschikbare financiële activa inclusief diegene die geklasseerd zijn als leningen en vorderingen	(784)	(788)
Hedging derivaten	902	733
Niet-gerealiseerde reserve voor financiële lease	(205)	(197)
Voorzieningen voor sociale verplichtingen	137	78
Voorzieningen voor kredietrisico	505	451
Overige elementen	(415)	(13)
Overdraagbare fiscale verliezen	1 659	1 661
Uitgestelde nettobelastingen	1 799	1 925
uitgestelde belastingsvorderingen	2 429	2 457
uitgestelde belastingsverplichtingen	(630)	(532)

De niet-verantwoorde uitgestelde belastingvorderingen bedroegen EUR 593 miljoen op 31 december 2016 vergeleken met EUR 1 272 miljoen op 31 december 2015.

Om de grootte van de overdraagbare fiscale verliezen opgenomen als activa te bepalen voert BNP Paribas Fortis elk jaar een

specifieke analyse van elke relevante entiteit door op basis van het toe te passen fiscale regime – namelijk, rekening houdend met verliezen die beperkt in de tijd overdraagbaar zijn – en een realistische projectie van hun toekomstige opbrengsten en kosten in lijn met hun businessplan.

Belangrijkste entiteiten met uitgestelde belastingvorderingen inzake overdraagbare fiscale verliezen:

In miljoenen euro's	31 december 2016	Statutaire limieten voor de carryforwards	Verwachte recuperatie periode
BNP Paribas Fortis (zonder bijkantoren)	1 507	onbeperkt	6 jaar
Bijkantoor in de VS	50	20 jaar	20 jaar
Arval Service Lease	71	onbeperkt	14 jaar
Overige	31	-	-
Totaal uitgestelde belastingvorderingen inzake overdraagbare fiscale verliezen	1 659		

4.1 Overlopende rekeningen en overige activa/verplichtingen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Gestorte garantiedeposito's en gevormde borgstellingen	2 612	3 407
Vereffeningrekeningen met betrekking tot effectentransacties	104	108
Incassorekeningen	54	36
Te ontvangen baten en vooruitbetaalde lasten	511	358
Overige vorderingen en diverse activa	5 279	4 586
Totaal overlopende rekeningen en overige activa	8 560	8 495
Verkregen garantiedeposito's	549	1 241
Vereffeningrekeningen met betrekking tot effectentransacties	22	49
Incassorekeningen	149	60
Toe te rekenen lasten en over te dragen baten	1 133	976
Overige te betalen posten en overige verplichtingen	5 283	4 235
Totaal overlopende rekeningen en overige verplichtingen	7 136	6 561

4.m Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast

De volgende tabel geeft de gecumuleerde financiële informatie weer van geassocieerde deelnemingen en joint ventures:

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016			31 december 2016	Boekjaar 2015			31 december 2015
	Aandeel in het netto-resultaat	Aandeel in wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Aandeel in het netto-resultaat en in wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast	Aandeel in het netto-resultaat	Aandeel in wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Aandeel in het netto-resultaat en in wijzigingen in activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast
Joint ventures	18	(11)	7	432	7	(41)	(34)	440
Geassocieerde deelnemingen ⁽¹⁾	137	(93)	44	3 885	199	29	228	3 956
Totaal ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast	155	(104)	51	4 317	206	(12)	194	4 396

⁽¹⁾ met inbegrip van gecontroleerde entiteiten waarop een vereenvoudigde consolidatiemethode (vermogensmutatie) wordt toegepast wegens niet-materialiteit

De garantie- en financieringsverplichtingen die door BNP Paribas Fortis worden verstrekt aan joint ventures en geassocieerde deelnemingen worden toegelicht in nota 7.g 'Verbonden partijen'.

De boekwaarde van de investering van BNP Paribas Fortis in de voornaamste geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt weergegeven in de volgende tabel:

In miljoenen euro's Benaming	Land van registratie	Activiteit	31 december 2016		31 december 2015	
			Deelnemings%	Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast	Deelnemings%	Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatiemethode wordt toegepast
Joint ventures						
bpost bank	België	Retail banking	50%	366	50%	366
Geassocieerde deelnemingen						
AG Insurance	België	Multichannel verzekeraar	25%	1 758	25%	1 840
BNPP - Investment Partners	Frankrijk	Vermogensbeheer	30,85%	1 287	30,85%	1 220
Bank BGŻ BNP Paribas	Polen	Retail banking	28,35%	357	28,35%	441

AG Insurance:

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Nettototaal baten	466	419
Wijzigingen in de reële waarde van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	(364)	238

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Totale activa	76 592	73 975
Totale verplichtingen	70 106	67 195
Netto activa van geassocieerde deelnemingen	6 486	6 780

BNPP Investment Partners:

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Nettototaal baten	182	149
Wijzigingen in de reële waarde van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	15	(6)

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Totale activa	4 211	3 961
Totale verplichtingen	1 067	1 018
Netto activa van geassocieerde deelnemingen	3 144	2 943

Reconciliatie van de totale nettoactiva van AG Insurance met de boekwaarde in de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Totaal nettoactiva	6 486	6 780
Minderheidsbelangen op AG Insurance-niveau	(250)	(231)
Purchase Price Allocations (PPA)	(77)	(62)
Totaal aangepaste nettoactiva	6 159	6 487
Deelnemings% van BNP Paribas Fortis in AG Insurance	25%	25%
Deelneming van BNP Paribas Fortis in AG Insurance	1 540	1 622
Goodwill	218	218
Boekwaarde	1 758	1 840

BNP Paribas Fortis ontving dividenden van AG Insurance voor een bedrag van EUR 111 miljoen in 2016 (EUR 98 miljoen in 2015).

Beoordeling bijzondere waardeverminderingen in geassocieerde deelnemingen

In overeenstemming met IFRS, is het vereist om op het eind van elke verslagperiode na te gaan of er een objectieve aanwijzing bestaat dat een investering in een geassocieerde deelneming onderhevig is aan een bijzondere waardevermindering of niet. Er is sprake van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering als er gebeurtenissen hebben plaatsgevonden tijdens de periode, die een negatieve invloed hebben op de geschatte toekomstige kasstromen die gegenereerd worden door de investering. In dat geval wordt, in overeenstemming met IAS 36, de volledige boekwaarde van de investering getoetst op bijzondere waardeverminderingen door de boekwaarde te vergelijken met de realiseerbare waarde, die de hoogste waarde is van de reële waarde min verkoopkosten en de gebruikswaarde.

Op 31 december 2016 werd nagegaan of er geen objectieve aanwijzing bestaat voor een bijzondere waardevermindering op de investering van BNP Paribas Fortis in BANK BGŻ BNP PARIBAS.

Deze investering werd getoetst op bijzondere waardeverminderingen door de boekwaarde te vergelijken met de gebruikswaarde. De waarderingsaanpak is een DCF-analyse (discounted future cash flows model) die afgestemd is op de methodologie toegepast op het niveau van BNP Paribas Groep.

De DCF-methode is gebaseerd op een aantal veronderstellingen betreffende toekomstige opbrengsten, kosten en risicokost (kasstromen) gebaseerd op middellange businessplannen over een periode van vijf jaar. Projecties van kasstromen over een periode langer dan 5 jaar zijn gebaseerd op een groeipercentage over een eeuwigdurende horizon en worden bijgestuurd wanneer de kortetermijnomgeving niet overeenstemt met de normale omstandigheden van de economische cyclus.

De belangrijkste parameters die gevoelig zijn voor de aangehouden veronderstellingen zijn de kapitaalkost, de kost-inkomensratio en het groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon.

Het groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon is vastgelegd op 2%, het niveau van de verwachte inflatie op lange termijn. De test houdt rekening met een kapitaalkost in lijn met de gangbare marktstandaarden. Andere essentiële parameters omvatten de 'cost/income'-ratio, het belastingspercentage en de groeiratio's van opbrengsten en kosten. Deze parameters zijn specifiek voor de business.

De notioneel toegewezen kapitaalcijfers zijn vastgelegd op 13% van de risicogewogen activa. Dergelijke beperking voldoet aan de wettelijke vereisten van toepassing op een bank en is consistent met het feit dat deze vermogensbeheerder eigendom is van een bank.

Op basis van het bovenstaande, bleek dat een bijzondere waardevermindering noodzakelijk was.

De toetsing op bijzondere waardevermindering op de investering in BANK BGŻ BNP PARIBAS toonde aan dat de realiseerbare waarde (EUR 357 miljoen) EUR 82 miljoen lager was dan de boekwaarde (EUR 439 miljoen) van de investering en gaf aanleiding tot een bijzondere waardevermindering van de volledige goodwill voor EUR 56 miljoen (PLN 247 miljoen), met de overige EUR 26 miljoen geboekt als een negatieve impact op de investering in een geassocieerde deelneming.

Op 31 december 2016 werd nagegaan of er geen objectieve aanwijzing bestaat voor een bijzondere waardevermindering op de investering van BNP Paribas Fortis in BNPP IP. Deze toetsing toonde niet aan dat een bijkomende bijzondere waardevermindering noodzakelijk is op de investering.

De volgende tabel toont de gevoeligheid van de geschatte waarde van de investering aan de belangrijkste veronderstellingen:

In miljoenen euro's	31 december 2016
	BNPP IP
Kapitaalkost	
Nadelige wijziging (+10 basispunten)	(16)
Positieve wijziging (-10 basispunten)	16
Cost/income ratio	
Nadelige wijziging (+1%)	(28)
Positieve wijziging (-1%)	28
Langetermijn groeiratio	
Nadelige wijziging (-50 basispunten)	(52)
Positieve wijziging (+50 basispunten)	60

Er zijn geen gronden voor een bijkomende bijzondere waardevermindering op de investering zelfs als de ongunstige scenario's uit de tabel worden toegepast bij de toetsing op bijzondere waardeverminderingen.

Wat betreft de investering in AG Insurance, werd er een analyse uitgevoerd en geconcludeerd dat er geen bijzondere waardeverminderingen werden geïdentificeerd per 31 december 2016.

4.n Materiële en immateriële vaste activa en vastgoedbeleggingen

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	Bruto boekwaarde	Som van afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	Netto boekwaarde	Bruto boekwaarde	Som van afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	Netto boekwaarde
Vastgoedbeleggingen	346	(142)	204	249	(124)	125
Terreinen en gebouwen	2 241	(1 134)	1 107	2 327	(1 230)	1 097
Installaties, machines en uitrustingen	1 097	(827)	270	1 078	(847)	231
Vaste activa verhuurd als verhuurder onder operationele leasing	18 755	(5 089)	13 666	517	(242)	275
Overige vaste activa	469	(236)	233	604	(173)	431
Materiële vaste activa	22 562	(7 286)	15 276	4 526	(2 492)	2 034
Aangekochte software	342	(291)	51	296	(258)	38
Software, ontwikkeld door de onderneming	323	(216)	107	189	(137)	52
Overige immateriële vaste activa	170	(50)	120	118	(22)	96
Immateriële vaste activa	835	(557)	278	603	(417)	186

Vastgoedbeleggingen

De geschatte reële waarde van vastgoedbeleggingen geboekt aan historische kostprijs op 31 december 2016 bedroeg EUR 235 miljoen, te vergelijken met EUR 134 miljoen op 31 december 2015.

Operationele leasing

Operationele leasing en transacties in vastgoedbeleggingen zijn in bepaalde gevallen onderworpen aan overeenkomsten die voorzien in de volgende minimale toekomstige betalingen:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Minimum te ontvangen toekomstige betalingen uit niet-opzegbare contracten	5 607	446
<i>Te ontvangen binnen het jaar</i>	2 462	162
<i>Te ontvangen na 1 jaar maar binnen de 5 jaar</i>	3 105	245
<i>Te ontvangen na 5 jaar</i>	40	39

Te ontvangen toekomstige minimale leasebetalingen onder niet-opzegbare lease-overeenkomsten omvatten de betalingen die de huurder dient te maken tijdens de leaseperiode.

De stijging in operationele leasing is gelinkt met de aankoop van de Arval entiteiten op het einde van 2016.

Immateriële vaste activa

De overige immateriële vaste activa bestaan uit erfpachtrechten, goodwill en handelsmerken verworven door BNP Paribas Fortis.

Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen

Netto afschrijvingslasten voor het boekjaar eindigend op 31 december 2016 bedroegen EUR 237 miljoen, tegen EUR 221 miljoen voor het boekjaar eindigend op 31 december 2015.

De toename van provisies voor bijzondere waardeverminderingen op materiële en immateriële vaste activa geboekt in de resultatenrekening bedroeg EUR 0,4 miljoen op 31 december 2016 tegenover EUR 0,2 miljoen op 31 december 2015.

4.0 Goodwill

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Boekwaarde aan het begin van de periode	309	328
Aankopen	636	
Verkopen		
Bijzondere waardeverminderingen, opgenomen tijdens de periode		
Omrekeningsverschillen	(150)	(19)
Overige wijzigingen		
Boekwaarde aan het einde van de periode	795	309
Brutoboekwaarde	931	556
Som van de bijzondere waardeverminderingen aan het einde van de periode	(136)	(247)

De goodwill per kasstroomgenererende eenheid is als volgt:

In miljoenen euro's	Nettobedrag		Waardeverminderingen gedurende de periode		Overnames van de periode	
	31 december 2016	31 december 2015	31 december 2016	31 december 2015	31 december 2016	31 december 2015
BNP Paribas Fortis in België	28	28	-	-	-	-
Alpha Crédit	22	22	-	-	-	-
Fortis Commercial Finance	6	6	-	-	-	-
BNP Paribas Fortis in Luxemburg	134	137	-	-	-	-
Leasing (BPLS)	134	137	-	-	-	-
BNP Paribas Fortis in andere landen	633	144	-	-	509	-
TEB Group	124	144	-	-	-	-
Arval	509	-	-	-	509	-
Totaal goodwill	795	309	-	-	509	-

BNP Paribas Fortis heeft al haar activiteiten opgesplitst in kasstroomgenererende eenheden die de rapporteringsentiteiten van BNP Paribas Fortis vertegenwoordigen. De splitsing is consistent met de organisatorische structuur en beheersmethodes van BNP Paribas Fortis en weerspiegelt de onafhankelijkheid van elke rapporteringsentiteit in termen van resultaat- en beheersaanpak. Dit wordt op regelmatige basis herzien met als doel rekening te houden met gebeurtenissen die de samenstelling van de kasstroomgenererende eenheden kunnen beïnvloeden zoals acquisities, desinvesteringen en belangrijke reorganisaties.

De kasstroomgenererende eenheden aan dewelke goodwill is toegewezen omvatten:

- **Alpha Credit** is de consumentenkredietenspecialist. Het verleent een omvattende reeks consumentenkredieten in verkooppunten (winkels en garages) en rechtstreeks aan klanten. Het verspreidt zijn producten eveneens via het retailnetwerk van de Bank en via bpost bank. Ze is de marktleider in België en Luxemburg.
- **Fortis Commercial Finance** is de dochter van de Bank die de factoringactiviteiten omvat. Ze is vooral actief in België, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Ze is marktleider in België.
- **BNP Paribas Leasing Solutions (BPLS)** gebruikt meervoudige kanalen (rechtstreekse verkopen, verkopen via tussenpersonen, partnerships en banknetwerken) om corporate- en kleine zakenklanten een waaier aan leasing en huuroplossingen aan te bieden, gaande van financiering van uitrusting tot outsourcing van het wagenpark.
- **Turk Ekonomi Bankasi (TEB)**, voornamelijk aanwezig in Turkije, biedt haar klanten (retail, corporates en kmo's) een brede waaier aan financiële producten en diensten, zoals retail- en vermogensbankieren, thesaurie- en kapitaalmarktdiensten en financiële diensten.
- **Arval Services Lease**: voorheen 100% deelneming van BNP Paribas S.A., is de moedermaatschappij van 49 Arval dochterondernemingen wereldwijd. Arval is één van de leiders in de Europese markt van wagenparkbeheer (top 5) en biedt groeiperspectieven in ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden. In november 2015 verwierf Arval de Europese activiteit van de wagenparkbeheersdiensten van GE, waardoor het nummer 2 werd in aantal gefinancierde voertuigen in Europa eind 2015.

De testen van bijzondere waardeverminderingen op goodwill zijn gebaseerd op drie verschillende methodes: het observeren van transacties gerelateerd tot vergelijkbare businesses, gegevens over de aandelenkoersen van beursgenoteerde ondernemingen met vergelijkbare businesses en de 'discounted future cash flows' (DCF).

Als een van de twee vergelijkbare methodes aangeven dat een bijzondere waardevermindering nodig is, wordt de DCF-methode gebruikt om de resultaten te valideren en het bedrag van de vereiste bijzondere waardevermindering te bepalen.

De DCF-methode is gebaseerd op een aantal veronderstellingen betreffende toekomstige opbrengsten, kosten en risicokost (kasstromen) gebaseerd op middellange businessplannen over een periode van 5 jaar. Projecties van kasstromen over een periode langer dan 5 jaar zijn gebaseerd op een groeipercentage over een eeuwigdurende horizon en worden bijgestuurd wanneer de kortetermijnomgeving niet overeenstemt met de normale omstandigheden van de economische cyclus.

De belangrijkste parameters die gevoelig zijn voor de aangehouden veronderstellingen zijn de kapitaalkost, de kost-inkomensratio, de risicokost en het groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon.

De kapitaalkost wordt bepaald aan de hand van een risicovrije rentevoet, een waargenomen marktrisicopremie gewogen per risicofactor gebaseerd op vergelijkbare gegevens die specifiek zijn voor elke homogene groep van businesses. De waarde van deze parameters wordt uit externe bronnen gehaald.

De toewijzing van het eigen vermogen wordt voor elke homogene groep van businesses bepaald op basis van de 'Common Equity Tier 1'-kapitaalsvereisten voor de wettelijke entiteit waartoe de homogene groep van businesses behoort, met een minimum van 7%.

Het gebruikte groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon is 2% voor ontwikkelde economieën. Voor kasstroomgenererende eenheden aanwezig in landen met hoge inflatie, wordt rekening gehouden met een specifieke add-on (berekend in overeenstemming met inflatiecijfers bekendgemaakt door externe bronnen).

De volgende tabel toont de gevoeligheid van de waardering van kasstroomgenererende eenheden aan wijzigingen in de waarde van de parameters gebruikt in de DCF berekening: de kapitaalkost, de kost-inkomensratio in restwaarde, de risicokost in restwaarde en het groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon.

Gevoeligheden

De onderstaande tabel toont de gevoeligheid van de belangrijkste waarderingen van goodwill tot een wijziging van 10 basispunten in de kapitaalkost, een wijziging van 1% in de kost-inkomens-ratio, een wijziging van 5% in risicokost en een wijziging van 50 basispunten in het groeipercentage over een eeuwigdurende tijdshorizon.

In miljoenen euro's	31 december 2016		
	Alpha Crédit	BPLS	TEB
Kapitaalkost			
Nadelige wijziging (+10 basispunten)	(5)	(58)	(22)
Positieve wijziging (-10 basispunten)	5	59	23
Cost/income ratio			
Nadelige wijziging (+1%)	(12)	(84)	(92)
Positieve wijziging (-1%)	12	84	92
Risicokost			
Nadelige wijziging (+5%)	(53)	(163)	(57)
Positieve wijziging (-5%)	50	125	57
Langetermijn groeiratio			
Nadelige wijziging (-50 basispunten)	(7)	(159)	(30)
Positieve wijziging (+50 basispunten)	8	184	34

Er zijn geen gronden voor een bijzondere waardevermindering van goodwill zelfs als de ongunstige scenario's uit de tabel worden toegepast bij de toetsing op bijzondere waardeverminderingen.

4.p Voorzieningen voor risico's en kosten

In miljoenen euro's	31 december 2015	Netto-dotatie aan voorzieningen	Gebruikte voorzieningen	Wijzigingen in waarde opgenomen in het eigen vermogen	Wijzigingen in wisselkoersen en overige wijzigingen	31 december 2016
Voorzieningen voor personeelsvoordelen	3 514	42	(94)	175	59	3 696
waarvan voordelen na uitdiensttreding (nota 6.b)	3 081	5	(57)	163	62	3 254
waarvan gezondheidszorgregelingen na uitdiensttreding (nota 6.b)	76	-	-	12	-	88
waarvan voorzieningen voor andere langetermijnvergoedingen (nota 6.c)	102	(2)	(16)	-	4	88
waarvan voorzieningen voor vrijwillig vertrek, vervroegde pensioneringsplannen en aanpassing personeelsbezettingplan (nota 6.d)	248	31	(10)	-	(7)	262
waarvan voorzieningen voor aandelen gebaseerde beloningen	7	8	(11)	-	-	4
Voorzieningen voor woningspaarrekeningen en plannen	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen voor buitenbalansverbintenissen (nota 2.g)	81	38	(5)	-	61	175
Voorzieningen voor geschillen	203	(5)	(27)	-	(49)	122
Andere voorzieningen voor risico's en kosten	159	142	(118)	-	608	791
Totaal voorzieningen voor risico's en kosten	3 957	217	(244)	175	679	4 784

4.q Saldering van financiële activa en financiële verplichtingen

De volgende tabel geeft de bedragen weer van de financiële activa en verplichtingen voor en na saldering. Deze informatie, vereist door IFRS 7, heeft als doel de vergelijkbaarheid mogelijk te maken met de toegepaste boekhoudkundige verwerking in overeenstemming met de algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving in de Verenigde Staten (US GAAP) die op het vlak van saldering minder restrictief zijn dan IAS 32.

'Bedragen gesaldeerd op de balans' zijn bepaald op basis van IAS 32. Dit betekent dat een financieel actief en een financiële verplichting gesaldeerd worden waarbij het nettobedrag wordt getoond op de balans als en enkel als de BNP Paribas Fortis een wettelijk afdwingbaar recht heeft om de verantwoorde bedragen te salderen en de intentie heeft om tot een afwikkeling op nettobasis te komen of tegelijkertijd het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen. Gesaldeerde bedragen vloeien hoofdzakelijk voort uit terkoopovereenkomsten en afgeleide instrumenten verhandeld met clearing houses.

De impact van 'Master Netting Agreements' en gelijkaardige overeenkomsten hebben betrekking op de openstaande bedragen onder een afdwingbare overeenkomst die niet voldoen aan de salderingscriteria bepaald door IAS 32. Dit komt voor bij transacties waar saldering enkel mogelijk is in geval van wanbetaling, insolventie of faillissement van één van de partijen.

'Financiële instrumenten gegeven of ontvangen als onderpand' omvatten garantiedeposito's en effecten als onderpand verantwoord tegen reële waarde. Deze garanties kunnen enkel worden uitgeoefend in geval van wanbetaling, insolventie of faillissement van een van de partijen.

Inzake 'Master Netting Agreements' worden de garantiedeposito's ontvangen of gegeven ter compensatie van de positieve of negatieve reële waarden van financiële instrumenten verantwoord onder overlopende rekeningen en overige activa of verplichtingen op de balans.

In miljoenen euro's, op 31 december 2016	Brutobedragen van financiële activa	Gesaldeerde brutobedragen op de balans	Nettobedragen van financiële activa gerapporteerd op de balans	Impact van Master Netting Agreements (MNA) en gelijkaar- dige overeenkomsten	Financiële instrumenten ontvangen als onderpand	Netto-bedragen
Activa						
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening						
<i>Handelseffecten</i>	1 669	-	1 669	-	-	1 669
<i>Leningen</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Terugkoopovereenkomsten</i>	2 951	(957)	1 994	(460)	(1 517)	17
<i>Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	1 796	-	1 796	-	-	1 796
<i>Financiële derivaten (inbegrepen derivaten gebruikt voor afdekkingsdoeleinden)</i>	9 648	(15)	9 633	(5 539)	(403)	3 691
Leningen aan en vorderingen op klanten en kredietinstellingen	186 586	(570)	186 016	(281)	(927)	184 808
<i>waarvan terugkoopovereenkomsten</i>	1 219	-	1 219	(281)	(927)	11
Overlopende rekeningen en overige activa	8 560	-	8 560	-	(2 354)	6 206
<i>waarvan betaalde waarborgsommen</i>	2 612	-	2 612	-	(2 354)	258
Overige activa niet onderworpen aan saldering	88 122	-	88 122	-	-	88 122
TOTAAL ACTIVA	299 332	(1 542)	297 790	(6 280)	(5 201)	286 309

In miljoenen euro's, op 31 december 2016	Brutobedragen van financiële activa	Gesaldeerde brutobedragen op de balans	Nettobedragen van financiële activa gerapporteerd op de balans	Impact van Master Netting Agreements (MNA) en gelijkaar- dige overeenkomsten	Financiële instrumenten ontvangen als onderpand	Netto-bedragen
Verplichtingen						
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening						
<i>Handelseffecten</i>	2 207	-	2 207	-	-	2 207
<i>Leningen</i>	18	-	18	-	-	18
<i>Terugkoopovereenkomsten</i>	4 028	(957)	3 071	(530)	(2 536)	5
<i>Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	4 559	-	4 559	-	-	4 559
<i>Financiële derivaten (inbegrepen derivaten gebruikt voor afdekkingsdoeleinden)</i>	10 337	(15)	10 322	(5 539)	(2 352)	2 431
Schulden aan klanten en kredietinstellingen	198 753	(570)	198 183	(211)	(1 012)	196 960
<i>waarvan terugkoopovereenkomsten</i>	1 225	-	1 225	(211)	(1 012)	2
Overlopende rekeningen en overige verplichtingen	7 136	-	7 136	-	(319)	6 817
<i>waarvan ontvangen waarborgsommen</i>	549	-	549	-	(319)	230
Overige verplichtingen niet onderworpen aan saldering	45 760	-	45 760	-	-	45 760
TOTAAL VERPLICHTINGEN	272 798	(1 542)	271 256	(6 280)	(6 219)	258 757

In miljoenen euro's, op 31 december 2015	Brutobedragen van financiële activa	Gesaldeerde brutobedragen op de balans	Nettobedragen van financiële activa gerapporteerd op de balans	Impact van Master Netting Agreements (MNA) en gelijkaar- dige overeenkomsten	Financiële instrumenten ontvangen als onderpand	Nettobedragen volgens IFRS 7 § 13 C (e)
Activa						
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening						
<i>Handelseffecten</i>	1 970	-	1 970	-	-	1 970
<i>Leningen</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Terugkoopovereenkomsten</i>	3 362	(1 492)	1 870	(1 241)	(580)	49
<i>Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	1 946	-	1 946	-	-	1 946
<i>Financiële derivaten (inbegrepen derivaten gebruikt voor afdekkingsdoeleinden)</i>	9 102	(15)	9 087	(4 037)	(1 332)	3 718
Leningen aan en vorderingen op klanten en kredietinstellingen	190 250	(546)	189 704	(1 673)	(780)	187 251
<i>waarvan terugkoopovereenkomsten</i>	2 521	-	2 521	(1 673)	(780)	68
Overlopende rekeningen en overige activa	8 495	-	8 495	-	(3 224)	5 271
<i>waarvan betaalde waarborgsommen</i>	3 407	-	3 407	-	(3 224)	183
Overige activa niet onderworpen aan saldering	60 611	-	60 611	-	-	60 611
TOTAAL ACTIVA	275 736	(2 053)	273 683	(6 951)	(5 916)	260 816

In miljoenen euro's, op 31 december 2015	Brutobedragen van financiële activa	Gesaldeerde brutobedragen op de balans	Nettobedragen van financiële activa gerapporteerd op de balans	Impact van Master Netting Agreements (MNA) en gelijkaar- dige overeenkomsten	Financiële instrumenten ontvangen als onderpand	Nettobedragen volgens IFRS 7 § 13 C (e)
Verplichtingen						
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening						
<i>Handelseffecten</i>	3 044	-	3 044	-	-	3 044
<i>Leningen</i>	17	-	17	-	-	17
<i>Terugkoopovereenkomsten</i>	5 059	(1 492)	3 567	(1 418)	(1 879)	270
<i>Instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening</i>	5 355	-	5 355	-	-	5 355
<i>Financiële derivaten (inbegrepen derivaten gebruikt voor afdekkingsdoeleinden)</i>	9 230	(15)	9 215	(4 037)	(3 189)	1 989
Schulden aan klanten en kredietinstellingen	199 316	(546)	198 770	(1 496)	(1 981)	195 293
<i>waarvan terugkoopovereenkomsten</i>	3 761	-	3 761	(1 496)	(1 981)	284
Overlopende rekeningen en overige verplichtingen	6 561	-	6 561	-	(1 195)	5 366
<i>waarvan ontvangen waarborgsommen</i>	1 241	-	1 241	-	(1 195)	46
Overige verplichtingen niet onderworpen aan saldering	23 107	-	23 107	-	-	23 107
TOTAAL VERPLICHTINGEN	251 689	(2 053)	249 636	(6 951)	(8 244)	234 441

4.r Overdrachten van financiële activa

BNP Paribas Fortis gaat transacties aan waarbij financiële activa gerapporteerd op de balans worden overgedragen. Bijgevolg komen deze overgedragen activa in aanmerking voor een volledige verwijdering van de balans of blijven deze overgedragen activa op de balans gerapporteerd in de mate van een voortdurende betrokkenheid. Meer informatie is opgenomen in nota 1. 'Samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving'.

Financiële activa die BNP Paribas Fortis heeft overgedragen, maar niet volledig verwijderd van de balans bestaan in de eerste plaats uit effecten die tijdelijk worden verkocht in terugkoopovereenkomsten of stocklending-transacties, en ge-effectiseerde activa. Verbonden verplichtingen bevatten bedragen erkend als schulden of deposito's ontvangen in terugkoopovereenkomsten en stocklending-transacties, en de effectisering gekocht door derden.

Effectenleningen, terugkoopovereenkomsten en andere transacties:

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Boekwaarde van het overgedragen actief	Boekwaarde van de daarmee verbonden verplichtingen	Boekwaarde van het overgedragen actief	Boekwaarde van de daarmee verbonden verplichtingen
Effectenuitleentransacties				
Effecten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	414		424	
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2 611			
Terugkoopovereenkomsten				
Effecten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	930	930	524	520
Effecten geclassificeerd als leningen en vorderingen	46	46	395	395
Voor verkoop beschikbare financiële activa	2 539	2 540	3 467	3 464
Totaal	6 540	3 516	4 810	4 379

Effectiseringstransacties gedeeltelijk geherfinancierd door externe investeerders, waarbij het beroep is beperkt tot de overgedragen activa :

In miljoenen euro's	31 december 2016				
	Boekwaarde van het overgedragen actief	Boekwaarde van de daarmee verbonden verplichtingen	Reële waarde van de overgedragen activa	Reële waarde van de daarmee verbonden verplichtingen	Nettopositie
Effectisering					
Leningen en vorderingen	36 645	1 541	38 715	1 480	37 235
Totaal	36 645	1 541	38 715	1 480	37 235

In miljoenen euro's	31 december 2015				Nettopositie
	Boekwaarde van het overgedragen actief	Boekwaarde van de daarmee verbonden verplichtingen	Reële waarde van de overgedragen activa	Reële waarde van de daarmee verbonden verplichtingen	
Effectisering					
Leningen en vorderingen	35 832	2 386	37 426	2 317	35 109
Totaal	35 832	2 386	37 426	2 317	35 109

Er zijn geen significante overdrachten die leiden tot gedeeltelijke of volledige verwijdering van de balans van de financiële activa, waarin BNP Paribas Fortis een voortdurende betrokkenheid heeft.

4.s Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten

De activa en verplichtingen die op 31 december 2016 aangehouden worden voor verkoop hebben betrekking op transacties die goedgekeurd werden door de Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis en door het Executive Committee van BNP Paribas, en waarvoor de contracten nog niet werden getekend en waarvoor de verkoop nog niet kon plaatsvinden omwille van wettelijke, regelgevende en operationele beperkingen. Deze transacties hebben betrekking op de nog niet getransfereerde activa en verplichtingen van de bijkantoren van BNP Paribas Fortis in Noorwegen, Zweden, Denemarken, Finland, Oostenrijk, Tsjechië, Roemenië en Nederland, die verkocht worden aan BNP Paribas SA. De wettelijke overdracht van de activa en verplichtingen van de bijkantoren zal afgerond worden in 2017.

De acht bijkantoren van BNP Paribas Fortis worden beschouwd als een groep activa die worden afgestoten, zoals gedefinieerd in IFRS 5 'Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten'. De activa en verplichtingen in deze groep van af te stoten activa zijn geherklasseerd en gepresenteerd in de respectieve afzonderlijke posten 'Activa aangehouden voor verkoop' en 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop' van de geconsolideerde balans. In overeenstemming met IFRS 5 werd de vergelijkende informatie niet aangepast in de geconsolideerde balans.

Een groep af te stoten activa wordt gewaardeerd volgens de laagste van de boekwaarde of de reële waarde verminderd met verkoopkosten. Deze specifieke af te stoten groep activa werd gewaardeerd volgens de reële waarde verminderd met de verkoopkosten, hetgeen leidt tot een verlies van EUR (43,2) miljoen. Dit verlies werd gerapporteerd onder nettowinsten/verliezen op overige vaste activa in de geconsolideerde balans op 31 december 2016.

Belangrijkste categorieën van activa en verplichtingen geklasseerd als aangehouden voor verkoop

De activa en passiva aangehouden voor verkoop op 31 december worden hieronder getoond.

In miljoenen euro's	31 december 2016
ACTIVA	
Kas, centrale banken en postgirorekeningen	9 730
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	30
Financiële hedgingderivaten	-
Voor verkoop beschikbare financiële activa	44
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	876
Leningen aan en vorderingen op klanten	8 392
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	-
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden	-
Actuele en uitgestelde belastingen	10
Overlopende rekeningen en overige activa	33
Deelnemingen in ondernemingen waarop de vermogensmutatie wordt toegepast	-
Vastgoedbeleggingen	-
Materiële vaste activa	3
Immateriële vaste activa	1
Goodwill	-
Verwacht verlies op verkoop	(43)
TOTAAL ACTIVA	19 076
VERPLICHTINGEN	
Bedragen, centrale banken en postgirorekeningen	1
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	31
Financiële hedgingderivaten	-
Schulden aan kredietinstellingen	297
Schulden aan klanten	20 840
Schuldbewijzen	-
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	-
Actuele en uitgestelde belastingen	-
Overlopende rekeningen en overige verplichtingen	128
Voorzieningen voor risico's en kosten	11
Achtergestelde schulden	-
TOTAAL VERPLICHTINGEN	21 308

5 FINANCIERINGS- EN GARANTIEVERBINTENISSEN

5.a Verstreckte en ontvangen financieringsverbintenissen

Contractuele waarde van verstreckte en ontvangen financieringsverbintenissen door BNP Paribas Fortis:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Verstreckte financiële verbintenissen:		
- aan kredietinstellingen	533	654
- aan klanten	58 303	59 111
<i>toegestane documentaire kredieten</i>	42 460	43 133
<i>overige verbintenissen tegenover klanten</i>	15 843	15 978
Totaal verstreckte financiële verbintenissen	58 836	59 765
Verkregen financiële verbintenissen:		
- van kredietinstellingen	23 633	11 310
- van klanten	2	10
Totaal verkregen financiële verbintenissen	23 635	11 320

5.b Door ondertekening verstreckte garantieverbintenissen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Verstreckte garantieverbintenissen:		
- aan kredietinstellingen	7 013	6 254
- aan klanten	20 807	18 415
<i>Onroerende borgtochten</i>	8	-
<i>Administratieve en fiscale borgtochten en overige</i>	438	491
<i>Overige garanties aan klanten</i>	20 361	17 924
Totaal verstreckte garantieverbintenissen	27 820	24 669

5.c Overige garantieverbintenissen

Financiële instrumenten gegeven als onderpand:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Financiële instrumenten (verhandelbare effecten en privé-vorderingen) ingediend bij centrale banken en bruikbaar op elk moment als onderpand voor herfinancieringstransacties (na haircut)	25 359	10 836
- <i>Gebruikt als onderpand bij centrale banken</i>	3 481	-
- <i>Beschikbaar voor herfinancieringstransacties</i>	21 878	10 836
Effecten verkocht onder terugkoopovereenkomsten	5 786	7 451
Overige financiële activa gebruikt als onderpand voor transacties met banken en financiële klanten	6 545	5 924

Financiële instrumenten door BNP Paribas Fortis gegeven als onderpand en waarbij het de begunstigde is toegestaan om deze te verkopen of te hergebruiken als onderpand, bedragen EUR 5 791 miljoen per 31 december 2016 (EUR 7 477 miljoen per 31 december 2015)

Financiële instrumenten ontvangen als onderpand:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Financiële instrumenten ontvangen als onderpand (exclusief terugkoopovereenkomsten)	4 988	7 189
<i>waarvan instrumenten waarvoor BNP Paribas Fortis bevoegd is ze te verkopen en te hergebruiken als onderpand</i>	526	615
Effecten ontvangen onder terugkoopovereenkomsten	3 654	4 593

Financiële instrumenten die BNP Paribas Fortis ontvangen heeft als onderpand of via terugkoopovereenkomsten werden door BNP Paribas Fortis effectief verkocht of hergebruikt als onderpand ten belope van EUR 1 734 miljoen per at 31 december 2016 (EUR 4 003 miljoen per 31 december 2015).

Financiële instrumenten gegeven of ontvangen als onderpand worden hoofdzakelijk gewaardeerd tegen reële waarde.

6 PERSONEELSKOSTEN EN PERSONEELSVOORDELEN

6.a Personeelskosten van personeelsvoordelen

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Vaste en variabele vergoeding, bonussen en winstdeelname	(1 799)	(1 830)
Kosten van personeelsvoordelen	(601)	(601)
Personeelsbelastingen	(5)	(9)
Totaal vergoedingen en personeelskosten	(2 405)	(2 440)

6.b Voordelen na uitdiensttreding

De norm IAS 19 maakt een onderscheid tussen twee categorieën van regelingen, die elk verschillend behandeld worden, afhankelijk van het risico dat door de onderneming wordt gelopen. Wanneer de verbintenis van de onderneming erin bestaat een vastgesteld bedrag (bijvoorbeeld uitgedrukt als een percentage van het jaarloon van de begunstigde) te betalen aan een externe organisatie, die instaat voor de betaling van de prestaties in functie van de beschikbare middelen voor elke deelnemer aan de regeling, dan wordt ze gezien als een regeling van het type vaste bijdragen. Omgekeerd, wanneer de verbintenis van de onderneming erin bestaat om de financiële activa te beheren die gefinancierd worden uit de opvraging van premies bij de werknemers, en om zelf de kosten te dragen van de prestaties - of er het definitieve bedrag van te waarborgen afhankelijk van toekomstige gebeurtenissen - dan wordt ze gezien als een regeling van het type vaste prestaties. Hetzelfde geldt wanneer de onderneming het beheer van de opvraging van de premies en van de uitbetaling van de prestaties toevertrouwt aan een externe organisatie, maar zelf het risico blijft dragen dat voortvloeit uit het beheer van de activa en/of uit de toekomstige evolutie van de prestaties.

Pensioenregelingen van het type vaste bijdragen van BNP Paribas Fortis entiteiten

BNP Paribas Fortis heeft sinds menige jaren een beleid gevoerd, waarbij regelingen van het type vaste prestaties werden omgevormd naar regelingen van het type vaste bijdragen.

Omdat regelingen van het type vaste prestaties in de meeste landen gesloten werden krijgen nieuwe werknemers voordelen in de vorm van regelingen van het type vaste bijdragen aangeboden.

De bedragen die werden betaald aan Belgische en buitenlandse regelingen na uitdiensttreding van het type vaste bijdragen lopen op tot EUR 51 miljoen voor boekjaar 2016, in vergelijking met EUR 50 miljoen voor boekjaar 2015.

De ventilering volgens de belangrijkste bijdragers is als volgt :

Bijdrage	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
In miljoenen euro's		
Turkije	43	43
Overige	8	7
TOTAAL	51	50

Pensioenregelingen van het type vaste prestaties van BNP Paribas Fortis entiteiten

In België financiert BNP Paribas Fortis een pensioenregeling voor haar bedienden en middenkaders, die in dienst zijn getreden vóór de harmonisering van de pensioenregelingen van de Bank op 1 januari 2002, op basis van het eindloon en het aantal dienstjaren. De actuariële verbintenissen die betrekking hebben op deze regeling zijn voorgefinancierd ten belope van 94% eind 2016 (tegen 98% eind 2015) bij de verzekeringsmaatschappij AG Insurance, waarin BNP Paribas Fortis een deelname bezit van 25%.

De hogere kaderleden genieten van een pensioenregeling, die voorziet in een kapitaal op basis van het aantal dienstjaren en het eindloon. Die regeling is voorgefinancierd ten belope van 83% (tegen 85% eind 2015) bij de verzekeringsmaatschappijen AXA Belgium en AG Insurance. Sinds 1 januari 2015 kunnen de nieuwe hogere kaderleden niet meer genieten van die regeling. Een nieuw plan van het type vaste bijdragen wordt hen aangeboden alsook aan de hogere kaderleden reeds in dienst op die datum en die gekozen hebben om aan te sluiten bij dat nieuwe plan.

Daarnaast legt de wetgeving de werkgever een waarborg van minimaal rendement op, op activa die zijn opgespaard in het kader van regelingen van het type vaste bijdragen. Door deze verplichting worden deze plannen boekhoudkundig gelijkgesteld met plannen van het type vaste prestaties.

Eind 2015 voerde een nieuwe wet nieuwe berekeningsregels in voor het minimaal rendement.

Bijgevolg berekent BNP Paribas Fortis haar verplichtingen voor pensioenregelingen van het type vaste bijdragen vanaf 2016 volgens de "Projected Unit Credit" methode. Maar omdat BNPP Fortis ervan uitgaat dat geen enkele van de pensioenregelingen van het type vaste bijdragen de zogenaamde "back-end loaded" karakteristieken vertoont, zoals gedefinieerd in IAS19, rekent BNPP Fortis het voordeel toe aan de dienstperiode volgens de voordeelformule van het plan. Er wordt inderdaad van uitgegaan dat toekomstige dienstjaren geen significant hoger voordeel opleveren dan de vroegere jaren.

Bovendien worden fondsbeleggingen en restitutierechten uit verzekeringspolissen waarbij de verzekeraar de voordelen waarborgt die betaalbaar zijn vanuit het plan, gemeten als de contante waarde van de overeenkomstige verplichting verschuldigd door de verzekeringsondernemingen (art.115 IAS19R), behalve voor pensioenregelingen gedekt door een gekantonneerd fonds. In dit laatste geval is de werkelijke waarde van de fondsbeleggingen en restitutierechten gelijk aan de marktwaarde van de gekantonneerde beleggingen die beschikbaar zijn om de verplichtingen mee te dekken.

Deze wijzigingen van methode leiden tot een verhoging van EUR 74 miljoen in de contante waarde van verplichtingen, een verhoging van EUR 25 miljoen in de marktwaarde van afzonderlijke restitutierechten en een verhoging van 1 miljoen in de marktwaarde van fondsbeleggingen. De netto impact in de niet gerealiseerde resultaten is dus gelijk aan EUR 48 miljoen.

In Turkije vervangt het pensioenregime het nationaal pensioensysteem (deze verplichtingen worden geëvalueerd op basis van de transfermodaliteiten naar de Turkse overheid, dit is een transfer dewelke op termijn dient te geschieden) en stelt extra waarborgen in, bovenop het wettelijk minimum. Eind 2015 werden de verplichtingen in het kader van dit pensioenregime gedekt door financiële activa die worden beheerd in een externe 'foundation'; de waarde van deze financiële activa overtreffen ruimschoots de genomen verplichtingen, maar dit overschot wordt niet opgenomen als een actief van BNP Paribas Fortis omdat het niet recupereerbaar is. De dekkingsgraad is 171% op 31 december 2016 (172% op 31 december 2015).

Verbintenissen in het kader van regelingen van het type vaste prestaties

Activa en verplichtingen opgenomen op de balans

In miljoenen euro's, op 31 december 2016	waarvan contante waarde van verplichtingen, volledig of gedeeltelijk gefinancierd door activa	waarvan contante waarde van verplichtingen, niet gefinancierd door activa	Contante waarde van de verplichtingen	Marktwaarde van fondsbeleggingen	Marktwaarde van afzonderlijke restitutierechten ⁽¹⁾	Niet-verantwoorde activa door restricties	Netto verplichting	waarvan activa opgenomen in de balans voor pensioenplannen op basis van vaste toezeggingen	waarvan netto activa van pensioenregelingen op basis van vaste toezeggingen	waarvan marktwaarde van restitutierechten	waarvan verplichtingen opgenomen in de balans voor vaste prestatieplannen
België	3 080	19	3 099	(9)	(2 877)	-	213	(2 877)	-	(2 877)	3 090
Turkije	270	35	305	(460)	-	190	35	-	-	-	35
Overige	525	44	569	(470)	(36)	-	63	(66)	(30)	(36)	129
TOTAAL	3 875	98	3 973	(939)	(2 913)	190	311	(2 943)	(30)	(2 913)	3 254

In miljoenen euro's, op 31 december 2015	waarvan contante waarde van verplichtingen, volledig of gedeeltelijk gefinancierd door activa	waarvan contante waarde van verplichtingen, niet gefinancierd door activa	Contante waarde van de verplichtingen	Marktwaarde van fondsbeleggingen	Marktwaarde van afzonderlijke restitutierechten ⁽¹⁾	Niet-verantwoorde activa door restricties	Netto verplichting	waarvan activa opgenomen in de balans voor pensioenplannen op basis van vaste toezeggingen	waarvan netto activa van pensioenregelingen op basis van vaste toezeggingen	waarvan marktwaarde van restitutierechten	waarvan verplichtingen opgenomen in de balans voor vaste prestatieplannen
België	2 973	17	2 990	-	(2 912)	-	78	(2 912)	-	(2 912)	2 990
Turkije	281	31	312	(484)	-	203	31	-	-	-	31
Overige	318	13	331	(285)	(18)	-	28	(32)	(14)	(18)	60
TOTAAL	3 572	61	3 633	(769)	(2 930)	203	137	(2 944)	(14)	(2 930)	3 081

⁽¹⁾ Restitutierechten zijn financiële activa die beheerd worden door verzekeringsfilialen van de Groep en verbonden ondernemingen met name AG Insurance en die betrekking hebben op de pensioenplannen van BNP Paribas Fortis van het type vaste toezeggingen, met de bedoeling om de voordelen na uitdiensttreding van bepaalde werknemerscategorieën in te dekken

Verandering in de contante waarde van de verplichtingen

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Contante waarde van verplichtingen aan het begin van de periode	3 633	3 818
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	144	150
Interestkosten	76	59
Kosten voor verleden diensttijd	(8)	-
Effect van planinperkingen of -afwikkelingen	2	2
Actuariële (winsten)/verliezen bij wijziging van demografische veronderstellingen	1	35
Actuariële (winsten)/verliezen bij wijziging van financiële veronderstellingen	231	(174)
Actuariële (winsten)/verliezen door 'experience losses' van de verplichting	14	4
Werknemersbijdragen	10	10
Betaalde uitkeringen aan gerechtigden door de werkgever	(25)	(31)
Betaalde uitkeringen aan gerechtigden van fondsbeleggingen/restitutierechten	(229)	(231)
Effect van veranderingen in wisselkoersen	(78)	(30)
Effect van veranderingen in de consolidatiekring	203	22
Overige	(1)	(1)
Contante waarde van verplichtingen aan het einde van de periode	3 973	3 633

Verandering in de marktwaarde van de fondsbeleggingen en restitutierechten

In miljoenen euro's	Fondsbeleggingen		Restitutierechten	
	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Marktwaarde van de activa aan het begin van de periode	769	751	2 930	2 794
Rendement op fondsbeleggingen	37	31	55	40
Effect van planinperkingen of -afwikkelingen	-	-	-	-
Actuariële winsten(verliezen) van de periode	73	25	17	183
Werknemersbijdragen	-	-	10	10
Werkgeversbijdragen	24	32	92	113
Uitkeringen	(23)	(18)	(206)	(213)
Effect van verandering in wisselkoersen	(109)	(52)	-	-
Effect van veranderingen in consolidatiekring	168	-	15	3
Overige	-	-	-	-
Marktwaarde van de activa aan het einde van de periode	939	769	2 913	2 930

Componenten van de kost van pensioenregelingen van het type vaste toezeggingen

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Administratiekosten	1	1
Toegerekende pensioenkosten	138	152
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	144	150
Pensioenkosten van verstreken diensttijd	(8)	-
Impact van planinperkingen of -afwikkelingen	2	2
Netto financiële kosten	1	5
Interestkosten	76	59
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	(38)	(32)
Verwacht rendement op restitutierechtten	(55)	(40)
Rendement op beperking activa	18	18
Totaal uitgaven opgenomen in 'Personeelskosten van personeelsvoordelen'	140	157

Andere elementen die rechtstreeks in het eigen vermogen worden geboekt

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Andere elementen opgenomen in het eigen vermogen	(155)	373
Actuariële (verliezen)/winsten op fondsbeleggingen of restitutierechtten	90	208
Actuariële (verliezen)/winsten van de demografische veronderstellingen op de contante waarde van de verplichtingen	(1)	(35)
Actuariële (verliezen)/winsten van de financiële veronderstellingen op de contante waarde van de verplichtingen	(231)	174
Actuariële (verliezen)/winsten door 'experience losses' op de contante waarde van de verplichtingen	(14)	(4)
Variatie door de niet-verantwoorde activa door restricties	1	30

Belangrijkste actuariële veronderstellingen gebruikt om de verplichtingen te berekenen.

Voor elke muntzone verdisconteert BNP Paribas Fortis haar verplichtingen op basis van het rendement van hoogwaardige bedrijfsobligaties met een vervaldag die overeenstemt met de duurtijd van de gewaardeerde verplichtingen.

De gebruikte intervallen van disconteringsvoeten zijn:

In %	31 december 2016		31 december 2015	
	Disconteringsvoet	Stijgingspercentage van toekomstige loon ⁽¹⁾	Disconteringsvoet	Stijgingspercentage van toekomstige loon ⁽¹⁾
Eurozone	0,00% - 1,40%	1,30% - 3,20%	0,40%-2,00%	2,00%-3,30%
Turkije	10,00%	6,00%	10,30%	6,00%

⁽¹⁾ inclusief inflatie

Voor de eurozone euro zijn de geobserveerde gewogen gemiddelde disconteringsvoeten de volgende : 0,98% op 31 december 2016 tegen 1,49% op 31 december 2015.

De impact van veranderingen in de disconteringsvoet van 100 basispunten op de contante waarde van de verplichtingen met betrekking tot vergoedingen na uitdiensttreding is als volgt:

Wijzigingen in de contante waarde van de verplichtingen	31 december 2016		31 december 2015	
	Disconteringsvoet -100bp	Disconteringsvoet +100bp	Disconteringsvoet -100bp	Disconteringsvoet +100bp
Eurozone	399	(339)	311	(262)
Turkije	16	(13)	17	(14)

Werkelijk rendement van de fondsbeleggingen en de restitutierechtten over de periode

In % ⁽¹⁾	31 december 2016	31 december 2015
	Waaredebereik (dewelke het bestaan van verschillende plannen in hetzelfde land weergeeft)	Waaredebereik (dewelke het bestaan van verschillende plannen in hetzelfde land weergeeft)
België	1,50%-5,00%	1,10%-5,20%
Turkije	10,00%	10,80%

⁽¹⁾ Reeks waarden, die het bestaan van verscheidene regelingen binnen één enkel land weerspiegelen

Uitsplitsing van de fondsbeleggingen:

In %	31 december 2016						31 december 2015					
	Aandelen	Overheidsobligaties	Bedrijfsobligaties	Vastgoed	Deposito-rekeningen	Overige	Aandelen	Overheidsobligaties	Bedrijfsobligaties	Vastgoed	Deposito-rekeningen	Overige
België	6%	52%	22%	2%	0%	18%	6%	57%	18%	2%	0%	17%
Turkije	0%	0%	0%	5%	94%	1%	0%	0%	0%	5%	93%	2%
Overige	10%	45%	9%	1%	2%	33%	14%	39%	11%	2%	6%	28%
BNP Paribas Fortis	6%	45%	18%	2%	11%	18%	6%	48%	15%	2%	13%	16%

BNP Paribas Fortis heeft een beleid geïmplementeerd op vlak van het beheer van de activa die staan tegenover de pensioenregelingen van het type vaste prestaties, met als belangrijkste doelstellingen de beleggingsrisico's te omkaderen en te controleren.

Dit beleid beschrijft, de beleggingsprincipes en in het bijzonder de definitie van een beleggingsstrategie van de dekkingswaarden, gebaseerd op financiële objectieven en de omkadering van financiële risico's, om de wijze te bepalen waarop de dekkingswaarden moeten beheerd worden door middel van mandaten inzake uitbesteding van het financieel beheer.

De beleggingsstrategie berust op een aansluitingstudie tussen actief en passief (of ALM-studie) die jaarlijks moet hermaakt worden voor plannen waarvan de waarde van de activa EUR 100 miljoen overschrijdt en om de drie jaar voor plannen waarvan de waarde van de activa tussen EUR 20 miljoen en EUR 100 miljoen ligt.

Gezondheidszorgregelingen na uitdiensttreding

In België heeft BNP Paribas Fortis een gezondheidszorgregeling voor zijn gepensioneerde werknemers. Deze regeling is gesloten voor de nieuwkomers.

De contante waarde van de verbintenissen die voortvloeien uit gezondheidszorgregelingen na uitdiensttreding bedroeg EUR 88

miljoen op 31 december 2016, tegenover EUR 76 miljoen op 31 december 2015, wat een verhoging betekent met EUR 12 miljoen in de loop van 2016.

De lasten met betrekking tot de gezondheidszorgregelingen na uitdiensttreding bedragen EUR 2 miljoen in 2016 tegenover EUR 2 miljoen in 2015.

De andere elementen die betrekking hebben op de gezondheidszorgregelingen na uitdiensttreding en die rechtstreeks in het eigen vermogen worden geboekt bedragen EUR 12 miljoen in 2016 tegenover EUR (19) miljoen in 2015.

6.c Andere langetermijnvergoedingen

BNP Paribas Fortis biedt aan haar werknemers verscheidene langetermijnvoordelen aan, voornamelijk gratificaties wegens langdurig dienstverband, de mogelijkheid om vakantiedagen op te sparen en bepaalde beschermingen in geval van arbeidsongeschiktheid.

De overeenkomstige netto provisie bedraagt EUR 92 miljoen op 31 december 2016, EUR 102 miljoen op 31 december 2015.

Daarnaast worden er als onderdeel van het beleid van de BNP Paribas Fortis inzake variabele bezoldiging jaarlijks regelingen voor uitgestelde bezoldigingen opgesteld voor bepaalde hoog presterende medewerkers of krachtens speciale reglementaire bepalingen.

Deze regelingen voorzien in stortingen uitgesteld in de tijd die afhankelijk zijn van de resultaten behaald door bepaalde afdelingen, kernactiviteiten en BNP Paribas Fortis.

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Netto voorzieningen voor andere voordelen op lange termijn	92	102
Activa opgenomen voor andere voordelen op lange termijn	-	-
Verplichtingen opgenomen in de balans voor andere voordelen op lange termijn	92	102

6.d Ontslagvergoedingen

BNP Paribas Fortis heeft een aantal vervroegde-vertrekregelingen ingevoerd gebaseerd op de bereidwilligheid van werknemers die aan bepaalde toegangscriteria voldoen. De kosten gekoppeld aan de vrijwillige vertrekregelingen maken het voorwerp uit van provisies voor actieve werknemers van zodra er voor het betreffende plan een bilateraal akkoord is of een ontwerp ervan. Verder boekt

BNP Paribas Fortis de lasten verbonden aan de vertrekregelingen in het kader van een herstructurering vanaf het ogenblik dat BNP Paribas Fortis een geformaliseerd en gedetailleerd plan heeft opgesteld, waarvan de aankondiging gedaan werd aan betrokken partijen.

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Provisies voor vrijwillig vertrek en vervroegde pensioneringsplannen	262	248

7 BIJKOMENDE INFORMATIE

7.a Voorwaardelijke verplichtingen: juridische geschillen en arbitrage

Rechtszaken

BNP Paribas Fortis (en haar geconsolideerde dochterondernemingen) is als verweerster betrokken bij een aantal geschillen, claims en rechtszaken in België en in een aantal buitenlandse jurisdicties. Deze zijn een gevolg van haar normale bankbedrijf en houden inter alia verband met haar activiteiten als kredietverstrekker, werkgever, investeerder en belastingbetaler.

BNP Paribas Fortis neemt hiervoor voorzieningen op wanneer het management, na overleg met haar juridisch adviseurs, het waarschijnlijk acht dat BNP Paribas Fortis een vergoeding zal dienen te betalen en deze vergoeding redelijkerwijs geschat kan worden.

Hoewel het vaak onmogelijk is de uiteindelijke uitkomst van alle lopende of dreigende juridische en door toezichthouders ingestelde procedures te voorspellen of te bepalen, is het management, na beraadslaging op basis van ingewonnen advies, van mening dat bepaalde andere claims en juridische procedures tegen BNP Paribas Fortis (en haar geconsolideerde dochterondernemingen) waarmee het management van BNP Paribas Fortis bekend is (en waarvoor, in overeenstemming met wat hierboven uiteengezet werd, geen voorziening is gevormd) ongegrond zijn, dat hiertegen met succes verweer kan worden gevoerd of dat de uitkomst hiervan naar verwachting niet zal resulteren in een significant verlies in de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis.

Na de herstructurering van Fortis (verwijzend naar zowel 'Fortis NV/SA' als 'Fortis N.V.' en thans 'Ageas NV/SA', hierna 'Ageas') eind september en begin oktober 2008, hebben een aantal claimantenorganisaties en andere partijen juridische stappen ondernomen (of daarmee gedreigd) tegen verschillende entiteiten van de voormalige Fortis-groep en/of bepaalde leden van hun Raad van Bestuur en management.

Op 14 maart 2016 kondigden Ageas en bepaalde claimantenorganisaties een voorstel aan van overeenkomst tot schikking aan van alle burgerlijke rechtszaken in verband met de voormalige Fortis groep voor de gebeurtenissen van 2007 en 2008 (de "Ageas Schikking"). Op 23 mei 2016 hebben de partijen bij deze schikking het Gerechtshof Amsterdam verzocht de schikking bindend te verklaren voor alle in aanmerking komende Fortis aandeelhouders, overeenkomstig de Nederlandse Wet voor Collectieve Afwikkeling Massaschade.

Deze procedures betreffen onder meer de hiernavolgende rechtszaken. Indien deze procedures zouden worden verdergezet en succesvol zijn, zouden deze uiteindelijk een financiële impact op BNP Paribas Fortis kunnen hebben. Deze impact is op dit ogenblik niet kwantificeerbaar.

Procedures voor de Nederlandse rechtbanken

Deze rechtszaken hebben betrekking op de aandelenuitgifte van Fortis op het moment van de verwerving van ABN Amro en de rol van BNP Paribas Fortis als 'underwriter'.

In september 2007 trad BNP Paribas Fortis samen met Merrill Lynch en andere banken op als 'underwriter' bij de aandelenuitgifte door Fortis NV/SA en Fortis N.V. (nu Ageas NV/SA) voor een bedrag van EUR 13,4 miljard. Deze aandelenuitgifte diende om de deelname van Fortis in de verwerving van ABN Amro Bank N.V. gedeeltelijk te financieren.

BNP Paribas Fortis heeft op 3 februari 2011 een dagvaarding ontvangen van de Nederlandse vereniging van aandeelhouders 'VEB NCVB'. Volgens deze vereniging is BNP Paribas Fortis, samen met Ageas, Merrill Lynch en anderen, gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor de vermeende tekortkomingen van het prospectus. Deze vereniging probeert een verklaring voor recht te verkrijgen volgens dewelke de vermeldingen en zogezegde weglatingen in het prospectus misleidend waren voor al wie tussen 24 september 2007 en 3 oktober 2008 Fortis-aandelen heeft gekocht en dat bijgevolg BNP Paribas Fortis medeaansprakelijk is met andere banken en bepaalde leidinggevendenden voor de schade opgelopen door deze aandeelhouders. BNP Paribas Fortis heeft op 7 juli 2011 een dagvaarding ontvangen van de Nederlandse 'Stichting Investor Claims Against Fortis'. Deze procedure handelt over hetzelfde onderwerp en baseert zich bijna op dezelfde beweringen. Ageas en Merrill Lynch zijn mede-gedaagden.

Omdat het hier handelt om Nederlandse procedures ingesteld door een belangenvereniging, kan er op dit ogenblik geen schadevergoeding gevorderd worden. Deze procedures zouden echter eventuele toekomstige en individuele schadeclaims met zich kunnen meebrengen.

Op 20 augustus 2012 heeft BNP Paribas Fortis (en acht andere verweerders) een dagvaarding ontvangen van de vereniging 'Stichting Investor Claims against Fortis' en andere investeerders, teneinde de verweerders gezamenlijk en hoofdelijk te laten veroordelen tot betaling van een schadevergoeding voortvloeiend inter alia, wat BNP Paribas Fortis betreft, uit de bewering volgens dewelke valse of onvolledige informatie aan de markt gecommuniceerd zou zijn geweest in de periode tussen de overname van ABN Amro en 17 oktober 2008.

Deze procedures voor de Nederlandse rechtbanken zijn opgeschort omwille van de Ageas Schikking.

Procedures voor de Belgische rechtbanken

Retail en institutionele beleggers in Fortis-aandelen hebben procedures gestart voor de rechtbanken te Brussel teneinde een schadevergoeding te verkrijgen van BNP Paribas Fortis en Merrill Lynch in verband met hun rol van algemene coördinator in het kader van de aandelenuitgifte van Fortis in september 2007 en die hierboven is besproken. De eisers zijn van mening dat de banken gefaald hebben in hun plichten van financiële adviseurs, onder meer inzake de informatie die aan de investeerders gecommuniceerd moest worden in het door Fortis uitgegeven prospectus. Deze Belgische procedures zijn opgeschort.

De onderzoeksrechter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel die sinds 2008 belast is met het onderzoek van de gebeurtenissen die zich in 2007 en 2008 binnen de Fortis Groep hebben voorgedaan, heeft zijn dossier overgemaakt aan de Procureur des Konings in oktober 2012. In november 2012 werden zeven personen in verdenking gesteld door de onderzoeksrechter en in februari 2013 heeft de Procureur des Konings zijn vordering tot regeling van de rechtspleging uitgebracht. Omdat bijkomende onderzoeksdaeden bevolen werden, heeft de behandeling voor de rechtbank nog niet plaatsgevonden.

Andere procedures voor de Belgische rechtbanken die niet gerelateerd zijn aan de Ageas Schikking

Sommige houders van verplicht converteerbare effecten (Mandatory Convertible Securities, hierna 'MCS') hebben twee eisen ingediend voor de Franstalige Rechtbank van Koophandel te Brussel tegen de co-emittenten van de MCS, waaronder BNP Paribas Fortis, en tegen Bank of New York Corporate Trustee Services Ltd in haar hoedanigheid van trustee, teneinde in eerste orde de nietigverklaring van de MCS-conversie en de restitutie van de MCS en, in tweede orde, een schadevergoeding te verkrijgen. Op 23 maart 2012 heeft de Rechtbank van Koophandel te Brussel beide eisen afgewezen. Bepaalde obligatiehouders zijn in juni 2012 tegen deze beslissing in beroep gegaan waarbij een schadevergoeding voor een voorlopig bedrag van EUR 350 miljoen en de aanstelling van een expert geëist wordt. BNP Paribas Fortis zal dit krachtig blijven betwisten omdat ze deze eisen als ongegrond beschouwd.

Op 1 april 2014 hebben The Royal Bank of Scotland Group plc en The Royal Bank of Scotland NV (samen "RBS") een procedure aangespannen tegen BNP Paribas Fortis en anderen voor de Nederlandstalige Rechtbank van Koophandel te Brussel. Deze zaak betreft de aankoop van ABN Amro Holding NV door het Consortium RBS, Ageas en Santander op 17 oktober 2007 krachtens de Consortium and Shareholders Agreement van 28 mei 2007. RBS vordert de gezamenlijke en hoofdelijke veroordeling van de verweersters tot betaling van een beweerde vergoeding van 75 miljoen EUR. BNP Paribas Fortis zal dit krachtig blijven betwisten omdat ze deze eis als ongegrond beschouwd.

Evenals vele andere ondernemingen die actief zijn op het gebied van bankdiensten, beleggen, beleggingsfondsen en effectenhandel, heeft BNP Paribas Fortis (en haar geconsolideerde dochterondernemingen) van toezichthouders, overheidsinstanties of zelfregulerende instanties verzoeken om informatie gekregen, of zal zij deze verzoeken mogelijks krijgen. BNP Paribas Fortis antwoordt op dergelijke verzoeken en werkt samen met de betreffende toezichthouders en andere instanties om hun verzoeken te beantwoorden.

7.b Bedrijfscombinaties

Gerealiseerde activiteiten in 2016

Aankoop van Arval

Op 8 december 2016 volgend op het akkoord van de aandeelhouders tijdens de Buitengewone Aandeelhoudersvergadering bracht BNP Paribas 100% van de aandelen van Arval Service Lease in BNP Paribas Fortis. Deze inbreng in natura werd vergoed door de uitgifte van 81 953 055 nieuwe aandelen BNP Paribas Fortis (gewaardeerd op EUR 2 299 996 536,81), in ruil voor 3 320 635 aandelen van Arval Service Lease (5 aandelen werden aangekocht door GENFINANCE).

Arval Service Lease, voorheen 100% aangehouden door BNP Paribas, is de moedermaatschappij van 49 Arval dochterondernemingen, met een wereldwijde aanwezigheid. Arval is één van de leiders in de Europese wagenparkbeheer markt (top 5) en biedt groeiperspectieven in zowel mature markten als in landen in ontwikkeling. In november 2015 kocht Arval van de Europese wagenparkbeheer divisie van GE, waardoor Arval eind 2015 nummer 2 was in Europa voor wat betreft het aantal gefinancierde voertuigen.

Aangezien de inbreng gebeurde tussen 2 entiteiten onder gezamenlijke controle, paste BNP Paribas de zogenaamde 'voorgangerswaardemethode' toe, zoals beschreven in de nota omtrent de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving (1.c.4). Onder deze methode waardeert BNP Paribas Fortis, als verwervende partij, de ingebrachte activa en verplichtingen aan de boekwaarde zoals deze werd bepaald door de overdragende entiteit op de datum van de transfer (en niet aan de reële waarde).

Als gevolg hiervan werd er geen nieuwe goodwill (andere dan de reeds bestaande goodwill gelinkt in de samengevoegde entiteiten) geboekt. Ieder verschil tussen de waardering gebruikt voor de inbreng in natura en het aandeel in het netto-actief, gewaardeerd volgens de zogenaamde 'voorgangerswaardemethode', wordt getoond als een aanpassing van het eigen vermogen.

De transactie resulteerde in een netto stijging van EUR 1,1 miljard in het geconsolideerde eigen vermogen van BNP Paribas Fortis.

De onderstaande tabel toont details van de belangrijkste balansposten van de Arval entiteiten op 31 december 2016.

In miljoenen euro's	31 december 2016						Kerncijfers op de overnamedatum	
	Verworven business	Land	Verworven %	Acquisitie-prijs	Goodwill bestaande	Netto kas-instroom	Activa	Verplichtingen
Arval service lease en zijn dochterondernemingen	Frankrijk	100,00%	2 300	509	195	Materiële en immateriële vaste activa 13 569	Schulden aan kredietinstellingen 13 404	

Liquidatie FB Transportation Capital

Op 20 december 2016 werd FB Transportation (FBTC), voor 100% in handen van BNP Paribas Fortis, geliquideerd. Deze liquidatie zorgde voor een gerealiseerd verlies van EUR (18,2) miljoen.

Verkoop van SADE

Société Alsacienne d'Expansion et de Développement (SADE), een volledige Franse dochter van BGL werd op 9 juni 2016 verkocht aan BNP Paribas voor EUR 80,7 miljoen. Het gerealiseerde verlies EUR (12,1) miljoen werd opgenomen onder de post 'nettowinsten/verliezen op overige vaste activa'.

Verkoop van SREI

SREI is een Indische onderneming joint-venture tussen BNP Paribas Lease Group SA ('BPLG') en SIFL. SIFL kocht het 50% aandeel in SREI over van BPLG voor EUR 20,2 miljoen, in ruil voor 5% van de aandelen van SIFL. Het netto gerealiseerde verlies op deze verkoop bedraagt EUR (16,5) miljoen.

Verkoop van Société immobilière de Monterey

In het derde kwartaal van 2016 werd Société Immobilière de Monterey, voor 100% aangehouden door BGL BNP Paribas, verkocht aan een externe partij. BGL BNP Paribas boekte een netto kapitaalwinst na belastingen van EUR 27 miljoen.

Gerealiseerde activiteiten in 2015

Fusie tussen BNP Paribas Bank Polska en Bank BGŻ

Op 30 april 2015 werd de fusie tussen BNP Paribas Bank Polska (waarin BNP Paribas Fortis een participatie heeft van 85%) en Bank BGŻ afgerond, aangehouden door BNP Paribas voor 88,98%. Na de fusie behoudt BNP Paribas Fortis 28,35% in de gefusioneerde bank, die zal opereren onder de naam Bank BGŻ BNP Paribas S.A.

De fusie werd uitgevoerd via een overdracht van alle activa, kapitaal en schulden van BNP Paribas Bank Polska naar Bank BGŻ. Bank BGŻ verhoogde zijn aandelenkapitaal via de uitgifte van de serie I aandelen die door Bank BGŻ werden toegewezen aan de bestaande aandeelhouders van BNP Paribas Bank Polska (fusie door overname). Op 30 april 2015 werd het aandelenkapitaal van Bank BGŻ verhoogd met PLN 28 099 554 ('Fusie-aandelen'), van PLN 56 138 764 tot PLN 84 238 318, verdeeld in 84 238 318 geregistreerde aan toonder aandelen met elk een nominale waarde van PLN 1.

Onder de overdrachtsovereenkomst krijgen de aandeelhouders van BNP Paribas Bank Polska voor elke zes aandelen BNP Paribas Bank Polska vijf Fusie-aandelen van Bank BGŻ (de 'Ruilverhouding van Aandelen').

Op het moment van de fusie verloor BNP Paribas Fortis de controle in BNP Paribas Bank Polska (van 85% tot 28,35%), waardoor BNP Paribas Bank Polska niet langer wordt opgenomen. Het verschil tussen de 85% van de netto-actief waarde (NAW) van BNP Paribas Bank Polska en de marktwaarde van de ontvangen vergoeding (80,47 PLN / BGŻ aandeel) op het moment van de fusie bedroeg EUR 82,2 miljoen. Dit bedrag werd in de geconsolideerde verlies- en winstrekening van BNP Paribas Fortis opgenomen in de lijn 'Netto winst/verlies op overige vaste activa'.

BNP Paribas Fortis behandelt de aankoop van de gefusioneerde bank – Bank BGŻ BNP Paribas S.A - door de toepassing van de zogenaamde 'voorgangerswaardemethode'. Dit betekent dat de netto-activa van Bank BGŻ BNP Paribas S.A worden gewaardeerd aan de boekwaarde op het moment van de fusie, aangezien het gaat om een fusie onder gemeenschappelijk zeggenschap. Het verschil tussen de marktwaarde van de Bank BGŻ aandelen en de 28,35% van de netto-actief waarde van de gefusioneerde bank BGŻ BNP Paribas op het moment van de fusie resulteert in een goodwill van EUR 51,2 miljoen. Deze goodwill werd opgenomen in de lijn 'Investerings via vermogensmutatiemethode' in de geconsolideerde balans van BNP Paribas Fortis. De goodwill werd later aangepast naar EUR 60,9 miljoen (PLN 247 miljoen).

Als resultaat van de fusie wordt Bank BGŻ BNP Paribas S.A door BNP Paribas Fortis geconsolideerd via de vermogensmutatiemethode.

Sygma Bank

Op 1 december 2015 heeft Bank BGŻ BNP Paribas S.A. 100 % van Sygma Bank Polska overgenomen van BNP Paribas Personal Finance met als doel het productaanbod op het gebied van consumentenkredieten in Polen aan te vullen. Op 31 december 2015 werd Sygma Bank in de geconsolideerde jaarrekening van BNP Paribas Fortis opgenomen via de vermogensmutatiemethode (28,35%). Als resultaat hiervan werd er een badwill van EUR 5,3 miljoen gerapporteerd in de resultatenrekening.

Société Immobilière du Royal Building

In oktober 2015 werd Société Immobilière du Royal Building, een volledig geconsolideerde entiteit, door BGL BNP Paribas verkocht aan de groepentiteit Cardif Lux Vie, die op zijn beurt geconsolideerd wordt via de vermogensmutatiemethode.

Als gevolg van deze operatie heeft Société Immobilière du Royal Building haar consolidatiemethode veranderd van een volledige consolidatie naar een consolidatie via de vermogensmutatiemethode. BGL BNP Paribas rapporteert een netto meerwaarde van EUR 13,3 miljoen.

TCG Fund I L.P.

TCG Fund I L.P, de moederonderneming van Cronos Holding Company Ltd, werd geliquideerd in september 2015. Het resultaat van deze liquidatie bedroeg EUR 25,6 miljoen (of USD 28,1 miljoen) op 31 december 2015. Dit resultaat heeft betrekking op de recyclage van het valutaomrekeningsverschil van het eigen vermogen in de resultatenrekening.

Cronos Holding Company Limited

Op 20 januari 2015 werd Cronos Holding Company Limited, voordien geconsolideerd via de vermogensmutatiemethode, door TCG Funds I L.P verkocht aan een externe partij. De verkoopwaarde bedroeg EUR 165 miljoen (of USD 199 miljoen) en er werd een meerwaarde van EUR 68,9 miljoen (of USD 77,5 miljoen) geboekt. Cronos Holding company Ltd was gespecialiseerd in container leasing.

7.c Minderheidsbelangen

Belangrijkste minderheidsbelangen

De inschatting van de significante aard van de minderheidsbelangen is gebaseerd op de analyse van het gewicht van de betrokken deelnemingen in de balans (vóór eliminatie van de onderlinge verrichtingen) en het resultaat van BNP Paribas Fortis.

In miljoenen euro's	31 december 2016	Boekjaar 2016						
	Balanstotaal voor intragroepseliminatie	Nettobaten van het bankbedrijf	Netto-resultaat	Nettoresultaat inclusief waar-deschommelingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Deelneming (%)	Nettoresultaat toekomend aan minderheidsbelangen	Nettoresultaat inclusief waar-deschommelingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen – deel minderheidsbelangen	Dividenden uitbetaald aan minderheidsaandeelhouders
Bijdrage van de entiteiten die behoren tot de BGL BNP Paribas Groep	44 930	1 346	537	507	50%	340	310	204
Andere minderheidsbelangen						149	(4)	1
Totaal						489	306	205

In miljoenen euro's	31 december 2015	Boekjaar 2015						
	Balanstotaal voor intragroepseliminatie	Nettobaten van het bankbedrijf	Netto-resultaat	Nettoresultaat inclusief waar-deschommelingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen	Deelneming (%)	Nettoresultaat toekomend aan minderheidsbelangen	Nettoresultaat inclusief waar-deschommelingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen – deel minderheidsbelangen	Dividenden uitbetaald aan minderheidsaandeelhouders
Bijdrage van de entiteiten die behoren tot de BGL BNP Paribas Groep	43 196	1 374	484	487	50%	301	310	130
Andere minderheidsbelangen						140	118	1
Totaal						441	428	131

Daarnaast bestaat er geen enkele contractuele beperking op de activa van de groep BGL BNP Paribas gerelateerd aan de minderheidsaandeelhouder.

Acquisities van bijkomende belangen en gedeeltelijke verkoop van belangen die leiden tot wijzigingen in de minderheidsbelangen in het eigen vermogen van de dochterondernemingen

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Aandeel van de Groep	Aandeel van de minderheidsbelangen	Aandeel van de Groep	Aandeel van de minderheidsbelangen
BNP Paribas Polska SA				
Fusie met Bank BGZ (nota 7.b)	-	-	-	(71)
Turk Ekonomi Bankasi				
BNP Paribas Fortis Yatirimlar Holding verwierf een bijkomende 2,96% aan minderheidsbelangen, waardoor het deelnamepercentage in Turk Ekonomi Bankasi AS tot 48,72% stijgt.	-	-	(9)	(39)
Overige	-	1	-	3
TOTAAL	-	1	(9)	(107)

Verplichtingen tot terugkoop van minderheidsbelangen

In verband met de acquisitie van bepaalde entiteiten heeft BNP Paribas Fortis putopties toegekend aan minderheidsaandeelhouders.

De totale waarde van deze verplichtingen, geboekt als een vermindering van het eigen vermogen, bedraagt EUR 274 miljoen per 31 december 2016, vergeleken met een bedrag van EUR 320 miljoen per 31 december 2015.

7.d Significante beperkingen in dochterondernemingen, geassocieerde ondernemingen en joints ventures

Significante beperkingen met betrekking tot de mogelijkheid om liquide middelen naar BNP Paribas Fortis te transfereren

De mogelijkheid van entiteiten om dividenden uit te betalen of leningen en voorschotten terug te betalen hangt onder meer af van lokale regelgeving inzake kapitalisatie, statutaire reserves en financiële en operationele prestaties van de entiteiten. In de loop van de boekjaren 2015 en 2016 had geen enkele entiteit van BNP Paribas Fortis enige significante beperking behalve ingevolge lokale regelgeving.

Significante beperkingen met betrekking tot de mogelijkheid van BNP Paribas Fortis om activa te gebruiken uit geconsolideerde gestructureerde entiteiten

De toegang tot activa van geconsolideerde gestructureerde entiteiten waarin derden fondsen (andere dan de entiteiten van BNP Paribas Groep) hebben belegd is beperkt vermits de activa van deze entiteiten voorbehouden zijn voor de houders van de deelnemingsbewijzen of effecten. Het totaal bedrag van deze activa bedraagt EUR 0,3 miljard per 31 december 2016 tegenover EUR 0,6 miljard per 31 december 2015.

Significante beperkingen met betrekking tot de mogelijkheid van BNP Paribas Fortis om activa te gebruiken die als waarborg of in een repotransactie gebruikt worden

De financiële instrumenten die door BNP Paribas Fortis als waarborg werden gegeven of in een repotransactie gebruikt worden staan vermeld in nota 4.r en 5.c.

7.e Gestructureerde entiteiten

BNP Paribas Fortis gaat ervan uit dat ze sponsor is van een gestructureerde entiteit van zodra ze betrokken is geweest bij de oprichting.

BNP Paribas Fortis is voornamelijk betrokken in verrichtingen met gesponsorde gestructureerde entiteiten via de volgende activiteiten van effectisering van financiële activa als originator of arranger, van beheer van fondsen en van gespecialiseerde financieringen van activa.

Daarnaast is BNP Paribas Fortis eveneens betrokken bij gestructureerde entiteiten die ze niet gesponsord heeft, namelijk onder de vorm van beleggingen in fondsen of effectiseringsvehikels.

De zeggenschapscriteria voor gestructureerde entiteiten staan vermeld in nota 1.c.2 Consolidatiemethodes.

Geconsolideerde gestructureerde entiteiten

De voornaamste categorieën van geconsolideerde gestructureerde entiteiten zijn :

Conduits ABCP (Asset Backed Commercial Paper): de Scaldis-effectiseringsconduits zijn effectiseringsverrichtingen afgesloten door BNP Paribas Fortis voor rekening van het cliënteel. Het detail van de financieringswijze en de risico's staan vermeld in het hoofdstuk "Risicobeheer en solvabiliteit" onder "Effectisering – Effectisering als sponsor ten behoeve van klanten".

Effectisering voor eigen rekening: de effectiseringsposities voor eigen rekening afgesloten en aangehouden door BNP Paribas Fortis zijn vermeld in het hoofdstuk "Risicobeheer en solvabiliteit" onder "Effectisering – Eigen effectisering (originator volgens Basel III)".

Niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten

BNP Paribas Fortis is betrokken bij niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten in het kader van haar activiteiten, om aan de behoeften van haar klanten te voldoen.

Significante beperkingen met betrekking tot liquiditeitsreserves

Significante beperkingen met betrekking tot liquiditeitsreserves komen overeen met de deposito's die verplicht worden aangehouden bij de centrale banken, deze worden weergegeven in het hoofdstuk "Risicobeheer en solvabiliteit - Liquiditeits- en herfinancieringsrisico".

Informatie betreffende belangen in gesponsorde gestructureerde entiteiten

De belangrijkste niet-geconsolideerde gesponsorde gestructureerde entiteiten zijn:

Effectisering: BNP Paribas Fortis structureert effectiseringsvehikels om aan haar klanten financieringsmogelijkheden van hun activa aan te bieden, hetzij rechtstreeks, hetzij via geconsolideerde ABCP conduits. Elk vehikel financiert de aankoop van activa van de klanten (schuldvorderingen of obligaties, ...) door voornamelijk obligaties uit te geven die gekoppeld zijn aan die activa en waarvan de terugbetaling afhangt van de opbrengst van de activa.

Fondsen: BNP Paribas Fortis structureert en beheert fondsen om beleggingsopportuniteiten aan te bieden aan haar klanten. Specifieke of openbare fondsen worden voorgesteld aan institutionele of individuele klanten en worden verspreid en commercieel opgevolgd door BNP Paribas Fortis. De entiteiten van BNP Paribas Fortis die zulke fondsen beheren kunnen beheers- en performancemissies ontvangen. Daarnaast kan BNP Paribas Fortis zelf delen van het fonds aanhouden.

Financiering van activa: BNP Paribas Fortis verleent financieringen aan gestructureerde entiteiten die activa verwerven (schepen, export finance ; ...) om te worden verhuurd. De huur die de gestructureerde entiteit ontvangt dient als terugbetaling van de financiering die gewaarborgd is door het actief aangehouden door de gestructureerde entiteit.

Overige: BNP Paribas Fortis kan eveneens, voor rekening van haar cliënteel, entiteiten structureren om te beleggen in activa of schulden te herstructureren.

Een belang in een niet-geconsolideerde gestructureerde entiteit is al dan niet een contractuele overeenkomst die BNP Paribas Fortis blootstelt aan de variabiliteit van de opbrengsten verbonden aan het rendement van de entiteit.

De activa en verplichtingen van BNP Paribas Fortis die verband houden met belangen in gesponsorde gestructureerde entiteiten worden hierna vermeld :

In miljoenen euro's, per 31 december 2016	Effectisering	Fondsen	Financiering van activa	Overige	Totaal
BELANGEN OP DE BALANS VAN BNP PARIBAS FORTIS					
ACTIVA					
Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa	-	-	-	2	2
Financiële activa tegen reële waarde (optioneel)	-	-	-	-	-
Voor verkoop beschikbare financiële activa	-	20	-	3	23
Leningen en vorderingen	266	-	332	6	604
Overige activa	-	-	-	-	-
TOTAAL ACTIVA	266	20	332	11	629
VERPLICHTINGEN					
Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële verplichtingen	-	117	-	1	118
Financiële verplichtingen tegen reële waarde (optioneel)	-	16	-	-	16
Financiële verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs	41	898	7	21	967
Overige verplichtingen	-	-	-	-	-
TOTAAL VERPLICHTINGEN	41	1 031	7	22	1 101
MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIEZEN	267	20	626	238	1 151
GROOTTE VAN DE GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN⁽¹⁾	7 843	1 188	4 363	163	13 557

In miljoenen euro's, per 31 december 2015	Effectisering	Fondsen	Financiering van activa	Overige	Totaal
BELANGEN OP DE BALANS VAN BNP PARIBAS FORTIS					
ACTIVA					
Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa	1	-	1	4	6
Financiële activa tegen reële waarde (optioneel)	-	-	-	-	-
Voor verkoop beschikbare financiële activa	-	25	-	8	33
Leningen en vorderingen	520	-	342	81	943
Overige activa	-	-	-	-	-
TOTAAL ACTIVA	521	25	343	93	982
VERPLICHTINGEN					
Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële verplichtingen	-	152	-	4	156
Financiële verplichtingen tegen reële waarde (optioneel)	-	26	-	-	26
Financiële verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs	20	1 567	21	44	1 652
Overige verplichtingen	-	-	-	-	-
TOTAAL VERPLICHTINGEN	20	1 745	21	48	1 834
MAXIMALE BLOOTSTELLING AAN VERLIEZEN	521	25	711	320	1 577
GROOTTE VAN DE GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN⁽¹⁾	18 112	2 225	3 626	455	24 418

(1) De grootte van de gesponsorde gestructureerde entiteiten is gelijk aan de totale activa van de gestructureerde entiteit voor effectiseringsvehikels, de intrinsieke waarde voor de fondsen (met uitzondering van het beheer van mandaten) en de totale activa van de gestructureerde entiteit of het bedrag van BNP Paribas Fortis verbintenis voor activa financiering en andere structuren.

De maximale blootstelling aan de verliezen van de door BNP Paribas Fortis gesponsorde gestructureerde entiteiten stemt overeen met het nominale bedrag van het thesaurieverlies.

Het bevat de boekwaarde van het actief, exclusief de waardeschommelingen op de voor verkoop beschikbare activa die in eigen vermogen worden opgenomen, evenals het nominale bedrag van de verstrekte financieringsverbintenissen en waarborgen en het notioneel bedrag van de verkochte CDS'en (credit default swaps).

Informatie betreffende belangen in niet-gesponsorde gestructureerde entiteiten

De voornaamste belangen aangehouden door BNP Paribas Fortis waarbij de Bank enkel belegger is in niet-gesponsorde gestructureerde entiteiten worden hierna vermeld:

- **Fondsen die niet beheerd worden door BNP Paribas Fortis:** in het kader van haar handelsactiviteit belegt BNP Paribas Fortis in gestructureerde entiteiten zonder enige betrokkenheid in het beheer of de structurering (beleggingen in

gemeenschappelijke beleggingsfondsen, beleggingsfondsen in effecten of alternatieve fondsen), voornamelijk als economische dekking van gestructureerde producten verkocht aan cliënten. BNP Paribas Fortis neemt eveneens minderheidsbelangen om ondernemingen te begeleiden in het kader van haar kapitaalinvesteringsactiviteit. Deze beleggingen bedragen EUR 0,5 miljard per 31 december 2016 (EUR 0,9 miljard per 31 december 2015).

- **Beleggingen in effectiseringsvehikels:** de details over de blootstelling van BNP Paribas Fortis en de aard van de uitgevoerde beleggingen staan vermeld in het hoofdstuk "Risicobeheer en solvabiliteit" onder "Effectisering – Effectisering als investeerder". De beleggingen in effectiseringsvehikels bedroegen EUR 2,3 miljard op 31 december 2016 (EUR 2,9 miljard op 31 december 2015). Bovendien heeft BNP Paribas Fortis ook posities op SPV's dewelke gesponsord werden door BNP Paribas Groep maar niet door BNP Paribas Fortis, deze beleggingen vertegenwoordigen EUR 0,2 miljard op de balans en EUR 0,9 miljard op de buitenbalans op 31 december 2016 (EUR 0,2 miljard en EUR 0,6 miljard op 31 december 2015).

7.f Bezoldigingen en voordelen aan de bedrijfsleiders van BNP Paribas Fortis

Aan het bezoldigingsbeleid voor de Raad van Bestuur en het Uitvoerend Comité werden in de loop van 2016 geen belangrijke aanpassingen gedaan.

principes, zoals goedgekeurd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 21 april 2016. Tijdens deze vergadering werd het principe om de maximale vergoeding van de Raad van Bestuur te behouden op in totaal EUR 1,5 miljoen per jaar bevestigd.

7.f.1 Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur

Bezoldigingsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur

De Executive en niet-Executive leden van de Raad van Bestuur ontvangen een bezoldiging van de Raad gebaseerd op onderstaande

Jaarlijks vast salaris Voorzitter Raad van Bestuur	EUR	50 000	(bruto)
Jaarlijks vast salaris Leden Raad van Bestuur	EUR	25 000	(bruto)
Zitpenning Voorzitter vergaderingen Raad van Bestuur van 1 januari tot 30 juni 2016	EUR	4 000	(bruto)
Zitpenning Voorzitter vergaderingen Raad van Bestuur vanaf 1 juli 2016	EUR	4 400	(bruto)
Zitpenning Leden Raad van Bestuur van 1 januari tot 30 juni 2016	EUR	2 000	(bruto)
Zitpenning Leden Raad van Bestuur vanaf 1 juli 2016	EUR	2 200	(bruto)

De niet-Executive leden van de Raad van Bestuur ontvangen geen variabele betaling, pensioenplan of verzekeringen, noch enig ander voordeel¹.

¹ Met uitzondering van de Voorzitter die het recht krijgt op het gebruik van een bedrijfswagen en een mobiele telefoon.

Bezoldiging van het jaar

Onderstaande tabel laat de brutobezoldiging van de Raad zien die in 2016 werd betaald aan elk lid van de Raad van Bestuur.

In euro's		Vaste bezoldiging	Zitpenningen*	Totaal 2016
Herman DAEMS	Voorzitter	50 000	103 100	153 100
Dominique AUBERON	Niet executive (vanaf 21 april 2016)	18 750	20 000	38 750
Didier BEAUVOIS	Executive	25 000	26 000	51 000
Dirk BOOGMANS	Niet executive	25 000	98 400	123 400
Antoinette D'ASPREMONT LYNDEN	Niet executive	25 000	64 300	89 300
Stefaan DECRAENE	Niet executive	25 000	24 000	49 000
Filip DIERCKX	Executive	25 000	26 000	51 000
Sophie DUTORDOIR	Niet executive	25 000	59 200	84 200
Maxime JADOT	Executive	25 000	26 000	51 000
Thierry LABORDE	Niet executive	25 000	34 800	59 800
Thomas MENNICKEN	Executive (tot 31 juli 2016)	12 500	14 000	26 500
Sophia MERLO	Niet executive (vanaf 21 april 2016)	18 750	18 000	36 750
Alain PAPIASSE	Niet executive (tot 21 april 2016)	6 250	2 000	8 250
Piet VAN AKEN	Executive (vanaf 3 juni 2016)	12 500	14 000	26 500
Peter VANDEKERCKHOVE	Executive	25 000	26 000	51 000
Thierry VARÈNE	Niet executive	25 000	34 800	59 800
TOTAAL		368 750	590 600	959 350

* Deze kolom omvat het bedrag inclusief zitpenningen voor alle Board Committees

7.f.2 Bezoldiging van de leden van het Uitvoerend Comité

Bezoldigingsbeleid voor de leden van het Uitvoerend Comité

De leden van het Directiecomité zijn zelfstandig en ontvangen een bezoldiging van de Raad op basis van dezelfde principes als niet-Executiveleden. Daarnaast worden zij beloond voor hun functies in het Directiecomité via de volgende componenten: een vaste maandelijks bezoldiging, een variabele jaarlijkse bezoldiging op basis van het behalen van duidelijke prestatiecriteria en risico-beheer gekoppeld aan collectieve en individuele prestatiecriteria zoals hierna vermeld, een bedrijfsverzekeringsplan (pensioenplan, hospitalisatieverzekering, levensverzekering en invaliditeitsuitkeringen), voordelen in natura (het gebruik van een bedrijfswagen, gsm, tablet en internet) en de mogelijkheid om betalingen in incentive-aandelen op lange termijn te krijgen. De voorwaarden zoals opgelegd door CRD4 en de Belgische bankwet maakt dat de bezoldiging onderworpen is aan strikte voorwaarden.

De bezoldigingsstructuur en de niveaus van het bezoldigingsbeleid worden vastgelegd door de Raad van Bestuur op advies van het Remuneration Committee, met verwijzing naar de gepaste gebruikelijke vergoedingspraktijken van het Uitvoerend Bestuur en de benchmarking op de markt, en met de ondersteuning van gespecialiseerde consultancykantoren. Het beleid met betrekking tot de bezoldigingen volgde hetzelfde proces en dezelfde principes als vorig jaar. Hieraan worden in de komende jaren geen veranderingen verwacht.

Prestatiecriteria die worden gebruikt om variabele bezoldiging te bepalen

Het volledige proces hieronder wordt geauditeerd door de Inspection Générale.

Individuele prestaties

Een zelfbeoordeling wordt voorbereid door elk lid van het Directiecomité. Die beoordeling zal onderzocht worden door de Chief Executive Officer die in nauw overleg met de Voorzitter van de Raad van Bestuur beslist over de score. Een globale beoordeling wordt ook opgesteld door de Risk & Compliance.

De individuele prestaties worden gedefinieerd als het behalen van persoonlijke doelstellingen en managementdoelstellingen zoals bepaald door de Raad van Bestuur op het gebied van de volgende vier beleidsprincipes:

- **Klantgerichtheid:** inspireer onze medewerkers tot innovatieve dienstverlening aan de klant. Zijn belang staat immers altijd centraal in onze actie.
- **Risicobewust ondernemerschap:** neem initiatieven voor ontwikkeling en efficiëntie waarbij verantwoordelijkheid genomen wordt door:
 - onderling samen te werken met de andere entiteiten op een coöperatieve manier in het globale belang van de Groep en haar klanten
 - voortdurend waakzaam te zijn voor de risico's die onder onze verantwoordelijkheid vallen en onze medewerkers stimuleren om hetzelfde te doen
- **Zorg voor mensen:** zorg voor onze medewerkers door hen te respecteren, gelijke kansen te stimuleren en hun talenten en competenties te ontwikkelen.
- **Het voorbeeld geven:** het voorbeeld geven in ons gedrag en onze ethische waarden door het respecteren van de regelgevingen, het toepassen van de complianceregels en zich sociaal verantwoordelijk te gedragen.

Teamprestaties gebaseerd op Bancaire Key Performance Indicators (KPI's)

De collectieve prestaties zijn gebaseerd op Key Performance Indicators (KPI's) wat aantoont dat het Directiecomité optreedt als Eén Team. Elk jaar stelt de Bank een strategisch plan op, waaruit indicatoren worden afgeleid die het Directiecomité in staat stellen de prestaties van de Bank te meten en evalueren. De prestatiecriteria die voor elke business worden gemeten zijn: financiële resultaten, kostenbeheer, risicobeheer/compliance, ontwikkeling op lange termijn en maatschappelijk verantwoord ondernemen, people management. Op jaarbasis ontvangt het Directiecomité een score voor haar globale prestatie.

De evaluatieperiode tijdens dewelke de prestaties worden gemeten is van januari tot december van elk jaar. De methodes die worden gebruikt om de prestaties te evalueren tegenover de doelstellingen zijn zowel kwalitatief (klantentevredenheid, degelijk risicobeheer, resultaten van de globale werknemersenquête, people management, enz.) als kwantitatief (netto-bedrijfsresultaat, bruto-inkomen, toename van marktaandeel, enz.).

Toekomstige prestaties toegepast op het uitgesteld deel van de variabele bezoldiging

Het variabel deel van de bezoldiging is onderworpen aan uitstellingsprincipes waarbij het uitgesteld deel afhankelijk is van de toekomstige prestaties van het bedrijf en van een degelijk risicobeheer.

Bezoldiging van het jaar

Onderstaande tabel laat de bruto bezoldiging zien die werd uitbetaald of betaalbaar is aan de leden van het Directiecomité voor het jaar 2016, met inbegrip van voordelen in natura en bestuurdersvergoedingen.

	2016		2015	
	Chief Executive Officer	Andere leden van het Uitvoerend Comité	Chief Executive Officer	Andere leden van het Uitvoerend Comité
Bezoldiging				
Vast ¹	928 513	2 462 611	928 513	2 477 373
Contant deel van variabel	151 200	494 600	210 000	448 530
Uitgesteld deel van variabel	128 800	195 400	70 000	179 020
Meerjarige variabele vergoeding ²	98 000	161 000	70 000	120 000
Bestuurdersvergoeding ³	111 016	267 016	105 516	243 612
Voordelen in natura ⁴	7 065	44 692	7 173	238 702
Pensioen, levensverzekering en wezenpensioen ⁵	272 442	215 094	270 144	179 397
Totaal	1 697 036	3 840 413	1 661 346	3 886 634

¹ Bruto huurvergoedingen zijn in de gerapporteerde vaste verloning inbegrepen.

² Ten einde volledig in overeenstemming te zijn met de EU Richtlijn inzake kapitaalvereisten (CRD IV) welke van toepassing is op kredietinstellingen, is de aangeduide meerjarige variabele vergoeding het bedrag dat gerelateerd is aan de prestaties van het boekjaar en niet het bedrag toegewezen tijdens het boekjaar waarover gerapporteerd wordt. Vanaf 2016, teneinde volledig compliant te zijn met de EBA richtlijnen van 21 december 2016, wordt de meerjarige variabele vergoeding openbaar gemaakt rekening houdende met de reële waarde op het moment dat de vergoeding werd toegekend. De reële waarde wordt bepaald als zijnde 1,4 keer de basiswaarde. Voor 2015 werd de basiswaarde opgenomen in de rapportering.

³ Ten einde volledig in overeenstemming te zijn met artikel 96 van het wetboek Venootschapsrecht, werden de zitpenningen, ontvangen in de controlled perimeter toegevoegd.

⁴ De leden van het Uitvoerend Comité hebben elk een bedrijfswagen en een mobiele telefoon. Vergoeding van schoolgeld is opgenomen in de gerapporteerde voordelen in natura.

⁵ Voor pensioenplannen met vaste bijdragen: som van werkgeversbijdragen en voor pensioenplannen met vaste toezegging: som van servicekosten.

Informatie over de meerjarige variabele vergoeding

2015 en 2016

Het Contingent Sustainable and International Scheme ('CSIS'), werd ontworpen, in lijn met de Europese regelgeving om Material Risk Takers, aangeduid als sleutelfiguur binnen de BNP Paribas Groep, te belonen voor hun prestaties, voor zover dat deze prestaties overeenkomen met de lange termijn belangen van BNP Paribas Groep. CSIS heeft als doel het op één lijn brengen van de beloning en voorzichtig risicobeheer. Zoals opgelegd door de Capital Requirements Directive 4 (CRD4), voorziet het plan CSIS dat de toekenning volledig geannuleerd kan worden zodanig dat de kredietkwaliteit van de BNP Paribas Groep gegarandeerd blijft.

Bijgevolg zullen de betalingen, zoals voorzien onder CSIS, geannuleerd worden indien de ratio van het Common Equity Tier 1 (CET1) van BNP Paribas Groep daalt onder 7% of indien BNP Paribas Groep onderwerp uitmaakt van een procedure tot ontbinding.

Bijkomend, teneinde de groeiambitie van BNP Paribas Groep te weerspiegelen, rekening houdende met de Corporate Social Responsibility ('CSR') werd er door BNP Paribas Groep beslist:

- toe te kennen:
 - 85% van de toekenning gebaseerd op de operationele resultaten van de Groep ('Group Performance Indicator - GPI');
 - 15% van de toekenning gebaseerd op de resultaten van 'CSR', waarbij het essentieel geacht wordt dat de Groep op alle niveaus en op een significante manier, het sociaal, economisch en milieubewust ondernemen promoot.
- alle betalingen in het plan te onderwerpen aan de voorwaarde dat de inkomsten voor belastingen 2018 van BNP Paribas Groep positief zijn (2021 voor het plan 2016).

De toekenning van CSIS gebeurt onder de vorm van een nominatief bedrag uitgedrukt in de lokale munteenheid ('de nominale waarde van het instrument') met recht op een interest ('interestwaarde'). Voor het plan 2015 start de toekenningsperiode op 1 januari 2016 en eindigt op 1 januari 2019. De retentieperiode bedraagt 6 maanden tussen 1 januari 2019 en 30 juni 2019. De begunstigde heeft het recht om op de betalingsdatum een interestwaarde te ontvangen, berekend op de periode van 1 januari 2019 tot 30 juni 2019. De interestvoet bedraagt 1,70%.

Voor het plan 2016 start de toekenningsperiode op 1 januari 2017 en eindigt op 1 januari 2022. De retentieperiode bedraagt 6 maanden tussen 1 januari 2022 en 30 juni 2022. De begunstigde heeft het recht om op de betalingsdatum een interestwaarde te ontvangen, berekend op de periode van 1 januari 2022 tot 30 juni 2022. De interestvoet bedraagt 2,19%.

Informatie over verbrekingsvergoeding

Tijdens het jaar 2016 werden er geen verbrekingsvergoedingen betaald aan de leden van het Directiecomité.

7.g Andere verbonden partijen

Overige verbonden partijen van BNP Paribas Fortis omvatten:

- BNP Paribas en alle dochtermaatschappijen die controle uitoefenen over BNP Paribas Fortis,
- geconsolideerde vennootschappen van BNP Paribas Fortis (inclusief entiteiten die geconsolideerd worden op basis van de "equity"-methode)
- entiteiten die pensioenplannen beheren die aangeboden worden aan de werknemers van BNP Paribas Fortis.

Alle verrichtingen tussen BNP Paribas Fortis en de verbonden partijen worden marktconform ("on arm's length") uitgevoerd.

Relaties tussen geconsolideerde vennootschappen

Een lijst van geconsolideerde vennootschappen wordt verstrekt in nota 7.j "Consolidatiekring". Verrichtingen en uitstaande saldi tussen volledig geconsolideerde entiteiten van BNP Paribas Fortis worden geëlimineerd.

Uitstaande saldi van verrichtingen met verbonden partijen :

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	Entiteiten van BNP Paribas Groep	Joint ventures	Geassocieerde deelnemingen ⁽¹⁾	Entiteiten van BNP Paribas Groep	Joint ventures	Geassocieerde deelnemingen ⁽¹⁾
ACTIVA						
Leningen, voorschotten en effecten						
Zichtrekeningen	1 464	1	29	1 401	-	32
Leningen	9 552	-	1 940	8 894	-	2 034
Effecten	203	-	-	245	-	-
Niet-verhandelbare effecten in portefeuille	1 534	-	-	1 626	-	-
Overige activa	1 702	1	123	2 063	7	104
Totaal	14 455	2	2 092	14 229	7	2 170
VERPLICHTINGEN						
Deposito's						
Zichtrekeningen	498	64	634	391	178	442
Andere leningen	23 904	195	2 485	13 885	45	2 431
Obligaties	2 843	-	9	2 368	-	9
Schuldbewijzen	302	-	59	798	-	72
Totaal	27 547	259	3 187	17 442	223	2 954
FINANCIERINGS- EN GARANTIEVERBINTENISSEN						
Verstreekte financieringsverbintenissen	3 067	3 400	445	3 097	2 414	1 577
Verstreekte verbintenissen met garanties	8 677	-	132	7 220	-	192
Totaal	11 744	3 400	577	10 317	2 414	1 769

⁽¹⁾ Inclusief gecontroleerde maar niet materiële ondernemingen die worden geconsolideerd via de vermogensmutatiemethode.

BNP Paribas Fortis voert ook handelsverrichtingen zoals derivaten (swaps, opties en forwards, ...) en financiële instrumenten (aandelen, obligaties, ...) uit met verbonden partijen.

Elementen uit de resultatenrekening met verbonden partijen:

In miljoenen euro's	Boekjaar 2016			Boekjaar 2015		
	Entiteiten van BNP Paribas Groep	Joint ventures	Geassocieerde deelnemingen	Entiteiten van BNP Paribas Groep	Joint ventures	Geassocieerde deelnemingen
Rentebaten	402	2	19	354	-	20
Rentelasten	(326)	(2)	(16)	(244)	-	(24)
Commissiebatens	166	3	494	127	4	508
Commissielasten	(84)	-	(5)	(58)	-	(6)
Verleende diensten	1	1	-	1	1	1
Verkregen diensten	-	-	(1)	-	-	(4)
Lease-opbrengsten	3	-	14	1	-	3
Totaal	162	4	505	181	5	498

(1) Inclusief gecontroleerde maar niet materiële ondernemingen die worden geconsolideerd via de vermogensmutatiemethode.

De entiteiten van BNP Paribas Fortis beheren bepaalde voordelen na uitdiensttreding die aangeboden worden aan de werknemers van BNP Paribas Fortis.

In België financiert BNP Paribas Fortis een aantal pensioensregelingen die beheerd worden door AG Insurance, waarin BNP Paribas Fortis een deelname bezit van 25%.

7.h Financiële instrumenten per looptijd

Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de balansgegevens per contractuele looptijd. De looptijden van de handelsportefeuille in de financiële activa en verplichtingen geboekt tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening worden beschouwd als 'van onbepaalde duur' in zoverre deze instrumenten bedoeld zijn om verkocht of terugbetaald te worden voor het contractuele einde van de looptijd.

De looptijden van schuldbewijzen en achtergestelde schulden tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening worden weergegeven gebaseerd op niet-verdisconteerde kasstromen van de toekomstige rentebetalingen en aflossingen.

De looptijden van financiële activa met vlottende rente geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop, evenals hedgingderivaten, herwaarderingsreserves voor portefeuilles afgedekt tegen renterisico en eeuwigdurende achtergestelde schulden worden ook als 'van onbepaalde duur' beschouwd.

In miljoenen euro's op 31 december 2016	Onbepaald	'Overnight' en onmiddellijk opvraagbaar	Kleiner dan 1 maand (excl. 'overnight')	1 tot 3 maanden	3 maanden tot 1 jaar	1 tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Kas, centrale banken en postgirorekeningen		14 037						14 037
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	12 991							12 991
Financiële hedgingderivaten	2 101							2 101
Voor verkoop beschikbare financiële activa	1 215		837	1 897	4 172	11 270	10 167	29 558
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	63	2 079	2 329	804	1 579	6 501	1 332	14 687
Leningen aan en vorderingen op klanten		3 781	10 968	10 141	20 289	61 501	64 649	171 329
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	1 463							1 463
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden			24	30	3	364	104	525
Financiële activa per looptijd	17 833	19 897	14 158	12 872	26 043	79 636	76 252	246 691
Bedragen, centrale banken en postgirorekeningen		157						157
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	12 404		65	155	390	1 800	1 333	16 147
Financiële hedgingderivaten	4 395							4 395
Schulden aan kredietinstellingen		1 693	5 735	3 584	7 326	15 228	1 301	34 867
Schulden aan klanten		132 718	10 621	8 765	6 210	2 407	2 595	163 316
Schuldbewijzen			2 963	3 105	3 904	2 886	681	13 539
Achtergestelde schulden	108		17	231	1 727	603	1 662	4 348
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	876							876
Financiële verplichtingen per looptijd	17 783	134 568	19 401	15 840	19 557	22 924	7 572	237 645

In miljoenen euro's op 31 december 2015	Onbepaald	'Overnigh't en onmiddellijk opvraagbaar	Kleiner dan 1 maand (excl. 'overnigh't')	1 tot 3 maanden	3 maanden tot 1 jaar	1 tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Kas, centrale banken en postgirorekeningen		16 505						16 505
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	12 966							12 966
Financiële hedgingderivaten	1 907							1 907
Voor verkoop beschikbare financiële activa	1 280		2 626	1 599	2 516	14 729	9 979	32 729
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	63	2 203	1 853	450	2 868	4 298	1 329	13 064
Leningen aan en vorderingen op klanten		9 959	13 516	9 765	20 735	57 728	64 937	176 640
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	1 218							1 218
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden			1	37	35	341	168	582
Financiële activa per looptijd	17 434	28 667	17 996	11 851	26 154	77 096	76 413	255 611
Bedragen, centrale banken en postgirorekeningen		1 175						1 175
Financiële instrumenten tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening	13 123		34	205	802	1 988	1 172	17 324
Financiële hedgingderivaten	4 120							4 120
Schulden aan kredietinstellingen		1 421	8 856	2 342	4 297	4 936	757	22 609
Schulden aan klanten		132 091	13 798	22 006	3 058	2 875	2 333	176 161
Schuldbewijzen			2 115	1 766	4 322	2 641	289	11 133
Achtergestelde schulden	107		10	778	615	2 412	1 162	5 084
Herwaarderingsreserve voor portefeuilles, afgedekt tegen renterisico	1 067							1 067
Financiële verplichtingen per looptijd	18 417	134 687	24 813	27 097	13 094	14 852	5 713	238 673

7.i Reële waarde van financiële instrumenten tegen geamortiseerde kostprijs

De informatie verstrekt in deze nota dient met de grootste voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd om volgende redenen:

- Deze reële waarden zijn een schatting van de waarde van de relevante instrumenten op 31 december 2016. Zij kunnen van dag tot dag schommelen als gevolg van wijzigingen in diverse parameters, zoals rentevoeten en de kredietwaardigheid van de tegenpartij. Meer bepaald kunnen zij in belangrijke mate verschillen van de werkelijk ontvangen of betaalde bedragen op de vervaldag van het instrument. In de meeste gevallen is het niet de bedoeling de reële waarde onmiddellijk te realiseren en in de praktijk is dit mogelijk ook niet het geval. Als gevolg daarvan vertegenwoordigt de reële waarde niet de werkelijke waarde van het instrument voor BNP Paribas Fortis als 'going concern'.
- De meeste van deze reële waarden zijn niet zinvol en worden daarom niet in aanmerking genomen bij het beheer van de commerciële bancaire activiteiten waarbij deze instrumenten gebruikt worden.
- De schatting van de reële waarde voor financiële instrumenten gewaardeerd tegen historische kostprijs vereist veelal het gebruik van modelleringstechnieken, hypothesen en veronderstellingen die van bank tot bank kunnen verschillen. Dit betekent dat vergelijkingen van reële waarden van financiële instrumenten gewaardeerd aan historische kostprijs gepubliceerd door verschillende banken niet betekenisvol kunnen zijn.

- De reële waarden die in de tabel hieronder worden getoond bevatten niet de reële waarden van financiële leaseovereenkomsten, niet-financiële instrumenten zoals materiële vaste activa, goodwill en overige immateriële activa zoals de waarde toegekend aan portefeuilles met onmiddellijk opvraagbare

deposito's of klantenrelaties. Bijgevolg dienen deze reële waarden niet beschouwd te worden als de actuele bijdrage van de betrokken instrumenten tot de globale waardering van BNP Paribas Fortis.

In miljoenen euro's	Nota	31 december 2016					Boekwaarde
		Geschatte marktwaarde				Totaal	
		Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal		
FINANCIËLE ACTIVA							
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	4.f	-	14 687	-	14 687	14 687	
Leningen aan en vorderingen op klanten ¹	4.g	448	5 008	156 727	162 183	157 478	
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden	4.j	429	134	-	563	525	
FINANCIËLE VERPLICHTINGEN							
Schulden aan kredietinstellingen	4.f	-	34 872	-	34 872	34 867	
Schulden aan klanten	4.g	-	163 823	-	163 823	163 316	
Schuldbewijzen	4.i	-	13 420	-	13 420	13 539	
Achtergestelde schulden	4.i	-	4 424	-	4 424	4 348	

⁽¹⁾ Financiële leasing uitgesloten

In miljoenen euro's	Nota	31 december 2015					Boekwaarde
		Geschatte marktwaarde				Totaal	
		Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal		
FINANCIËLE ACTIVA							
Leningen aan en vorderingen op kredietinstellingen	4.f	-	13 064	-	13 064	13 064	
Leningen aan en vorderingen op klanten ¹	4.g	534	12 586	154 530	167 650	163 851	
Financiële activa tot einde looptijd aangehouden	4.j	474	152	-	626	582	
FINANCIËLE VERPLICHTINGEN							
Schulden aan kredietinstellingen	4.f	-	22 835	-	22 835	22 609	
Schulden aan klanten	4.g	-	176 849	-	176 849	176 161	
Schuldbewijzen	4.i	-	11 232	-	11 232	11 133	
Achtergestelde schulden	4.i	-	5 228	-	5 228	5 084	

⁽¹⁾ Financiële leasing uitgesloten

BNP Paribas Fortis zorgt ervoor dat met de gebruikte waarderingstechnieken en veronderstellingen de reële waarde van financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op een consistente manier wordt gemeten binnen de Groep. Reële waarde is gebaseerd op in een actieve markt genoteerde prijzen voor zover deze beschikbaar zijn. In alle andere gevallen wordt de reële waarde bepaald op basis van waarderingstechnieken zoals het verdisconteren van toekomstige geschatte kasstromen voor leningen, verplichtingen en financiële activa aangehouden tot einde looptijd of op basis van specifieke waarderingmodellen voor overige financiële instrumenten zoals beschreven in nota 1

'Samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving toegepast door BNP Paribas Fortis'. De beschrijving van de niveaus in de reële-waardehiërarchie is ook opgenomen in de grondslagen voor financiële verslaggeving (nota 1.d.9). Ingeval van leningen, verplichtingen en financiële activa aangehouden tot einde looptijd met een initiële looptijd van minder dan één jaar (met inbegrip van onmiddellijk opeisbare deposito's) of voor de meeste gereguleerde spaarproducten, komt de reële waarde overeen met de boekwaarde. Deze instrumenten worden geclassificeerd in niveau 2 met uitzondering van leningen aan klanten die in niveau 3 geclassificeerd zijn.

7j Consolidatiekring

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
Consoliderende onderneming									
BNP Paribas Fortis	België								
België									
Ace Equipment Leasing	België				S3	VC	99,80%	24,95%	V4
Ag Insurance	België	VM	25%	25%		VM	25%	25%	
Alpha Card S.C.R.L.	België	VM	49,99%	49,99%		VM	49,99%	49,99%	
Alpha Crédit S.A.	België	VC	99,99%	100%		VC	99,99%	99,99%	
Arval Belgium SA	België	VC	100%	99,99%	E3				
Belgian Mobile Wallet	België				S3	VM	20%	20%	V2-V3
BNP Paribas Fortis Factor Nv SA	België	VC	99,99%	99,99%		VC	99,99%	99,99%	
BNP Paribas Fortis Private Equity Belgium N.V.	België	VC	99,99%	99,99%		VC	99,99%	99,99%	
BNP Paribas Fortis Private Equity Expansion	België	VC	100%	99,99%		VC	100%	99,99%	
BNP Paribas Fortis Private Equity Management	België	VM 1	100%	99,99%		VM 1	100%	100%	
BNP Paribas Lease Group Belgium	België	VC	99,99%	25%		VC	99,99%	24,99%	
Bpost Banque - Bpost Bank	België	VM 2	50%	50%		VM 2	50%	50%	
CNH Industrial Capital Europe Belgium Branch	België	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
Demetris N.V.	België	VM 1	99,99%	99,99%		VM 1	99,99%	99,99%	
Eos Aremas Belgium S.A./N.V.	België	VM	49,97%	49,97%		VM	49,97%	49,97%	
Es-Finance	België	VC	99,99%	99,99%		VC	100%	100%	
Fortis Lease Belgium	België	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
Immobilière Sauvenière S.A.	België	VM 1	99,99%	99,99%		VM 1	99,99%	99,99%	
Locadif	België	VC	99,99%	99,99%	E3				
België - Special Purpose Entities									
Bass Master Issuer Nv	België	VC				VC			
Esmée Master Issuer	België	VC				VC			
Luxemburg									
Arval Luxembourg SA	Luxemburg	VM	100%	99,99%	E3				

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
- Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie
VM - Vermogensmutatiemethode

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
BGL BNP Paribas	Luxemburg	VC	50%	50%		VC	50%	50%	
BGL BNP Paribas Factor S.A.	Luxemburg				S4	VC	100%	50%	
BNP Paribas Fortis Funding S.A.	Luxemburg	VC	99,99%	99,99%		VC	99,99%	99,99%	
BNP Paribas Lease Group Luxembourg S.A.	Luxemburg	VC	100%	50%		VC	99,99%	49,99%	
BNP Paribas Leasing Solutions	Luxemburg	VC	50%	25%		VC	50%	25%	
Cardif Lux Vie	Luxemburg	VM	33,33%	16,67%		VM	33,33%	16,67%	
Cofhylux S.A.	Luxemburg	VC	100%	50%		VC	100%	50%	
Plagefin S.A.	Luxemburg	VC	100%	50%		VC	100%	50%	
Luxemburg - Special Purpose Entities									
Alleray S.A.R.L.	Luxemburg				S1	VC			
Société Immobilière De Monterey S.A.	Luxemburg				S2	VC			
Rest van de wereld									
Albury Asset Rentals Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
All In One Vermietung GmbH	Oostenrijk				S3	VM 1	100%	25%	
All In One Vermietungsgesellschaft Fur Telekommunikationsanlagen MbH	Duitsland	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
Alpha Murcia Holding BV.	Nederland	VM 1	100%	100%		VM 1	100%	100%	
Aprolis Finance	Frankrijk	VC	50,99%	12,75%		VC	50,99%	12,75%	
Aprolis Finance (Romania branch)	Roemenië								S1
Arius	Frankrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
Artegy	Frankrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
Artel	Frankrijk	VM	100%	99,99%	E3				
Arval AB	Zweden	VM	100%	99,99%	E3				
Arval AS	Denemarken	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Austria GmbH	Oostenrijk	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Benelux BV	Nederland	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Brasil Ltda	Brazilië	VC	99,99%	99,99%	E3				
Arval BV	Nederland	VC	100%	99,99%	E3				
Arval CZ SRO	Tsjechische Republiek	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Deutschland GmbH	Duitsland	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Fleet Services (ex- General Electric Capital Fleet Services Fr)	Frankrijk	VC	100%	99,99%	E3				

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- 1 Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
2 Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie

VM - Vermogensmutatiemethode

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
Arval Fleet Services BV (ex- GE Fleet Services BV)	Nederland	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Hellas Car Rental SA	Griekenland	VM	100%	99,99%	E3				
Arval India Private Ltd	Indië	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Italy Fleet Services SRL	Italië	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Juitong (ex- Arval China Co Ltd)	China	VM	39,99%	39,99%	E3				
Arval Magyarorszag KFT	Hongarije	VM	100%	100%	E3				
Arval OOO	Rusland	VC	99,99%	99,99%	E3				
Arval Oy	Finland	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Schweiz AG	Switserland	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Service Lease	Frankrijk	VC	99,99%	99,99%	E3				
Arval Service Lease Aluger Operational Automoveis SA	Portugal	VM	99,99%	99,99%	E3				
Arval Service Lease Italia SPA	Italië	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Service Lease Polska SP ZOO	Polen	VC	100%	99,99%	E3				
Arval Service Lease Romania SRL	Roemenië	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Service Lease SA	Spanje	VC	99,99%	99,99%	E3				
Arval Slovakia	Slowakije	VM	100%	99,99%	E3				
Arval Trading	Frankrijk	VM	100%	99,99%	E3				
Arval UK Group Ltd	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	99,99%	E3				
Arval UK Leasing Services Ltd (Ex- GE Commercial Finance Fleet Services Ltd)	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	99,99%	E3				
Arval UK Ltd	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	99,99%	E3				
Bank BGŻ BNP Paribas SA	Polen	VM	28,35%	28,35%		VM	28,35%	28,35%	E3
BGL BNP Paribas S.A. Zweigniederlassung Deutschland	Duitsland	VC	100%	50%		VC	100%	50%	
BNP Paribas Bank Polska S.A.	Polen								S4
BNP Paribas Commercial Finance Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Factor A/S	Denemarken	VM 1	100%	100%		VM 1	100%	100%	E1
BNP Paribas Factor Deutschland B.V.	Duitsland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Factor GmbH	Duitsland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Factoring Coverage Europe Holding N.V.	Nederland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Finansal Kiralama A.S.	Turkije	VC	99,99%	26,08%		VC	99,99%	26,06%	V1
BNP Paribas Fortis (Austria branch)	Oostenrijk	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Czech Republic branch)	Tsjechische Republiek	VC	100%	100%		VC	100%	100%	

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- 1 Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
2 Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie
VM - Vermogensmutatiemethode

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
BNP Paribas Fortis (Denmark branch)	Denemarken	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Finland branch)	Finland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Germany branch)	Duitsland				S1	VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Netherlands branch)	Nederland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Norway branch)	Noorwegen	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Romania branch)	Roemenië	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Spain branch)	Spanje	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (Sweden branch)	Zweden	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (U.S.A branch)	Verenigde Staten	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Fortis (UK branch)	Verenigd Koninkrijk								S1
BNP Paribas Fortis Yatirimlar Holding Anonim Sirketi	Turkije	VC	99,99%	99,99%		VC	100%	100%	
BNP Paribas Investment Partners	Frankrijk	VM	33,33%	30,85%		VM	33,33%	30,85%	
BNP Paribas Lease Group (Rentals) Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Bplg	Frankrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Ifn S.A.	Roemenië	VM 1	99,94%	24,99%		VM 1	100%	24,99%	
BNP Paribas Lease Group Kft.	Hongarije	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Leasing Solutions S.P.A.	Italië	VM	26,17%	6,54%		VM	26,17%	6,54%	
BNP Paribas Lease Group Lizing Rt	Hongarije	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Milan Branch	Italië	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group PLC	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group S.A. Zweigniederlassung Deutschland	Duitsland	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Sa Portugal Branch	Portugal	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Sa Sucursal En Espana	Spanje	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Lease Group Sp.Z.O.O	Polen	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
BNP Paribas Leasing Solutions Immobilier Suisse	Switserland								S4
BNP Paribas Leasing Solutions Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Leasing Solutions N.V.	Nederland	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
BNP Paribas Leasing Solutions Suisse Sa	Switserland	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
BNPP Fleet Holdings Ltd	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	100%	E3				
BNPP Rental Solutions Ltd (Ex- Artegy Ltd)	Verenigd Koninkrijk	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
Claas Financial Services	Frankrijk	VC	60,11%	15,03%		VC	60,11%	15,03%	
Claas Financial Services Germany Branch	Duitsland	VC	100%	15,03%		VC	100%	15,03%	

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- 1 Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
2 Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie
VM - Vermogensmutatiemethode

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
<i>Claas Financial Services Inc</i>	<i>Verenigde Staten</i>				S2	VC	100%	15,03%	
<i>Claas Financial Services Italy Branch</i>	<i>Italië</i>	VC	100%	15,03%		VC	100%	15,03%	
<i>Claas Financial Services Ltd</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>	VC	51%	12,75%		VC	51%	12,75%	
<i>Claas Financial Services Sas Branch In Poland</i>	<i>Polen</i>	VC	100%	15,03%		VC	100%	15,03%	
<i>Claas Financial Services, S.A.S., S.E. Spain Branch</i>	<i>Spanje</i>	VC	100%	15,03%		VC	100%	15,03%	
<i>CNH Industrial Capital Europe GmbH</i>	<i>Oostenrijk</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe</i>	<i>Frankrijk</i>	VC	50,10%	12,53%		VC	50,10%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe Bv</i>	<i>Nederland</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe Italy Branch</i>	<i>Italië</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe Ltd</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe Poland Branch</i>	<i>Polen</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe SA.S Germany Branch</i>	<i>Duitsland</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>CNH Industrial Capital Europe Sucursal En Espana</i>	<i>Spanje</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,52%	
<i>Cofiparc</i>	<i>Frankrijk</i>	VC	100%	99,99%	E3				
<i>Commercial Vehicle Finance Limited</i>	<i>Royaume-Uni</i>	IG	100%	25,00%		IG	100,00%	25,00%	
<i>Cronos Holding Company Limited</i>	<i>Bermuda</i>								S3
<i>Fb Transportation Capital Llc</i>	<i>Verenigde Staten</i>				S1	VC	100%	100%	
<i>Fortis Funding Llc</i>	<i>Verenigde Staten</i>				S3	VC	100%	100%	
<i>Fortis Lease</i>	<i>Frankrijk</i>	VC	99,99%	25%		VC	99,99%	24,99%	
<i>Fortis Lease Deutschland GmbH</i>	<i>Duitsland</i>	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
<i>Fortis Lease Iberia Sa</i>	<i>Spanje</i>	VM 1	100%	41,04%		VM 1	100%	41,04%	
<i>Fortis Lease Operativ Lizing Zartkoruen Mukodo Reszvenytarsasag</i>	<i>Hongarije</i>				S1	VM 1	100%	25%	
<i>Fortis Lease Portugal</i>	<i>Portugal</i>	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
<i>Fortis Lease Romania Ifn Sa</i>	<i>Roemenië</i>								S4
<i>Fortis Lease Uk Ltd</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
<i>Fortis Vastgoedlease B.V.</i>	<i>Nederland</i>	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	
<i>HFGL Limited</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>				S1	VC	100%	25%	
<i>Humberclyde Commercial Investments Limited</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
<i>Humberclyde Commercial Investments Limited N°1</i>	<i>Verenigd Koninkrijk</i>				S1	VC	100%	25%	
<i>Inkasso Kodat GmbH & Co. Kg</i>	<i>Duitsland</i>	VM 1	100%	100%		VM 1	100%	100%	
<i>Jcb Finance</i>	<i>Frankrijk</i>	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,53%	

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
- Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie
VM - Vermogensmutatiemethode

Benaming	Land	31 december 2016				31 december 2015			
		Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.	Methode	Stem-rechten (%)	Eigen-domsbe-lang (%)	Ref.
Jcb Finance Holdings Ltd	Verenigd Koninkrijk	VC	50,10%	12,53%		VC	50,10%	12,53%	
JCB Finance S.A.S. Italy Branch	Italië	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,53%	
JCB Finance S.A.S. Zweigniederlassung Deutschland	Duitsland	VC	100%	12,53%		VC	100%	12,53%	
Kronenburg Vastgoed N.V.	Nederland								S3
Locatrice Italiana S.P.A.	Italië	VM	100%	25%		VM	100%	25%	V3
Manitou Finance Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	51%	12,75%		VC	51%	12,75%	
Mff	Frankrijk	VC	51%	12,75%		VC	51%	12,75%	
Public Location Longue Durée	Frankrijk	VM	100%	99,99%	E3				
RD Portofoliu SRL	Roemenië	VM 1	100%	25%		VM 1	100%	25%	E2
Same Deutz Fahr Finance	Frankrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
Same Deutz Fahr Finance Limited	Verenigd Koninkrijk	VC	100%	25%		VC	100%	25%	
Société Alsacienne De Développement Et D'Expansion	Frankrijk				S2	VC	100%	50%	
Srei Equipment Finance Limited	Indië				S2	VM 2	50%	12,50%	
Stichting Effecten Dienstverlening	Nederland								S3
Syigma Bank Polska SA (Spolka Akcyjna)	Polen				S4	VM	28,35%	28,35%	E3
Teb Arval Arac Filo Kiralama A.S.	Turkije	VC	99,99%	74,99%	V3	VM	25%	25%	
Teb Faktoring A.S.	Turkije	VC	100%	48,72%		VC	100%	48,72%	V1
Teb Holding A.S.	Turkije	VC	50%	49,99%		VC	50%	50%	
Teb Portfoy Yonetimi A.S.	Turkije	VC	79,63%	39,02%		VC	79,63%	39,11%	V1
Teb Sh A	Servië	VC	100%	49,99%		VC	100%	50%	
Teb Yatirim Menkul Degerler A.S.	Turkije	VC	100%	48,72%		VC	100%	48,72%	V1
The Economy Bank Nv	Nederland								S3
TKB BNP Paribas Investment Partners Holding BV	Nederland								S2
Turk Ekonomi Bankasi A.S.	Turkije	VC	76,22%	48,72%		VC	76,22%	48,72%	V1
Von Essen GmbH	Duitsland	VC	100%	100%		VC	100%	100%	
Rest van de wereld - Special Purpose Entities									
Scaldis Capital Limited	Jersey	VC				VC			
Scaldis Capital Llc	Verenigde Staten								S1
Scaldis Capital Ltd	Ierland				S3	VC			
Tcg Fund I, L.P.	Kaaiman-eilanden								S1

Wijzigingen (E) in de consolidatiekring

- E1 Overschrijding drempels, zoals gedefinieerd door de Groep (zie nota 1.c.1)
E2 Toevoeging
E3 Aankoop, verwerving van controle of verwerving van invloed van betekenis

Uit de consolidatiekring (S)

- S1 Stopzetting van de activiteit (waaronder ontbinding, liquidatie)
S2 Verwijdering, verlies van controle of verlies van invloed van betekenis
S3 Entiteiten uit de consolidatiekring omdat < drempels (zie nota 1.c.1)
S4 Fusie, algemene overdracht van activa en passiva

Wijziging in stem- of eigendomsrechten (V)

- V1 Bijkomende acquisitie
V2 Gedeeltelijke verkoop
V3 Verwatering
V4 Stijging in %

Diversen

- D1 Wijziging in consolidatiemethode niet gerelateerd aan schommelingen in de stem- of eigendomsrechten

Prudentiële consolidatiekring

- 1 Niet-materiële gecontroleerde entiteiten geconsolideerd via vermogensmutatie (zie nota 1.c.1)
2 Entiteiten onder gemeenschappelijke controle die proportioneel geconsolideerd worden om prudentiële redenen

VC - Volledige consolidatie

VM - Vermogensmutatiemethode

7.k Vergoedingen betaald aan de statutaire bedrijfsrevisoren

Het detail van de vergoedingen betaald aan de statutaire bedrijfsrevisoren voor de jaren 2016 en 2015 ziet er als volgt uit:

Boekjaar 2016	Deloitte		PwC Audit		TOTAAL	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Exclusief belastingen, in duizenden euro's						
Audit						
Sociale en contractuele audits, waarvan	811	42%	2 613	80%	3 424	65%
- BNP Paribas Fortis	663	34%	786	24%	1 449	28%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	148	8%	1 827	56%	1 975	38%
Overige onderzoeken en diensten met betrekking tot de opdracht van de revisor waarvan:	82	5%	335	10%	417	8%
- BNP Paribas Fortis	32	2%	241	7%	273	5%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	50	3%	94	3%	144	3%
Totaal audit	893	46%	2 948	90%	3 841	73%
Niet-Audit						
Fiscaal en juridisch	-	0%	21	1%	21	0%
- BNP Paribas Fortis	-	0%	-	0%	-	0%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	-	0%	21	1%	21	0%
Overige	1 064	55%	304	10%	1 368	26%
- BNP Paribas Fortis	1 051	54%	282	9%	1 333	25%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	13	1%	22	1%	35	1%
Totaal niet-audit	1 064	54%	325	10%	1 389	27%
TOTAAL	1 957	100%	3 273	100%	5 230	100%

Boekjaar 2015	Deloitte		PwC Audit		TOTAAL	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Exclusief belastingen, in duizenden euro's						
Audit						
Sociale en contractuele audits, waarvan	817	38%	2 816	87%	3 633	67%
- BNP Paribas Fortis	650	30%	815	25%	1 465	27%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	167	8%	2 001	62%	2 168	40%
Overige onderzoeken en diensten met betrekking tot de opdracht van de revisor waarvan:	246	11%	111	3%	357	7%
- BNP Paribas Fortis	96	4%	42	1%	138	3%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	150	7%	69	2%	219	4%
Totaal audit	1 063	49%	2 927	90%	3 990	74%
Niet-Audit						
Fiscaal en juridisch	-	0%	19	1%	19	0%
- BNP Paribas Fortis	-	0%	-	0%	-	0%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	-	0%	19	1%	19	0%
Overige	1 095	51%	292	9%	1 387	26%
- BNP Paribas Fortis	1 081	50%	289	9%	1 370	25%
- Geconsolideerde dochterondernemingen	14	1%	3	0%	17	0%
Totaal niet-audit	1 095	51%	311	10%	1 406	26%
TOTAAL	2 158	100%	3 238	100%	5 396	100%

De vergoedingen betaald aan auditors die geen lid zijn van het netwerk van één van de auditors die de Geconsolideerde Jaarrekening en Niet-geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis goedkeuren, bedroegen EUR 2 510 000 voor het jaar 2016.

7.1 Gebeurtenissen na de verslagperiode

Na balansdatum hebben geen materiële gebeurtenissen plaatsgevonden die aanpassingen zouden vereisen aan de Geconsolideerde Jaarrekening op 31 december 2016.

RISICOBEBEER EN SOLVABILITEIT

INLEIDING

De informatie die in dit hoofdstuk wordt gepresenteerd, weerspiegelt de risico's waaraan BNP Paribas Fortis is blootgesteld. Er wordt een volledig overzicht gegeven van de risicobeheerorganisatie van BNP Paribas Fortis, evenals een kwantitatieve en kwalitatieve beschrijving van de risicopositie van BNP Paribas Fortis aan het eind van 2016.

De risicomaatstaven van BNP Paribas Fortis worden gepresenteerd volgens de grondslagen van Basel III Pijler 3. Deze risico's worden berekend met behulp van methoden die zijn goedgekeurd door de Belgische toezichthouder, i.e. de Nationale Bank van België (NBB) en worden voor zover mogelijk gemeten en beheerd volgens de methodologie die bij BNP Paribas wordt toegepast door Risk.

Nadere informatie over de wijze waarop BNP Paribas Groep de risico's die voortvloeien uit de bankactiviteiten beheert en meet, zijn te vinden in het registratiedocument en in het financiële jaarverslag 2016 van BNP Paribas.

1 RISICOBEEHEERORGANISATIE

1.a Missie en organisatie

Risicobeheer is binnen het bankbedrijf een cruciale activiteit. Bij BNP Paribas zijn de operationele methoden en procedures binnen de hele organisatie gericht op een effectieve aanpak hiervan. Het toezicht op het totale proces berust hoofdzakelijk bij de RISK afdeling die verantwoordelijk is voor het meten en beheren van de risico's op groepsniveau. RISK is onafhankelijk van de divisies, business lines en regio's en rapporteert rechtstreeks aan het Uitvoerend Bestuur op groepsniveau.

De richtlijnen voor de missie en organisatie van de Risicoafdeling van BNP Paribas Fortis zijn in overeenstemming:

- met de missie van BNP Paribas RISK:
 - het management van BNP Paribas Fortis adviseren over risicotolerantie en- beleid;
 - een bijdrage leveren als 'tweede paar ogen', zodat door BNP Paribas Fortis genomen risico's passen binnen haar beleid en verenigbaar zijn met haar doelstellingen ten aanzien van winstgevendheid en solvabiliteit;
 - aan het management van BNP Paribas Fortis, het management van de kernsegmenten (core businesses) en het speciale comité van de Raad van Bestuur verslag uitbrengen en waarschuwen over de status van de risico's waaraan de Bank blootstaat;
 - het waarborgen van de naleving van de bankregels op het gebied van risico, in overleg met andere betrokken groepsfuncties.
- en haar organisatorische uitgangspunten:
 - één geïntegreerde RISK -entiteit ('Single Integrated RISK entity'), verantwoordelijk voor risico-aspecten binnen alle bedrijfsonderdelen;
 - onafhankelijk van het management van de business lines;
 - georganiseerd volgens lokale en wereldwijde rapportage-lijnen (matrixprincipe).

De RISK afdeling van BNP Paribas Fortis is sinds november 2009 geïntegreerd binnen de RISK functie van BNP Paribas. De Chief Risk Officer (CRO) van BNP Paribas Fortis is lid van het Directiecomité en heeft ook een rapporteringslijn naar het hoofd van Risk Domestic Markets van BNP Paribas. De CRO heeft geen hiërarchische band met de bedrijfs- of landshoofden. Het doel van deze positionering is:

- het verzekeren van objectieve risicocontrole;
- ervoor zorgen dat tijdig, objectieve en volledige informatie wordt verstrekt in het geval van een verhoogd risico;
- het handhaven van één set van hoogwaardige normen voor risicobeheer binnen de Bank;
- ervoor zorgen dat risk professionals methoden en procedures van de hoogste kwaliteit blijven ontwikkelen in lijn met de 'best practice' van de internationale concurrentie;

De CRO geeft leiding aan de verschillende RISK functies:

- Enterprise Risk Architecture is verantwoordelijk voor de prudentiële zaken, RISK analytics & modelling, RISK strategic analysis, reporting & provisioning, RISK ALM - treasury & liquidity;
- RISK CIB is verantwoordelijk voor het verstrekken van volledige transparantie en dynamische analyses over de markt- en tegenpartijrisico's voor alle businesses van BNPP Fortis, alsook over de kredietrisico's op kredietinstellingen, sovereigns en op corporates behorende bij BNP Paribas Fortis CIB;
- Risk Belgian Retail Banking is verantwoordelijk voor het beheer van kredietrisico's die voortkomen uit alle business lines binnen het domein van BNP Paribas Fortis (Retail & Private Banking Belgium, Corporate & Public Bank Belgium);
- RISK Function COO is verantwoordelijk voor de risk systemen, de permanente operationele controle (verzorgen van de tweedelijns controle van de RISK functie en de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten), het Risk Operating Office (coördineren van ondersteunende functies die niet tot de kernactiviteiten behoren), projecten in het kader van change management en communicatie;
- Risk IRC (Independent Review & Control) is verantwoordelijk voor het onafhankelijk bekijken van krediet, markt, tegenpartij, verzekering – en operationeel risico;
- RISK ORC (Operational Risk & Control): coördineert het beleid in het toezicht op de operationele permanente controle en coördineert de verdere implementatie van de interne controle doorheen de organisatie in overeenstemming met de NBB circulaire betreffende interne controle en met de BNP Paribas groep procedures.

Buiten België, en naast de bestaande nationale en internationale rapportagelijnen, rapporteren de CRO's van de bedrijven die onderdeel blijven van BNP Paribas Fortis aan de CRO van BNP Paribas Fortis om te waarborgen dat interne en externe regels afdoende worden nageleefd.

Het basisprincipe voor het totale risicobeheer van de Bank (dat alle soorten risico betreft, met inbegrip van krediet-, markt-, tegenpartij-, liquiditeitsrisico, operationeel risico, etc.) is de dubbele bescherming zoals beschreven in het door het Directiecomité en het Audit, Risk & Compliance Committee goedgekeurde Risicobeleid van BNP Paribas Fortis.

De primaire verantwoordelijkheid voor risico's berust bij de businesses (de eerste verdedigingslinie), die verantwoordelijk zijn voor het goedkeuren, bewaken en beheren van de risico's die voortvloeien uit hun activiteiten.

Als 'tweede paar ogen' helpt de RISK functie waarborgen dat de risico's die de Bank aangaat in overeenstemming en verenigbaar zijn met haar beleid. Ze vormt als zodanig de tweede verdedigingslinie, in lijn met de hierboven beschreven missie. Hierdoor draagt zij sterk bij aan een gezamenlijke besluitvorming met de business en versterkt ze de nadruk op risicobewaking en -beheersing.

1.b De risicocomites van BNP Paribas Fortis

- **Audit Committee:** in overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk auditcomité op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij audit gerelateerde kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het auditcomité een onderdeel van het 'Audit, Risk and Compliance Committee' ('ARCC'). De bevoegdheden van het auditcomité worden uiteengezet in de Bankwet en hierna opgesomd: financiën, interne controle en risicobeheer, interne audit en externe audit. Het auditcomité zal de raad van bestuur op diens verzoek bijstaan (en aanbevelingen formuleren) bij alle kwesties met betrekking tot audit en boekhouding.
- **Risk Committee (RC):** in overeenstemming met artikel 27 van de Bankwet is BNP Paribas Fortis verplicht een afzonderlijk riskcomité op te richten om de raad van bestuur bij te staan bij risico- en risico gerelateerde kwesties. Vóór de Bankwet van kracht werd, was het riskcomité een onderdeel van het ARCC. Het riskcomité zal de raad van bestuur op diens verzoek bijstaan (en aanbevelingen formuleren) bij alle risico- en risico gerelateerde kwesties. Daarnaast worden verscheidene speciale bevoegdheden van het Riskcomité uiteengezet in artikel 29 van de Bankwet en hierna opgesomd: (i) risicotolerantie, (ii) prijsbepaling en (iii) remuneratiebeleid.
- **Central Credit Committee:** het hoogste kredietcomité van BNP Paribas Fortis, dat optreedt binnen de bevoegdheden die zijn gedelegeerd aan haar leden (CEO en hoofden van de business lines samen met de CRO en andere senior risicofunctionarissen); ziet er op toe dat kredietbeslissingen op het niveau van de klant worden genomen binnen de grenzen van het gewenste kredietrisicoprofiel, het geformuleerde kredietbeleid en de wettelijke kredietrestricties die gelden voor de Bank.
- **Capital Markets Risk Committee:** bepaalt en formuleert de risicostrategie, het risicobeleid, de methodes en de drempels voor de kapitaalmarktactiviteiten, met inbegrip van beleggingsportefeuilles, op activiteits- en transactieniveau en ziet toe op de naleving hiervan.
- **Risk Policy Committee:** bepaalt het risicoprofiel op portefeuilleniveau, keurt procedures goed, evalueert risicoposities, conform de marktomstandigheden, de bedrijfsstrategie en de verwachte winstgevendheid en het implementeert risicobeslissingen.
- **Bank Assets en Liabilities Committee:** is verantwoordelijk voor het beheer van de liquiditeitspositie en het rente- en valutarisico van de Bank.
- **Committee on Impairments and Provisions:** neemt de definitieve beslissingen over de geconsolideerde voorzieningen en bijzondere waardeverminderingen.
- **Exceptional Transactions Committees:** beoordelen uitzonderlijke transacties en keuren deze goed.
- **New Activity Committees:** beoordelen nieuwe activiteiten en producten, inclusief ingrijpende veranderingen in bestaande activiteiten, en keuren deze goed.

2 RISICOMETING EN -CATEGORIEËN

2.a Risicometing

Risicometing is een cruciale stap in het risicobeheerproces.

Voor het beoordelen en meten van risico's gebruikt BNP Paribas Fortis verschillende kwalitatieve en/of kwantitatieve methodes. Deze variëren van regelmatige rapportages over onderwerpen zoals risicoconcentratie en kwalitatieve en kwantitatieve portefeuilleoverzichten tot meer complexe kwantitatieve risicomodellen voor het bepalen van interne risicoparameters zoals de 'probability of default' (kans dat debiteuren in gebreke blijven), 'loss given default' (verlies bij wanbetaling), 'exposure at default' (uitstaand kredietrisico bij wanbetaling) en 'expected loss' (verwacht verlies voor kredietrisico) en 'Value at Risk' (voor marktrisico).

Om de effectiviteit en consistentie te garanderen, wordt bij de ontwikkeling, de toetsing en de validatie van deze modellen uitgegaan van voor de gehele Bank geldende standaarden.

De waargenomen risicoparameters, de stresstesten en de verwachtingen op basis van modellen worden vervolgens vergeleken met een raamwerk van limieten en risicorichtlijnen.

Uiteindelijk worden al deze risicometingen en stresstesten samengebracht in Risk Dashboards, die een algemeen overzicht geven voor het topmanagement. Deze algemene overzichten dienen om weloverwogen beslissingen te onderbouwen en worden regelmatig verbeterd.

2.b Risicoclassificatie

De hieronder beschreven risicocategorieën ontwikkelen zich in lijn met de methodologische ontwikkelingen bij BNP Paribas en de vereisten van de toezichthouders.

Krediet- en tegenpartijrisico

Het kredietrisico is het risico van een verlies op financiële activa (bestaand of potentieel, uit hoofde van verstrekte verbintenissen) als gevolg van een verandering in de kredietwaardigheid van de debiteuren van de Bank, die er uiteindelijk toe kan leiden dat debiteuren in gebreke blijven. De kans dat een debiteur in gebreke blijft en het verwachte realiseerbare bedrag voor de lening of vordering indien de debiteur in gebreke blijft, zijn belangrijke elementen van de beoordeling van de kredietkwaliteit.

Het kredietrisico wordt gemeten op portefeuilleniveau, waarbij rekening wordt gehouden met de correlatie tussen de waarde van de leningen en vorderingen waaruit de portefeuille bestaat.

Het tegenpartijrisico is het kredietrisico dat in de betalingstransacties tussen tegenpartijen zit vervat. Deze transacties bevatten doorgaans bilaterale contracten zoals 'over-the-counter'-derivatencontracten (OTC's) die ervoor zorgen dat de Bank potentieel wordt blootgesteld aan het risico op wanbetaling van de betrokken tegenpartij. De grootte van het bedrag van dat risico kan variëren in de tijd overeenkomstig de veranderende marktparameters die een impact hebben op de vervangingswaarde van de betrokken transacties of portefeuille.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico op waardeverlies (of het interest inkomensverlies bij renterisico's in gevallen waar de bank optreedt als intermediair) ten gevolge van nadelige veranderingen in marktprijzen of marktparameters, al dan niet genoteerd in de markt.

In de markt genoteerde parameters omvatten, maar zijn niet beperkt tot, wisselkoersen, prijzen van effecten en grondstoffen (ofwel genoteerd ofwel verkregen door verwijzing naar een gelijksoortig actief), prijzen van derivaten en andere parameters die er rechtstreeks van kunnen afgeleid worden zoals rentevoeten, 'credit spreads', volatiliteit en impliciete correlaties of andere soortgelijke parameters.

Niet-genoteerde parameters zijn parameters gebaseerd op veronderstellingen zoals parameters gebruikt in modellen of gebaseerd op statistische of economische analyses, niet verifieerbaar in de markt.

Liquiditeit is een belangrijk onderdeel van marktrisico. In tijden van schaarse of geen liquiditeit, kunnen instrumenten of goederen niet verhandelbaar zijn of verhandelbaar maar niet aan hun geschatte waarde. Dit zou kunnen voortvloeiën uit bijvoorbeeld lage transactievolumes, wettelijke beperkingen of een groot onevenwicht tussen vraag naar en aanbod van bepaalde activa.

Het marktrisico gerelateerd aan bankactiviteiten omvat het risico op verlies op participaties aan de ene kant en rente- en wisselkoersrisico's voortvloeiend uit bemiddelingen van de Bank aan de andere kant.

Operationeel risico

Het operationele risico is het risico op verlies door inadequate of falende interne processen, of door externe gebeurtenissen hetzij opzettelijk, accidenteel of natuurlijk. Het beheer van het operationele risico is gebaseerd op de analyse van de ketting 'oorzaak – gebeurtenis – gevolg'.

Interne processen die aanleiding geven tot een operationeel risico kunnen te maken hebben met werknemers en/of IT-systemen. Enkele voorbeelden van externe gebeurtenissen zijn overstromingen, brand, aardbevingen en terreuraanslagen. Krediet- of marktgebeurtenissen zoals wanbetaling of waardeschommelingen vallen niet binnen het domein van operationele risico's.

Het operationele risico omvat personeelsrisico's, juridische risico's, fiscale risico's, informatiesysteemrisico's, risico's op foute behandelingen, risico's gelinkt aan gepubliceerde financiële informatie en de financiële gevolgen van compliance- en reputatierisico.

Compliance- en reputatierisico

Het compliancerisico is het risico van juridische, administratieve of disciplinaire sancties, alsook de belangrijke financiële verliezen die een bank kan lijden ten gevolge van de niet-naleving van wetten, reglementen, gedragscodes en praktijknormen van toepassing op bank- en financiële activiteiten, inclusief niet-naleving van instructies gegeven door een uitvoerend orgaan, met name in de toepassing van de richtlijnen uitgevaardigd door een toezichthoudend orgaan.

Het compliancerisico is per definitie een onderdeel van het operationele risico. Doordat het compliancerisico meer gevolgen kan hebben dan alleen een financieel verlies en zelfs de reputatie van de instelling kan schaden, behandelt de Bank het compliancerisico afzonderlijk.

Het reputatierisico is het risico van aantasting van het vertrouwen dat in een onderneming wordt gesteld door klanten, tegenpartijen, leveranciers, medewerkers, aandeelhouders, toezichthouders en andere belanghebbenden waarvan het vertrouwen voor de onderneming essentieel is om de dagelijkse activiteiten te kunnen uitoefenen.

Het reputatierisico wordt voornamelijk bepaald door alle andere risico's waaraan de Bank is blootgesteld.

ALM-risico (asset - liability management)

Het ALM-risico is het risico dat zich een verlies voordoet als gevolg van een ongelijkheid in de rentevoeten, de looptijden of de aard van activa en verplichtingen. Het ALM-risico heeft betrekking op niet-handelsportefeuilles en omvat voornamelijk het globale renterisico.

Liquiditeits- en herfinancieringsrisico

Het liquiditeits- en herfinancieringsrisico is het risico dat de Bank haar verplichtingen op een bepaalde plaats en in een specifieke valuta niet kan nakomen tegen een aanvaardbare prijs.

3 SOLVABILITEIT

Raamwerk

Als kredietinstelling is BNP Paribas Fortis onderworpen aan het toezicht van regelgevende autoriteiten.

De Belgische Wet van 25 april 2014 over de stand van en het toezicht op de kredietinstellingen aligneert zich met het Europees regelgevingskader. De richtlijnen m.b.t. de kapitaalvereisten ('Capital Requirements Directive', CRD IV) is het wettelijk kader voor het toezicht op kredietinstellingen in alle lidstaten van de Europese Unie en vormt de basis voor het 'Single Supervisory Mechanism' (SSM) dat is samengesteld uit de Europese Centrale Bank (ECB) en de nationale bevoegde instanties, zoals de Nationale Bank van België (NBB). De regelgeving m.b.t. de kapitaalvereisten ('Capital Requirements Regulation', CRR) is gepubliceerd onder referentienummer 575/2013 op 26 juni 2013 in de 'Official Journal of the European Union' en is van kracht sinds 27 juni 2013, terwijl de entiteiten onder haar toezicht maar pas het voorwerp van toezicht zijn geworden op 1 januari 2014.

Op geconsolideerd en statutair niveau wordt het toezicht op BNP Paribas Fortis uitgeoefend door de Europese Centrale Bank (ECB) en door de Nationale Bank van België (NBB). Daarnaast kunnen ook de dochtermaatschappijen van BNP Paribas Fortis onderworpen zijn aan de regelgeving van de diverse toezichthoudende instellingen in de landen waar zij actief zijn.

Banken moeten van de toezichthouders beschikken over een minimum wettelijk vereist eigen vermogen onder de 1ste Pijler van het Basel III raamwerk.

Sinds 1 januari 2014 berekent BNP Paribas Fortis het kapitaal en de risicogewogen activa op basis van het CRR/CRD IV-raamwerk.

De NBB (voorheen de CBFA, de voormalige Belgische toezichthouder) heeft BNP Paribas Fortis toestemming verleend voor de toepassing van de geavanceerde methode voor het berekenen van de naar risico gewogen activa onder Basel II (en bijgevolg ook onder Basel III): de Geavanceerde Interne Ratingbenadering voor kredietrisico en marktrisico en de Geavanceerde Meetmethoden voor operationele risico's.

Bepaalde dochterondernemingen van BNP Paribas Fortis hebben deze toestemming niet gekregen en gebruiken daarom de gestandaardiseerde benadering voor de berekening van hun activa die naar risico gewogen worden.

Samenstelling van het wettelijk vereist vermogen

Het kapitaal voor regelgevingsdoeleinden wordt op geconsolideerd niveau berekend op basis van IFRS- rapporteringsregels, waarbij rekening wordt gehouden met de door de regelgever opgelegde prudentiële filters en verminderingen, zoals beschreven in de CRR/CRD IV omgezet in de nieuwe Belgische bankwet gepubliceerd in april 2014.

De onderstaande tabel toont de samenstelling van het wettelijk eigen vermogen van BNP Paribas Fortis:

In miljoenen euro's	31 december 2016	
	Basel III (gefaseerd**)	waarvan gefaseerde aanpassingen *
Tier 1-kernkapitaal (CET1) : Instrumenten en reserves		
Kapitaalinstrumenten en de overeenstemmende agioreserves	11 905	-
Reserves	7 188	-
Gecumuleerde niet-gerealiseerde resultaten (OCI) en andere reserves	299	-
Fonds voor algemene bankrisico's	-	-
Minderheidsbelangen (bedragen aanvaard in geconsolideerde CET1)	3 236	1 362
Onafhankelijk geverifieerde tussentijdse winsten min voorzienbare lasten of dividenden	1 727	-
TIER 1-KERNKAPITAAL (CET1) VOOR PRUDENTIELE AANPASSINGEN	24 355	1 362
Tier 1-kernkapitaal (CET1) : prudentiële aanpassingen	(4 532)	456
TIER 1-KERNKAPITAAL1 (CET1)	19 823	1 818
Aanvullend Tier 1-kapitaal (AT1) : instrumenten	348	38
Aanvullend Tier 1-kapitaal 1 (AT1) : prudentiële aanpassingen	-	-
AANVULLEND TIER 1-KAPITAAL (AT1)	348	38
TIER 1-KAPITAAL (T1 = CET1 + AT1)	20 171	1 856
Tier 2-kapitaal (T2) : instrumenten en voorzieningen	2 471	60
Tier 2-kapitaal (T2) : prudentiële aanpassingen	(266)	(4)
TIER 2-KAPITAAL (T2)	2 205	56
TOTAAL KAPITAAL (TC = T1 + T2)	22 376	1 912

(*) Zoals voorgeschreven door verordening (EU) N° 575/2013

(**) De nieuwe verordening wordt in stappen geïmplementeerd (phase-in) tussen 1 januari 2014 en 1 januari 2019, hetgeen betekent dat de solvabiliteitsratio's gerapporteerd worden als 'gefaseerd' of 'fully loaded'.

In de tabel hieronder worden de kernvermogen-indicatoren (gefaseerd) weergegeven:

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Common Equity Tier 1 Kapitaal (CET1)	19 823	18 152
Tier 1 Kapitaal	20 171	18 401
Totaal Kapitaal	22 376	21 215
Naar risico gewogen verbintenissen		
Kredietrisico	120 708	105 629
Effectisering	1 842	2 382
Tegenpartijrisico	2 325	2 335
Aandelenrisico	7 277	6 360
Marktrisico	2 099	2 167
Operationeel risico	11 025	8 681
TOTAAL NAAR RISICO GEWOGEN VERBINTENISSEN	145 276	127 554
CET 1 ratio	13,6%	14,2%
Tier 1 ratio	13,9%	14,4%
Totaal kapitaal ratio	15,4%	16,6%

In de tabel hieronder wordt de leverage ratio (gefaseerd) weergegeven :

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Balans blootstellingen (Excl. Repo & Derivaten)	290 266	266 590
Repo's and Derivaten	5 765	8 306
waarvan Securities Financing Transactions	2 818	5 800
waarvan Derivaten - Marktwaaarde	2 251	3 289
waarvan Derivaten - Toevoeging	3 382	3 455
waarvan anderen	(2 686)	(4 238)
Buiten balans blootstellingen (aangepast voor conversie naar krediet equivalent. art.429 CRR)	49 009	40 234
TOTAAL BLOOTSTELLINGEN	345 040	315 130
Prudentiële aanpassingen	(4 532)	(4 597)
Tier 1 kapitaal	20 171	18 401
Leverage ratio	5,92%	5,93%

In de tabel hieronder worden de risico-gewogen activa en de kapitaalvereisten weergegeven :

In miljoenen euro's	31 december 2016 Basel III		31 december 2015 Basel III		Verschil	
	Risico-gewogen activa	Kapitaalvereiste	Risico-gewogen activa	Kapitaalvereiste	Risico-gewogen activa	Kapitaalvereiste
KREDIETRISICO	120 708	9 657	105 629	8 450	15 079	1 207
Kredietrisico - interneratingbenadering (IRB)	57 652	4 611	52 629	4 210	5 023	401
Centrale overheden en centrale banken	992	79	974	78	18	1
Ondernemingen	39 250	3 140	34 598	2 768	4 652	372
Instellingen	2 550	204	2 630	210	(80)	(6)
Retail	14 707	1 176	14 291	1 143	416	33
Vastgoedleningen	10 276	822	10 061	805	215	17
Hernieuwbare vorderingen	77	6	76	6	1	-
Andere vorderingen	4 354	348	4 154	332	200	16
Andere activa dan kredieten	153	12	136	11	17	1
Kredietrisico - standaardbenadering	63 056	5 046	53 000	4 240	10 056	806
Centrale overheden en centrale banken	6 245	500	6 008	481	237	19
Ondernemingen	26 058	2 085	22 277	1 782	3 781	303
Instellingen	4 221	338	4 105	328	116	10
Retail	17 575	1 406	17 220	1 378	355	28
Vastgoedleningen	816	65	135	11	681	54
Hernieuwbare vorderingen	147	12	151	12	(4)	-
Andere vorderingen	16 612	1 329	16 934	1 355	(322)	(26)
Andere activa dan kredieten	8 957	717	3 390	271	5 567	446
EFFECTISERINGSPPOSITIES UIT HET BANKINGBOEK	1 842	147	2 382	191	(540)	(44)
Effectiseringsposities - interneratingbenadering (IRB)	1 842	147	2 382	191	(540)	(44)
Effectiseringsposities - standaardbenadering	-	-	-	-	-	-
TEGENPARTIJRISICO	2 325	186	2 335	187	(10)	(1)
Tegenpartijrisico - interneratingbenadering (IRB)	1 931	154	2 005	160	(74)	(6)
Kredietwaardeaanpassing (CVA)	297	24	321	26	(24)	(2)
Andere tegenpartijrisico's	1 634	130	1 684	134	(50)	(4)
Centrale overheden en centrale banken	6	-	5	-	1	-
Ondernemingen	1 334	107	1 316	105	18	2
Instellingen	292	23	362	29	(70)	(6)
Andere activa dan kredieten	2	-	1	-	1	-
Tegenpartijrisico - standaardbenadering	394	32	330	27	64	5
Kredietwaardeaanpassing (CVA)	100	8	82	7	18	1
Andere tegenpartijrisico's	294	24	248	20	46	4
Centrale overheden en centrale banken	-	-	-	-	-	-
Ondernemingen	172	14	158	13	14	1
Instellingen	114	9	84	7	30	2
Retail	8	1	6	-	2	1
AANDELENRISICO	7 277	582	6 360	509	917	73
Intern model	-	-	-	-	-	-
Eenvoudige weging	2 752	220	2 261	181	491	39
Standaardbenadering	4 525	362	4 099	328	426	34
MARKTRISICO	2 099	168	2 167	173	(68)	(5)
Intern model	1 599	128	1 698	135	(99)	(7)
VaR	425	34	489	39	(64)	(5)
Stressed VaR	850	68	889	70	(39)	(2)
Aangroei risicolast	324	26	320	26	4	-
Maatstaf voor het algehele risico	-	-	-	-	-	-
Standaardbenadering	500	40	469	38	31	2
Effectiseringsposities uit het handelsboek	-	-	-	-	-	-
OPERATIONEEL RISICO	11 025	881	8 681	694	2 344	187
Geavanceerde meetbenadering (AMA)	7 191	575	5 782	462	1 409	113
Standaardbenadering	1 393	111	697	56	696	55
Basisindicatorbenadering	2 441	195	2 202	176	239	19
TOTAAL	145 276	11 621	127 554	10 204	17 722	1 417

Pijler 2 Proces

De tweede pijler van het Basel Akkoord, zoals omgezet in CRD IV, voorziet dat de toezichthouder zal bepalen of het beleid, de strategieën, de procedures en akkoorden doorgevoerd door BNP Paribas Fortis aan de ene kant, en het aangehouden kapitaal aan de andere kant, geschikt zijn voor risk management en risicodekking doeleinden. Deze evaluatie oefening door de toezichthouders om de geschiktheid van de mechanismen en het kapitaal met betrekking tot het risiconiveau van de bank te beoordelen, wordt in de reglementering benoemd onder het acroniem SREP (Supervisory Review Evaluation Process).

De ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) is het jaarlijks proces waarbij de instellingen de toereikendheid van hun kapitaal beoordelen met hun interne metingen van de risiconiveaus veroorzaakt door hun gebruikelijke activiteiten.

De ICAAP levert de basis voor de jaarlijkse SREP.

De ICAAP van BNP Paribas Fortis concentreert zich op twee sleutel pijlers: onderzoek van de geschiktheid van het permanente kapitaal vergeleken met de interne eigen vermogen vereisten, en kapitaalplanning.

Het onderzoek van de geschiktheid van het permanente kapitaal vergeleken met de interne eigen vermogen vereiste is gebaseerd op een veelomvattend onderzoek van de Pijler 1 risico's zoals gespecificeerd in de Basel reglementering en de Pijler 2 risico's zoals gedefinieerd in het 'Risk Appetite' raamwerk van BNP Paribas Fortis.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd met een dubbele restrictie:

- Een reglementaire restrictie, zoals beschreven in de CRD IV / CRR, waarbij alle Pijler 1 risico's moeten gedekt zijn met reglementair eigen vermogen;
- Een interne restrictie, waarbij alle Pijler 1 en Pijler 2 risico's onderhevig zijn aan een kwantitatieve benadering, aangevuld, indien nodig, met een kwalitatieve beoordeling en een toegewijd monitoring raamwerk.

Kapitaalplanning is gebaseerd op de meest recente actuele en geraamde financiële gegevens beschikbaar op dat moment. Deze gegevens worden gebruikt om de toekomstige kapitaalvereisten te bepalen, hierbij rekening houdend met de doelstelling van de Bank om een zeer hoge kredietbeoordeling te behouden teneinde de origination capaciteit en de objectieven voor commerciële ontwikkeling te vrijwaren, en te anticiperen op verwachte wijzigingen in de reglementering.

Bij de kapitaalplanning worden de doelstelling voor de kapitaalratio's zoals gedefinieerd door BNP Paribas Fortis vergeleken met de vooruitzichten voor toekomstige kapitaal consumptie, om vervolgens de robuustheid in een verslechterde economische omgeving te testen.

De definities SREP en ICAAP, alsook de voorwaarden voor hun interactie, werden tot 2014 beschreven in de "Richtlijnen voor de Toepassing van de Supervisory Review Process onder Pijler 2" van 25 januari 2006 gepubliceerd door de CEBS.

Deze richtlijn werd op 19 december 2014 door de EBA aangevuld met "Richtlijnen inzake gemeenschappelijke procedures en methoden voor het proces van toetsing en evaluatie door de toezichthouder (SREP)". Deze richtlijnen bieden toezichthouders een gemeenschappelijke en gedetailleerde methode die hen toelaat de SREP volgens een Europese standaard succesvol te beëindigen. De EBA SREP richtlijnen zijn van toepassing sinds 1 januari 2016 met overgangsbepalingen tot 2019.

4 KREDIET- EN TEGENPARTIJKREDIETRISICO

4.a Kredietrisico

4.a.1 Blootstelling aan kredietrisico

De onderstaande tabel toont alle financiële activa van BNP Paribas Fortis, met inbegrip van vastrentende effecten, die zijn blootgesteld aan kredietrisico. Het kredietrisico houdt geen rekening met

onderpanden en andere zekerheden die BNP Paribas Fortis heeft verkregen in het kader van haar kredietverleningsactiviteiten of de aankoop van kredietbescherming.

Uitstaand kredietrisico uitgesplitst volgens Basel-activacategorie

In miljoenen euro's	31 december 2016			31 december 2015		
	IRBA	Standaard-benadering	Totaal	IRBA	Standaard-benadering	Totaal
Centrale overheden en centrale banken	51 633	10 691	62 324	46 428	12 335	58 763
Ondernemingen	114 570	31 248	145 818	112 625	28 594	141 219
Instellingen*	20 746	12 284	33 030	20 080	10 568	30 648
Retail	78 563	33 063	111 626	74 966	32 030	106 996
Effectiseringsposities	3 923	-	3 923	4 636	-	4 636
Andere activa die geen kredietverplichting vertegenwoordigen**	352	11 823	12 175	329	3 456	3 785
Totale blootstelling	269 787	99 109	368 896	259 064	86 983	346 047

(*) De activacategorie Instellingen omvat kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, met inbegrip van instellingen en ondernemingen die worden erkend in andere landen. Hieronder vallen ook bepaalde posities op regionale en lokale autoriteiten, overheidsinstellingen en multilaterale ontwikkelingsbanken die niet worden behandeld als centrale overheidsinstellingen.

(**) Onder 'andere activa die geen kredietverplichting vertegenwoordigen' vallen materiële activa en overlopende en overige activa.

De bovenstaande tabel heeft betrekking op de volledige prudentiele consolidatiekring op basis van de activacategorieën die zijn vastgesteld volgens artikel VI.2 van het reglement van de CBFA van 17 oktober 2006 ten aanzien van vermogensvereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen.

De stijging van de totale blootstellingen is voornamelijk het gevolg van de overname van "Arval Service Lease". Deze stijging zit verspreid over "andere activa", Ondernemingen, Instellingen en Retail.

Voor Retail, naast de stijging ten gevolge de overname van "Arval Service Lease", is de verhoging tevens te danken aan de groei van de portefeuille van hypotheekleningen in België en, in mindere mate, de groei van de portefeuille van consumenten kredieten bij Alpha Credit (beide in de IRBA benadering).

De verhoging bij "Centrale overheden en centrale banken" is vooral het gevolg van een deposito vanwege BNPP Fortis Amsterdam bij de Nederlandse centrale bank.

4.a.2 Algemeen kredietbeleid en controle- en voorzieningsprocedures

De kredietactiviteiten van BNP Paribas Fortis vallen onder het 'Global Credit Policy' dat van toepassing is voor alle onderdelen van BNP Paribas Groep. Dit beleid is goedgekeurd door het Risk Committee van de Groep BNP Paribas, dat wordt voorgezeten door de Chief Executive Officer, en is bekrachtigd door het Directiecomité van BNP Paribas Fortis, voorgezeten door haar Chief Executive Officer. Dit beleid steunt op kernprincipes met betrekking tot de naleving van de ethische standaarden van de Groep, duidelijk omschreven verantwoordelijkheden (Business en RISK), de aanwezigheid en implementatie van procedures en de vereiste van een grondige analyse van risico's. Het beleid wordt geïmplementeerd in de vorm van specifieke regels die zijn afgestemd op elke type activiteit of tegenpartij. Het raamwerk voor het beheer van kredietrisico's binnen de Bank wordt verder uitgewerkt in een specifieke, transversale benadering die nader ingaat op de belangrijkste grondregels voor de routing van kredieten, regels met betrekking tot het delegeren van bevoegdheden en de rol van het Central Credit Committee, het hoogste kredietcomité binnen de Bank. Ook wordt hiermee de grondregel dat de RISK functie onafhankelijk is van de Business herhaald en versterkt.

4.a.3 De krediet-levenscyclus

Besluitvormingsprocedures

Het onderkennen van het bestaande en potentiële kredietrisico van een product of activiteit vormt de basis voor effectief kredietrisicobeheer. Onderdeel van dit proces is het verzamelen van alle relevante informatie over de aangeboden producten, de betreffende tegenpartijen en alle andere elementen die het kredietrisico kunnen beïnvloeden. BNP Paribas Fortis maakt namelijk, alvorens verplichtingen aan te gaan, een uitvoerige beoordeling van eventuele bekende ontwikkelingsplannen van de kredietnemer en zorgt ervoor dat zij grondige kennis bezit van alle structurele aspecten van de activiteiten van de kredietnemer en dat afdoende opvolging mogelijk is.

De beoordeling van het kredietrisico van een transactievoorstel vindt plaats door middel van:

- een analyse van de kans dat de klant niet aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen, wat tevens wordt vertaald naar een risicoclassificatie volgens de ratingschaal van de Bank;
- een analyse van de mogelijkheden voor het nakomen van de verplichtingen van de klant op enige andere wijze indien de tegenpartij zelf in gebreke blijft;
- het formuleren van een kredietvoorstel waarin al deze facetten onder de aandacht worden gebracht van de besluitvormers.

Bevoegde personen of comités bestaande uit daarvoor aangewezen vertegenwoordigers van de Business en de Risico-afdeling nemen gezamenlijk een besluit op basis van het kredietvoorstel. Kredietvoorstellen moeten voldoen aan de Global Credit Policy van de Bank en aan meer specifieke richtlijnen en moeten in alle gevallen voldoen aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Er is een systeem van discretionaire kredietlimieten opgezet op grond waarvan alle kredietverleningsbesluiten moeten worden goedgekeurd door daarvoor formeel aangewezen vertegenwoordigers van de Business en de RISK afdeling. De grondgedachte hierachter is dat een juist evenwicht (gemeten naar rendement) moet worden gevonden tussen twee tegengestelde factoren, namelijk de maximalisatie van de autonome besluitvorming van de businesses enerzijds en de verlaging van het onverwachte tegenpartij kredietrisico anderzijds.

Goedkeuringen worden altijd schriftelijk vastgelegd, door middel van een ondertekend goedkeuringsformulier of in de notulen van formele vergaderingen van een kredietcomité. De discretionaire kredietlimieten hebben betrekking op de totale verplichtingen per business groep en variëren afhankelijk van de interne kredietratings en de specifieke aard van de betreffende business. Daarnaast kan vereist worden dat kredietaanvragen voor bepaalde sectoren of bedrijfstakken tevens goedgekeurd worden door een sectorspecialist of een daarvoor aangewezen deskundige. Binnen Retail Banking worden voor standaardproducten en voor beperkte bedragen vereenvoudigde procedures toegepast, waarbij gebruik wordt gemaakt van statistische hulpmiddelen voor de besluitvorming.

Opvolgingsprocedures

Binnen alle entiteiten van BNP Paribas Fortis vindt een uitvoerige opvolging en rapportage van risico's plaats. Dit wordt uitgevoerd door controle- en rapportageafdelingen die moeten waarborgen dat kredietverplichtingen in overeenstemming zijn met het kredietgoedkeuringsbesluit, dat rapportagegegevens over het kredietrisico betrouwbaar zijn en dat de door de Bank aanvaarde risico's effectief worden opgevolgd. Er worden uitzonderingsrapporten opgesteld (met uiteenlopende frequenties, afhankelijk van de activiteit) en er worden diverse hulpmiddelen gebruikt om vroegtijdig te kunnen waarschuwen voor een potentiële escalatie van kredietrisico's. De risico's worden opgevolgd op verschillende niveaus, die over het algemeen de organisatie van de discretionaire kredietlimieten weerspiegelen. De bewakingsteams rapporteren aan de RISK afdeling. De bewakingsteams zijn nauw betrokken bij de organisatie van de Watchlist- en Impairmentcomités, die maandelijks bijeenkomen voor het evalueren van alle gevoelige of probleemkredieten en kredieten met een hoger risico die boven een bepaald bedrag liggen. Deze teams hebben onder meer tot taak strategische aanwijzingen te geven en een opinie te geven over eventuele aanpassingen van de voorzieningen voor bijzondere waardevermindering, op basis van de aanbevelingen van de Business en de RISK afdeling.

Procedures voor bijzondere waardeverminderingen

Het proces voor voorzieningen voor waardeverminderingen van BNP Paribas Fortis is afgestemd op dit van de BNP Paribas Groep en wordt georganiseerd op een maandelijks basis. Hierbij zijn één of meerdere beslissingsniveaus betrokken en de routing is afhankelijk van de betrokken Business, het delegatiemodel en het bedrag van de verandering in de voorziening. De voorziening voor waardevermindering wordt bepaald in overeenstemming met de toepasselijke boekhoudnormen. Het bedrag van het verlies door bijzondere waardevermindering is gebaseerd op de contante waarde van het nettobedrag dat waarschijnlijk gerealiseerd kan worden, rekening houdend met de mogelijke realisatie van ontvangen zekerheden.

Daarnaast wordt voor elke activiteit op basis van statistische gegevens een collectieve bijzondere waardevermindering vastgesteld. Het 'Committee on Impairments and Provisions' van BNP Paribas Fortis komt elk kwartaal bijeen om het bedrag van de bijzondere waardevermindering goed te keuren. Hierbij wordt uitgegaan van een simulatie van de verliezen tot het einde van de looptijd op portefeuilles met leningen waarvan de kredietkwaliteit als verminderd wordt beschouwd maar waarbij de betreffende klanten niet zijn aangemerkt als zijnde in gebreke (in dat geval zijn immers specifieke bijzondere waardeverminderingen van toepassing). De RISK-afdeling gebruikt bij de simulaties de parameters van het hieronder beschreven interne ratingsysteem.

Het genoemde comité neemt de eindbeslissing over alle aspecten van de risicokost, met inbegrip van specifieke voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen en collectieve bijzondere waardeverminderingen. Dit comité neemt ook de besluiten over de portefeuille met gestructureerde kredieten.

4.a.4 Intern ratingsysteem

BNP Paribas Fortis heeft gekozen voor toepassing van de meest geavanceerde benadering - de zogenaamde Geavanceerde Interne Ratingbenadering (AIRBA) zoals beschreven in het Basel II akkoord - en heeft op 3 maart 2008 goedkeuring gekregen van de CBFA voor het toepassen van deze benadering voor de berekening van het onder Basel II (nu Basel III) vereiste vermogen. Er vinden momenteel convergentieprojecten plaats met als doel de methodes, processen en systemen van enerzijds BNP Paribas Fortis en anderzijds BNP Paribas Groep te harmoniseren, waarbij steeds de regelgevingsvereisten worden nageleefd.

De Bank beschikt over een uitgebreid intern ratingsysteem voor het vaststellen van de naar risico gewogen activa die worden gebruikt voor het berekenen van de solvabiliteitsratio's. Er wordt een periodiek beoordelings- en controleproces toegepast om te waarborgen dat het systeem effectief is en op de juiste wijze is geïmplementeerd. Voor zakelijke kredieten gaat het systeem uit van drie parameters: de kans dat de tegenpartij in gebreke zal blijven uitgedrukt in de vorm van een rating, het verlies bij wanbetaling (Loss Given Default), dat afhankelijk is van de structuur van de transactie, en de kredietconversiefactor (CCF), die is gebaseerd op een schatting van het gedeelte van de niet op de balans opgenomen positie die blootstaat aan risico.

Er kunnen twintig verschillende ratings worden toegekend aan een tegenpartij. Zeventien hiervan worden gebruikt voor klanten die niet in gebreke zijn, waarbij de kredietbeoordeling kan variëren van 'uitstekend' tot 'zeer zorgwekkend', en drie hiervan hebben betrekking op klanten die worden geclassificeerd als in gebreke zijnde, volgens de definitie van de banktoezichthouder.

De ratings worden ten minste eens per jaar vastgesteld, in combinatie met de jaarlijkse beoordeling van het totale klantenrisico waarbij gebruik wordt gemaakt van de deskundigheid van zowel de medewerkers van de business line als de Senior Credit Officers van de RISK-afdeling, waarbij laatstgenoemden de beslissende stem hebben. Er zijn hulpmiddelen van hoge kwaliteit ontwikkeld ter ondersteuning van het ratingproces, zoals analyse-instrumenten en systemen voor het toekennen van kredietscores. Of deze hulpmiddelen gebruikt worden en welke de techniek is die wordt gekozen, is afhankelijk van de aard van het risico.

Er worden diverse kwantitatieve en andere methodes gebruikt om de consistentie van de ratings en de soliditeit van het ratingsysteem te controleren. Aan leningen aan particuliere klanten en zeer kleine bedrijven wordt een rating toegekend op basis van een statistische analyse van risicogroepen met dezelfde kenmerken. De RISK-afdeling heeft de algemene verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het totale systeem en waarborgt deze door het systeem zelf te definiëren, door een validatie van het systeem of door de werking ervan te evalueren.

De 'loss given default' wordt bepaald met behulp van statistische modellen voor de meest gediversifieerde portefeuilles of op basis van het oordeel van een deskundige, waarbij wordt uitgegaan van vergelijkbare waarden. Onder Basel III wordt 'loss given default' gedefinieerd als een verlies dat de Bank zou leiden wanneer de tegenpartij in gebreke zou blijven.

Voor elke transactie wordt de 'loss given default' bepaald aan de hand van het realisatiepercentage voor senior - niet door zekerheden gedekte - vorderingen op de betreffende tegenpartij, gecorrigeerd voor het effect van eventuele risicobeperkende technieken (onderpand en andere zekerheden). Bedragen die gerealiseerd kunnen worden op basis van onderpand en andere zekerheden worden jaarlijks geschat op basis van voorzichtige berekeningen. Hierbij worden kortingen toegepast voor het realiseren van zekerheden in periodes van economische vertraging.

"Exposure at Default" (EAD) wordt gemodelleerd door de Bank wanneer de regelgeving het toelaat. Conversiefactoren worden gebruikt voor het berekenen van de omvang van de niet op de balans opgenomen positie die blootstaat aan risico wanneer een kredietnemer in gebreke blijft.

Elk van de drie parameters voor het kredietrisico wordt jaarlijks getoetst door middel van backtesting en gebenchmarkt om te controleren hoe het systeem bij elk van de bedrijfsonderdelen van de Bank functioneert. Bij de backtests worden voor elke parameter de geschatte en de gerealiseerde uitkomsten met elkaar vergeleken.

Voor het backtesten van ratings wordt het wanbetalingspercentage voor populaties binnen elke ratingcategorie of, in het geval van retail banking activiteiten, elke groep risico's met vergelijkbare kenmerken elk jaar vergeleken met het feitelijke wanbetalingspercentage. Per ratingbeleid, rating en ratingmethode, enz. wordt een analyse uitgevoerd om vast te stellen op welke punten de modellen mogelijk niet voldoen. Ook de stabiliteit van de rating en de populatie wordt geverifieerd. De Bank heeft eveneens backtestingtechnieken ontwikkeld die zijn afgestemd op portefeuilles met een laag wanbetalingspercentage, zodat de effectiviteit van het systeem zelfs kan worden beoordeeld wanneer het aantal feitelijke wanbetalingen zeer laag is.

Bij backtesting van de globale realisatiepercentages wordt over het algemeen uitgegaan van een analyse van de bedragen die worden gerealiseerd op achterstallige posities. Wanneer een positie is afgeboekt wordt elk bedrag dat wordt gerealiseerd terug verdisconteerd naar de dag waarop de achterstalligheid ontstond en berekend als een percentage van die positie. Wanneer een positie nog niet is afgeboekt, wordt het bedrag van de gevormde voorzieningen gebruikt als indicator voor de positie die in de toekomst niet zal gerecupereerd worden. Het aldus bepaalde realisatiepercentage wordt vervolgens vergeleken met het in eerste instantie voorspelde percentage. Voor wat betreft de rating wordt het realisatiepercentage geanalyseerd op totaalbasis en per ratingbeleid. Individuele en gemiddelde afwijkingen worden geanalyseerd, waarbij rekening wordt gehouden met de bimodale verdeling van de realisatiepercentages. De uitkomsten van deze tests laten zien dat de schattingen van de Bank in overeenstemming zijn met de omstandigheden tijdens een economische neergang en gemiddeld genomen conservatief zijn.

Ook de kredietconversiefactor wordt jaarlijks aan backtests onderworpen.

De resultaten van alle backtests worden jaarlijks gepresenteerd aan de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op het ratingsysteem en aan de risicofunctionarissen. Deze resultaten en de daaruit voortvloeiende discussies worden gebruikt voor het vaststellen van prioriteiten voor het ontwikkelen van methodieken en het toepassen van hulpmiddelen.

Interne schattingen van risicoparameters worden toegepast bij het dagelijkse bestuur van de Bank in lijn met de Basel III-aanbevelingen. Behalve voor de berekening van de solvabiliteitsvereisten worden ze bijvoorbeeld ook gebruikt om bij het verstrekken van nieuwe leningen of het evalueren van bestaande leningen de winstgevendheid te meten, om de collectieve bijzondere waardevermindering te bepalen, het controleren en garanderen van een actief risicobeheer of voor interne en externe rapportagedoeleinden.

4.a.5 Portefeuillebeleid

BNP Paribas Fortis selecteert en beoordeelt individuele risico's niet alleen zorgvuldig maar past daarnaast een portefeuillebeleid toe dat is gericht op spreiding van risico's over debiteuren, bedrijfstakken en landen. In het kader van dit beleid kan BNP Paribas Fortis voor het afdekken van individuele risico's, het verminderen van portefeuilleconcentraties of het limiteren van potentiële verliezen als gevolg van een crisisscenario gebruik maken van instrumenten voor het afwentelen van kredietrisico's (zoals effectiseringsprogramma's of kredietderivaten).

4.a.6 Risicobeperkende technieken

Onderpand en andere zekerheden

Risicobeperking komt tot stand door vermindering van het kredietrisico door afdekking (hedging) of door het verkrijgen van zekerheden. Afdekking is een financiële techniek die gericht is op de vermindering of eliminatie van het door producten en/of activiteiten veroorzaakte financiële risico. Zekerheden (onderpand) bestaan uit toezeggingen die zijn gedaan of voorrechten die zijn verschaft door een tegenpartij of een derde waarop de Bank ter beperking van de verliezen op leningen een beroep kan doen indien de tegenpartij in gebreke blijft of elke andere overeenkomst of regeling met een gelijkaardig effect. Kredietverlening is nooit alleen gebaseerd op onderpand of afdekking. De risicobeperkende voorzieningen worden altijd beschouwd als een alternatieve oplossing.

In de 'Global Credit Policy' van BNP Paribas, die ook van toepassing is voor BNP Paribas Fortis, wordt uiteengezet hoe transacties moeten worden gestructureerd om het risico te beperken. Onderpand en andere zekerheden worden tegen reële waarde in aanmerking genomen en worden alleen in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij de financiering van grondstoffentransacties, geaccepteerd als de belangrijkste bron van terugbetaling. Liquiditeiten die worden gegenereerd door de activiteiten van de kredietnemer worden beschouwd als de primaire bron van middelen voor het aflossen van de lening. Garantieverstrekters worden vooraf onderworpen aan dezelfde strenge beoordelingsprocedures als primaire kredietnemers.

De regelgeving voor banken geeft duidelijke richtlijnen voor het beoordelen van het risicobeperkende effect van onderpand en andere zekerheden volgens de geavanceerde benadering van Basel III. Door de uiteenlopende aard van de activiteiten van de Bank wordt zekerheid verkregen voor de door BNP Paribas Fortis verstrekte leningen in de vorm van vele soorten onderpand en zakelijke zekerheden zoals bijvoorbeeld voorraden, vorderingen of onroerend goed. Bij risico-evaluaties wordt ook rekening gehouden met directe garanties die zijn verstrekt door

de moedermaatschappij van de tegenpartij of door andere garantieverstrekters, zoals financiële instellingen. Andere garanties die door de Bank worden beoordeeld zijn onder meer kredietderivaten, exportkredietverzekeraars en kredietverstrekters. Deze soorten garanties mogen alleen worden geaccepteerd wanneer wordt voldaan aan strenge criteria. Een garantie wordt alleen geacht een risico te beperken wanneer de garantieggever een hogere rating heeft dan de tegenpartij. De waarde van onderpand of andere zekerheden wordt alleen in aanmerking genomen bij het meten van de risicopositie wanneer er geen sterke correlatie bestaat met het risico op de eersterangs debiteur.

Interneringbenadering – Centrale overheden en centrale banken / Ondernemingen / Instellingen

De volgende tabel toont de verdeling per Basel-activacategorie - Centrale overheden en centrale banken, Ondernemingen en Instellingen - van de risicovermindering door middel van onderpand en waarborgen betreffende de portefeuille van kredieten en kredietverbintenissen voor alle business lines die de geavanceerde IRB-benadering toepassen.

In miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015			
	Basel III							
	Totale blootstelling	Risicovermindering			Totale blootstelling	Risicovermindering		
Waarborgen en kredietderivaten		Pand	Waarborgen en kredietderivaten	Waarborgen en kredietderivaten		Pand	Waarborgen en kredietderivaten	
Centrale overheden en centrale banken	51 633	448	1 078	1 526	46 428	1 392	9	1 401
Ondernemingen	114 570	16 941	12 301	29 242	112 625	17 763	8 137	25 900
Instellingen	20 746	1 765	142	1 907	20 080	2 001	59	2 060
Totaal	186 949	19 154	13 521	32 675	179 133	21 156	8 205	29 361

Gestandaardiseerde benadering – Centrale overheden en centrale banken/Ondernemingen/Instellingen

De volgende tabel toont per Basel-activacategorie - Centrale overheden en centrale banken, Ondernemingen en Instellingen, de verdeling van de risicovermindering door middel van onderpand en waarborgen betreffende de portefeuille van kredieten en kredietverbintenissen voor alle business lines die de gestandaardiseerde benadering toepassen.

In miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015			
	Basel III							
	Totale blootstelling	Risicovermindering			Totale blootstelling	Risicovermindering		
Waarborgen en kredietderivaten		Pand	Waarborgen en kredietderivaten	Waarborgen en kredietderivaten		Pand	Waarborgen en kredietderivaten	
Centrale overheden en centrale banken	10 691	-	-	-	12 335	-	-	-
Ondernemingen	31 248	7	136	143	28 594	-	90	90
Instellingen	12 284	-	-	-	10 568	-	-	-
Totaal	54 223	7	136	143	51 497	-	90	90

Aankoop van kredietbescherming

Optimaal beheer van een kredietportefeuille vereist de toepassing van efficiënte afdekkingstechnieken om concentraties of ongewenste risicoposities in de krediet- en obligatieportefeuille te voorkomen. BNP Paribas Fortis gebruikt hiervoor hoofdzakelijk single name Credit Default Swaps (CDS). De tegenpartijen van CDS'en worden zorgvuldig geselecteerd en vrijwel alle contracten worden gedekt door onderpand.

Effectisering van activa

De effectisering van activa houdt in dat een verhandelbaar financieel instrument wordt gecreëerd dat wordt gedekt door de kasstroom uit of de waarde van specifieke financiële activa. Tijdens het effectiseringsproces worden activa (bijvoorbeeld persoonlijke leningen, vorderingen en hypotheek) geselecteerd en samengebracht in een Special Purpose Vehicle (SPV) dat effecten uitgeeft die vervolgens worden verkocht aan beleggers. Nadere informatie over de effectisering van activa wordt gegeven in paragraaf 4.c. 'Effectisering' van dit hoofdstuk en in 4.e 'Herclassificering van financiële instrumenten die oorspronkelijk werden opgenomen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (Trading) of als beschikbaar voor verkoop'.

Diversificatie van de blootstelling aan kredietrisico

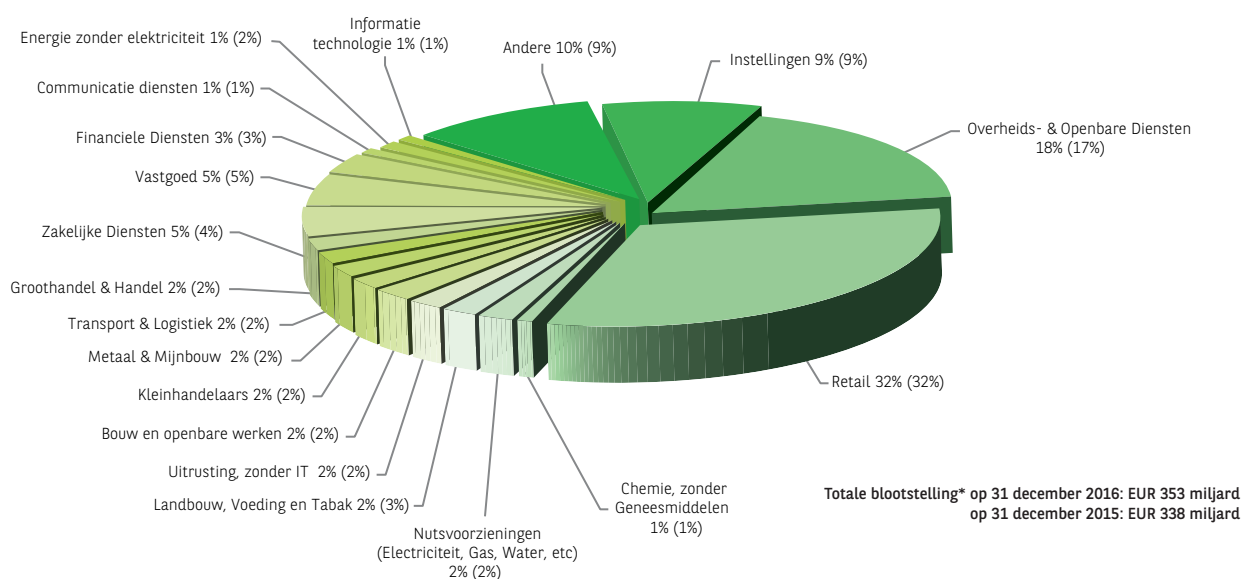
Met concentratie van kredietrisico wordt bedoeld dat er sprake is van een uitstaand bedrag bij een tegenpartij of een totaal aan uitstaande bedragen bij positief gecorreleerde tegenpartijen (bijvoorbeeld doordat deze over het algemeen onder gelijkaardige omstandigheden in gebreke blijven) die een aanzienlijk verlies kunnen opleveren bij een faillissement of het in gebreke blijven van die tegenpartij of tegenpartijen. Het vermijden van concentraties is daarom een fundamenteel onderdeel van de kredietrisicostrategie van BNP Paribas Fortis die erop is gericht in omvang gespreide, liquide en gediversifieerde portefeuilles aan te houden.

Om potentiële verbanden tussen uitstaande bedragen op dezelfde tegenpartij te kunnen onderkennen past BNP Paribas Fortis het concept van 'Total Group Authorization' toe. Dit houdt in dat groepen van verbonden tegenpartijen voor het kredietrisicobeheer worden beschouwd als eenzelfde business groep.

Om de diversiteit aan kredietrisico's te beheren, is het kredietrisicobeleid van BNP Paribas Fortis erop gericht het kredietrisico te spreiden over meerdere sectoren en landen. In de onderstaande figuur wordt de sectorconcentratie binnen de portefeuille met leningen aan klanten per 31 december 2016 weergegeven.

Uitsplitsing van het kredietrisico per Basel III-activacategorie en per bedrijfstak op 31 december

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Blootstelling	%	Blootstelling	%
Landbouw, voeding en tabak	7 644	5%	10 190	7%
Financiële diensten	11 529	8%	10 670	8%
Chemie (zonder geneesmiddelen)	2 709	2%	2 404	2%
Bouw	6 857	5%	6 701	5%
Kleinhandelaars	6 875	5%	6 584	5%
Uitrusting zonder IT	6 346	4%	5 832	4%
Vastgoed	17 119	11%	17 408	12%
Metaal & mijnbouw	5 470	4%	5 698	4%
Groothandel & handel	6 792	5%	5 853	4%
Zakelijke diensten	16 361	11%	14 397	10%
Transport & logistiek	6 952	5%	7 335	5%
Nutsvoorzieningen (elektriciteit, gas, water, enz.)	6 707	5%	5 854	4%
Overige	44 457	30%	42 293	30%
TOTAAL	145 818	100%	141 219	100%

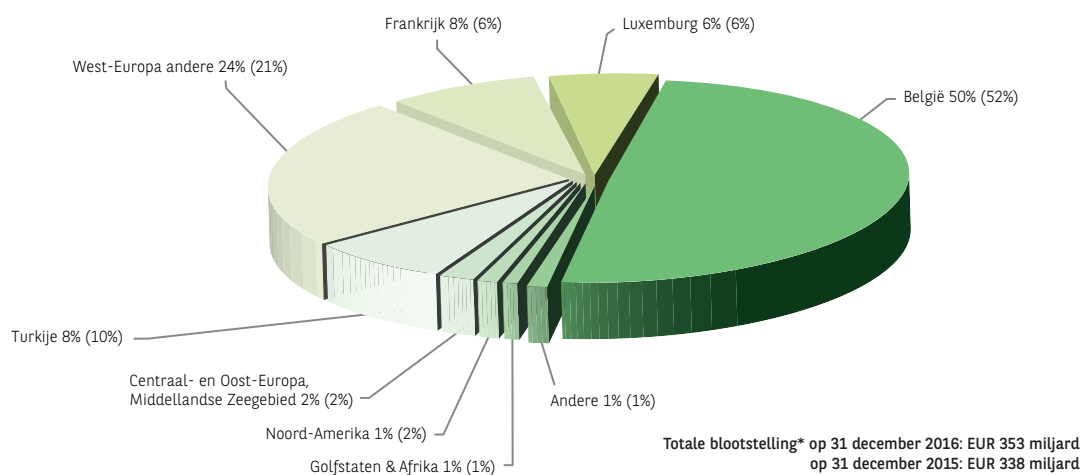
[*] Bevat risicoposities exclusief tegenpartijrisico, aandelen, andere niet aan kredietverplichtingen gerelateerde activa en effectiseringsposities. De percentages tussen haakjes geven de verdeling per 31 december 2015 weer.

Het concentratierisico voor landen bestaat uit de som van alle risicoposities op kredietnemers in het betreffende land. In de volgende tabel wordt de geografische concentratie binnen de portefeuille met leningen aan klanten per 31 december 2016 weergegeven.

Geografische verdeling van het kredietrisico per 31 december 2016 jaar per vestigingsland van de tegenpartij

In miljoenen euro's	31 december 2016					
	Basel III					
	Centrale overheden en centrale banken	Ondernemingen	Instellingen	Retail	Totaal	%
Europa	60 357	136 046	32 004	111 365	339 772	0%
België	28 955	57 521	12 805	74 711	173 992	0%
Nederland	13 286	13 451	731	1 116	28 584	0%
Luxemburg	5 573	9 799	154	5 582	21 108	0%
Frankrijk	1 451	5 982	15 102	4 025	26 560	0%
Turkije	4 202	9 630	795	14 896	29 523	0%
Overige Europese landen	6 890	39 663	2 417	11 035	60 005	0%
Noord-Amerika	902	3 855	233	25	5 015	0%
Azië & Pacific	230	617	432	66	1 345	0%
Rest van de wereld	835	5 300	361	170	6 666	0%
TOTAAL	62 324	145 818	33 030	111 626	352 798	0%

In miljoenen euro's	31 december 2015					
	Basel III					
	Centrale overheden en centrale banken	Onderne- mingen	Instellingen	Retail	Totaal	%
Europa	56 257	130 773	29 663	106 391	323 084	95%
België	32 251	58 476	12 579	70 790	174 096	52%
Nederland	7 363	12 824	663	912	21 762	6%
Luxemburg	4 148	7 693	315	6 237	18 393	5%
Frankrijk	1 627	5 439	11 153	3 268	21 487	6%
Turkije	5 105	9 782	1 675	16 751	33 313	10%
Overige Europese landen	5 763	36 559	3 278	8 433	54 033	16%
Noord-Amerika	1 121	5 159	180	-	6 460	2%
Azië & Pacific	350	1 508	343	553	2 754	1%
Rest van de wereld	1 035	3 779	462	49	5 325	2%
TOTAAL	58 763	141 219	30 648	106 993	337 623	100%

(*) Totale blootstelling exclusief tegenpartijkredietrisico, aandelen, andere niet aan kredietverplichtingen gerelateerde activa en effectiseringsposities. Percentages tussen haakjes geven de verdeling per 31 december 2015 weer.

4.a.7 Kredietrisicoring

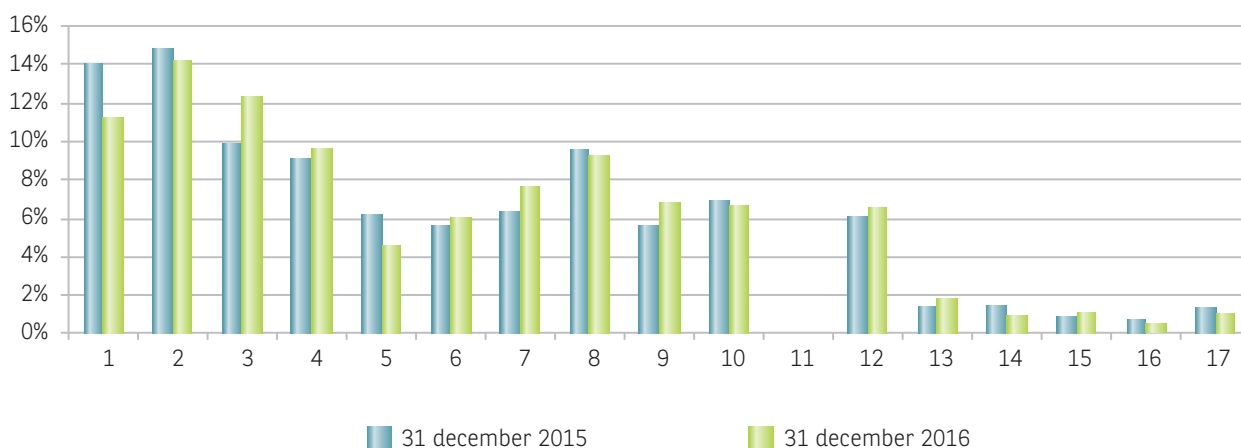
Een kredietrisicoring is een classificatie die voortkomt uit het zogenaamde Risk Rating Assignment Process en is gebaseerd op een gekwalificeerde beoordeling en formele evaluatie. Deze classificatie is het resultaat van een analyse van de financiële geschiedenis van iedere debiteur en een raming van de mate waarin deze in de toekomst aan zijn verplichtingen kan voldoen.

BNP Paribas Fortis heeft hiervoor de zogenaamde Master Scale ontwikkeld. Deze schaal loopt van 1 tot 20 en geeft een indicatie van de kans dat een tegenpartij binnen een jaar in gebreke blijft. Als een lening een rating tussen 1 en 6 heeft, houdt dit in dat de lening een 'investment'-grade kwaliteit heeft. Een lening met een rating tussen 7 en 17 wordt beschouwd als een 'non-investment grade'-lening en een rating van 18, 19 of 20 wordt toegekend aan vorderingen waarop een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden.

Interneratingbenadering (IRBA): Uitstaande zakelijke kredieten per kredietrating

De onderstaande grafiek toont de verdeling naar kredietrating van de kredieten en verbintenissen waarop geen bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden en die deel uitmaken van de zakelijke kredietportefeuille voor alle businesses van de Bank, gemeten op basis van de interne ratingbenadering (IRBA). Deze risicopositie vertegenwoordigt EUR 111,6 miljard van het bruto kredietrisico per 31 december 2016, vergeleken met EUR 109,7 miljard per 31 december 2015.

Uitsplitsing van de blootstelling op ondernemingen volgens kredietrisicorating – IRBA

Retail banking-activiteiten

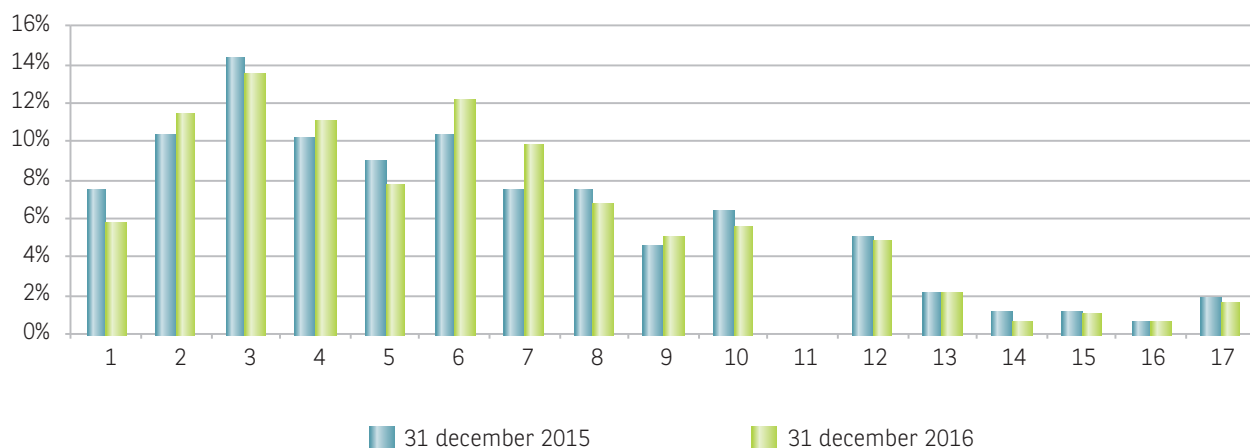
De retail banking-activiteiten lopen via het BNP Paribas Fortis retail-netwerk. De activiteiten in België zijn verankerd in gestructureerde en geautomatiseerde kredietprocessen, die voldoen aan de interneratingbenadering volgens Basel III.

Alle schattingen ten behoeve van de geavanceerde Basel III-benadering (PD, EAD, LGD) worden jaarlijks herzien en/of aangepast. De verklarende variabelen voor het retailgedeelte van de portefeuille zijn vooral gebaseerd op interne gedragsgegevens. Deze parameters worden maandelijks berekend op basis van de meest recente beschikbare informatie en worden zonder handmatige tussenkomst beschikbaar gesteld.

Voor het screenen van klanten op het moment dat een kredietaanvraag wordt gedaan, worden klassieke technieken voor het toekennen van scores toegepast, waarbij altijd de Basel III-parameters in acht worden genomen.

De onderstaande grafiek toont de verdeling naar kredietrating van de kredieten en verbintenissen waarop geen bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden en die deel uitmaken van de retailportefeuille voor alle businesses van de Bank, gemeten op basis van de interne ratingbenadering. Deze risicopositie vertegenwoordigt EUR 77,2 miljard van het bruto kredietrisico per 31 december 2016, vergeleken met EUR 73,8 miljard per 31 december 2015.

Uitsplitsing van de blootstelling op retail activiteiten volgens kredietrisicorating – IRBA

Gestandaardiseerde benadering

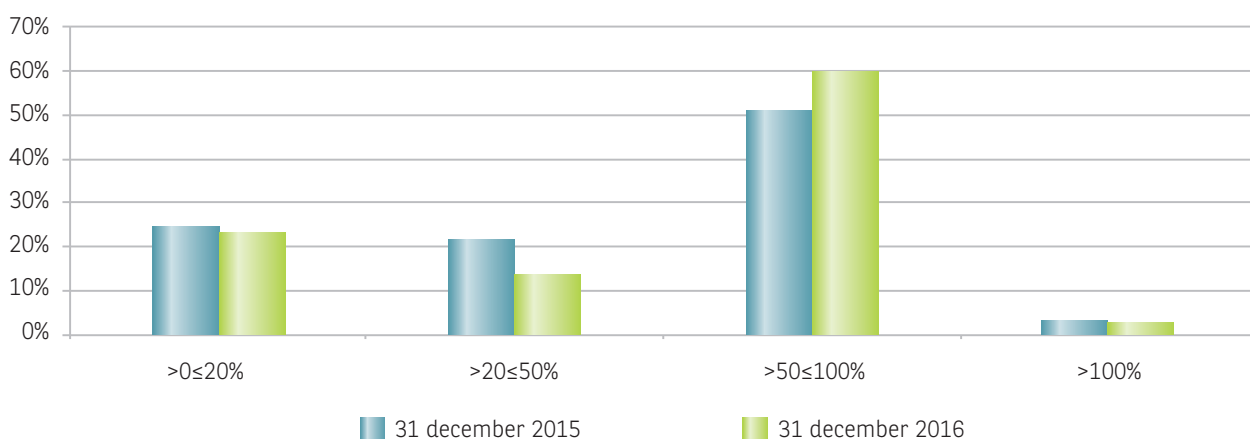
BNP Paribas Fortis past ook de gestandaardiseerde benadering of de zogenaamde ‘Unrated Standardised Approach’ (USTA) toe voor rechtspersonen of bedrijfsonderdelen, onder andere deze die zijn geclassificeerd als ‘permanente uitzonderingen’.

De entiteiten die zijn geclassificeerd als ‘permanente uitzonderingen’ zijn rechtspersonen of bedrijfsonderdelen die worden aangemerkt als niet-materieel op grond van de daarvoor door

BNP Paribas Fortis gedefinieerde criteria of processen. Permanente uitzonderingen blijven bestaan zolang wordt voldaan aan de criteria voor niet-materialiteit.

De onderstaande grafiek geeft informatie over de blootstelling aan de zakelijke kredietportefeuille (inclusief instellingen en overheden) gewaardeerd op basis van de gestandaardiseerde benadering en uitgesplitst naar risicoweging.

Uitsplitsing blootstelling aan zakelijke kredieten () volgens weging in de gestandaardiseerde benadering*

(*) De in bovenstaande grafiek weergegeven zakelijke kredietportefeuille betreft ondernemingen, centrale overheden en centrale banken en instellingen.

4.b Tegenpartijkredietrisico

Het tegenpartijrisico is de vertaling van het kredietrisico dat in de financiële transacties, investeringen en/of afwikkelingen tussen tegenpartijen vervat zit. Het betreft bilaterale contracten – i.e. over-the-counter (OTC) – en contracten vereffend via een centrale tegenpartij (clearinghuizen). Het risico verandert over de looptijd van de contracten door marktparameters die de potentiële toekomstige waarde van de transacties beïnvloeden.

Tegenpartijrisico is het risico dat de tegenpartij niet kan voldoen aan zijn verplichtingen om de huidige marktwaarde van een transactie of portefeuille te betalen aan de bank waarvoor de bank de begunstigde is. Het tegenpartijrisico is gelinkt aan de vervangingskost van een derivaat of portefeuille wanneer de tegenpartij haar betalingsverplichtingen niet kan nakomen. Het kan dus aanzien worden als een marktrisico in geval van wanbetaling of een voorwaardelijk risico. Het tegenpartijrisico komt zowel voort uit transacties van BNP Paribas Fortis met klanten als uit clearingactiviteiten via clearinghuizen of externe clearers.

4.b.1 Waardering van het tegenpartijkredietrisico

Berekening van de blootstelling op tegenpartijrisico

De blootstelling aan tegenpartijrisico wordt gemeten volgens twee benaderingen:

Gemodelleerde blootstelling – intern model benadering

Bij de gemodelleerde risicoblootstelling voor tegenpartijrisico wordt de blootstelling bij wanbetaling (EAD, 'Exposure at default') berekend op basis van de "Effective Expected Positive Exposure" (EEPE). De EEPE wordt berekend door het interne systeem voor de meting van de risicoblootstelling, goedgekeurd door de Franse en Belgische regelgever. Het interne model genereert tegenpartijblootstelling profielen.

Het model simuleert de evolutie van alle belangrijkste risicofactoren (bijvoorbeeld aandeel- en grondstofprijzen, vreemde munten en interestvoeten) waaraan de tegenpartijblootstelling gevoelig is, startend van hun huidige marktwaarden. De evoluties van de risicofactoren wordt berekend volgens stochastische diffusieprocessen: duizenden trajecten in de tijd (overeenstemmend met potentiële marktvoluctie scenario's) worden gegenereerd gebruik makend van Monte-Carlo simulaties. Deze diffusieprocessen worden periodiek geijkt op basis van de meest recente vier jaar historische marktgegevens.

Het model waardeert, op basis van de gesimuleerde risicofactoren, elke transactie vanaf dag één tot en met het einde van de looptijd (van 1 dag tot meer dan 30 jaar voor de langste transacties) en genereert dus een set van blootstellingsdistributies voor elke transactie.

Transacties kunnen vallen onder een Master Agreement (MA) voor "netting" (saldering) en een "margin call" overeenkomst of credit support annex (CSA). Voor elke tegenpartij wordt dan de risicoblootstelling samen genomen rekening houdend met deze juridische contracten en, waar van toepassing, de potentiële risicovolle zekerheden die de Bank zou kunnen ontvangen als onderpand.

Uitgaande van de gegenereerde blootstellingsdistributies bepaalt het model:

- Een profiel van gemiddelde blootstelling, het EPE (Expected Positive Exposure) profiel, waarvan de EEPE wordt afgeleid:

Het EPE profiel wordt berekend door het gemiddelde te nemen voor elk punt in de tijd van de blootstellingsdistributie waarbij negatieve waarden naar 0 worden gebracht. De EEPE (Effective Expected Positive Exposure) is dan het gewogen gemiddelde over 1 jaar waarbij het profiel niet afneemt: voor elke simulatiedatum wordt de het maximum genomen tussen de EPE voor deze datum en de vorige simulatiedatum.

- Een profiel van potentiële toekomstige blootstellingen, het PFE (Potential Future Exposure) profiel.

Het PFE profiel wordt normaal berekend op het 90% percentiel van de blootstellingsdistributie voor elk punt in de tijd van de simulatie, het 99% percentiel wordt gebruikt voor hedge fund tegenpartijen. De hoogste waarde van het profiel van de potentiële toekomstige blootstellingen (MaxPFE) wordt gebruikt in het kader van de opvolging van limieten.

Het interne model voor tegenpartijrisico werd bijgewerkt om te voldoen aan "Capital Requirements Regulation" (CCR) van toepassing vanaf 1 januari 2014:

- verlenging van de margeperiode bij hoger risico;
- specifiek correlatierisico;
- bepalen van een gestreste Effective EPE berekend met een ijking van de historische gegevens op een specifieke stress periode.

Niet-gemodelleerde blootstelling - standaardbenadering

Voor de niet-gemodelleerde tegenpartijrisico's is de EAD gebaseerd op de marktprijsolutie (huidige waarde + add-on). De Add-On wordt berekend conform de vereisten van de Capital Requirement Directive (CRD).

Limieten en controlekader

Er zijn limieten gedefinieerd voor tegenpartijrisico's die de risico appetijt (Risk Appetite Statement) van de bank reflecteren. Limieten voor tegenpartijrisico worden bepaald in overeenstemming met de risicotolerantie van de Bank. Voor elke tegenpartij wordt op een dagelijkse basis de maximale waarde van het PFE profiel (Max PFE) berekend en vergeleken met de limiet toegekend aan deze tegenpartij om zo het respecteren van de kredietbeslissingen te verifiëren.

Daarnaast kan het systeem ad-hoc transacties simuleren en het marginale effect berekenen op de portefeuille van de tegenpartij.

Het definiëren en kalibreren van deze limieten zijn het resultaat van een goedkeuringsproces en worden goedgekeurd in comités met verschillende niveaus van delegatie. Het comité met de hoogste autoriteit is het General Management Credit Committee.

Dit wordt vervolledigd met een reeks richtlijnen (zoals richtlijnen rond marktrisicogevoeligheden per tegenpartij uit het marktrisicosysteem) tot gebruik van verdere opvolgingstechnieken van het tegenpartijrisico en het voorkomen van systeemrisico-concentraties.

Beperken van tegenpartijkredietrisico

Salderingsovereenkomsten

Saldering wordt gebruikt door de Bank om het tegenpartijkredietrisico gebonden aan de derivatenhandel te beperken. De belangrijkste salderingswijze is de saldering via liquidatie die toelaat om, als de tegenpartij in gebreke blijft, alle posities te sluiten tegen de huidige marktwaarde. Alle positieve en negatieve bedragen worden opgeteld om een te ontvangen van of te betalen aan de tegenpartij (netto) bedrag te verkrijgen. Het saldo ('close-out netting') kan gegarandeerd worden door cash, effecten of deposito's als onderpand.

De Bank past ook saldering toe om het tegenpartijkredietrisico te beperken in geval van valutavereffeningen. Dit komt overeen met de saldering van alle betalingen en ontvangsten tussen de Bank en een tegenpartij in dezelfde munt op dezelfde dag. Deze saldering leidt tot een te betalen bedrag (voor elke munt) door de Bank of door de tegenpartij.

Deze transacties worden verwerkt in overeenstemming met de bilaterale en multilaterale overeenkomsten die de algemene principes van het nationale en internationale kader respecteren. De voornaamste vormen van bilaterale overeenkomsten zijn deze uitgevaardigd door de Nationale Bank van België (NBB) en op internationaal vlak door de International Swaps and Derivatives Association (ISDA).

Vereffening van tradingtransacties ('trade clearing')

Trade clearing is een onderdeel van de gebruikelijke Capital Markets-activiteiten van BNP Paribas Fortis. Als clearinglid draagt BNP Paribas Fortis bij aan het risicobeheerkader van de centrale clearingtegenpartijen ('central clearing counterparties' of CCP's) door betaling van een bijdrage aan het wanbetalingsfonds en dagelijkse margestortingen ('margin calls'). De regels die de relatie definiëren tussen BNP Paribas Fortis en de CCP's waarvan ze lid is, staan beschreven in de handleiding van elke CCP.

Deze werkwijze zorgt voor een vermindering van de notionele bedragen door saldering van de portefeuille en een overdracht van het risico van verschillende tegenpartijen naar één enkele onder een solide risicobeheerkader.

Kredietwaarde aanpassingen (CVA's)

De waardering van onderhands (OTC) verhandelde financiële transacties uitgevoerd door BNP Paribas Fortis als onderdeel van haar handelsactiviteiten bevat kredietwaarde aanpassingen ('credit value adjustments' of CVA's). Een CVA is een aanpassing aan de waardering van de tradingportefeuille door met het tegenpartijrisico rekening te houden. Deze aanpassing weerspiegelt het verwacht verlies op een tegenpartij als gevolg van een mogelijke positieve waarde van de portefeuille, de kans op wanbetaling en het geschatte realisatiepercentage bij wanbetaling.

De tegenpartijrisico's op derivaten betreffen de volledige derivatenportefeuille van BNP Paribas Fortis, alle onderliggende transacties, over alle businesses heen.

De kredietwaarde aanpassing is niet enkel afhankelijk van de verwachte blootstelling aan een tegenpartijportefeuille maar ook van het kredietrisiconiveau van de tegenpartij zelf die kan benaderd worden door het niveau van de spreads voor credit default swaps (CDS) die worden gebruikt voor het berekenen van de kans op wanbetaling.

Om het risico dat veroorzaakt wordt door een verslechtering van de inherente kredietkwaliteit van een portefeuille met financiële instrumenten te verminderen, kan BNP Paribas Fortis gebruikmaken van een dynamische afdekkingsstrategie op basis van de aankoop van marktinstrumenten zoals kredietderivaten.

Om banken te beschermen tegen het risico op verlies door schommelingen van de CVA heeft de CRR een specifiek kapitaalbeslag ingevoerd, de Value at Risk (VaR) op CVA. Deze kapitaalvereiste heeft als doel het risico op verlies veroorzaakt door wijzigingen van de credit spread van een tegenpartij door veranderingen van de kredietwaardigheid van deze tegenpartij in rekening te brengen.

Stresstests en nadelig gecorreleerde risico's

Het stress testing raamwerk voor het tegenpartijrisico van BNP Paribas Fortis is afgestemd met het marktrisicoraamwerk (voorgesteld in het hoofdstuk rond marktrisico's). Daarbij wordt het stress testing raamwerk voor het tegenpartijrisico toegepast in combinatie met dat voor het marktrisico en worden consistente marktverschuivingen gehanteerd bij gelijklopende scenario's. Het testen bevat ook factoren die specifiek zijn voor het tegenpartijrisico zoals de dalende kredietkwaliteit van de tegenpartij en een hogere volatiliteit om de risicoblootstelling per tegenpartij te simuleren.

Dergelijk risicoanalyse maakt deel uit van het management rapporteringsraamwerk dat bepaalde forums deelt met de marktrisicorapportering zoals het 'Capital Markets Risk Committee' (CMRC). Zowel het tegenpartij- als het marktrisico stress testing raamwerk worden overkoepeld door het 'Stress Testing Steering Committee'.

'Wrong way risk' komt voor bij een positie op een tegenpartij die invers gecorreleerd is met de kredietkwaliteit van die tegenpartij.

Dat risico bestaat uit twee delen:

- General Wrong Way Risk (GWWR): betreft het risico dat de waarschijnlijkheid van wanbetaling positief gecorreleerd is met algemene marktrisicofactoren
- Specific Wrong Way Risk (SWWR): betreft het risico dat de toekomstige posities van een specifieke tegenpartij positief gecorreleerd zijn met het risico op wanbetaling van de tegenpartij door de specifieke aard van de transacties met die tegenpartij of de ontvangen zekerheden.

GWWR wordt behandeld en gemeten op basis van specifieke stresstests. Wanneer er een juridische band is tussen de onderliggende posities en de tegenpartijen, wordt voor de SWWR bovendien een specifieke prudentiële kapitaalvereiste opgelegd.

Net zoals het kader en de regelgeving omtrent de stresstests voor tegenpartijrisico, combineert de nadelig gecorreleerde risico -opvolging en -analysebenadering zowel top-down- als bottom-up aspecten:

- Bij de top-down benadering bepaalt de GWWR-richtlijn de algemene regels en criteria die moeten gehanteerd worden om GWWR te detecteren. Deze criteria zijn gebaseerd op het land van oprichting van de tegenpartij, van welke regio zij deel uitmaken en in welke industrie zij ageren waarbij gebruik wordt gemaakt van gestreste verschuivingen van markt- en macro-economische parameters. De derivatenposities, gestructureerde financieringstransacties en zekerheden die tegenpartijen zouden kunnen hebben met BNP Paribas Fortis werden gedefinieerd als situaties waar de GWWR moet geanalyseerd en gerapporteerd worden.
- Het GWWR-kader steunt op een solide bottom-up benadering waarbij de expertise van de tegenpartijkredietanalist specifiek nodig is voor het definiëren van de scenario's met de grootste impact op portefeuilleniveau (de methodiek bestaat uit stressed marktparameters die uitgaan van extreme maar realistische condities).

4.b.2 Blootstelling aan tegenpartijkredietrisico

De onderstaande tabel geeft het uitstaand tegenpartijrisico bij wanbetaling weer voor derivaten en effectenfinancieringstransacties na het in rekening brengen van de salderingsovereenkomsten per benadering.

Tegenpartijkredietrisico exposure at default per activacategorie (exclusief CCP's en CVA kapitaalbeslag)

EAD	31 december 2016			31 december 2015		
	IRBA**	Standaard-benadering	Totaal	IRBA	Standaard-benadering	Totaal
In miljoenen euro's						
Centrale overheden en centrale banken	4 129	-	4 129	535	-	535
Ondernemingen	4 601	91	4 692	3 309	76	3 385
Instellingen *	1 579	402	1 981	2 173	272	2 445
Retail	2	11	13	1	8	9
Totale blootstelling	10 311	504	10 815	6 018	356	6 374

(*) De activacategorie Instellingen omvat kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, met inbegrip van instellingen en ondernemingen die worden erkend in andere landen. Hieronder vallen ook bepaalde posities op regionale en lokale autoriteiten, overheidsinstellingen en multilaterale ontwikkelingsbanken die niet worden behandeld als centrale overheidsinstellingen.

(**) Voor de IRB benadering komen de blootstellingen overeen met de blootstellingen die in aanmerking komen voor de berekening van de kapitaallast. Sinds 2014 is dit de gestreste EAD.

Voor het tegenpartijkredietrisico, wordt de IRBA benadering gebruikt voor 95% op 31 december 2016 (stabiel tov 31 december 2015).

4.b.3 Exposures at default

De blootstelling voor tegenpartijrisico wordt voornamelijk gemeten met behulp van de interne modellen (zie § Berekening van de blootstelling op tegenpartijrisico). Voor de perimeter die niet gedekt wordt door de interne modellen (voornamelijk TEB), wordt de tegenpartij blootstelling berekend volgens een marktprijsolutie methode (huidige marktwaarde + toeslag, PV + add-on).

Om een betere vergelijking te maken tussen de perimeters van de vereffende activiteiten en niet-vereffende activiteiten, toont de volgende tabel in termen van blootstelling voor tegenpartijrisico, het risico van iedere combinatie (product categorie, perimeter) in percentage van het totale tegenpartijrisico zonder CVA. Een indicatie van het volume op bankniveau van de afgeleide producten wordt weergegeven in de handelsportefeuille in tabel 5.a van de geconsolideerde financiële gegevens.

Tegenpartijkredietrisico exposure at default per product

EAD	31 december 2016					31 december 2015				
	Blootstelling voor tegenpartij-kredietrisico (excl. CCP en CVA kapitaalbeslag)		CCP*	Totaal		Blootstelling voor tegenpartij-kredietrisico (excl. CCP en CVA kapitaalbeslag)		CCP*	Totaal	
In miljoenen euro's										
OTC-derivaten	6 780	99%	100	1%	6 880	5 379	100%	-	0%	5 379
Effectenfinancieringstransacties	4 035	74%	1 453	26%	5 488	995	47%	1 144	53%	2 139
Genoteerde derivaten	-	0%	25	100%	25	-	0%	335	100%	335
Totaal	10 815	87%	1 578	13%	12 393	6 374	80%	1 479	20%	7 853

(*) Excl. bijdrage aan het wanbetalingsfonds

Voor de bilaterale activiteiten perimeter onderworpen aan het intern model (exclusief centrale vereffening), nam de EAD toe in 2016 vergeleken met 2015 door SWWR effecten financieringstransacties.

Tegenpartijkredietrisico exposure at default per ratingbenadering (exclusief CCP's en CVA kapitaalbeslag)

In miljoenen euro's	31 december 2016						
	Intern model (EEPE) *			NPV ** + Add-on			Totaal
	IRBA	Standaard benadering	Subtotaal	IRBA	Standaard benadering	Subtotaal	
Derivaten	6 112		6 112	164	504	668	6 780
Effectenfinancieringstransacties en uitgestelde vereffeningstransacties	4 024		4 024	12		12	4 036
Totaal	10 136	-	10 136	176	504	680	10 816

In millions of euros	31 december 2015						
	Intern model (EEPE) *			NPV ** + Add-on			Totaal
	IRBA	Standaard benadering	Subtotaal	IRBA	Standaard benadering	Subtotaal	
Derivaten	4 899		4 899	124	356	480	5 379
Effectenfinancieringstransacties en uitgestelde vereffeningstransacties	980		980	14		14	994
Total	5 879	-	5 879	138	356	494	6 373

(*) Effective Expected Positive Exposure

(**) Net Present Value

De risico gewogen activa voor tegenpartijrisico worden berekend door EaD te vermenigvuldigen met een gepaste weging volgens de gebruikte methode (gestandaardiseerd of intern model IRBA).

Als algemene regel, wanneer EaD is gemodelleerd en gewogen volgens het intern model IRBA, wordt de LGD niet aangepast in functie van de ontvangen waarborgen aangezien hiermee al rekening wordt gehouden bij de berekening van de "Effective Expected Positive Exposure".

De onderstaande tabel toont de verdeling van de 'over the counter'-derivatenportefeuille (OTC)EaD voor OTC afgeleide producten portefeuilles per rating. Voor elk rating/element wordt het onderscheid gemaakt tussen, geeft de tabel de gesaldeerde transacties en transacties met onderpand (in aantal verrichtingen). weer (in risicoblootstelling).

Tegenpartijkredietrisico exposure at default per rating

Rating	%	waarvan gesaldeerd
AAA	0%	83%
AA	50%	100%
A	6%	92%
BBB	35%	96%
BB	7%	93%
B	0%	84%
Andere	2%	98%

4.b.4 Kapitaalvereisten en risico gewogen activa

Tegenpartijkredietrisico gewogen activa bestaan uit drie geregle-
menteerde vereisten:

Tegenpartijkredietrisico kapitaalvereisten en risicogewogen active

In miljoenen euro's	Risicogewogen activa			Kapitaalvereisten		
	31 december 2016	31 december 2015	Variatie	31 december 2016	31 december 2015	Variatie
Centrale clearingtegenpartijen (CCP)	85	49	36	7	4	3
CVA kapitaalbeslag	396	402	(6)	32	32	-
Tegenpartijkredietrisico - excl. CCP en CVA kapitaalbeslag	1 815	1 821	(6)	145	145	-
<i>Centrale overheden en centrale banken</i>	6	5	1	-	-	-
<i>Ondernemingen</i>	1 425	1 392	33	114	111	3
<i>Instellingen</i>	374	417	(43)	30	33	(3)
<i>Retail</i>	10	7	3	1	1	-
TEGENPARTIJKREDIETRISICO	2 296	2 272	24	184	181	3

Bilateraal tegenpartijkredietrisico

De kapitaalvereisten voor blootstelling aan tegenpartijrisico uitgezonderd CCPs en CVA, komt overeen met de kapitaalvereisten voor blootstelling aan bilaterale tegenpartijrisico's. Het wordt berekend op het niet-vereffende deel van de OTC afgeleide producten en effectenfinancieringstransacties. De kapitaalsvereiste is het maximum van de huidig berekende EaD en de berekening van de gestresseerde kalibratie periode.

De onderstaande tabel geeft de splitsing van bilateraal tegenpartijrisico voor OTC afgeleide producten en effectenfinancieringstransacties:

Tegenpartijkredietrisico per product (excl. CCP's en CVA kapitaalbeslag)

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten
OTC Derivaten	1 780	142	1 795	144
Effectenfinancieringstransacties en uitgestelde vereffeningstransacties	36	3	26	2
TOTAAL	1 816	145	1 821	146

Tegenpartijrisico voor blootstelling op centrale clearingactiviteiten

De kapitaalsvereiste voor blootstellingen op centrale tegenpartijen is een uitbreiding van de perimeter van het bilaterale tegenpartijrisico; het bevat de vereffende afgeleide producten en de effectenfinancieringstransacties alsook de beursgenoteerde afgeleide producten.

Het is de som van de volgende drie elementen.

- Een kapitaalsvereiste voor de blootstelling van BNP Paribas Fortis op centrale clearingtegenpartijen.
- Een kapitaalsvereiste voor de blootstelling van BNP Paribas Fortis op klanten (met betrekking tot vereffeningactiviteiten voor rekening van de klant).
- Een kapitaalsvereiste voor blootstelling van BNP Paribas Fortis op externe clearingleden, wanneer BNP Paribas Fortis geen lid is van de CCP.

De onderstaande tabel geeft de verdeling weer van de kapitaalsvereisten voor blootstellingen aan centrale clearingtegenpartijen volgens bovenstaande drie elementen.

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten
Centrale clearingtegenpartijen (CCP)	85	7	49	4
Externe klanten	-	-	-	-
Externe clearingleden	-	-	-	-
TOTAAL	85	7	49	4

Risico op kredietwaardigheid aanpassingen (CVA)

Volgens de standaardmethode, worden de kapitaalvereisten voor het risico op kredietwaardigheid aanpassingen (CVA) berekend volgens de formule beschreven door de regelgever.

Bij gebruik van het interne model, is de kapitaalsvereiste gelijk aan de som van de volgende twee elementen:

- Een VaR op CVA kapitaalsvereiste volgens een VaR berekening van de gevoeligheid van de kredietwaardigheid aanpassing aan kredietmarges (credit spreads);
- Een Stressed VaR op CVA kapitaalsvereiste volgens een Stressed VaR berekening van de gevoeligheid van de kredietwaardigheid aanpassing aan kredietmarges (credit spreads).

Risico op CVA kapitaalbeslag

In miljoenen euro's	31 december 2016		31 december 2015	
	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten	Risicogewogen activa	Kapitaalvereisten
Standaardbenadering	100	8	82	7
Interne model benadering	297	24	321	26
CVA VaR kapitaalbeslag	72	6	65	5
CVA sVaR kapitaalbeslag	224	18	256	20
TOTAAL	397	32	403	33

4.b.5 Notionele bedragen van afgeleide financiële instrumenten

(Zie toelichting 4.a op de balans van 31 december 2016)

4.c Effectisering

Effectisering van activa houdt in dat een verhandelbaar financieel instrument gecreëerd wordt dat gedekt wordt door de kasstroom uit of de waarde van specifieke financiële activa. Tijdens het effectiseringsproces worden activa (bijvoorbeeld persoonlijke leningen, vorderingen en hypotheeklen) geselecteerd en samengebracht in een Special Purpose Vehicle (SPV) dat effecten uitgeeft die vervolgens verkocht worden aan beleggers.

Eigen effectisering (uitgever/'originator' volgens Basel III)

Om de ontwikkeling van de business te ondersteunen en tegelijkertijd te voldoen aan de kapitaalvereisten van de toezichhouders heeft BNP Paribas Fortis diverse effectiseringsprogramma's opgezet. Effectisering van eigen activa kan, afhankelijk van de vereisten, zorgen voor langetermijnfinanciering of voor liquiditeit of worden gebruikt als een instrument voor kapitaalbeheer. De betreffende effectiseringsinstrumenten worden volledig geconsolideerd waarbij de geëffectiseerde activa in de Geconsolideerde Jaarrekening op de balans worden verantwoord.

BNP Paribas Fortis heeft het Special Purpose Vehicle Bass Master Issuer NV/SA opgericht om residentiële woonkredieten die oorspronkelijk zijn verstrekt door BNP Paribas Fortis te effectiseren en heeft de SPV Esmee Master Issuer NV/SA in het leven geroepen voor het effectiseren van leningen die oorspronkelijk door BNP Paribas Fortis zijn verstrekt aan zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen. De blootstelling aan Bass Master Issuer NV/SA en Esmee Issuer NV/SA worden niet in de onderstaande tabel opgenomen omdat de effecten uitgegeven onder deze programma's nog niet werden verkocht aan derde partijen en daarom als niet-efficiënt worden beschouwd onder de Basel regelgeving.

BNP Paribas Fortis NV/SA transfereert op maandelijks basis de intresten en het kapitaal ontvangen uit hoofde van de geëffectiseerde leningen aan Bass Master Issuer NV/SA en Esmee Master Issuer NV/SA. Voor zover toegelaten door bepalingen in het programma gebruiken de twee SPVs het ontvangen kapitaal voor de aankoop van nieuwe leningen van BNP Paribas Fortis NV/SA. De interestbetalingen ontvangen door Bass Master Issuer NV/SA en Esmee Master Issuer NV/SA worden op trimestriële basis gehedged en uitgewisseld tegen interesten die moeten betaald worden op de uitgegeven obligaties.

Per 31 december 2016 bedroeg het totaal notioneel bedrag van obligaties dat werd uitgegeven door Bass Master Issuer NV/SA EUR 28,3 miljard en EUR 10,4 miljard voor de obligaties die werden uitgegeven door het Esmee Master Issuer programma.

Op 31 december 2016 is het uitstaande bedrag residentiële woonkredieten in Bass Master Issuer NV/SA EUR 27,3 miljard en het uitstaande bedrag leningen aan zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen in Esmee Master issuer NV / SA EUR 9,7 miljard.

Bijkomende informatie betreffende de structuur van Bass en Esmee kan geraadpleegd worden op de website van BNP Paribas Fortis: www.bnpparibasfortis.com/investors/securitization.

Effectisering opgezet ten behoeve van klanten

In 2016 werd effectisering toegepast als financieringsalternatief voor de klanten van de Bank. In het bijzonder bood financiering via Matchpoint Finance plc ('Matchpoint'), een Asset Backed Commercial Paper (ABCP)-entiteit waaraan BNP Paribas Fortis liquiditeitslijnen geeft, de zakelijke en institutionele klanten van BNP Paribas Fortis een alternatief middel om financiering aan te trekken via de kapitaalmarkt.

Door Matchpoint gekochte activa worden zodanig gestructureerd dat een rating van A-1/P-1 kan behouden worden. In 2016 had het door Matchpoint uitgegeven commercial paper de hoogste korte-termijn-ratingcategorie van Standard & Poor's en Moody's: respectievelijk A-1 en P-1.

Een andere entiteit, Scaldis Capital Limited, die een portefeuille van amortiserende effecten bezit, is volledig gefinancierd door BNP Paribas Fortis.

Effectisering als investeerder

BNP Paribas Fortis heeft geïnvesteerd in een grote variëteit aan ABS/MBS (asset-backed securities/mortgage-backed securities), met een duidelijke focus op spreiding binnen een uitgifte, diversificatie naar activatype en geografische spreiding. Deze posities omvatten onder meer European Prime RMBS'en ('residential mortgage-backed securities'), Amerikaanse studieleningen, kredietkaarten, commerciële MBS'en ('mortgage-backed securities'), CLO's ('collateralised loan obligations'), consumenten-ABS'en, leningen aan kleine en middelgrote bedrijven en kleine bedrijfsleningen. Aflossingen op deze activa worden niet langer herbelegd in de ABS/MBS-portefeuille.

De gestructureerde kredieten van BNP Paribas Fortis bestaan overwegend uit effecten met een 'investment grade'-rating (88% van de portefeuille heeft een 'investment grade'-rating). Het kredietrisico voor BNP Paribas Fortis dat voortvloeit uit de hiervoor genoemde transacties per jaareinde 2016 en de toegepaste waarderingsmethoden zijn beschreven in nota 4.e 'Herclassificering van financiële instrumenten die oorspronkelijk werden opgenomen tegen reële waarde met waardeveranderingen in de resultatenrekening (trading) of als beschikbaar voor verkoop'.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de activiteiten van BNP Paribas Fortis in elk van deze domeinen:

In miljoenen euro's Rol van BNP Paribas Fortis	31 december 2016	31 december 2015
Uitgever	-	-
Sponsor	1 166	1 406
Investeerder	2 757	3 230
Totale blootstelling	3 923	4 636

Risicobeheer bij effectisering

De effectiseringstransacties die door BNP Paribas Fortis voor klanten worden uitgevoerd, zijn uiterst technisch en specifiek van aard. Hiervoor wordt dan ook een specifieke risicobeheersingsmethodiek toegepast:

- onafhankelijke analyse en bewaking door gespecialiseerde teams binnen de Risico-afdeling;
- specifieke processen (met specifieke comités, goedkeuringsprocedures, krediet- en ratingbeleid) om een consistente specifiek op dit doel aangepaste benadering te waarborgen.

5 MARKTRISICO

Marktrisico is het risico dat zich een waardeverlies voordoet tengevolge nadelige bewegingen in marktprijzen of -parameters, al dan niet rechtstreeks waarneembaar.

Waarneembare marktparameters zijn - maar niet enkel beperkt tot - wisselkoersen, prijzen van waardepapieren en grondstoffen (beursgenoteerd of verbonden aan een referentie-index), prijzen van afgeleide producten en andere parameters die er van afgeleid zijn zoals rentevoeten, kredietmarges (credit spread), volatiliteiten en correlatierisico's of gelijkaardige parameters.

Niet waarneembare factoren zijn gebaseerd op veronderstellingen zoals parameters vervat in modellen of gebaseerd zijn op statistische of economische analyses die niet te verifiëren zijn in de markt.

In de obligatieportefeuilles worden de kredietinstrumenten gewaardeerd op basis van de rentevoeten en de kredietmarges, die aanzien worden als marktparameters net zoals rentevoeten of en wisselkoersen. Het risico op een emittent van schuld papier is ook een onderdeel van het marktrisico, en noemt men emittentrisico.

Liquiditeit is een belangrijk onderdeel van het marktrisico. In periodes van weinig of geen liquiditeit, kunnen instrumenten of waardepapieren niet verhandeld worden of niet verhandeld worden aan hun geschatte waarde. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als er zeer weinig handel is, legale beperkingen zijn of er een groot onevenwicht is tussen vraag en aanbod voor bepaalde activa.

Het marktrisico voor de bankactiviteiten bestaat uit het verlies op het aandeel participaties, alsook rentevoet -en wisselkoersrisico's voortkomend uit bemiddelingsactiviteiten van de bank.

Marktrisico is opgesplitst in twee delen:

- Marktrisico met betrekking tot handelsactiviteiten en bestaande uit verhandelde instrumenten en afgeleide producten.
- Marktrisico met betrekking tot bankactiviteiten.

5.a Kapitaalvereisten en risico gewogen activa voor markt risico's (exclusief aandelenrisico)

Marktrisico kapitaalvereisten en risico gewogen activa

In miljoenen euro's	Risicogewogen activa			Kapitaalvereisten		
	31 december 2016	31 december 2015	Variatie	31 december 2016	31 december 2015	Variatie
Intern model	1 598	1 698	(100)	128	136	(8)
VAR	425	489	(64)	34	39	(5)
Stressed VAR	849	889	(40)	68	71	(3)
Incremental Risk Change (IRC)	324	320	4	26	26	-
Comprehensive Risk Measure (CRM)	-	-	-	-	-	-
Standaardbenadering	500	469	31	40	38	2
Effectiseringsposities uit het handelsboek	-	-	-	-	-	-
MARKTRISICO	2 098	2 167	(69)	168	174	(6)

De marktrisicoberekening volgens de standaardbenadering dekt het markt risico van de onderdelen van de bank die niet vallen onder de interne model benadering. De standaardbenadering wordt gebruikt voor de berekening van het wisselkoersrisico van

de bankactiviteiten (Zie sectie 5.C *Marktrisico met betrekking tot bankactiviteiten*).

5.b Marktrisico verbonden aan handelsactiviteiten

5.b.1 Inleiding

Het marktrisico is het gevolg van handelsactiviteiten uitgevoerd binnen Corporate and Investment Banking en omvat verschillende risicofactoren, zoals:

- Het renterisico: het risico dat de waarde van een financieel instrument verandert als gevolg van veranderingen in de markttrente;
- Het valutarisico: het risico van een verandering in de waarde van een instrument door veranderingen in de koersen van vreemde valuta's;
- Het aandelenrisico: komt voort uit veranderingen in de marktprijzen en de volatiliteit van aandelen en veranderingen in marktprijzen van aandelenindexen;
- Het grondstoffenrisico: komt voort uit fluctuaties in de marktprijzen en de volatiliteit van grondstoffen en veranderingen in de prijzen van grondstoffenindexen;
- Het 'credit spread'-risico: komt voort uit veranderingen in de kredietwaardigheid van een emittent en komt onder meer tot uiting in een wijziging van de kosten bij het kopen van bescherming ten aanzien van die emittent;
- Optionele producten: omvatten impliciete volatiliteits- en correlatierisico's, waarvan de parameters kunnen worden afgeleid van waarneembare prijzen van opties die worden verhandeld op een actieve markt.

De handelsactiviteiten van BNP Paribas Fortis vloeien voort uit economische relaties met klanten of indirect uit "market making" activiteiten.

5.b.2 Organisatie van het beheer van marktrisico

Het marktriscobeheerssysteem registreert en controleert de marktrisico's en controleert eveneens de waardering van financiële instrumenten waarbij ervoor gezorgd wordt dat de controlefuncties volledig onafhankelijk van de business lines opereren.

Binnen RISK zijn drie afdelingen verantwoordelijk voor de opvolging van het markt risico:

- Risk Global Markets (RISK GM) volgt de marktrisico's van Global Markets op;
- Enterprise Risk Architecture (RISK ERA - ALMT) volgt de activiteiten van ALM Treasury op;
- en Risk International Retail Banking (RISK IRB) volgt de marktrisico's in International Retail Banking op.

Deze missie bestaat uit het definiëren, meten en analyseren van risicofactoren en risicogevoeligheden, maar ook het meten en controleren van de Value-at-Risk (VaR) als algemene indicator van potentiële verliezen. RISK garandeert dat de activiteiten voldoen aan het limietenkader goedgekeurd door de verschillende comités. Het valideert nieuwe activiteiten en grote transacties, herzielt en valideert de positiewaarderingsmodellen en voert een maandelijks nazicht uit van de marktparameters (MAP review) in samenwerking met het departement 'Valuation & Risk Control' (V&RC).

De controle van de marktrisico's en van de waardering van de financiële instrumenten is opgebouwd rond verschillende officiële comités:

- Het Capital Markets Risk Committee (CMRC) is het belangrijkste comité voor het beheer van risico's die verband houden met kapitaalmarktactiviteiten. Het comité is verantwoordelijk voor de coherente aanpak van problemen in verband met markt- en tegenpartijrisico. Het CMRC volgt de evolutie van de belangrijkste posities en de gestreste risico's en legt de overkoepelende handelslimieten vast. Het comité komt eenmaal per kwartaal bijeen en wordt voorgezeten door de CEO of door het hoofd van Corporate and Investment Banking.
- Het Product and Financial Control Committee (PFC) is het arbitrage- en beslissingscomité aangaande de waardering van financiële instrumenten. Het komt op kwartaalbasis samen en bespreekt de conclusies van de CIB Financial Control teams en hun werk om de effectiviteit van de controle te verbeteren, de betrouwbaarheid van de metingen te verhogen en de resultaten van markttransacties te valideren. Het wordt voorgezeten door de Group Chief Financial Officer en brengt de directeurs van Group Finance-Accounting, Corporate Investment Banking en RISK samen.

- Op het niveau van de business units komt het Valuation Review Committee (VRC) elke maand bijeen om de uitkomsten van de herziening van de marktparameters (MAP review) en eventuele aanpassingen van de reserves te beoordelen en goed te keuren. Het Valuation Review Committee treedt tevens op als scheidsrechter bij eventuele meningsverschillen tussen de business en de controlefuncties. Het comité staat onder het voorzitterschap van de Senior Trader en bestaat onder meer uit vertegenwoordigers van Trading, RISK, Group Valuation and Risk Control en Finance. Elk meningsverschil wordt geëscaleerd naar het PFC.
- Het Valuation Methodology Committee (VMC) komt twee tot drie keer samen per jaar voor elke bedrijfstak om nieuwe modellen en de herziening van bestaande modellen goed te keuren, relevante aanbevelingen toe te passen en het beheer van de modellen te verbeteren.

5.b.3 Waarderingscontrole

De financiële instrumenten die onderdeel zijn van de prudentiële handelsportefeuille worden gewaardeerd en gerapporteerd tegen markt- of modelwaarde met waardeveranderingen via de resultatenrekening. Dit kan ook het geval zijn voor bepaalde financiële instrumenten ondergebracht in het bankboek.

De controle op de portefeuillewaardering gebeurt in overeenstemming met het 'Charter of Responsibility on Valuation' dat definieert hoe verantwoordelijkheden worden verdeeld. Deze beleids- en bestuursregels zijn van toepassing op alle kapitaalmarkt- en treasury-activiteiten, het ALM-centrum inbegrepen.

Naast dit charter worden de onderwerpen in verband met waarderingscontroles gedetailleerd in een specifiek beleidsdocument. Hieronder worden de belangrijkste processen toegelicht die samen de verantwoordelijkheid inzake waarderingscontrole vormen.

Controles over de boekhoudkundige verwerking van transacties

Deze controle valt onder de verantwoordelijkheid van de 'Middle-Office' binnen het departement 'Operations'. Bepaalde complexe transacties worden daarnaast gecontroleerd door Risk.

Herziening van de marktparameters ('Market parameter review' of MAP) en onafhankelijk prijsnazicht ('Independent Price Verification' of IPV)

Deze taak wordt gezamenlijk uitgevoerd door de departementen Risk en Valuation and Risk Controls (V&RC). Een uitgebreide en formele controle van alle marktparameters wordt op het einde van elke maand uitgevoerd. De soorten parameters die gecontroleerd worden door V&RC zijn voornamelijk de parameters waarvoor

een automatische controle ten opzichte van externe bronnen kan uitgevoerd worden, in het bijzonder voor prijzen van obligaties en de 'vanilla'-parameters. Dit kan het gebruik van consensusprijsbepalingsdiensten omvatten. De Risk functie van de Groep is belast met de controle van de waarderingsmethoden en van de meest complexe parameters die zeer afhankelijk zijn van de keuze van het model.

De algemene principes van de toetsing van de marktparameters zijn beschreven in het 'Charter of Responsibility on Valuation' en in de gespecialiseerde algemene richtlijnen zoals de 'Global Marking and Independent Price Verification Policy and MAP review principles'. De specifieke methodologieën staan beschreven in de 'MAP books' per producttype en worden regelmatig geüpdatet. De parameters worden beschreven in de Market Data Cartography die onder de verantwoordelijkheid valt van V&RC. De verantwoordelijkheid van Risk-IM en V&RC worden gedefinieerd en de resultaten van de toetsing van de marktparameters worden gedocumenteerd in de 'MAP review'.

Het resultaat van de toetsing van de marktparameters resulteert in een schatting van de waarde aanpassingen die vervolgens doorgegeven worden aan het Middle-Office en aan Finance voor boeking. De resultaten worden meegedeeld aan het management van Trading tijdens de Valuation Review Committees waar de finale beslissingen worden genomen. De mening van de controlefuncties is leidend. Belangrijke en aanhoudende meningsverschillen kunnen echter geëscaleerd worden naar het PFC.

Goedkeuring en toetsing van modellen

Voor alle soorten transacties die gemeenschappelijk zijn voor BNP Paribas en BNP Paribas Fortis, gebruikt BNP Paribas Fortis de modellen van BNP Paribas. Wanneer BNP Paribas Fortis specifieke producten of activiteiten heeft die niet buiten BNP Paribas Fortis opgevolgd worden, definieert Risk BNP Paribas Fortis, in nauwe samenwerking met Risk BNP Paribas, een officiële waarderingsmethodologie en reservebeleid. In dat geval is Risk BNP Paribas Fortis ook verantwoordelijk voor de mapping tussen modellen en producten. Het volledige controleproces van BNP Paribas moet garanderen dat het gebruik van de modellen voldoet aan de IFRS-standaarden met betrekking tot de waardering aan reële waarde van financiële instrumenten.

Reserve en andere waarde-aanpassingen

Risk definieert en berekent 'reserves', hetgeen boekhoudkundige markt- of modelaanpassingen zijn. Ze kunnen gezien worden als enerzijds de 'exit kost' van een positie of anderzijds als een risicopremie voor een positie die niet afgedekt of gediversifieerd kan worden.

Reserves dienen voornamelijk als dekking voor:

- de 'bid/offer' en liquiditeitsspread'
- onzekerheden met betrekking tot model- of marktparameters
- de eliminatie van niet af te dekken risico's (afvlakken van digital of barrier pay-offs)

Er bestaat een algemeen waardeaanpassingsbeleid. Reserve-methodologieën zijn gedocumenteerd door Risk voor elke productlijn en deze documentatie wordt regelmatig bijgewerkt. De analyse van wijzigingen in reserves wordt gerapporteerd op de maandelijkse VRC.

Reservemethodologieën worden regelmatig verbeterd en elke wijziging wordt beschouwd als een 'Valuation Model Event'. Reserveverbeteringen worden in het algemeen gemotiveerd door de conclusies volgend op de herziening van een model of door de kalibratie van marktinformatie tijdens de herziening van de marktparameters.

Prudent Valuation Adjustments (PVA) worden berekend op basis van de meest recente versie van de 'Regulatory Technical Standard' (RTS) gepubliceerd door de EBA op 23 januari 2015 en werden voor het eerst toegepast door BNPP Fortis in het eerste kwartaal van 2015. Deze 'Regulatory Technical Standard' vereist dat banken hun financiële instrumenten aan reële waarde herwaarderen met een betrouwbaarheidsinterval van 90%.

De belangrijkste risico-categorieën van PVA zijn gerelateerd aan het verkopen van een positie ('close-out-cost'), onzekerheid omtrent de marktprijs, modelrisico en grote posities. BNP Paribas Fortis berekent de AVA ('Additional Valuation Adjustments') op basis van PVA, rekening houdend met de reserves en de diversificatiemechanismen beschreven in de RTS.

De AVA bedragen worden afgetrokken van het kapitaal.

'Day-one profit or loss'

Bepaalde transacties worden gewaardeerd op basis van niet-observeerbare parameters. IAS 39 vereist het uitstellen van 'Day-one'-resultaten op niet-observeerbare transacties waar de initiële reële waarde moet afgestemd zijn op de transactieprijs.

Risk werkt met Group Finance, Middle-Offices en Business Lines aan het proces om dit type van resultaten te traceren en te behandelen. Daarbij wordt aan de hand van volledig gedocumenteerde waardeembaarheidsregels bepaald of een parameter of transactie al dan niet waardeembaar is.

De impact op de resultatenrekening van het uitgestelde resultaat wordt berekend door Middle-Office.

Bovenstaande regels betreffende de waardeembaarheid van transacties worden ook gebruikt voor de reële-waarderapportering onder IFRS 7.

In 2016 werd er geen day-one-profit (DOP) geboekt voor transacties van BNP Paribas Fortis.

5.b.4 Market risk exposure

Het marktrisico wordt eerst geanalyseerd door systematisch de gevoeligheid van de portefeuille aan verscheidene marktparameters te meten. Het resultaat van deze analyse wordt bijeengebracht tot verscheidene geaggregeerde niveaus en vergeleken met de marktlimieten.

Risico-controle set up en limiet bepaling

BNP Paribas Fortis gebruikt een geïntegreerd systeem om dagelijks de trading posities op te volgen en de VaR-berekeningen te beheren. Het systeem volgt naast de VaR ook de gedetailleerde posities en marktparametergevoeligheden op gebaseerd op verschillende criteria (zoals valuta, product, tegenpartij). Het systeem is tevens zodanig geconfigureerd om rekening te houden met trading limieten, reserves en stresstests.

De verantwoordelijkheid voor de limietbepaling en -opvolging is toegewezen aan drie niveaus, namelijk, in dalende belangrijkheid, CMRC, Business Line en activiteit. Er is dus een delegatie van het CMRC rechtstreeks naar de tradingverantwoordelijken. Limieten kunnen tijdelijk of permanent veranderd worden overeenkomstig het delegatieniveau en de gangbare procedures. Een escalatiepad zorgt ervoor dat de onafhankelijke opinie van de RISK met betrekking tot het niveau van de trading limieten meegenomen wordt.

Kernrisico-analyse en rapportering aan het uitvoerend management

RISK rapporteert over haar risicoanalysetaken (limieten, VaR-controle, kernrisicoanalyse, ...), via verscheidene risicoanalyses en boordtabellen, aan het uitvoerend management en senior management van de Business Lines. Het 'Market, Counterparty and Liquidity Analysis and Reporting'- team (MCLAR) is verantwoordelijk voor het opstellen/verspreiden van de belangrijkste globale risicorapporteringen.

De volgende rapporten worden op geregelde tijdstippen geproduceerd:

- tweewekelijkse rapporten met de 'belangrijkste posities' voor elke Business Line, met een samenvatting van alle posities en vermelding van punten die een speciale aandacht vereisen; deze rapporten zijn voornamelijk bestemd voor de managers van de Business Line
- maandelijkse risicoboordtabellen betreffende het markt- en tegenpartijrisico van Capital Markets
- trimestriële risicoboordtabellen betreffende de belangrijkste markt-, krediet-, liquiditeits- en tegenpartijrisico's
- ondersteunende documentatie voor de 'core Capital Markets Risk Comité' (CMRC) met daarin samenvattingen van markt- en risicogebeurtenissen, een samenvatting van de tegenpartijrisico blootstellingen, VaR- en stressed VaR-evoluties, samenvattingen van stresstests en kapitaalevoluties met betrekking tot markt- en tegenpartijrisico's, back-testing met betrekking tot markt- en tegenpartijrisico's.

Value at Risk (VaR)

De Value-at-Risk (VaR) is een statistische rekenmethode ter bepaling van het ergste verlies voor een bepaalde portefeuille over een gegeven tijdsperiode binnen een gegeven vertrouwensinterval onder normale marktomstandigheden. Het is niet het maximale verlies en zal in bepaalde gevallen overschreden worden, bijvoorbeeld in geval van abnormale marktomstandigheden.

De VaR-methodologie van BNP Paribas Fortis berekent de VaR met een tijdshorizon van 1 dag en met een betrouwbaarheid van 99%. De VaR-methodologie gebruikt een intern model dat goedgekeurd werd door de banktoezichthouder.

De VaR-berekening is gebaseerd op een 'Monte-Carlo'-benadering die niet alleen normaal of log-normaal verdeelde simulaties uitvoert maar ook niet-normaal verdeelde, vaak waargenomen in financiële markten, en de correlatie tussen risicofactoren in rekening brengt. Een tijdshorizon van 1 jaar historische marktgegevens (maandelijks bijgewerkt) wordt gebruikt om de simulatie te kalibreren.

De belangrijkste groepen van gesimuleerde factoren omvatten: rentevoeten, credit spreads, wisselkoersen, aandelenkoersen, grondstofprijzen en de daaraan verbonden impliciete volatiliteiten. Bewegingen van de risicofactoren zijn ofwel relatief ofwel absoluut.

De gebruikte waarderingsmethode varieert niet per product maar wel per risicotype. Algemeen kan gesteld worden dat de gebruikte methodes ofwel gebaseerd zijn op gevoeligheden ofwel op volledige herwaardering met P&L rasterinterpolatie, dit om zowel lineaire als niet-lineaire effecten (voornamelijk bij derivaten) te incorporeren. In beide gevallen berekent BNP Paribas Fortis het algemene en het specifieke risico als een geheel en houdt rekening met het diversificatie-effect via de correlatie tussen de risicofactoren.

De algoritmes, methodologieën en indicatorensets worden regelmatig herzien en verbeterd om rekening te houden met de evolutie van de kapitaalmarkten.

In overeenstemming met de Belgische en Franse regelgevingen (BNB en ACPR) werd het intern model van BNP Paribas uitgebreid naar BNP Paribas Fortis sinds het derde kwartaal van 2011.

De VaR is een meting die geen rekening houdt met de mogelijke verliezen boven het betrouwbaarheidsinterval en is niet van toepassing op intraday marktbevingen. De Stressed VaR en IRC risicoberekening vervolledigen het controlekader en het marktrisicobeheer binnen BNP Paribas Fortis.

Evolutie van de VaR (1 dag, 99%)

De VaR hieronder werden op basis van het intern model voor marktrisico gemeten met parameters die in overeenstemming zijn met de betrokken regelgeving. Ze zijn gebaseerd op een tijdshorizon van 1 dag en met een betrouwbaarheid van 99%.

In 2016 was de totale VaR EUR 3,1 miljoen (met een minimum van EUR 1,5 miljoen en een maximum van EUR 5,2 miljoen), inclusief een salderingseffect van EUR (0,7) miljoen tussen de verschillende risicotypes. De onderverdeling is als volgt:

Value at risk (1-dag, 99%)

In miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015	
	Gemiddeld	Minimum	Maximum	Eind van het jaar	Gemiddeld	Eind van het jaar
Renterisico	2,9	1,4	5,0	2,1	1,8	2,1
Kredietrisico	0,6	0,3	1,2	0,5	0,5	0,5
Wisselkoersrisico	0,3	0,1	1,2	0,2	0,5	0,4
Prijrisico aandelen	-	-	-	-	-	-
Prijrisico grondstoffen	-	-	-	-	-	-
Effect van saldering	(0,7)	(0,3)	(2,2)	(0,7)	(1,0)	(0,8)
Totaal risicowaarde	3,1	1,5	5,2	2,1	1,9	2,2

RISK test op continue basis de nauwkeurigheid van het interne model aan de hand van verschillende technieken, zoals een regelmatige vergelijking (backtesting) over een langetermijnhorizon tussen de actuele dagelijkse verliezen op kapitaalmarkttransacties en de VaR met een tijdschhorizon van 1 dag.

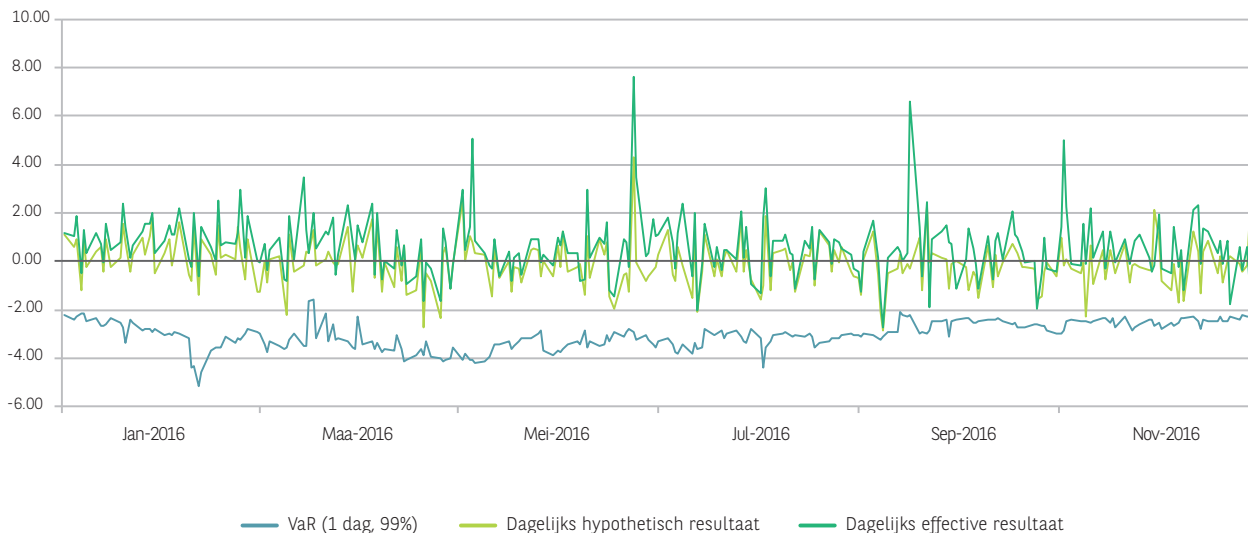
Deze backtesting wordt gedaan om de dagelijkse VaR in de handelsportefeuille te vergelijken met het werkelijke resultaat. Overeenkomstig de regelgeving, vervolledigt BNP Paribas Fortis deze "real backtesting" met een vergelijking van de dagelijkse VaR met de "hypothetische" resultaten gegenereerd door de handelsportefeuille ("Hypothetical backtesting"). Het hypothetische resultaat bevat alle componenten van het reële resultaat behalve de "intra-day" inkomsten, kosten en commissies. Een backtesting overschrijding

wordt gerapporteerd wanneer een verlies, reël of hypothetisch, het bedrag van de dagelijkse VaR overschrijdt. Het betrouwbaarheidsinterval, gebruikt om de dagelijkse VaR te berekenen, is 99%, hetgeen theoretisch overeenkomt met twee tot drie overschrijdingen geobserveerd per jaar.

Het aantal overschrijdingen wordt minstens één maal per kwartaal berekend en is gelijk aan het hoogste aantal van het aantal overschrijdingen (overshootings) voor de hypothetische en reële veranderingen in de waarde van de portefeuille.

In 2016 werden geen hypothetische en reële backtesting overschrijdingen waargenomen.

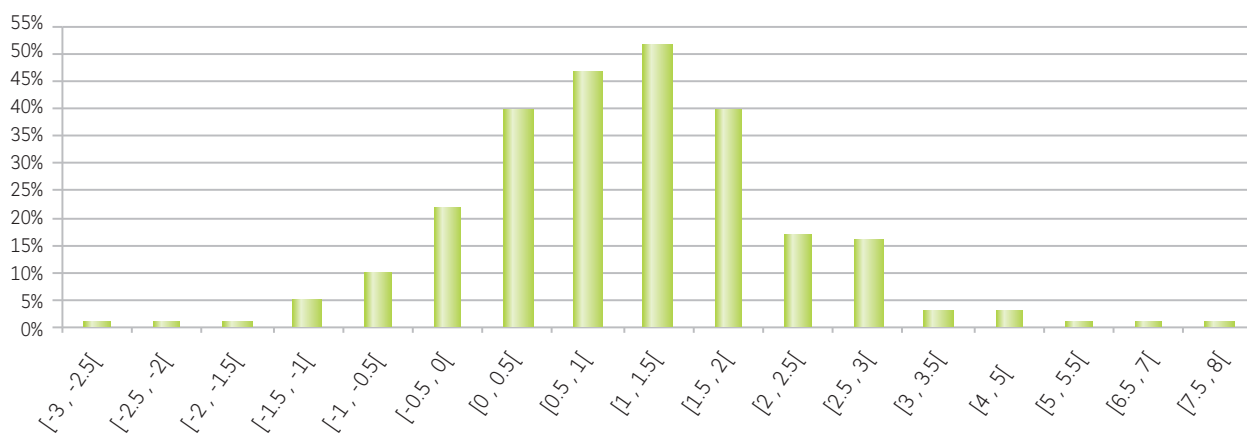
Vergelijking tussen (1 dag, 99%) VaR en dagelijkse resultaatopbrengsten

Verdeling van de dagelijkse tradinginkomsten

Het hiernavolgende histogram toont de verdeling van de dagelijkse tradinginkomsten van BNP Paribas Fortis. Het vermeldt het aantal tradingdagen gedurende dewelke de inkomsten de niveaus op de horizontale as bereikten, in miljoenen euro's.

Verdeling van de tradinginkomsten in 2016 (in miljoenen euro's)

Tradingactiviteiten genereerden in 2016 een positief resultaat gedurende meer dan 85% van de tradingdagen.

Evolutie van de VaR (tien-dagen, 99%)

De VaR-cijfers hieronder worden berekend op basis van een intern model dat parameters gebruikt die voldoen aan de methode aanbevolen door het Basel Committee voor het bepalen van de geschatte 'Value at Risk' ('Supplement to the Capital Accord to Incorporate Market Risks'). Ze zijn gebaseerd op een tijdshorizon van tien dagen en een betrouwbaarheid van 99%.

In 2016 bedroeg de totale gemiddelde VaR voor BNP Paribas Fortis EUR 9,7 miljoen (met een minimum van EUR 5,1 miljoen en een maximum van EUR 16,2 miljoen), inclusief een salderingseffect van EUR (2,3) miljoen tussen de verschillende risicotypes. De onderverdeling is als volgt:

Value at risk (tien-dagen, 99%)

in miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015	
	Gemiddeld	Minimum	Maximum	Einde van het jaar	Gemiddeld	Einde van het jaar
1 Dag						
Renterisico	9,1	4,5	15,7	6,8	5,8	6,7
Kredietrisico	1,9	1,1	3,7	1,5	1,6	1,5
Wisselkoersrisico	1,0	0,3	3,7	0,8	1,5	1,4
Prijrisico aandelen	-	-	-	-	-	-
Prijrisico grondstoffen	-	-	-	-	-	-
Effect van saldering	(2,3)	(0,8)	(6,9)	(2,1)	(2,7)	(2,4)
Totaal risicowaarde	9,7	5,1	16,2	7,0	6,2	7,2

Stressed VaR

De Stressed VaR is gekalibreerd op een periode van 12 maanden waarin een crisisperiode is inbegrepen. Deze periode is van toepassing op de hele BNP Paribas groep. Een volledige historiek van marktgegevens moet beschikbaar zijn om de risicomaatstaven te berekenen. Bovendien moet de periode nog steeds relevant zijn voor de huidige handelsportefeuilles. De keuze van de periode wordt trimestrieel herzien door een expertencomité uit een selectie van de drie scenario's die een maximale stress van de risico's geven volgens een kwantitatief ondersteunde benadering.

De actuele referentieperiode voor de kalibratie van de Stressed VaR is 02 januari 2008 tot 31 december 2008.

BNP Paribas Fortis gebruikt dezelfde berekeningsmethode als voor de VaR maar gebruik makend van de marktparameters voor deze referentieperiode.

Stressed VaR (een dag, 99%)

in miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015	
	Gemiddeld	Minimum	Maximum	Einde van het jaar	Gemiddeld	Einde van het jaar
1 Dag						
Stressed value at risk	4,4	3,3	5,6	4,9	4,8	4,8

Stressed VaR (tien dagen, 99%)

in miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015	
	Gemiddeld	Minimum	Maximum	Einde van het jaar	Gemiddeld	Einde van het jaar
10 Dagen						
Stressed value at risk	13,8	10,4	17,6	15,4	15,2	15,2

Incremental Risk Charge (IRC)

De IRC benadering berekent, met een betrouwbaarheidsinterval van 99,9%, verliezen als gevolg van wanbetaling en ratingwijzigingen over een kapitaalshorizon van een jaar, uitgaande van een constant risiconiveau over deze horizon.

Deze methode wordt gebruikt om alle incrementele wanbetalingen en migratierisico's van alle niet-geëffectiseerde posities te capteren.

Dit model wordt momenteel gebruikt in het risicomanagementproces. Het werd goedgekeurd door zowel de Franse als de Belgische banktoezichthouder.

De berekening van de IRC is gebaseerd op de veronderstelling van een constant risiconiveau over een kapitaalshorizon van een jaar. Dit betekent dat de handelsposities of sets van posities aangepast kunnen worden tijdens de kapitaalshorizon van een jaar op een wijze die het initiële risiconiveau behoudt, gemeten door de VaR of door blootstellingsprofiel volgens kredietrating en concentratie. Deze aanpassingsfrequentie noemt men de liquiditeitshorizon.

Het model is opgebouwd rond een op een rating gebaseerde simulatie voor elke debiteur, die zowel het risico van wanbetaling als het risico van ratingwijziging dekt. De afhankelijkheid onder de debiteuren is gebaseerd op een multi-factor rendementsmodel. De waardering van de portefeuilles gebeurt in elk gesimuleerd scenario. Het model gebruikt een constante liquiditeitshorizon van een jaar.

Incremental risk charge kapitaalvereisten

in miljoenen euro's	31 december 2016				31 december 2015	
	Gemiddeld	Minimum	Maximum	Einde van het jaar	Gemiddeld	Einde van het jaar
Type risico						
Totaal IRC	20,6	11,7	29,0	23,4	37,6	14,6

Comprehensive Risk Measure (Correlatieportefeuille)

De uitgebreide risicomaatregel ('Comprehensive Risk Measure' - CRM) is een vereiste voor de gestructureerde kredietcorrelatie-producten in de handelsboeken. De CRM is niet van toepassing voor BNP Paribas Fortis.

Effectiseringsposities in het handelsboek (niet in de correlatieportefeuille)

Deze bijkomende kapitaalvereiste voor her-effectivering is niet van toepassing voor BNP Paribas Fortis.

Stresstest raamwerk voor marktrisico's

Een waaier van stresstests wordt uitgevoerd om de impact van extreme marktomstandigheden op de waarde van de volledige tradingboeken te simuleren. Stresstests dekken alle marktactiviteiten en passen een waaier van gestreste marktcondities toe.

Scenarios

De fundamentele benadering in het kader van het huidige stresstest raamwerk van de tradingboeken combineert zowel bottom-up als top-down stresstests:

- Macro scenario's ('top down'): omvatten de evaluatie van een set van stresstests op globaal niveau. Deze scenario's schatten de impact van hevige marktbevingen op de handelsposities van BNP Paribas Fortis, gerelateerd aan grote globale of belangrijke regionale marktschokken. Ze kunnen gebaseerd zijn op historische gebeurtenissen of vooruitkijkende hypothetische scenario's. De scenario's omvatten gebeurtenissen als crisis in opkomende markten, kredietcrisissen en beurscrashes.

De officiële macro stresstests scenario's bevatten momenteel 8 verschillende stresstests. De resultaten ervan worden besproken in elk 'Capital Market Risk Committee' (CMRC).

- Scenario 1: onverwachte renteverhoging, met verhoogde de korte termijn rente en een vervlakking van de rentecurve
- Scenario 2: aandelen beurscrash, met een vlucht naar kwaliteit / risico-aversie en een lagere en steiler wordende rentecurve

- Scenario 3: crisis in opkomende markten, ontworpen om het globale risico van deze markten te testen
- Scenario 4: kredietcrisis, wat leidt tot een algemene risico-aversie
- Scenario 5: Eurocrisis: lage BBP verwachtingen, dreiging dat een land de Euro verlaat en een aanzienlijke verzwakking van de munt
- Scenario 6: Energiecrisis scenario, gedreven door geopolitieke onrust met ernstige gevolgen op de energiemarkten
- Scenario 7: Amerikaans crisisscenario, vooral gebaseerd op een structurele Amerikaanse crisis die zich verspreidt over de wereld
- Scenario 8: Risk-on scenario: rally in aandelen en opkomende markten, lage gerealiseerde volatiliteit en daling van de impliciete volatiliteit op alle markten (wat in feite overeenkomt met een terugkeer naar risicovolle activa).

- Microniveau scenario's (bottom-up, op Groep's niveau): in plaats van te kijken naar het effect op de wereldwijde portefeuille, streeft dit soort scenario's naar risicoposities op specifieke handelsdesks, regio's of risicoconcentraties. Deze 'bottom-up'-benadering laat meer complexe stress-scenario's toe en maakt dus de opsporing van gebieden met potentiële verliezen mogelijk, hetgeen niet gemakkelijk had gekund onder de wereldwijde macro-economische scenario's (zoals complexe marktverstoringen of een idiosyncratisch risico). Dit proces vergemakkelijkt de indeling van de risicogebieden in deze met mogelijk minder liquiditeit of deze met mogelijk meer structurele blootstelling.

Proces

Het is de analyse en mogelijke combinatie van de bovengenoemde scenario's dat toelaat om een adverse scenario te ontwikkelen en dynamisch aan te passen voor wisselende condities voor het handelsboek. Deze officiële macro stress scenario's worden gepresenteerd op elk CMRC samen met het adverse stress-scenario.

Stresstests worden aangestuurd door het 'Capital Markets Stress Testing Steering Committee' (STSC). Dit comité komt maandelijks bijeen en geeft de richting aan voor alle stresstest scenario ontwikkelingen, infrastructuur, analyse en rapportering binnen het interne risicodepartement. Het STSC stuurt alle interne stresstest aangelegenheden gerelateerd aan markt- en tegenpartijrisico. Tevens beslist het over de definitieve opzet van de officiële stresstests van het CMRC.

Stresstest is het kernelement van de analyse van hoogst uitzonderlijke risico's ('tail risk') die ook worden vastgelegd via de stressed VaR, de Incremental Risk Charge en de Comprehensive Risk Measure. Bovendien wordt het risico op een hoogst uitzonderlijk evenement additioneel meegenomen in de vorm van een gemiddeld verlies bijkomend op de VaR ('Expected Shortfall') bij de toewijzing van kapitaal voor marktrisico's tussen de business lines, zodat hoogst uitzonderlijke risico's bij het beheer en de opvolging van marktrisico's in rekening gebracht worden.

5.c Marktrisico uit hoofde van bankactiviteiten

Het marktrisico uit hoofde van bankactiviteiten omvat enerzijds het risico van verlies op aandelenbelangen en anderzijds de rente- en valutarisico's uit hoofde van de bancaire bemiddelingsactiviteiten. Alleen de aandelen- en valutarisico's zijn opgenomen in de berekening van naar risico gewogen activa volgens Pijler 1; het renterisico valt onder Pijler 2.

De rente- en valutarisico's in verband met bancaire bemiddelingsactiviteiten hebben voornamelijk betrekking op de retail banking-activiteiten, de gespecialiseerde dochterbedrijven die zich bezighouden met de financieringen, de financieringsactiviteiten van CIB en de beleggings-, funding- en hedgingtransacties van BNP Paribas Fortis. Deze risico's worden beheerd door de afdeling ALM-Treasury.

ALM-Treasury rapporteert op groepsniveau rechtstreeks aan de groepsfuncties. Strategische beslissingen worden genomen door het Asset and Liability Committee (ALCO), dat toezicht houdt op de activiteiten van ALM-Treasury; dergelijke comités zijn opgezet op groepsniveau en per operationele eenheid.

5.c.1 Aandelenrisico

Aandelenbelangen die door de Bank worden aangehouden buiten het tradingboek zijn effecten die een achtergestelde restvordering verschaffen op de activa of inkomsten van de emittent of een vergelijkbare economische grondslag hebben. Hiertoe behoren:

- genoteerde en niet-genoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen
- opties die verbonden zijn aan converteerbare en verplicht converteerbare obligaties
- aandelenopties
- super-achtergestelde schuldbewijzen

- aangegane verplichtingen en hedges met betrekking tot aandelen
- belangen in bedrijven die worden verantwoord volgens de vermogensmutatiemethode.

Modelmatige berekening van het aandelenrisico

Volgens de 'Capital Requirement Directive' moeten banken die de Interne Risicobenadering toepassen de aandelenbelangen in hun bankboek afzonderlijk behandelen. BNP Paribas Fortis past daarom de 'Simple Risk Weight'-benadering toe behalve voor:

- (i) Aandelenbelangen (behalve LBO posities), die al werden aangehouden vóór 1 januari 2008, worden gedekt door de 'grandfather' clause en worden standaard gewogen aan 150%.
- (ii) Belangrijke financiële aandelenbelangen die onder het grote drempelbedrag vallen van Tier 1-kernkapitaalbestanddelen, worden gewogen aan 250%. Het betreft hier zowel aandelenbelangen, behorende tot de voor verkoop beschikbare financiële activa, in krediet- en financiële instellingen waarin het belang van de Bank 10% overstijgt, alsook krediet- en financiële instellingen geconsolideerd volgens de vermogensmutatiemethode.

De 'Simple Risk Weight'-benadering is gebaseerd op marktwaarnemingen over een lange periode en genereert afzonderlijke risicowegingen voor onverwachte verliezen:

- 190% van de waarde van de risicopositie voor belangen van private equity in voldoende gediversifieerde portefeuilles;
- 290% van de waarde van de risicopositie voor aandelen die worden verhandeld op een beurs;
- 370% voor de waarde van de risicopositie voor andere aandelen.

Daarnaast worden verwachte verliezen op aandelenposities in mindering gebracht op het eigen vermogen. Het model is goedgekeurd door de toezichthouder voor het meten van de solvabiliteitsvereiste voor het aandelenrisico in het kader van het Basel II goedkeuringsproces.

Blootstelling* aan aandelenrisico

In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Simply risk weight' methode	1 215	1 067
190% gewogen	445	474
290% gewogen	161	107
370% gewogen	609	486
Standaardbenadering	2 100	1 939
Totaal	3 315	3 006

(*) reële waarde (op en buiten de balans)

5.c.2 Valutarisico (Pijler 1)

Berekening van de naar risico gewogen activa

Het valutarisico heeft betrekking op alle transacties, ongeacht of deze deel uitmaken van het handelsboek of niet. Dit risico wordt onder Basel I, Basel II en Basel III op dezelfde manier behandeld.

Met uitzondering van de valutapositie van BNP Paribas Fortis België, die wordt berekend volgens het interne model van BNP Paribas Fortis dat is goedgekeurd door de toezichthouder, wordt de blootstelling aan valutarisico tegenwoordig bepaald volgens de gestandaardiseerde methode, waarbij gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid die de banktoezichthouder biedt om hierbij alleen het operationele valutarisico in aanmerking te nemen.

De entiteiten van BNP Paribas Fortis berekenen hun nettopositie in elke valuta, met inbegrip van de euro. De nettopositie is gelijk aan de som van alle activaposten minus alle verplichtingen plus de posten buiten de balans (inclusief de netto valutatermijnpositie en het netto delta-equivalent van de valuta-optieportefeuille), minus structurele niet-vlottende activa (voor de lange termijn aangehouden aandelen, materiële vaste activa en immateriële activa). Deze posities worden omgerekend naar euro's tegen de valutakoers die geldt op de afsluitdatum en bij elkaar opgeteld, waaruit de totale netto open positie van de Bank in elke valuta resulteert. Er is sprake van een netto longpositie in een bepaalde valuta wanneer de activa de verplichtingen overtreffen en een shortpositie wanneer de verplichtingen de activa overtreffen.

Voor elke entiteit van de Groep wordt de netto valutapositie in de relevante valuta (dat wil zeggen de rapporteringsvaluta) op zodanige wijze in evenwicht gebracht dat de som van de 'long' posities gelijk is aan de som van de 'short' posities.

Voor het berekenen van de solvabiliteitsvereiste voor het valutarisico gelden de volgende regels:

- voor gecompenseerde posities in valuta's van de lidstaten van het Europees Monetair Stelsel geldt een solvabiliteitsvereiste van 1,6% van de waarde van de gecompenseerde posities
- voor posities in nauw gecorreleerde valuta's geldt een solvabiliteitsvereiste van 4% van het gecompenseerde bedrag
- voor de overige posities, waaronder het saldo van de niet-gecompenseerde posities in de bovengenoemde valuta's geldt een solvabiliteitsvereiste van 8% van het bedrag daarvan.

Valutarisico en afdekking van winsten gerealiseerd in buitenlandse valuta's

Het operationele valutarisico van BNP Paribas Fortis komt voort uit de nettowinsten die worden gerealiseerd in andere valuta's dan de euro. Het beleid van BNP Paribas Fortis is om maandelijks alle winsten in andere valuta's dan de euro af te dekken tegen de euro. Winsten die lokaal worden gerealiseerd in een andere valuta dan de functionele valuta van die entiteit worden lokaal afgedekt. Nettowinsten die worden gegenereerd door buitenlandse dochterondernemingen en vestigingen en posities die betrekking hebben op een bijzondere waardevermindering van de activa-portefeuille worden centraal beheerd en op regelmatige basis afgedekt.

Valutarisico en afdekking van de netto-investeringen in buitenlandse activiteiten

De valutapositie van BNP Paribas Fortis uit hoofde van investeringen in buitenlandse activiteiten ontstaat voornamelijk door de dotaties aan bijkantoren en door participaties uitgedrukt in vreemde valuta's.

Het beleid van BNP Paribas Fortis is om leningen af te sluiten in de valuta van de investering teneinde de investering te beschermen tegen valutarisico. Dergelijke leningen worden gedocumenteerd als een afdekking van een netto investering in buitenlandse activiteiten. Voor sommige (minder liquide) valuta, waar lenen moeilijker is, kan de investering ook gefinancierd worden door deze valuta aan te kopen tegen Euro's. Deze beslissing wordt genomen door het ALCO.

5.c.3 Renterisico (Pijler 2)

5.c.3.1 Raamwerk voor het renterisicobeheer

ALM-Treasury is verantwoordelijk voor de operationele uitvoering van de beslissingen aangaande het beheer van het renterisico van het banking book.

Het banking book bevat alle rentedragende activa en passiva van alle business lines van BNP Paribas Fortis (inclusief de beleggings- en afdeckingsverrichtingen van ALM Treasury) met uitzondering van de (toegestane) tradingactiviteiten.

Transacties die worden geïnitieerd door de diverse business lines van BNP Paribas Fortis worden systematisch overgedragen naar ALM-Treasury via interne contracten of via financieringen en ontleningen.

De belangrijkste beslissingen met betrekking tot het risicobeheer van het banking book worden genomen tijdens de maandelijkse ALCO-vergaderingen. Deze vergaderingen worden bijgewoond door het management van de business lines, ALM-Treasury, Finance en de RISK afdeling.

De strategie van de Bank voor het beheer van het algemene renterisico is gebaseerd op een zorgvuldige opvolging van de gevoeligheid van de rente-inkomsten van de Bank voor veranderingen in de rentestand. Op deze manier kan BNP Paribas Fortis bepalen hoe deze risico's optimaal kunnen afgedekt worden.

Het renterisico wordt beperkt/afgedekt door het gebruik van een waaier aan verschillende instrumenten; de belangrijkste zijn de derivaten, voornamelijk renteswaps en -opties. Renteswaps worden gebruikt voor het aanpassen van het lineair risicoprofiel, dat hoofdzakelijk wordt gegenereerd door de langlopende activa en passiva aan vaste rente. Opties worden gebruikt voor de verlaging van het niet-lineaire risico, dat voornamelijk wordt veroorzaakt door in klantencontracten besloten opties, zoals rentecaps of de opties tot vervroegde aflossing in hypotheekleningen.

5.c.3.2 Meting van het renterisico

Renteposities worden gemeten rekening houdend met de specifieke eigenschappen van de beheerde risico's. BNP Paribas Fortis heeft, in lijn met de Groep-policy, de concepten van standaard, gemodelleerd en structureel renterisico gedefinieerd:

Renterisico-concepten

Het standaard renterisico wordt gegenereerd door transacties of balanselementen waarvoor een theoretische micro-afdekking van het risico direct kan afgeleid worden uit de contractuele kenmerken van de onderliggende verrichtingen.

Het gemodelleerde risico komt overeen met verrichtingen of balanselementen waarvoor de theoretische micro-afdekking niet direct kan afgeleid worden uit de kenmerken van de onderliggende transacties; modelering van het risico is dus vereist. Voorbeelden hiervan zijn de spaartegoeden (waar een zogenaamde replicating portfolio techniek wordt toegepast) of vervroegde terugbetalingen van hypotheekleningen (waarvoor het waarschijnlijke toekomstige klantengedrag wordt gemodelleerd).

Het structureel renterisico is het renterisico op het eigen vermogen en het niet-cyclische deel van de niet-vergoede zichtrekeningen: deze balanselementen genereren middels herinvestering/afdekking regelmatige rente-inkomsten maar deze zijn gevoelig aan het wisselende renteniveau. Het is echter niet mogelijk om een unieke afdeckingsstrategie te bepalen die deze rentegevoeligheid volledig neutraliseert.

Het renterisico van het banking book wordt berekend en opgevolgd aan de hand van de volgende risico-indicatoren en -metrieken:

Rentegaps

In de statische vaste rente-gap berekenen we voor iedere toekomstige periode de mismatch van de rentedragende volumes tussen activa en passiva aan vaste rente. In deze rentegap worden de optionele elementen, en in het bijzonder de gedragsopties (bijvoorbeeld vervroegde terugbetaling van kredieten), vertaald door hun delta-equivalenten (voorstelling van de lineaire component van deze opties).

De vervaldagen worden bepaald op basis van contractuele elementen van de transacties die een standaardrisico genereren en/of historische observaties van het klantengedrag voor de balanselementen met een gemodelleerd risicoprofiel. De vervaldagen op niet-vergoede zichtrekeningen en eigen vermogen worden bepaald op basis van meer conventionele methoden die rekening houden met een management benchmark die wordt toegepast doorheen de BNP Paribas Groep.

Wanneer in een bepaalde toekomstige periode:

- meer activa dan passiva voorkomen, ligt het risico bij een rentestijging vermits de Bank inkomsten zou verliezen wanneer de daggeldrente duurder zou worden om de overtollige activa te financieren

- meer passiva dan activa voorkomen, ligt het risico bij een rentedaling vermits de business inkomsten zou verliezen wanneer de herbelegging van overtollige passiva minder zou opbrengen.

Inkomsten indicatoren

Het renterisico in het banking book wordt ook gemeten op 'going concern' basis, aan de hand van een inkomstengevoeligheidsindicator die rekening houdt met dynamische veranderingen in bepaalde balanselementen.

Het bestaan van gedeeltelijke of zelfs geen correlatie tussen de rente die wordt aangerekend aan klanten en de marktrente, samen met de gevoeligheid van het volume aan het renteniveau, zorgt voor een gevoeligheid van toekomstige inkomsten, die op dynamische wijze wordt benaderd (inclusief nieuwe productie).

De sensitiviteit van de rente-inkomsten ten aanzien van de interestvoeten, is één van de kernindicatoren die door de bank wordt gebruikt bij haar analyse van het algehele renterisico. De sensitiviteit van deze inkomsten worden berekend voor het globale banking book, omvattende de commerciële activiteiten van kredietverlening en depositowerving en de herbelegging van het kapitaal en dit voor alle munten. De inkomstenprojectie is onder meer gesteund op gefundeerde groei-assumpties over dezelfde horizon als de indicator.

Waarderingsindicatoren

Het Basel comité voor bancaire toezicht vereist, op basis van haar raamwerk van juni 2004, dat banken de sensitiviteit van de economische waarde van hun netto eigen vermogen berekenen. Volgens deze tekst 'dienen de banken aan de toezichhouders, teneinde hun controletaak met betrekking tot de blootstelling aan interrisico's binnen de sector te ondersteunen, de resultaten van hun interne meetsystemen ter beschikking te stellen, uitgedrukt in termen van sensitiviteit van economische waarde van het netto eigen vermogen ten opzichte van Tier1 + Tier2 kapitaal, en dit ten gevolge van een gestandaardiseerde parallelle interestbeweging van +/- 200 basispunten.

5.c.3.3 Renterisicolimieten

De renterisico-indicatoren en -metrieken hebben betrekking op het volledige banking book.

De posities gemeten in de vaste rente-gaps zijn beperkt door risicolimieten op alle toekomstige perioden. Deze limieten worden gekalibreerd op basis van de aard van de beheerde risico's (standaard, gemodelleerd of structureel) Deze limieten worden op jaarlijkse basis herzien.

Het renterisico gemeten volgens de gevoeligheidsindicator van de rente-inkomsten is onderworpen aan een alarmsignaal op basis van de globale winstgevoeligheid. Daarenboven heeft BNP Paribas Fortis een systeem geïntroduceerd om de impact op de inkomsten te bepalen van bepaalde stress-scenarios die worden gedefinieerd op Groepsniveau.

De sensitiviteit van de rente-inkomsten is beperkt: een plotse neerwaartse parallelle schok van 50 basispunten over een tijdspanne van één jaar zou leiden tot een daling EUR 37 miljoen van het netto bancaire inkomen op 31 december 2016.

Een specifieke sub-limiet is gedefinieerd voor de operaties die niet kwalificeren voor hedge accounting onder de IFRS boekhoudnormen.

Conform de regelgeving werd een interne limiet gedefinieerd voor de sensitiviteit van de economische waarde van het netto eigen vermogen bij een parallelle beweging van de rente-curve voor 200 basispunten.

Omdat de bancaire en financiële verrichtingen in het banking book niet bedoeld zijn om verkocht te worden, worden ze niet beheerd op basis van hun reële waarde. Daardoor is de gevoeligheid van de economische waarde van het netto eigen vermogen enkel een rapporteringsindicator, berekend in lijn met de prudentiële vereisten.

De gevoeligheid van de economische waarde (interne berekeningswijze) van het netto eigen vermogen voor een plotse parallelle schok van + 200 bp is (4,2)% van het eigen vermogen op 31 december 2016.

5.c.3.4 Boekhoudkundige verwerking van de afdekking van renterisico's

De afdekkingsverrichtingen die door de Bank zijn aangegaan voor het optimaliseren van het rente-risicobetreffen voornamelijk rente-swaps en -opties.

Afhankelijk van het doel van de hedge worden deze afgeleide financiële instrumenten aangemerkt als reële-waardehedge of als cash flow hedge. Elke hedge-relatie wordt formeel gedocumenteerd op het moment dat deze wordt aangegaan. De documentatie beschrijft de hedgingstrategie, de afgedekte positie, het hedging-instrument, de aard van het afgedekte risico en de methodologie die is gebruikt voor het toetsen van de verwachte (toekomstige) en feitelijke (retrospectieve) effectiviteit van de hedge.

Afdekking van financiële instrumenten die zijn opgenomen op de balans (fair value hedges)

Fair value hedges voor renterisico's hebben betrekking op specifieke vastrentende activa of passiva of op portefeuilles met vastrentende activa of verplichtingen. Er worden contracten in derivaten aangegaan om de gevoeligheid van de reële waarde van deze activa en passiva voor veranderingen in de rentestand te verminderen.

Individuele hedges op activa hebben voornamelijk betrekking op voor verkoop beschikbare effecten; op individuele passiva is dit voornamelijk op vastrentende effecten uitgegeven door BNP Paribas Fortis.

Hedges van portefeuilles van financiële activa en passiva, uitgevoerd per munt, hebben betrekking op:

- vastrentende leningen (vastgoedleningen, investeringskredieten, consumentenkredieten en exportkredieten);
- vastrentende deposito's (hoofdzakelijk zichtrekeningen).

Om het afgedekte bedrag te bepalen, wordt het uitstaande bedrag van de afgedekte post opgesplitst in looptijdsegmenten en wordt aan elk looptijdsegment een afzonderlijk bedrag toegerekend. De looptijdverdeling wordt bepaald op basis van de contractuele voorwaarden voor de transactie en de historische waarnemingen ten aanzien van het klantengedrag (aannames met betrekking tot vervroegde aflossing en geschatte wanbetalingspercentages).

Niet-vergoede zichtrekeningen worden gekwalificeerd als financiële verplichtingen op middellange termijn. Bijgevolg is de waarde van deze verplichtingen gevoelig aan renteveranderingen. Schattingen van de toekomstige kasstromen zijn gebaseerd op historische analyses.

Voor elke hedging relatie, wordt de verwachte hedge effectiviteit gemeten door ervoor te zorgen dat voor elk looptijdsegment, de reële waarde van de afgedekte posten groter is dan de reële waarde van de aangeduide afdekkingsinstrumenten.

De werkelijke effectiviteit wordt beoordeeld op een ex-post basis door te verzekeren dat de maandelijkse verandering in reële waarde van de afgedekte posten sinds het begin van de maand geen over-hedging aangeeft.

Cash Flow Hedge

De Bank gebruikt afgeleide instrumenten voor het afdekken van fluctuaties in de baten en lasten uit activa en passiva met een variabele rente als gevolg van renteveranderingen. Ook zeer waarschijnlijke toekomstige transacties worden afgedekt. De afgedekte posten worden opgesplitst in looptijdsegmenten per munt en per benchmark rente. Na toepassing van een correctie voor aannames met betrekking tot vervroegde aflossing en defaults gebruikt de Bank derivaten om de risicopositie die door deze activa en passiva met een variabele rente ontstaat geheel of gedeeltelijk af te dekken.

De effectiviteit van deze hedging relaties is gedocumenteerd en beoordeeld op basis van verwachte afloopschema's.

De bedragen in de tabel vertegenwoordigen per looptijdsegment, de notionele bedragen van activa en passiva aangeduid als afgedekte elementen in cash flow hedging.

In miljoenen euro's	31 december 2016	
	Activa	Verplichtingen
Minder dan 1 jaar	3 212	-
1 tot 3 jaar	1 998	-
3 tot 5 jaar	425	1 000
Meer dan 5 jaar	738	-

6 SOEVEREIN SCHULDENRISICO

Soeverein schuldenrisico is het risico dat de overheid in gebreke komt voor zijn schuld, in geval van een tijdelijke of verlengde onderbreking van rentebetaling (intrest en/of kapitaal).

BNP Paribas Fortis beschikt over staatsobligaties die deel uitmaken van het liquiditeitsmanagement proces. Dit proces is onder meer gebaseerd op het houden van obligaties als onderpand voor de

herfinanciering bij centrale banken; een aanzienlijk deel van deze liquiditeitsbuffer bestaat uit obligaties met een hoge rating die zijn uitgegeven door overheden, supranationale entiteiten en speciale agentschappen, met een laag risiconiveau. Een deel van deze portefeuille bevat rentevoetkenmerken die bijdragen aan de afdekkingsstrategieën van het renterisico in het banking book.

De portefeuille van soevereine effecten van BNP Paribas Fortis in euro wordt in onderstaande tabel getoond:

Bankboek In miljoenen euro's	31 december 2016	31 december 2015
Eurozone		
België	11 388	13 421
Nederland	3 916	4 078
Oostenrijk	1 121	953
Italië	1 088	1 112
Frankrijk	761	1 050
Spanje	600	556
Luxemburg	214	209
Duitsland	145	112
Finland	54	12
Ondersteunde landen		
Portugal	274	330
Ierland	143	138
Totaal eurozone	19 704	21 971

7 OPERATIONEEL RISICO

Raamwerk voor risicobeheer

Toezichtskader

In lijn met het raamwerk van BNP Paribas Groep heeft BNP Paribas Fortis één allesomvattend raamwerk voor het beheren van het operationele risico voor de hele Bank ingevoerd dat voldoet aan de Basel III-criteria die zijn vastgelegd in de 'Advanced Measurement Approach' (AMA). Dit raamwerk draagt bij tot een beter risicobeheer doordat hiermee het bewustzijn ten aanzien van operationele risico's wordt versterkt. Het waarborgt een effectieve meting en opvolging van het operationele risicoprofiel.

Belangrijke partijen en organisatie

Er is een effectieve risicobeheerstructuur ontwikkeld op basis van een model met drie verdedigingslijnen, waarbij de businesses de hoofdverantwoordelijkheid dragen voor het beheren en beperking van operationele risico's. De tweede verdedigingslijn wordt gevormd door de risicobeheerfuncties. Zij hebben tot taak erop toe te zien dat het raamwerk voor het beheren van het operationele risicobeheer goed is verankerd, dat de operationele risico's die worden vastgesteld, beoordeeld, gemeten en beheerd een juiste afspiegeling geven van het risicoprofiel en dat wordt voldaan aan de eigenvermogensvereisten. De interne Algemene Inspectie (interne audit) vertegenwoordigt de derde verdedigingslijn en ziet toe op de juiste implementatie van de risicostructuren en het risicobeleid.

De belangrijkste bestuursorganen op het gebied van operationeel risico en interne controle zijn de Internal Control Committees (ICC's).

BNP Paribas Fortis heeft vier ICC's die elk worden voorgezeten door een lid van het Executive Committee. Daarnaast is er een ICC op het niveau van het Executive Committee.

Het ICC is verantwoordelijk voor het beheer van het permanente operationele controlekader en het beheren van de operationele en compliancerisico's. Operationele risico's en compliancerisico's omvatten het reputatierisico, frauderisico, financiële-verslaggevingsrisico, het belastingrisico, juridisch risico, risico van niet-naleving van wetten, regelgeving en beleid, operationele risico's in verband met mensen, processen en systemen en het externe klimaat en het bedrijfsrisico. De rol van de ICC's omvat onder meer:

- het ontwikkelen van een georganiseerde en wereldwijde visie op het permanente operationele controlekader en het beheren van operationele en compliancerisico's bij BNP Paribas Fortis;
- het analyseren van en het nemen van beslissingen over deze onderwerpen;

- het opzetten van een waarschuwings- en escalatiesysteem voor waargenomen zwakheden;
- het aantonen en documenteren van de betrokkenheid van de Executive Board en het Directiecomité bij het beheren van deze kwesties en de follow-up van de betreffende acties.

De doelstelling van het ICC is de businesses en functies in staat te stellen de belangrijkste operationele risico's, compliancerisico's en zwakheden van het permanente controlekader te signaleren, het belang van het daarvoor ontwikkelde actieplan te benadrukken en een overzicht te verschaffen van de status van de genomen maatregelen.

De 'Advanced Measurement Approach' voor operationeel risicobeheer

Een kader dat de vier elementen bevat is vereist voor een Advanced Measurement Approach (AMA):

- de eerste bouwsteen van het raamwerk voor het beheren van het operationele risico bestaat uit het verzamelen van verliescijfers ('historische incidenten'). Informatie over operationele verliezen die zich voordoen binnen alle delen van de organisatie wordt systematisch opgeslagen in een centrale database;
- naast informatie uit deze interne database gebruikt BNP Paribas Fortis voor haar risicoanalyses verliesgegevens uit externe bronnen, zoals openbare databases en de database met operationele verliesgegevens die wordt bijgehouden door een consortium van banken waarin BNP Paribas Fortis deelneemt;
- een derde element van het raamwerk bestaat uit risicoprognoses ('potentiële incidenten'), die het risicoprofiel van BNP Paribas Fortis bepalen en als primaire input dienen voor de berekening van de eigenvermogensvereisten. Potentiële incidenten (PI's) geven meer inzicht in operationele risico's van verschillende aard:
 - risico's die nauw verband houden met de interne organisatie en controleomgeving. Deze risico's hebben een beperkte impact op de organisatie, ondanks het feit dat ze veel kunnen voorkomen;
 - meer systemische risico's of zeldzame risico's met hoge impact. Het omvat de operationele risico's ten gevolge van het type activiteit waarvoor de Bank zich engageert of ten gevolge van de business omgeving waarin ze opereert.

Potentiële incidenten worden uitgevoerd in elke business en ondersteunende functie, en resulteren in een beschrijving van het geïdentificeerd risico, in een analyse van de oorzaak en in een beschrijving van de omgevingscontrole. Uiteindelijk wordt het resterende risico aangeduid.

- triggers voor operationeel risico (Key Risk Indicators of Key Performance Indicators) worden opgevolgd om veranderingen te signaleren in het operationele risicoprofiel door interne oorzaken of omgevingsfactoren.

Beheersing en vermindering van operationele risico's

BNP Paribas Fortis hanteert diverse processen voor het beheren en het verminderen van operationele risico's. Aan de hand van Potentiële Incidenten, Historische Incidenten en de ontwikkeling van sleutelrisico-indicatoren kunnen stappen worden ontwikkeld waarmee het beheren van operationele risico's verder kan worden verbeterd. Deze stappen hebben meestal betrekking op organisatorisch aspecten en processen. De centraal gecoördineerde technieken voor risicobeperking betreffen het waarborgen van de bedrijfscontinuïteit, informatiebeveiliging, verzekeringen en een organisatiestructuur voor de besluitvorming over uitzonderlijke transacties (via de 'Exceptional Transactions Committees') en nieuwe activiteiten (via de 'New Activities Committees').

8 COMPLIANCE- EN REPUTATIERISICO

Compliance missie

De algemene missie van Compliance bestaat uit het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving bij de uitvoering van de diverse activiteiten van BNP Paribas Fortis en de bescherming van de reputatie van de Bank door middel van adviezen, toezicht en onafhankelijke controles.

Compliance heeft, als tweede verdedigingslinie, de taak toezicht uit te oefenen op een effectieve beheersing van het compliance-risico. Dit behelst het formuleren van beleid, het geven van advies, controle op de uitvoering, garanderen dat de Bank conform de voorschriften en regelgeving werkt en het versterken van het bewustzijn onder medewerkers met betrekking tot de volgende belangrijke compliance-aspecten:

- financiële veiligheid: antiwitwaspraktijken, strijd tegen corruptie en financiering van terrorisme, financiële sancties en meldingen aan financiële onderzoeksinstanties;
- bescherming van de belangen van de klanten: dit heeft betrekking op zowel de levering van producten en diensten aan klanten als belangenconflicten;
- integriteit van medewerkers: hieronder vallen gedragscodes, geschenkenbeleid, belangenconflicten, beleid voor privétransacties;
- marktintegriteit: marktmisbruik, belangenconflicten;
- gegevensbescherming.

Compliance stelt het beleid vast en geeft bindende adviezen op deze terreinen. Adviezen van compliance kunnen worden geëscaleerd naar een hoger niveau, totdat een consensus wordt bereikt, om te komen tot een adequate oplossing voor het probleem.

Organisatie van Compliance

Op BNP Paribas groepsniveau, werd in 2015 de organisatiestructuur van Compliance herzien. De Compliance functie is georganiseerd als een onafhankelijke, geïntegreerde en gedecentraliseerde functie. De Chief Compliance Officer van BNP Paribas Fortis rapporteert aan het hoofd van Domestic Markets Compliance van BNP Paribas en heeft tevens een functionele relatie (stippellijn) met de Chief Executive Officer van BNP Paribas Fortis.

Compliance heeft rechtstreeks en onafhankelijk toegang tot zowel het Risk Committee als het Audit Committee van de Raad van Bestuur en is daar permanent uitgenodigd. De Chief Compliance Officer is lid van het Uitvoerend Comité van de Bank.

Fundamentele principes

Bij het beheren van compliance- en reputatierisico's wordt uitgegaan van de volgende fundamentele principes:

- individuele verantwoordelijkheid: iedereen is verantwoordelijk voor compliance en niet alleen de afdeling Compliance
- exhaustieve en allesomvattende benadering: de verantwoordelijkheid van Compliance strekt zich uit tot alle bankactiviteiten. Uit hoofde hiervan heeft Compliance onbeperkt toegang tot alle noodzakelijke informatie
- onafhankelijkheid: de medewerkers van Compliance voeren hun missie uit binnen een context die de onafhankelijkheid van hun denken en handelen waarborgt
- prioriteit van het groepsbeleid boven lokaal beleid, voor zover dit is toegestaan op grond van de lokale wetgeving.

9 LIQUIDITEITSRISICO

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de Bank niet in staat zal zijn om te voldoen aan bestaande of toekomstige voorzienbare of niet-voorzienbare liquiditeits- of dekkingsvereisten over alle looptijden, zowel voor de korte als voor de lange termijn.

Dit risico kan voortvloeien uit een vermindering van bepaalde bronnen van financiering, trekking van kredietlijnen, vermindering van de liquiditeitswaarde van sommige activa, of verhoging van dekkingsmarges in cash of in effecten. Dit risico kan gerelateerd zijn aan de reputatie van de Bank of aan systemische factoren in de financiële markten zelf.

Het liquiditeitsrisico wordt beheerd door middel van een globaal liquiditeitsbeleid dat is goedgekeurd door de Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis. Dit beleid is gebaseerd op risicobeheersingsprincipes die zowel onder normale omstandigheden als tijdens een liquiditeitscrisis van toepassing zijn. De liquiditeitspositie van BNP Paribas Fortis wordt beoordeeld op basis van interne standaarden en door toezichthouders voorgeschreven ratio's.

9.a Beleid voor het beheer van het liquiditeitsrisico

Beleidsdoelstellingen

De doelstellingen van het beleid voor het beheer van het liquiditeitsrisico van BNP Paribas Fortis zijn het verkrijgen van een evenwichtige financieringsmix ter ondersteuning van de ontwikkelingsstrategie van BNP Paribas Fortis en het waarborgen dat ook onder crisissituaties BNP Paribas Fortis in staat zal zijn om al haar verplichtingen na te komen.

Het raamwerk voor liquiditeitsbeleid is gesteund op:

- beheers-indicatoren
 - volume-indicatoren om na te gaan of de commerciële activiteiten voldoen aan hun liquiditeitsdoelstellingen die zijn bepaald in functie van de financieringscapaciteit van de Bank.
 - prijsindicatoren, gebaseerd op de interne prijszetting van liquiditeit;
- indicatoren die een inschatting mogelijk maken van de liquiditeitspositie van de Bank onder normale omstandigheden, de liquiditeitspositie in geval van crisis situaties, de efficiëntie van ondernomen acties en het voldoen aan reglementaire ratio's;
- de implementatie van liquiditeits-strategieën gebaseerd op de diversificatie van financieringsbronnen met vervaldagen in functie van liquiditeitsbehoeften en de opbouw van liquiditeitsreserves.

Het liquiditeitsbeleid definieert de beheersprincipes die van toepassing zijn in de BNP Paribas Fortis ondernemingen en onderliggende commerciële activiteiten, en dit ongeacht de looptijd van de transacties.

Beleidsvoering

Net als voor de andere risico's, is de Chief Executive Officer door de Raad van Bestuur gemandateerd om het liquiditeitsrisico van de Bank te beheren. De Chief Executive Officer delegeert deze verantwoordelijkheid aan het Asset & Liability Committee.

Het Risico-Comité rapporteert elk kwartaal aan de Raad van Bestuur over het liquiditeitsbeleid en de liquiditeitspositie van de Bank.

Het Asset & Liability Committee is verantwoordelijk voor:

- het definiëren van het liquiditeitsprofiel van de Bank
- het toezicht houden op de naleving van reglementaire liquiditeitsratio's
- het bepalen van beheers-indicatoren, het toezien op de naleving ervan en het kalibreren van de kwantitatieve drempelwaarden voor de commerciële activiteiten
- het bepalen van liquiditeits-indicatoren, waar nodig het aanduiden van drempelwaarden, en het toezien op de naleving ervan
- het bepalen van strategieën voor het management van liquiditeitsrisico en het toezicht houden op de implementatie van deze strategieën binnen de commerciële activiteiten, zowel onder normale als onder crisis omstandigheden.

Meer in het bijzonder wordt het Asset & Liability Committee geïnfomeerd inzake financieringsprogramma's, programma's voor het opbouwen van liquiditeitsreserves, simulaties van crisissomstandigheden (stress testen), en alle gebeurtenissen die zich voordoen onder crisissomstandigheden. Het Asset & Liability Committee heeft eveneens als taak om de aanpak van een liquiditeitscrisis te definiëren (noodplan).

Onder normale omstandigheden vergadert het Asset & Liability Committee elke maand maar in noodomstandigheden wordt overgeschakeld op een hogere frequentie.

De permanente leden van het Asset & Liability Committee zijn de Chief Operating Officer (voorzitter) die verantwoordelijk is voor Functies, de COO's of Adjunct COO's verantwoordelijk voor de kern-activiteiten, het hoofd van Global Markets, de Chief Risk Officer en/of zijn Adjunct, the Chief Financial Officer, het hoofd van ALM Treasury, het hoofd van ALM Treasury BNP Paribas Group, het hoofd van ALM Domestic Markets BNP Paribas Group, het hoofd van ALM, het hoofd van Beheerscontrole en de Chief Financial Officer van Domestic Markets BNP Paribas.

ALM Treasury is voor de hele Bank verantwoordelijk voor de operationele implementatie van de beslissingen inzake liquiditeit van het Asset & Liability Committee. De Asset & Liability Committees in entiteiten van de Bank zijn op hun beurt verantwoordelijk voor de lokale implementatie van de strategie inzake liquiditeitsmanagement die werd bepaald door het centrale Asset & Liability Committee.

ALM Treasury is eveneens verantwoordelijk voor het liquiditeitsbeheer verbonden aan de vervaldagstructuur van de ganse bank. Het is meer bepaald verantwoordelijk voor financiering en korte-termijn uitgifte (deposito-certificaten, commercial paper, enz.), voor senior en achtergestelde schuld-uitgifte (Medium Term Notes, obligaties, middellange en lange termijn deposito's, covered bonds, etc.) en krediet effectiseringsprogramma's. Een bijkomende taak van ALM Treasury is het aanleveren van interne financiering van de commerciële activiteiten van de Bank, operationele entiteiten, en het beleggen van eventuele kas-overschotten. Het departement is ook verantwoordelijk voor het opbouwen en het beheren van de liquiditeitsreserves. Deze omvatten onder meer activa die snel en eenvoudig kunnen verkocht worden onder crisissomstandigheden.

De Risk Functie is lid van het Asset & Liability Committee (ALCo) en van de lokale ALCo's. Het bewaakt de implementatie van de beslissingen van deze comité's door ALM Treasury. Het voert een tweedelijnscontrole uit door validatie van modellen en risico-indicatoren (met inbegrip van liquiditeits stress testen), het toezicht op risico-indicatoren en het toezicht op de naleving van toegekende limieten.

De Finance Functie is verantwoordelijk voor de productie van zowel de gestandaardiseerde reglementaire liquiditeitsratio's als van de interne beheers-indicatoren. Finance waakt over de consistentie van de door het ALM Committee van de Bank gedefinieerde interne beheers-indicatoren. De Finance Functie is lid van het Asset en Liability Committee (ALCo) en van de lokale ALCo's.

9.b Het liquiditeitsbeheer en het toezicht

Interne beheers-indicatoren van de commerciële activiteiten

De toezicht-indicatoren zijn gerelateerd aan de financieringsbehoeften van de commerciële activiteiten van de Bank, zowel onder normale als onder stress-omstandigheden. Deze indicatoren maken deel uit van de budgetplanning van de Bank met vooropgestelde objectieven waarop (maandelijks) wordt toegezien.

Financieringsbehoeften van de commerciële activiteiten van de Bank

De behoefte aan liquiditeit ten gevolge van de commerciële activiteiten van de bank wordt vooral beheerd door het verschil te meten tussen commerciële financieringsbehoeften (klantenleningen en rekeningen met debetsaldo, handelsactiva) en commerciële

financieringsbronnen (klantendeposito's, de verkoop van de uitgifte van schulden door de Bank, handelsspassiva). Deze indicator maakt het mogelijk om de liquiditeitsbehoefte van de commerciële activiteiten te meten onder normale omstandigheden. Deze meting wordt aangevuld met een bijkomende indicator die de financieringsbehoeften meet tijdens een stressperiode van één maand. Hierbij worden assumpties gebruikt die zijn vastgelegd door Europese regelgeving (Liquidity Coverage Ratio). Naast deze indicatoren van financieringsbehoeften onder normale en onder crisis omstandigheden, oefent de Bank nauwgezet toezicht uit op haar liquiditeitsreserves, de bijkomende korte-termijn en structurele financiering door ALM Treasury, zowel onder normale als onder crisissomstandigheden zoals bepaald door de stress testen in de regelgeving. De financieringsbehoeften van de commerciële activiteiten, samen met de liquiditeitsreserve en de aanbreng van liquiditeit op korte en op

lange termijn door ALM Treasury, vormen de Liquidity Coverage Ratio (LCR). Het beheer van deze componenten stelt de bank dan ook in staat om de LCR te bereiken op een vooropgesteld niveau. De financieringsbehoeften van de commerciële activiteiten zijn dan ook geïntegreerd in het budgetteringsproces van de Bank: elke commerciële activiteit maakt een schatting van haar toekomstige liquiditeitsbehoeften over meerdere jaren, in overeenstemming met haar doelstellingen qua rendabiliteit en verbruik van kapitaal. Tijdens een iteratief proces worden doelstellingen qua liquiditeitsbehoeften toegewezen aan de commerciële activiteiten, met inachtneming van de financieringsaanbreng van ALM Treasury en in overeenstemming met de doelstellingen van de bank. Het werkelijke liquiditeitsverbruik en de werkelijke aanbreng van liquiditeit door ALM Treasury wordt voortdurend opgevolgd en desnoods aangepast zodat de doelstellingen van de Bank worden behaald.

Interne liquiditeitsfacturatie

Alle activa en passiva van de Bank zijn onderworpen aan een interne liquiditeitsfacturatie. De principes hieromtrent worden bepaald door het Asset & Liability Committee van de Bank en zijn gericht op het rekening houden met de trends in de liquiditeitskosten op de markt en met het evenwicht tussen activa en passiva.

Toezichts-indicatoren

Indicatoren met betrekking tot institutionele financiering

De institutionele financiering hangt af van de marktomstandigheden en van de verschillende categorieën van institutionele investeerders die bereid zijn om financiering te verschaffen. Funding wordt gediversifieerd volgens verschillende deviezen en per geografische zones.

De institutionele financieringsbronnen zijn eveneens gediversifieerd volgens verschillende distributienetwerken, entiteiten en aan de hand van al dan niet door zekerheden gedekte financieringsprogramma's.

De financieringsstructuur kan verder worden verstevigd door langere looptijden en door het aantrekken van meer stabiele financieringsbronnen.

Indicatoren met betrekking tot de bezwaring van de activa van de Bank en van activa die door de Bank zijn ontvangen

Eigen activa die als zekerheid worden gebruikt, en activa die als zekerheid werden ontvangen en die op hun beurt zijn gebruikt als zekerheid worden als bezwaard beschouwd. Hierna volgen de belangrijkste transacties die met een zekerheid zijn bezwaard:

- verkoop en terugkoop (repo's) van zekerheden, het uitlenen van zekerheden
- garanties verleend aan Centrale tegenpartijen
- bezwaarde deposito's
- garanties gegeven aan centrale banken in de uitvoering van hun monetaire beleid
- activa die als zekerheid en als dekking dienen voor de uitgifte van gegarandeerde obligaties.

Bezwaarde zekerheden worden als pand gegeven in koop-en terugkoop transacties (repurchase agreements), derivaten transacties of ruil van obligaties. De andere activa zijn de volgende: enerzijds leningen onderhevig aan beperkingen luidens het monetaire beleid of gebruikt als onderpand voor gestructureerde schulden; anderzijds cash als onderpand gegeven tegenover derivaten.

De verhouding van bezwaarde activa ten opzichte van de gehele activa op de bankbalans bedroeg 5,0% op 31 december 2016.

Activa

In miljarden euro's	31 december 2016			
	Boekwaarde van de bezwaarde activa of encumbered assets	Reële waarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet-bezwaarde activa	Reële waarde van de niet-bezwaarde activa
ACTIVA	15		288	
Aandelen	-	-	2	2
Schuldbewijzen	4	4	34	34
Andere activa	11		252	

Verkregen onderpand

In miljarden euro's	31 december 2016	
	Reële waarde van het bezwaarde verkregen onderpand of de bezwaarde uitgegeven eigen schuldbewijzen	Reële waarde van verkregen onderpand of uitgegeven eigen schuldbewijzen beschikbaar voor bezwaring
VERKREGEN ONDERPAND	2	8
Aandelen	-	-
Schuldbewijzen	2	8
Ander verkregen onderpand	-	-
UITGEGEVEN EIGEN SCHULDBEWIJZEN ANDERE DAN EIGEN DOOR ZEKERHEID GEDEKTE OBLIGATIES EN ABS	-	-

Bezwaarde activa / verkregen onderpand en daarmee verbonden verplichtingen

In miljarden euro's	31 december 2016	
	Overeenkomstige verplichtingen, eventuele verplichtingen of uitgeleende effecten	Activa, verkregen onderpand en uitgegeven eigen schuldbewijzen andere dan door zekerheid gedekte obligaties en bezwaarde ABSs
BOEKWAARDE VAN BEPAALDE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN	13	15

Indicatoren voor de middellange en lange termijn financiering

De liquiditeitsposities op middellange tot lange termijn worden regelmatig gemeten op het niveau van de Bank ter evaluatie van het gebruik en de beschikbaarheid van middellange en lange financiering. Hiervoor wordt elk element van de balans gemeten op basis van zijn terugbetalingsvervaldag. Hierbij maakt men gebruik van de modellen en veronderstellingen van ALM Treasury die worden geëvalueerd door de RISK Functie.

Stress testen en liquiditeitsbuffers

Liquiditeits-stress testen worden op regelmatige basis en met verschillende tijdshorizonten (van 1 dag tot 3 maanden) uitgevoerd. Ze zijn gebaseerd op veronderstellingen inzake evolutie van markt-factoren en/of factoren die eigen zijn aan de Bank. De beschikbaarheid van voldoende liquiditeits-reserves om een crisis te overbruggen, wordt eveneens gemeten op bank niveau.

De liquiditeitsreserve omvat deposito's bij centrale banken, beschikbare obligaties die onmiddellijk in de financiële markten kunnen worden verkocht of gebruikt worden in een verkoop-terugkoop transactie, en beschikbare obligaties en kredieten die kunnen geherfinancierd worden bij centrale banken. De liquiditeitsreserve (ook nog genoemd counterbalancing capacity) wordt verminderd.

Een bijkomende of andere manier om de liquiditeitspositie van de Bank te verstevigen, is de transformatie van minder liquide activa naar meer liquide activa door het securitiseren van leningen (zie 4.c. Effectisering).

VERSLAG VAN HET COLLEGE VAN ERKENDE COMMISSARISSEN

Verslag van het college van commissarissen aan de algemene vergadering van aandeelhouders van BNP Paribas Fortis nv over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de Geconsolideerde Jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, zoals hieronder gedefinieerd, en omvat tevens ons verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen. De Geconsolideerde Jaarrekening omvat de geconsolideerde resultatenrekening, het geconsolideerd overzicht van het nettoresultaat en wijzigingen van activa en verplichtingen opgenomen in het eigen vermogen, de geconsolideerde balans op 31 december 2016, het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar afgesloten op die datum, het geconsolideerd overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen en de minderheidsbelangen, evenals een samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en toelichtingen.

Verslag over de Geconsolideerde Jaarrekening – Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de Geconsolideerde Jaarrekening van BNP Paribas Fortis NV (“de Vennootschap”) en haar dochterondernemingen (samen “de Groep”) voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. Het geconsolideerde balanstotaal bedraagt EUR 297 790 (000 000) en de geconsolideerde winst- en verliesrekening toont een winst van het boekjaar (deel groep) van EUR 1 727 (000 000).

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur voor het opstellen van de Geconsolideerde Jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een Geconsolideerde Jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht voor het opstellen van een Geconsolideerde Jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze Geconsolideerde Jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden uitgevoerd (International Standards on Auditing – ISA's) zoals deze in België werden aangenomen. Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren teneinde een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de Geconsolideerde Jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de Geconsolideerde Jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van zijn inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de Geconsolideerde Jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne beheersing van de groep in aanmerking die relevant is voor het opstellen, door de Vennootschap, van een Geconsolideerde Jaarrekening die een getrouw beeld geeft, en dit teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van door de raad van bestuur gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van de presentatie van de Geconsolideerde Jaarrekening als geheel.

Wij hebben van de raad van bestuur en van de aangestelden van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel zonder voorbehoud te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de Geconsolideerde Jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de geconsolideerde financiële toestand van de groep op 31 december 2016 en van het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar dat op die datum afgesloten is, in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Paragraaf ter benadrukking van bepaalde lopende juridische geschillen

Zonder afbreuk te doen aan ons oordeel vestigen wij de aandacht op toelichting 7.a van de Geconsolideerde Jaarrekening op 31 december 2016 waarin is uiteengezet dat, als gevolg van de gebeurtenissen van 2008 die de Fortis groep, waartoe de Vennootschap behoorde, hebben getroffen, een aantal eisers juridische procedures hebben geïnitieerd tegen de voormalige Fortis groep, de Vennootschap en/of bepaalde leden van de raad van bestuur en management. Het uiteindelijke resultaat van deze procedures en de mogelijke gevolgen voor de Vennootschap en zijn bestuurders kunnen op dit ogenblik niet worden bepaald. Bijgevolg werden tot op heden geen voorzieningen opgenomen in de Geconsolideerde Jaarrekening.

Verlag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden (ISA's), is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en reglementaire verplichtingen na te gaan. Op grond hiervan sluiten wij de volgende bijkomende verklaring in die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de Geconsolideerde Jaarrekening te wijzigen:

- Het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening, opgesteld overeenkomstig artikel 119 van het Wetboek van Vennootschappen en neer te leggen overeenkomstig artikel 100 van het Wetboek van Vennootschappen, behandelt, zowel qua vorm als qua inhoud, de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de Geconsolideerde Jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Brussel, 4 april 2017

Het College van Commissarissen

PwC Bedrijfsrevisoren bcvba

Vertegenwoordigd door

D. Walgrave

Bedrijfsrevisor

Deloitte Bedrijfsrevisoren bv ovv cvba

Vertegenwoordigd door

Y. Dehogne

Bedrijfsrevisor

B. De Meulemeester

Bedrijfsrevisor

**BNP PARIBAS FORTIS
JAARVERSLAG 2016
(NIET-GECONSOLIDEERD)**

VERSLAG VAN DE RAAD VAN BESTUUR

In overeenstemming met het Belgische vennootschapswetboek (art. 119) en om herhalingen te vermijden heeft BNP Paribas Fortis het niet-geconsolideerde en het geconsolideerde verslag van de Raad van Bestuur gecombineerd. Het geconsolideerde verslag van de Raad van Bestuur is te vinden in het begin van dit Jaarverslag.

Toelichting bij de ontwikkeling van de balans

De **totale balans** op 31 december 2016 bedroeg EUR 214 miljard, een stijging met EUR 10 miljard of 5% in vergelijking met 31 december 2015.

De voornaamste evoluties bevinden zich in de volgende rubrieken:

De **Kas, tegoeden bij centrale banken, postcheque- en girodiensten** stegen met EUR 6,5 miljard, voornamelijk te danken aan een stijging van de tegoeden van het bijkantoor van Amsterdam bij de Nationale Bank van Nederland (EUR 6,1 miljard).

De **vorderingen op kredietinstellingen** stegen met EUR 2 miljard of 10% in vergelijking met 31 december 2015.

De **vorderingen op cliënten** bedroegen EUR 99,3 miljard op 31 december 2016, een verhoging met EUR 0,5 miljard.

Sinds 2008 maken hypothecaire leningen en termijnleningen, geëffectiseerd via 'Special Purpose Vehicles' voor respectievelijk EUR 27,3 miljard en EUR 9,7 miljard eind 2016, geen deel meer uit van deze rubriek. De effecten die de deelneming van de bank in de "Special Purpose Vehicles" vertegenwoordigen zijn opgenomen in de rubriek 'Obligaties en andere vastrentende effecten'.

In België stegen de termijnleningen met EUR 2,8 miljard, verdeeld over verschillende soorten leningen, zoals investeringskredieten en projectfinancieringen. Hypothecaire leningen stegen met EUR 1,9 miljard dankzij nieuwe productie in een context van lage rentevoeten. De terugkoopovereenkomsten daalden met EUR (2,6) miljard, de overige vorderingen met EUR (0,6) miljard.

In de buitenlandse bijkantoren daalde de voorschotten op zichtrekeningen met EUR (0,2) miljard, voornamelijk in het bijkantoor van Amsterdam. De termijnleningen daalde met EUR (0,8) miljard.

De **obligaties en andere vastrentende effecten** bedroegen EUR 61,9 miljard op 31 december 2016. Deze portefeuille daalde met EUR (0,7) miljard of 1%, voornamelijk in België.

Het bedrag van EUR 61,9 miljard is grotendeels samengesteld uit een investeringsportefeuille van EUR 60,3 miljard bestaande uit obligaties van openbare besturen (EUR 17,8 miljard, een daling van EUR 2,2 miljard in vergelijking met 2015 ten gevolge van staatsobligaties die op vervaldag kwamen), van financiële instellingen (EUR 1,0 miljard), van 'Special Purpose Vehicles' (EUR 37,3 miljard, een verhoging van EUR 2,1 miljard ten gevolge van een nieuwe effectisering in 2016) en van andere uitgevers (EUR 4,2 miljard). De handelsportefeuille bedroeg EUR 1,6 miljard.

De **financiële vaste activa** bedroegen EUR 10,3 miljard op 31 december 2016, een stijging van EUR 2,0 miljard ten opzichte van de situatie op 31 december 2015. De evolutie betreft hoofdzakelijk de aankoop van Arval Service Lease (EUR 2,3 miljard).

De **schulden aan kredietinstellingen** bedroegen EUR 15,7 miljard op 31 december 2016 en namen toe met EUR 0,6 miljard in vergelijking met 2015.

De **schulden aan cliënten** bedroegen EUR 153,0 miljard op 31 december 2016. Dit bedrag vertegenwoordigt een groei van EUR 5,5 miljard of 4%. De evolutie vloeit vooral voort uit de stijging van zichtrekeningen (EUR 5,5 miljard in België en EUR 3,3 miljard in het bijkantoor van Amsterdam), van bijzondere deposito's (EUR 1,1 miljard) en van spaarrekeningen (EUR 1,2 miljard). Deze stijging werd gecompenseerd door een daling in de termijnrekeningen (vooral in België EUR (1,0) miljard) en in de terugkoopovereenkomsten (EUR (3,7) miljard).

De **in schuldbewijzen belichaamde schulden** bedroegen EUR 11,9 miljard op 31 december 2016 ofwel een stijging van EUR 0,8 miljard. De stijging heeft in hoofdzaak betrekking op de stijging van de uitgegeven depositocertificaten in het bijkantoor van New York.

De **achtergestelde schulden** bedroegen EUR 5,3 miljard op 31 december 2016, een daling van EUR 0,9 miljard in vergelijking met 31 december 2015. De daling hangt samen met de call van een Tier 2 achtergestelde schuld uitgegeven door BNP Paribas Fortis in 2006, gecompenseerd door een nieuwe uitgifte van een Tier 2 instrument van EUR 0,5 miljard in het vierde kwartaal van 2016, daarnaast was er ook EUR (0,3) miljard daling van de overige achtergestelde schulden.

Het **eigen vermogen**, kwam op EUR 17,3 miljard eind december 2016, een stijging met EUR 4,3 miljard of 33%. Deze stijging is te verklaren door de stijging van kapitaal in verband met de aankoop van Arval (EUR 2,3 miljard) en de toevoeging aan de reserves van de winst van het boekjaar (EUR 2,0 miljard).

Toelichting bij de ontwikkeling van de resultatenrekening

Het **resultaat van het boekjaar** toont een winst van EUR 2 003 miljoen, in vergelijking met EUR 1 580 miljoen in 2015.

De **intrestmarge** (rubrieken I en II) bedroeg EUR 2 861 miljoen in 2016, een daling van EUR (25) miljoen. Deze evolutie wordt verklaard door een afname van EUR (7) miljoen in België en een afname van EUR (18) miljoen in de buitenlandse bijkantoren.

De daling in België is voornamelijk te wijten aan de dalende rentelasten en baten ten gevolge van de renteverlaging.

De daling in de buitenlandse bijkantoren bevindt zich voornamelijk in het bijkantoor van New York en Madrid.

De **opbrengsten uit niet-vastrentende effecten** (rubriek III) bedroegen EUR 802 miljoen in 2016, een toename van EUR 421 miljoen ten opzichte van 2015, voornamelijk als gevolg van de hogere inkomsten uit dividenden van deelnemingen.

De **commissies** (rubrieken IV en V) bedroegen EUR 1 009 miljoen. De daling van EUR (42) miljoen is het resultaat van een afname in België (EUR (48) miljoen) en een toename in de buitenlandse bijkantoren (EUR 6 miljoen).

In België is de evolutie voornamelijk toe te schrijven aan een daling in transacties met betrekking tot effecten en financiële instrumenten (EUR (40) miljoen) waarvoor er minder activiteit was in 2016 dan in 2015.

De **winst uit financiële transacties** (rubriek VI) bedroeg EUR 273 miljoen, een stijging van EUR 79 miljoen.

De verkoop van beleggingseffecten, voornamelijk staatsobligaties, genereerde een winst van EUR 175 miljoen in 2016 in vergelijking met EUR 25 miljoen in 2015. Dit resultaat werd gecompenseerd door de verbrekingsvergoedingen betaald op de derivaten die werden afgesloten ter afdekking van het renterisico op deze effecten. Verder was er ook een toename van de resultaten op transacties in deviezen.

De **algemene beheerskosten** (rubriek VII) bedroegen EUR (2 526) miljoen, een daling met EUR 69 miljoen in vergelijking met 2015.

De bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen daalden met EUR 54 miljoen als gevolg van de daling van FTEs.

De overige beheerskosten daalden met EUR 14 miljoen.

De **afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa** (rubriek VIII) bedroegen EUR (119) miljoen, een daling met EUR 9 miljoen in vergelijking met 2015.

De **waardeverminderingen op de vorderingen en op de beleggingsportefeuille** (rubrieken IX en X) bedroegen EUR 27 miljoen tegenover EUR (119) miljoen in 2015, ofwel een stijging van EUR 146 miljoen.

In België bedroegen de waardeverminderingen EUR 23 miljoen in 2016 tegenover EUR (106) miljoen in 2015, ofwel een verhoging van EUR 129 miljoen.

In de buitenlandse bijkantoren bedroegen de waardeverminderingen EUR 4 miljoen in 2016 tegenover EUR (13) miljoen in 2015, ofwel een stijging van EUR 17 miljoen (voornamelijk in Madrid).

De **voorzieningen voor risico's en kosten** (rubrieken XI + XII) leidden tot een netto terugname van EUR 29 miljoen in 2016 tegenover een toename van EUR (7) miljoen in 2015. Deze evolutie is voornamelijk te wijten aan een voorziening voor handelsactiviteiten geschillen.

De **overige bedrijfsopbrengsten** (rubriek XIV) bedroegen EUR 205 miljoen, een daling van EUR 35 miljoen tegenover 2015. Deze evolutie is gedeeltelijk gerelateerd aan de doorrekening van kosten aan de entiteiten van de Groep BNP Paribas.

De **overige bedrijfskosten** (rubriek XV) bedroegen EUR (417) miljoen in 2016, een stijging van EUR (50) miljoen in vergelijking met 2015. Deze evolutie wordt voornamelijk verklaard door de verhoging van bankbelastingen.

De **uitzonderlijke opbrengsten** (rubriek XVII) bedroegen EUR 112 miljoen in 2016, een daling van EUR (19) miljoen in vergelijking met 2015. De evolutie wordt voornamelijk verklaard door de terugname van waardeverminderingen op financiële vaste activa (EUR (14) miljoen, waarvan EUR 99 miljoen op Ageas in België in 2016 en in 2015 EUR 62 miljoen op Ageas en EUR 51 miljoen op Von Essen Bank in het bijkantoor van Frankfurt).

De **uitzonderlijke kosten** (rubriek XVIII) bedroegen EUR (255) miljoen in 2016, een stijging van EUR (153) miljoen in vergelijking met 2015. De evolutie is voornamelijk verklaard door de waardeverminderingen op financiële vaste activa (EUR (80) miljoen, waarvan EUR (113) miljoen op Bank BGŻ BNP Paribas) en de provisies voor transformatiekosten (EUR (75) miljoen).

De **belastingen op het resultaat** (rubriek XX) bedroegen EUR 0 miljoen in 2016 tegenover EUR 13 miljoen in 2015. Het belastingsniveau wordt beïnvloed door de provisies voor transformatiekosten in België, en door de bijzondere fiscale regimes van de verschillende buitenlandse bijkantoren.

VOORSTEL TOT BESTEMMING VAN HET RESULTAAT VAN HET BOEKJAAR

Te verwerken winst van het boekjaar	EUR	2 003,0	miljoen
Overgedragen winst van het vorig boekjaar	EUR	2 231,9	miljoen
Te verwerken winstsaldo	EUR	4 234,9	miljoen
Toevoeging aan de wettelijke reserve	EUR	100,2	miljoen
Over te dragen winst	EUR	4 113,2	miljoen
Andere rechthebbenden	EUR	21,5	miljoen

Conform de hierboven beschreven bestemming van het resultaat van het boekjaar 2016 zal de Raad van Bestuur van BNP Paribas Fortis NV aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voorstellen om geen dividend uit te keren.

INFORMATIE MET BETREKKING TOT ARTIKEL 523 VAN HET BELGISCHE WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN

Bezoldigingen en voordelen voor de uitvoerende bestuurders van BNP Paribas Fortis

Vergadering van de raad van bestuur van 3 maart 2016

“De voorzitter brengt verslag uit over de besprekingen gehouden tijdens het remuneratiecomité van 3 maart.

In overeenstemming met de statuten en/of the Internal Governance Memorandum heeft het RemCo de remuneratie van de leden van de Executive Board, van de voorzitter van het Executive Board en van het Executive Committee overlopen en besproken.

(...)

Voorafgaand aan enige beraadslaging licht de voorzitter toe dat, **in overeenstemming met artikel 523 van het Wetboek van Vennootschappen**, alle uitvoerend bestuurders de raad van bestuur en de commissarissen van de Bank hebben ingelicht dat ieder van hen vermogensrechtelijke belangen heeft die conflicteren met die van de Bank inzake de beslissing om de Executive Board Remuneration goed te keuren. De voorzitter verzoekt bijgevolg de uitvoerende bestuurders de vergaderzaal te verlaten. De uitvoerende bestuurders verlaten de vergaderzaal en onthouden zich hierdoor van de beraadslaging en besluitvorming aangaande de Executive Board Remuneration.

(...)

De overige (niet-uitvoerende) bestuurders nemen bijkomend kennis van de verschaft informatie. Na grondige analyse keuren zij de Executive Board Remuneration als volgt goed:

Voor de voorzitter van het directiecomité, een totale bezoldiging voor het jaar 2015, inclusief voordelen in natura en bestuursvergoeding, van EUR 1 661 346;

Voor de overige 4 leden van het directiecomité, een totale bezoldiging voor het jaar 2015, inclusief voordelen in natura en bestuursvergoeding, van EUR 3 886 634.

(...)

Na deze beslissing nemen de uitvoerende bestuurders opnieuw deel aan de vergadering.”

Resolutie van de raad van bestuur van BNP Paribas Fortis houdende het verlenen van een schadeloosstellingverbintenis aan Dhr. P. Van Aken

Vergadering van de raad van bestuur van 26 augustus 2016

“Tijdens vergaderingen die in 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 en 2014 plaats vonden, besliste de Raad van Bestuur van de Bank om in bepaalde gevallen schadeloosstellingverbintenis door de Bank te verlenen aan de bestuurders voor de mogelijke aansprakelijkheid die ze lopen in de uitoefening van hun mandaat.

De Voorzitter zet uiteen dat de Bank de wenselijkheid dient te onderzoeken om ook schadeloosstellingverbintenis te verlenen aan Dhr. P. Van Aken om hem te beschermen tegen de aansprakelijkheid die hij zou kunnen oplopen als bestuurder van de Bank. De Voorzitter verwijst naar de overwegingen onderliggend aan de beslissingen van de Raad van Bestuur van 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 en 2014 die vandaag nog steeds relevant zijn. De Voorzitter stelt daarom voor dat de Bank er zich toe verbindt om Dhr. P. Van Aken schadeloosstellingverbintenis te verlenen in alle gevallen waarin hij te goeder trouw handelde en handelde op een wijze waarvan hij meende dat deze in het belang van de Bank was, met uitzondering van de gevallen waarin de aansprakelijkheid van de bestuurder zou voortvloeien uit bedrog of opzettelijke fout of de gevallen of de mate waarin deze aansprakelijkheid zou gedekt worden door een verzekeringspolis (al dan niet door de Bank afgesloten) in het voordeel van de bestuurder.

De Voorzitter stelde vast dat, **overeenkomstig artikel 523 van het Wetboek van vennootschappen**, Dhr. P. Van Aken vóór enige beraadslaging aan de andere bestuurders en de commissarissen heeft medegedeeld dat hij diende beschouwd te worden als hebbende een belang dat strijdig is met de beslissingen die de Raad dient te nemen met betrekking tot dit agendapunt omdat hij persoonlijk zou genieten van de hierboven beschreven schadeloosstellingverbintenis.

Dhr. P. Van Aken verliet de vergaderzaal en nam geen deel aan de beraadslaging en beslissing van de Raad opgenomen in paragrafen 5 en 6 hieronder.

De andere bestuurders erkenden dat de hierboven beschreven schadeloosstellingverbintenis overeenstemt met de marktpraktijken in België rekening houdende met de specifieke kenmerken van de Bank. Deze schadeloosstellingverbintenis zou in het belang van de Bank zijn aangezien zij in staat moet zijn om bestuurders aan te trekken, te behouden en te genieten van hun waardevolle

bijdragen. Bovendien genieten de overige bestuurders van een gelijkaardige schadeloosstellingverbintenis en zou het niet verlenen van een dergelijke schadeloosstellingverbintenis aan deze bestuurder een verschil in behandeling uitmaken die niet gerechtvaardigd kan worden en die het moeilijk zou maken om in de toekomst bestuurders aan te trekken en te behouden. De aan de beraadslaging deelnemende bestuurders erkenden bovendien dat er geen gevolgen van vermogensrechtelijke aard van deze schadeloosstellingverbintenis voor de Bank zijn, andere dan deze als gevolg van enige betaling die door de Bank daaronder wordt gedaan.

De overige bestuurders gingen vervolgens over tot de beraadslaging. Deze bestuurders bespraken de schadeloosstellingverbintenis en beslisten met eenparigheid van stemmen **dat de Bank Dhr. P. Van Aken schadeloos zal stellen en vrijwaren in de grootst mogelijke mate toegelaten door de toepasselijke wetgeving**, voor en van alle aansprakelijkheden, kosten, schade of andere bedragen die redelijkerwijze door hem werden opgelopen of gedragen in verband met enige procedure of vordering die een derde partij (met inbegrip van, maar niet beperkt tot, een aandeelhouder van de Bank die handelt voor eigen rekening) tegen hem instelt in zijn hoedanigheid van bestuurder van de Bank met betrekking tot enige beslissing, handeling of verzuim genomen of gesteld (of beweerdelijk genomen of gesteld) vóór, op of na de datum van deze vergadering, met dien verstande echter dat:

- a) de bestuurder handelde te goeder trouw en op een wijze waarvan hij meende dat deze in het belang van de Bank was; en
- b) deze schadeloosstellingverbintenis niet van toepassing zal zijn (i) op aansprakelijkheden, kosten, schade of andere bedragen die voortvloeien uit bedrog of opzettelijke fout van de bestuurder; noch (ii) indien, en voor zover, dergelijke aansprakelijkheden, kosten, schade of andere bedragen gedekt worden door een verzekeringspolis (al dan niet door de Bank afgesloten) in het voordeel van de betrokken bestuurder.”

INFORMATIE OVER TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

Procedure van de raad

Achtergrond

Op advies van het GNRC en in lijn met de interne governance principes, heeft de raad van bestuur op 15 december 2011 een 'Procedure van de raad voor transacties tussen verbonden partijen' (de 'Procedure') goedgekeurd die geïnspireerd is op maar niet identiek is aan artikel 524 van het Wetboek van Vennootschappen.

In het kader van transactie tussen verbonden partijen, zoals gedefinieerd in de Procedure en hierna verder beschreven als de 'Jack'- en 'Harald'-transactie, besloot de raad van bestuur tijdens de vergaderingen van 3 maart 2016 (Harald transactie) en van 30 April 2015 (Jack transactie) om een Special Board Committee (SBC) samen te stellen. De raad van bestuur benoemde drie onafhankelijke niet-uitvoerende bestuurders als SBC-leden:

- dhr. Dirk Boogmans (onafhankelijk en niet-uitvoerende bestuurder, voorzitter van het SBC);
- mw. Sophie Dutordoir (onafhankelijk en niet-uitvoerende bestuurder);
- mw. Antoinette d'Aspremont Lynden (onafhankelijk en niet-uitvoerende bestuurder).

Omdat de Jack- en Harald-transacties, in de betekenis van de Procedure, beschouwd worden als transactie tussen verschillende verbonden vennootschappen van het Bedrijf/de Bank, vroeg de raad van bestuur aan het SBC een schriftelijk gemotiveerd advies (het 'Advies') uit te brengen over deze transacties.

De Procedure bepaalt onder meer dat (i) het SBC wordt bijgestaan door een onafhankelijk financieel adviseur en iedere andere persoon die het nodig acht, en dat (ii) een van de commissarissen van de groep BNP Paribas vóór de vergadering van de raad van bestuur waarop de beslissing wordt genomen, een advies verstrekt over de nauwkeurigheid van de financiële gegevens in het Advies van het SBC.

Draagwijdte van het Advies

Overeenkomstig de Procedure moet om het even welke beslissing aangaande (i) transacties tussen het Bedrijf en een van zijn verbonden ondernemingen met uitzondering van dochterondernemingen, of (ii) transacties tussen een dochter van het Bedrijf en een verbonden onderneming van dergelijke dochter, maar die geen dochter is van het Bedrijf, worden onderwerpen aan de toepassing van de Procedure alvorens daarover een beslissing wordt genomen door de raad van bestuur. Dat houdt in dat het SBC een schriftelijk gemotiveerd Advies moet uitbrengen waarin het:

- de aard van de transactie omschrijft;
- het bedrijfsmatige voor- of nadeel van de transactie voor het Bedrijf en zijn aandeelhouders beoordeelt;
- de vermogensrechtelijke gevolgen van de transactie voor het Bedrijf beschrijft; en
- beoordeelt of de beslissing of transactie al dan niet van die aard is dat het Bedrijf daardoor mogelijk een nadeel wordt berokkend dat, in het licht van de strategie van het Bedrijf, kennelijk onrechtmatig is. Indien het Special Board Committee de beslissing of transactie niet kennelijk onrechtmatig beoordeelt, maar meent dat zij het Bedrijf zou kunnen benadelen, moet het SBC verduidelijken welke voordelen de beslissing of transactie voor het Bedrijf oplevert ter compensatie van het vermelde nadeel.

Samenstelling van het Special Board Committee

Met betrekking tot elke beslissing bedoeld in de Procedure, moet het SBC samengesteld zijn uit minimum drie (3) niet-uitvoerende bestuurders die niet de meerderheidsaandeelhouder vertegenwoordigen. De meerderheid van de leden van het SBC moeten onafhankelijke bestuurders zijn (in de betekenis van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen). Om aan die verplichting te voldoen, werd het SBC dat werd opgericht voor de transacties samengesteld uit de hierboven vermelde bestuurders.

Dhr. Dirk Boogmans, mw. Sophie Dutordoir en mw. Antoinette d'Aspremont Lynden bevestigden dat zij onafhankelijke bestuurders zijn in de betekenis van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen.

Onafhankelijk financieel en juridisch adviseur benoemd door het SBC in overeenstemming met de Procedure

Overeenkomstig de Procedure wordt het SBC bijgestaan door een onafhankelijk financieel adviseur en door iedere andere persoon die het nodig acht.

Voor beide transacties werd UBS, met maatschappelijke zetel te 1 Finsbury Avenue, EC2M 2PP London, Verenigd Koninkrijk, en ingeschreven bij het Companies House onder nummer 02035362, door het SBC als onafhankelijk financieel expert, en Eubelius Advocaten CVBA, met maatschappelijke zetel te 1050 Brussel, Louizalaan 99, en ingeschreven in de Kruispuntbank Ondernemingen onder het nummer 0460.946.968 door het SBC als onafhankelijk juridisch expert aangewezen om het SBC bij te staan in de uitvoering van zijn taak en bij het verstrekken van zijn Advies.

Basis voor de Adviezen – Activiteiten van het Special Board Committee

Het Advies van het SBC is onder meer opgesteld op basis van de informatie verstrekt door:

- voor de Harald transactie: het management van het Bedrijf, BNP Paribas S.A.;
- voor de Jack transactie: het management van het Bedrijf, BNP Paribas S.A. en Arval Service Lease S.A.;

Voor beide transacties heeft het management van het Bedrijf onder meer aan het SBC bevestigd dat de documenten en informatie die ter beschikking gesteld werden van het SBC om zijn taken uit te voeren en de betrokken transactie te beoordelen, volledig, juist, nauwkeurig en niet misleidend zijn en dat geen belangrijke informatie is achtergehouden.

In het kader van de Jack transactie heeft het SBC acht maal vergaderd in 2016, en werden zeven meetings in 2016 gehouden voor de Harald transactie. Tijdens die vergaderingen pleegde het SBC overleg en wisselde het informatie en standpunten uit met het Bedrijf, het management van BNP Paribas, de onafhankelijke financieel en juridische adviseurs (UBS / Eubelius Advocaten) en de commissaris van het Bedrijf.

Transacties

Beschrijving

Jack transactie

Arval Service Lease S.A. is een 100 procent dochter van BNP Paribas S.A., opgericht in 1989. Het is gespecialiseerd in "full-service" lange termijn leasing van diverse automerken, in het bijzonder particuliere voertuigen en kleine commerciële voertuigen. Het richt zich hoofdzakelijk op "corporates" en thans ook op de KMO-markt. Het ontwikkelt thans ook korte termijn leasing en flexibele oplossingen om aan de evoluerende vraag tegemoet te komen. De Arval Groep opereert vanuit 28 landen en is aanwezig in 48 landen, direct dan wel via ventures en partnerships.

Door haar bijzondere efficiëntie en ruim "full service" aanbod, heeft Arval bewezen om een rendabel Europees leasingbedrijf te zijn. De Arval activiteiten zijn erg winstgevend terwijl ze een lage cost/income ratio hebben.

De Jack transactie betreft een investering in een gezonde, omvangrijke en winstgevende activiteit die kern is van de BNP Paribas groep, en waarvan verwacht mag worden dat ze aanzienlijk en

positief zal bijdragen tot de winstgevendheid van de Bank. Het moet de Bank toelaten op een meer rendabele manier gebruik te maken van haar liquiditeit.

Met een ander risicoprofiel en "business cycle" dan de rest van de Bank, mag verwacht worden dat Arval ook een positief diversificatie effect zal hebben op het globaal risicoprofiel van de Bank.

De Jack-transactie bestaat uit:

- De inbreng in natura door BNP Paribas S.A. van 100% min vijf aandelen van Arval Service Lease S.A. in het kapitaal van de Bank.
- -De verkoop van vijf aandelen van Arval Service Lease S.A. door een aantal dochterbedrijven van BNP Paribas S.A. aan een dochter van de Bank.
- De financiering van het merendeel van de nieuwe business van de Arval Groep zal door de Bank gebeuren vanaf de datum van afsluiting van de Jack-transactie.

Harald transactie

Deze transactie betreft de transfer van de activiteiten, activa en passiva van acht Europese CIB bijkantoren van de Bank in Oostenrijk, Tsjechië, Denemarken, Finland, Nederland, Noorwegen, Roemenië en Zweden aan BNP Paribas. De transactie omhelst ook de transfert aan BNP Paribas van de financieringsengagements van de Bank opzichtsens de overgedragen business.

In een omgeving van geringe groei en lage interesten en toenevende reglementaire druk, lanceerde de Groep een verregaand transformatieprogramma van het operating model ("CIB of Tomorrow") van de Corporate & Institutional Banking (CIB) activiteiten, en dit voor iedere business & coverage functie wereldwijd. Het doel van dit programma is gericht op het verbeteren van de efficiëntie van CIB, en dit hoofdzakelijk middels een verbeterde organisatie van de business lines (vereenvoudiging, standaardisatie, mutualisering van de platformen en support functies, ...).

In een dergelijk klimaat is de "flow" business van de acht over te dragen CIB entiteiten niet rendabel op zich en heeft het een negatieve impact op de winstgevendheid van de Bank.

Het doel van de transactie is hoofdzakelijk gericht op het implementeren van het CIB of Tomorrow programma middels het wegwerken van inefficiënties en door het schrappen van niet rendabele activiteiten op bankniveau.

Prijsbepaling van de transacties

Jack transactie - pariteitsratio

Aangezien de Jack-transactie een inbreng in natura van aandelen betreft, dienden zowel Arval Service Lease S.A. als de Bank te worden gewaardeerd om de pariteitsratio vast te stellen. De voornaamste weerhouden waarderingmethoden waren het 'Dividend Discount Model' (DDM-methode), alsook de "trading multiples" van gelijkaardige bedrijven en eerdere "transactie multiples" voor gelijkaardige bedrijven. Het DDM is een waarderingmethode die gebaseerd is op de actualisatie van de beschikbare theoretische dividenden, met behoud van een minimale tier 1-kernkapitaalratio / solvabiliteitsratio. De kosten van eigen vermogen en de lange termijn groei zijn belangrijke uitgangspunten in dit model.

De weerhouden waarderingen resulteerden in een pariteitsratio van 14.5%, dat het percentage van Arval in de totaal geschatte waarde van Bank na inbreng bedraagt.

Deze pariteit resulteerde in het voorstel om 81 953 055 nieuwe BNP Paribas Fortis NV aandelen uit te geven in ruil voor de inbreng van 3 320 635 aandelen Arval.

De waardering van de Jack transactie werd geanalyseerd door en besproken met UBS, dat optrad als onafhankelijk financieel adviseur en het SBC assisteerde bij zijn beoordeling van de Jack transactie.

PWC Bedrijfsrevisoren cvba, burgerlijke vennootschap met handelsvorm, is opgetreden als commissaris van BNP Paribas Fortis en heeft – voordat de raad van bestuur de relevante beslissing nam – een rapport ter beschikking gesteld over de nauwkeurigheid van de financiële gegevens in het Advies van het SBC.

Harald transactie

Gelet op het rendabiliteitsprofiel van de verschillende bijkantoren, werd voor de klassieke Dividend Discount Model (DDM) waarderingmethode gekozen om de activiteiten van het Nederlandse bijkantoor te waarderen, terwijl een "rundown" waarderingmethode weerhouden werd om de zeven andere bijkantoren te waarderen.

Net zoals bij vorige transacties werd de weerhouden prijs voor de activiteiten van ieder bijkantoor uitgedrukt als de geschatte materiële nettoboekwaarde (net tangible book value) op de effectieve datum van de economische overdracht van de business plus de overeengekomen goodwill of min de overeengekomen badwill. De effectieve datum van de economische overdracht is voor alle bijkantoren vastgesteld op 31 december 2016.

De prijs voor iedere branch werd conform de procedure finaal vastgelegd volgens een tegensprekelijk proces.

De waardering van de Harald transactie werd geanalyseerd door en besproken met UBS, dat optrad als onafhankelijk financieel adviseur en het SBC assisteerde bij zijn beoordeling van de Harald transactie.

PWC Bedrijfsrevisoren cvba, burgerlijke vennootschap met handelsvorm is opgetreden als commissaris van BNP Paribas Fortis en heeft – voordat de raad van bestuur de relevante beslissing nam – een rapport ter beschikking gesteld over de nauwkeurigheid van de financiële gegevens in het Advies van het SBC.

Besluitvorming

Jack transactie

Op 27 oktober 2016 besloot de raad van bestuur van BNP Paribas Fortis:

- de voorgestelde Jack transactie verder te zetten;
- een buitengewone vergadering van aandeelhouders samen te roepen, met als voornaamste agendapunt de goedkeuring van de inbreng in natura van de aandelen van Arval Service Lease S.A. door BNP Paribas S.A. tegen uitgifte van nieuwe aandelen BNP Paribas Fortis die 14,5% vertegenwoordigen van het kapitaal post transactie.

Op 8 december 2016 keurde de buitengewone vergadering van aandeelhouders de inbreng in natura van de aandelen van Arval Service Lease S.A. door BNP Paribas S.A. tegen uitgifte van nieuwe aandelen BNP Paribas Fortis die 14,5% vertegenwoordigen van het kapitaal van de Bank post transactie.

Advies van het Special Board Committee – Vermogensrechtelijke gevolgen

“De door het management voorgestelde pariteit voor de inbreng in natura van het meerderheidsbelang in Arval Service Lease ligt binnen de door UBS weerhouden pariteitsvork zoals gebaseerd op en onderworpen aan de voorwaarden zoals voorzien in het waarderingsrapport van UBS. De aankoopprijs van het minderheidsbelang in Arval Service Lease zal eveneens gealigneerd zijn met deze pariteit ¹.

Om deze redenen is het comité van oordeel dat de voorwaarden van de transactie eerlijk zijn”.

Advies van het Special Board Committee – Besluit

“Het comité is van oordeel dat de Transactie verzoenbaar is met het vennootschappelijk belang van het Bedrijf, dit rekening houdend met het oogmerk van de voorgestelde transactie en de voordelen die de Bank uit de Transactie kan halen.

Op basis van de hierboven vermelde beschouwingen en na de financiële, wettelijke en fiscale voorwaarden van de voorgestelde Transactie te hebben besproken met de onafhankelijke experts UBS en Eubelius Advocaten, is het SBC van mening dat

¹ Dit betreft de prijs voor de vijf aandelen van Arval die niet zijn ingebracht door BNP Paribas S.A. maar zijn aangekocht van sommige van haar dochterondernemingen.

de voorgestelde Transactie geen nadeel zal berokkenen aan het Bedrijf dat onrechtmatig zou zijn gelet op de strategie van het Bedrijf. Het SBC is tevens van mening dat het onwaarschijnlijk is dat de Transactie negatieve gevolgen zou hebben waarvoor het Bedrijf niet voldoende gecompenseerd werd.”

Goedkeuring door de aandeelhouders

De raad van bestuur keurde het voorstel van de Jack transactie unaniem goed waarna deze het voorstel neerlegde ter goedkeuring door de aandeelhouders die - na het bekomen van de vereiste goedkeuringen - de Jack transactie goedkeurden op de buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders van 8 december 2016.

De Bank liet de aandeelhouders toe kennis te nemen van:

- het verslag van de raad van bestuur opgesteld conform artikel 602 van het Wetboek van Vennootschappen;
- het verslag van de statutaire auditors opgesteld conform artikel 602 van het Wetboek van Vennootschappen.

N.b.: De Jack transactie werd beschouwd als ‘strategisch’ in de betekenis van artikel 36/3,§3 van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het ‘organiek statuut’ van de Nationale Bank van België, en van artikel 77 van de Bankwet. De Europese Centrale Bank heeft op 3 november 2016 haar goedkeuring gegeven voor de Jack transactie.

Harald transactie

De raad van bestuur van BNP Paribas Fortis keurde de Harald transactie goed op 17 mei 2016.

Advies van het Special Board Committee – Vermogensrechtelijke gevolgen

“Ingevolge de voorgestelde transactie zouden de aandeelhouders van het Bedrijf, middels hun participatie in het Bedrijf, voordeel halen uit de verkoop van de structureel verlieslatende CIB bijkantoren en de hieruit volgende vereenvoudigde structuur van het Bedrijf.

Gelet op de financiële situatie van de CIB bijkantoren, zal het Bedrijf een eerlijke vergoeding van BNP Paribas ontvangen voor de CIB bijkantoren.”

Advies van het Special Board Committee – Besluit

“Het comité is van oordeel dat de voorgestelde Transactie verzoenbaar is met het vennootschappelijk belang van het Bedrijf, dit rekening houdend met het oogmerk van de voorgestelde transactie en de voordelen die de Bank uit de Transactie kan halen.

Op basis van de hierboven vermelde beschouwingen en na de financiële, wettelijke en fiscale voorwaarden van de voorgestelde Transactie te hebben besproken met de onafhankelijke experts UBS en Eubelius Advocaten, is het SBC van mening dat de voorgestelde Transactie geen nadeel zal berokkenen aan het Bedrijf dat onrechtmatig zou zijn gelet op de strategie van het Bedrijf. Het SBC is tevens van mening dat het onwaarschijnlijk is dat de Transactie negatieve gevolgen zou hebben waarvoor het Bedrijf niet voldoende gecompenseerd werd.”

Besluit van de raad van bestuur

“Op basis van het voorgaande, de bijkomende informatie verleend tijdens de vergadering en de meningen zoals meegedeeld door de bestuursleden, beslissen de bestuurders om de Harald-transactie goed te keuren, met de omstandig in het voorstel van de directie beschreven algemene voorwaarden en zoals opgenomen in het advies van het SBC daaromtrent.

Verder bekrachtigt de raad van bestuur dat de “closing” van iedere sub-transactie doorgaat op voorwaarde van het ondertekenen van sub-transactie overeenkomst en de ‘conditions precedent’ zoals opgenomen in de documentatie...”

N.b.: De Nationale Bank van België / Europese Centrale Bank heeft bevestigd dat de Harald transactie niet als ‘strategisch’ beschouwd wordt in de betekenis van artikel 77, 1° van de Belgische wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen.

BNP PARIBAS FORTIS JAARREKENING 2016 (NIET-GECONSOLIDEERD)

BALANS NA WINSTVERDELING

	Toel.	Codes	Boekjaar	Vorig boekjaar
ACTIVA				
I. Kas, tegoeden bij centrale banken, postcheque- en girodiensten		10100	10 559 472	4 027 393
II. Bij de centrale bank herfinancierbaar overheidspapier		10200	43 907	51 760
III. Vorderingen op kredietinstellingen	5.1	10300	20 720 827	18 803 923
A. Onmiddellijk opvraagbaar		10310	10 390 525	11 200 748
B. Overige vorderingen (op termijn of met opzegging)		10320	10 330 302	7 603 175
IV. Vorderingen op cliënten	5.2	10400	99 318 554	98 805 091
V. Obligaties en andere vastrentende effecten	5.3	10500	61 915 715	62 573 225
A. Van publiekrechtelijke emittenten		10510	19 247 498	21 542 539
B. Van andere emittenten		10520	42 668 217	41 030 686
VI. Aandelen en andere niet-vastrentende effecten	5.4	10600	281 580	312 653
VII. Financiële vaste activa	5.5/5.6.1	10700	10 343 392	8 314 600
A. Deelnemingen in verbonden ondernemingen		10710	7 063 496	4 882 825
B. Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat		10720	2 417 326	2 526 038
C. Andere aandelen die tot de financiële vaste activa behoren		10730	350 182	393 667
D. Achtergestelde vorderingen op verbonden ondernemingen en ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat		10740	512 388	512 070
VIII. Oprichtingskosten en immateriële vaste activa	5.7	10800	194 487	227 628
IX. Materiële vaste activa	5.8	10900	962 287	983 509
X. Eigen aandelen		11000	-	-
XI. Overige activa	5.9	11100	1 515 905	2 038 266
XII. Overlopende rekeningen	5.10	11200	8 195 861	8 020 072
TOTAAL VAN DE ACTIVA		19900	214 051 987	204 158 120

	Toel.	Codes	Boekjaar	Vorig boekjaar
PASSIVA				
VREEMD VERMOGEN		201/208	196 720 094	191 107 647
I. Schulden bij kredietinstellingen	5.11	20100	15 707 805	15 059 749
A. Onmiddellijk opvraagbaar		20110	818 513	3 131 334
B. Mobiliseringsschulden wegens herdiscontering van handelspapier		20120	-	-
C. Overige schulden op termijn of met opzegging		20130	14 889 292	11 928 415
II. Schulden bij cliënten	5.12	20200	153 013 250	147 471 746
A. Spaargelden / spaardeposito's		20210	61 628 370	60 427 505
B. Andere schulden		20220	91 384 880	87 044 241
1. Onmiddellijk opvraagbaar		20221	68 859 656	59 125 335
2. Op termijn of met opzegging		20222	22 525 224	27 918 906
3. Wegens herdiscontering van handelspapier		20223	-	-
III. In schuldbewijzen belichaamde schulden	5.13	20300	11 953 065	11 182 357
A. Obligaties en andere vastrentende effecten in omloop		20310	3 369 202	4 520 585
B. Overige schuldbewijzen		20320	8 583 863	6 661 772
IV. Overige schulden	5.14	20400	3 753 094	4 577 336
V. Overlopende rekeningen	5.15	20500	5 736 051	5 315 853
VI. Voorzieningen en uitgestelde belastingen		20600	398 281	408 796
A. Voorzieningen voor risico's en kosten		20610	398 281	408 796
1. Pensioen- en soortgelijke verplichtingen		20611	9 195	22 249
2. Belastingen		20612	14 577	9 007
3. Overige risico's en kosten	5.16	20613	374 509	377 540
B. Uitgestelde belastingen		20620	-	-
VII. Fonds voor algemene bankcrisiso's		20700	871 681	871 681
VIII. Achtergestelde schulden	5.17	20800	5 286 867	6 220 129
EIGEN VERMOGEN		209/213	17 331 893	13 050 473
IX. Kapitaal	5.18	20900	10 964 768	9 374 878
A. Geplaatst kapitaal		20910	10 964 768	9 374 878
B. Niet-opgevraagd kapitaal (-)		20920	-	-
X. Uitgiftepremies		21000	940 582	230 475
XI. Herwaarderingsmeerwaarden		21100	-	-
XII. Reserves		21200	1 313 338	1 213 188
A. Wettelijke reserve		21210	772 269	672 119
B. Onbeschikbare reserves		21220	36 988	36 988
1. Voor eigen aandelen		21221	-	-
2. Andere		21222	36 988	36 988
C. Belastingvrije reserves		21230	150 790	150 790
D. Beschikbare reserves		21240	353 291	353 291
XIII. Overgedragen winst (verlies)	(+)/(-)	21300	4 113 205	2 231 932
TOTAAL VAN DE PASSIVA		29900	214 051 987	204 158 120

RESULTATENREKENING (in staffelvorm)

	Toel.	Codes	Boekjaar	Vorig boekjaar
I. Rente-opbrengsten en soortgelijke opbrengsten	5.23	40100	3 984 893	4 120 140
A. <i>Waaronder: uit vastrentende effecten</i>		40110	718 868	904 710
II. Rentekosten en soortgelijke kosten		40200	1 123 477	1 233 669
III. Opbrengsten uit niet-vastrentende effecten	5.23	40300	802 128	381 399
A. <i>Aandelen en andere niet-vastrentende effecten</i>		40310	49 508	82 521
B. <i>Deelnemingen in verbonden ondernemingen</i>		40320	606 076	173 540
C. <i>Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat</i>		40330	141 342	121 271
D. <i>Andere aandelen die tot de financiële vaste activa behoren</i>		40340	5 202	4 067
IV. Ontvangen provisies	5.23	40400	1 384 829	1 436 629
A. <i>Makelaars- en commissielonen</i>		40410	516 123	552 507
B. <i>Vergoeding voor diensten van beheer, adviesverlening en bewaring</i>		40420	303 523	305 242
C. <i>Overige ontvangen provisies</i>		40430	565 183	578 880
V. Betaalde provisies		40500	375 711	386 126
VI. Winst (Verlies) uit financiële transacties	(+)/(-) 5.23	40600	272 923	194 011
A. <i>Uit het wissel- en handelsbedrijf in effecten en andere financiële instrumenten</i>		40610	98 359	169 020
B. <i>Uit de realisatie van beleggingseffecten</i>		40620	174 564	24 991
VII. Algemene administratieve kosten		40700	2 526 015	2 594 576
A. <i>Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen</i>		40710	1 425 375	1 479 437
B. <i>Overige administratieve kosten</i>		40720	1 100 640	1 115 139
VIII. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa		40800	119 345	128 113
IX. Waardeverminderingen op vorderingen en voorzieningen voor de posten buiten de balanstelling "I. Eventuele passiva" en "II. Verplichtingen met een potentieel kredietrisico": toevoegingen (terugnemingen)	(+)/(-)	40900	37 698	87 206
X. Waardeverminderingen op de beleggingsportefeuille in obligaties, aandelen en andere vastrentende of niet-vastrentende effecten: toevoegingen (terugnemingen)	(+)/(-)	41000	(64 746)	32 091
XI. Voorzieningen voor andere risico's en kosten dan bedoeld in de posten buiten de balanstelling "I. Eventuele passiva" en "II. Verplichtingen met een potentieel kredietrisico": bestedingen (terugnemingen)	(+)/(-)	41100	(68 356)	(74 105)
XII. Voorzieningen voor andere risico's en kosten dan bedoeld in de posten buiten de balanstelling "I. Eventuele passiva" en "II. Verplichtingen met een potentieel kredietrisico"		41200	39 373	80 769
XIII. Onttrekking (Toevoeging) aan het fonds voor algemene bankrisico's	(+)/(-)	41300	-	-
XIV. Overige bedrijfsopbrengsten	5.23	41400	205 430	240 289
XV. Overige bedrijfskosten	5.23	41500	416 732	366 475
XVI. Winst (Verlies) uit de gewone bedrijfsuitoefening vóór belasting	(+)/(-)	41600	2 144 954	1 537 548

	Toel.	Codes	Boekjaar	Vorig boekjaar
XVII. Uitzonderlijke opbrengsten		41700	112 255	131 674
A. <i>Terugneming van afschrijvingen en van waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa</i>		41710	-	1 884
B. <i>Terugneming van waardeverminderingen op financiële vaste activa</i>		41720	99 845	114 087
C. <i>Terugneming van voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten</i>		41730	-	-
D. <i>Meerwaarden bij de realisatie van vaste activa</i>		41740	8 838	15 233
E. <i>Andere uitzonderlijke opbrengsten</i>	5.25	41750	3 572	470
XVIII. Uitzonderlijke kosten		41800	254 296	101 628
A. <i>Uitzonderlijke afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa</i>		41810	-	-
B. <i>Waardeverminderingen op financiële vaste activa</i>		41820	166 430	86 450
C. <i>Voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten : toevoegingen (bestedingen)</i>	(+/-)	41830	75 000	1 011
D. <i>Minderwaarden bij de realisatie van vaste activa</i>		41840	5 689	11 042
E. <i>Andere uitzonderlijke kosten</i>	5.25	41850	7 177	3 125
XIX. Winst (Verlies) van het boekjaar vóór belasting	(+/-)	41910	2 002 913	1 567 594
XIXbis. A. <i>Overboeking naar de uitgestelde belastingen</i>		41921	-	-
B. <i>Onttrekking aan de uitgestelde belastingen</i>		41922	-	-
XX. Belastingen op het resultaat	(+/-) 5.26	42000	(38)	(12 612)
A. <i>Belastingen</i>		42010	49 628	60 911
B. <i>Regularisering van belastingen en terugneming van voorzieningen voor belastingen</i>		42020	49 666	73 523
XXI. Winst (Verlies) van het boekjaar	(+/-)	42100	2 002 951	1 580 206
XXII. Overboeking naar (Onttrekking aan) de belastingvrije reserves	(+/-)	42200	-	-
XXIII. Te bestemmen winst (Te verwerken verlies) van het boekjaar	(+/-)	42300	2 002 951	1 580 206

XVIII. STAAT VAN HET KAPITAAL EN DE AANDEELHOUDERSSTRUCTUUR

	Codes	Boekjaar	Vorig boekjaar
A. STAAT VAN HET KAPITAAL			
1. Maatschappelijk kapitaal			
a. Geplaatst kapitaal			
Geplaatst kapitaal per einde van het vorige boekjaar	20910P	xxxxxxxxxxxxxx	9 374 878
Geplaatst kapitaal per einde van het boekjaar	(20910)	10 964 768	-

	Codes	Bedragen	Aantal aandelen
Wijzigingen tijdens het boekjaar			
b. Samenstelling van het kapitaal			
Soorten aandelen			
Gewone		10 964 768	565 194 208
Aandelen op naam	51801	xxxxxxxxxxxxxx	564 978 653
Aandelen aan toonder en/of gedematerialiseerde aandelen	51802	xxxxxxxxxxxxxx	195 555

	Codes	Niet-opgevraagd bedrag	Opgevraagd, niet-gestort bedrag
2. Niet-gestort kapitaal			
a. Niet-opgevraagd kapitaal	(20920)	-	xxxxxxxxxxxxxx
b. Opgevraagd, niet-gestort kapitaal	51803	xxxxxxxxxxxxxx	-
c. Aandeelhouders die nog moeten volstorten		-	-

	Codes	Boekjaar
3. Eigen aandelen		
a. Gehouden door de instelling zelf		
* Kapitaalbedrag	51804	-
* Aantal aandelen	51805	-
b. Gehouden door haar dochters		
* Kapitaalbedrag	51806	-
* Aantal aandelen	51807	-
4. Verplichtingen tot uitgifte van aandelen		
a. Als gevolg van de uitoefening van conversierechten		
* Bedrag van de lopende converteerbare leningen	51808	-
* Bedrag van het te plaatsen kapitaal	51809	-
* Maximum aantal uit te geven aandelen	51810	-
b. Als gevolg van de uitoefening van inschrijvingsrechten		
* Aantal inschrijvingsrechten in omloop	51811	-
* Bedrag van het te plaatsen kapitaal	51812	-
* Maximum aantal uit te geven aandelen	51813	-
5. Toegestaan, niet-geplaatst kapitaal	51814	9 374 000
6. Aandelen buiten kapitaal		
a. Verdeling		
* Aantal aandelen	51815	-
* Daaraan verbonden stemrecht	51816	-
b. Uitsplitsing volgens de aandeelhouders		
* Aantal aandelen gehouden door de vennootschap zelf	51817	-
* Aantal aandelen gehouden door haar dochters	51818	-

B. AANDEELHOUDERSSTRUCTUUR VAN DE INSTELLING OP DE DATUM VAN DE JAARAFSLUITING, ZOALS DIE BLIJKT UIT DE KENNISGEVINGEN DIE DE INSTELLING HEEFT ONTVANGEN

BNP Paribas Fortis NV houdt haar maatschappelijke zetel in 1000 Brussel, Warandeborg 3.

Per 31 december 2016 bedroeg het geplaatste en gestort kapitaal EUR 10 964 767 634,40.

BNP Paribas Fortis heeft 565 194 208 aandelen uitgegeven waarvan BNP Paribas SA er 99,94% bezit.

De overige aandelen (0,06%) zijn verspreid over het publiek op anonieme basis.

VERSLAG VAN HET COLLEGE VAN ERKENDE COMMISSARISSEN

Verslag van het college van commissarissen aan de algemene vergadering van aandeelhouders van BNP Paribas Fortis nv over de statutaire jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

Overeenkomstig de wettelijke en statutaire bepalingen brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons oordeel over de statutaire Jaarrekening ("de Jaarrekening") voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, zoals hieronder gedefinieerd, en omvat tevens ons verslag over andere door wet- en regelgeving gestelde eisen. De Jaarrekening bevat de balans op 31 december 2016 en de resultatenrekening voor het boekjaar afgesloten op die datum, alsmede een overzicht van de waarderingregels en andere toelichtingen.

Verslag over de Jaarrekening – Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de Jaarrekening van BNP Paribas Fortis NV ("de Vennootschap") voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, opgesteld in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, met een balanstotaal van EUR 214.051.987 (000) en waarvan de resultatenrekening afsluit met een winst van het boekjaar van EUR 2.002.951 (000).

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur voor het opstellen van de Jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een Jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, alsook voor het implementeren van een interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht voor het opstellen van een Jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze Jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden uitgevoerd (International Standards on Auditing – ISA's) zoals deze in België werden aangenomen. Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de Jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de Jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van zijn inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de Jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne beheersing van de Vennootschap in aanmerking die relevant is voor het opstellen, door de Vennootschap, van een Jaarrekening die een getrouw beeld geeft, en dit teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Vennootschap. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde waarderingregels en van de redelijkheid van door het bestuursorgaan gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van de presentatie van de Jaarrekening als geheel.

Wij hebben van de raad van bestuur en van de aangestelden van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel zonder voorbehoud te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de Jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de Vennootschap op 31 december 2016 evenals van haar resultaten voor het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

Paragraaf ter benadrukking van bepaalde lopende juridische geschillen

Zonder afbreuk te doen aan ons oordeel vestigen wij de aandacht op de toelichting 5.28.1 bij de Jaarrekening op 31 december 2016 inzake belangrijke hangende geschillen, waarin wordt uiteengezet dat, als gevolg van de gebeurtenissen van 2008 die de Fortis groep, waartoe de Vennootschap behoorde, hebben getroffen, een aantal eisers juridische procedures hebben geïnitieerd tegen de voormalige Fortis groep, de Vennootschap en/of bepaalde leden van de raad van bestuur en management. Het uiteindelijke resultaat van deze procedures en de mogelijke gevolgen voor de Vennootschap en zijn Bestuurders kunnen op dit ogenblik niet worden bepaald. Bijgevolg werden tot op heden geen voorzieningen opgenomen in de Jaarrekening.

Verslag betreffende overige door de wet- en regelgeving gestelde eisen

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag, het naleven van de wettelijke en reglementaire voorschriften die van toepassing zijn op het voeren van de boekhouding, alsook voor het naleven van het Wetboek van Vennootschappen en van de statuten van de Vennootschap.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden (ISA's) is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en reglementaire verplichtingen na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaringen die niet van aard zijn om de draagwijdte van ons oordeel over de Jaarrekening te wijzigen:

- Het jaarverslag, opgesteld overeenkomstig artikelen 95 en 96 van het Wetboek van Vennootschappen en neer te leggen overeenkomstig artikel 100 van het Wetboek van Vennootschappen, behandelt, zowel qua vorm als qua inhoud, de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de Jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat;
- De sociale balans, neer te leggen overeenkomstig artikel 100 van het Wetboek van Vennootschappen, behandelt, zowel qua vorm als qua inhoud, de door de wet vereiste inlichtingen, bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties op basis van de informatie waarover wij beschikken in ons controledossier;
- Onverminderd formele aspecten van ondergeschikt belang werd de boekhouding gevoerd overeenkomstig de in België van toepassing zijnde wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften;
- De resultaatverwerking, die aan de algemene vergadering wordt voorgesteld, stemt overeen met de wettelijke en statutaire bepalingen;
- Wij dienen u geen verrichtingen of beslissingen mede te delen die in overtreding met de statuten of het Wetboek van Vennootschappen zijn gedaan of genomen;

- Zoals aangegeven in het verslag van de raad van bestuur heeft de raad van bestuur op 3 maart 2016 de bezoldigingen en sociale voordelen voor het werkjaar 2015 van het directiecomité formeel goedgekeurd. Tijdens de vergadering werd verwezen naar de procedure van artikel 523 van het Wetboek van Vennootschappen ten gevolge van een belangenconflict tussen de uitvoerende bestuurders en de vennootschap. De financiële gevolgen van deze beslissing werden op gepaste wijze vermeld in de sectie 'Informatie met betrekking tot Artikel 523 van het wetboek van vennootschappen' van het jaarverslag;
- Zoals eveneens aangegeven in het verslag van raad van bestuur heeft de raad van bestuur op 26 augustus 2016 (a) beslist om schadeloosstelling door de Vennootschap te verlenen aan de bestuurder P. Van Aken voor de aansprakelijkheid die hij loopt in alle gevallen waarin hij te goeder trouw en op een manier die in het belang van de Vennootschap is, heeft gehandeld, behoudens wanneer de aansprakelijkheid het gevolg zou zijn van bedrog of opzettelijke fout of behoudens wanneer de aansprakelijkheid zou worden gedekt door een verzekeringspolis en (b) artikel 523 van het Vennootschapswetboek toegepast ten gevolge van het belangenconflict. Rekening houdend met het feit dat de vergoeding van de schadeloosstelling van P. Van Aken onbeperkt is en afhankelijk is van het zich voordoen van toekomstige evenementen verkeren wij in de onmogelijkheid om de eventuele financiële gevolgen van een dergelijke beslissing op de financiële toestand van de Vennootschap in te schatten.

Brussel, 4 april 2017

Het College van Commissarissen

PwC Bedrijfsrevisoren bcvba

Vertegenwoordigd door

D. Walgrave

Bedrijfsrevisor

Deloitte Bedrijfsrevisoren bv ovv cvba

Vertegenwoordigd door

Y. Dehogne

Bedrijfsrevisor

B. De Meulemeester

Bedrijfsrevisor

OVERIGE INFORMATIE

Koersen van het aandeel BNP Paribas Fortis op de wekelijkse veilingen in 2016

De hoogste en laagste koersen per maand van het BNP Paribas Fortis aandeel op de wekelijkse veilingen op Euronext Brussel (Euronext Expert Market) in 2016 waren als volgt (in EUR) :

Maand	Laagste	Hoogste
Januari	27,20	27,21
Februari	29,90	29,90
Maart	27,22	27,25
April	27,20	27,22
Mei	27,28	27,38
Juni	27,35	27,42
Juli	26,20	27,25
Augustus	26,10	27,25
September	26,76	27,00
Oktober	25,50	25,60
November	25,50	25,50
December	25,60	25,60

Externe functies, uitgeoefend door bestuurders en effectieve leiders op 31 december 2016, waarvan de openbaarmaking wettelijk verplicht is

Conform het reglement van de Nationale Bank van België (NBB) van 6 december 2011 met betrekking tot de uitoefening van externe functies door leiders van gereguleerde ondernemingen, heeft de raad van bestuur van BNP Paribas Fortis '*interne regels betreffende de uitoefening van externe functies door bestuurders en effectieve leiders van BNP Paribas Fortis*' ingevoerd.

De regels van de NBB bepalen onder meer dat bepaalde externe functies die door de effectieve leiders en bestuurders van BNP Paribas Fortis worden uitgeoefend, in het jaarverslag moeten worden vermeld.

De 'effectieve leiders' van BNP Paribas Fortis zijn zoals opgesomd in de lijst die wordt voorgelegd aan de NBB en die in overeenstemming met de geldende regels geüpdatet wordt, en bevatten de leden van het directiecomité van BNP Paribas Fortis en leiders van buitenlandse bijkantoren van BNP Paribas Fortis.

Met 'externe functies' – namelijk vooral mandaten als bestuurder van een onderneming – die het voorwerp van een vermelding uitmaken, worden gerefereerd aan functies in andere vennootschappen dan patrimoniumvennootschappen, 'management' vennootschappen, instellingen voor collectieve belegging of vennootschappen waarmee BNP Paribas Fortis nauwe banden heeft als deel van de Groep.

Voornaam, Naam (Functie) Vennootschap	Bedrijfsactiviteit (functie)	Notering
Herman DAEMS (Voorzitter van de raad van bestuur)		
- Domo Investment Group NV	Chemische industrie (Voorzitter van de raad van bestuur, als vaste vertegenwoordiger van Crossbow BVBA)	-
- Unibreda NV	Verzekeringen (Voorzitter van de raad van bestuur – onafhankelijk bestuurder)	-
Max JADOT (Voorzitter van het directiecomité)		
- Bekaert NV	Staalindustrie (bestuurder)	Euronext Brussel
Filip DIERCKX (Ondervoorzitter van het directiecomité)		
- IVD NV	Administratieve diensten (Voorzitter van de raad van bestuur als vaste vertegenwoordiger van GINKGO Associates BVBA)	-
- SD Worx for Society CVBA	Beheer- en administratie diensten (Voorzitter van de raad van bestuur)	-
- SD Diensten NV	Opleidings- en beheerdiensten (Voorzitter van de raad van bestuur)	-
- HR Worx NV	Holding (Voorzitter van de raad van bestuur als vaste vertegenwoordiger van GINKGO Associates BVBA)	-
Dominique AUBERON (bestuurster)		
- Euronext NV	Beurs (Lid van de toezichtscomité, lid van het governance- en benoemingscomité)	Euronext Parijs
Dirk BOOGMANS (Bestuurder)		
- ASAP.be NV	Human resources (Bestuurder, als vaste vertegenwoordiger van DAB Management)	
- GIMV NV	Investeringsmaatschappij (Bestuurder)	Euronext Brussel
- Vinçotte International NV	Inspectie-, controle- & certificatie diensten (Bestuurder en voorzitter van het auditcomité, als vaste vertegenwoordiger van DAB Management)	-
Antoinette d'ASPREMONT LYNDEN (Bestuurster)		
- Groep Brussel Lambert NV	Portefeuillemaatschappij (Bestuurster en voorzitter van het audit comité)	Euronext Brussel
Stefaan DECREAENE (Bestuurder)		
- Ardo Holding	Holding vennootschap (Bestuurder)	-
Sophie DUTORDOIR (Bestuurster)		
- Bpost NV	Postdiensten (Onafhankelijk bestuurster, lid van het auditcomité, lid van het remuneratie- en benoemingscomité en lid van de speciale raad van onafhankelijke bestuurders)	Euronext Brussel
- Poppeia BVBA	Voeding (Zaakvoerster)	-
- Valeo NV	Toeleverancier auto-onderdelen (Bestuurster en lid van het governance- en remuneratiecomité)	Euronext Parijs

Begrippenlijst

Achtergestelde schuld (lening)

Een lening (of effect) dat lager staat in de rangorde van schulden die aanspraak kunnen maken op activa en inkomsten.

Actieve markt

Een markt waar homogene goederen worden verhandeld tussen op elk moment bereidwillige kopers en verkopers en waar de prijzen beschikbaar zijn voor het publiek.

Afwikkelingsdatum

Datum waarop een actief aan of door een entiteit wordt geleverd.

Basispunt (bp)

Eén honderdste van een procent (0,01%).

Besloten derivaat (in een contract)

Een component van een hybride(samengesteld) instrument dat tevens een niet-afgeleid basiscontract omvat. Het basiscontract kan een obligatie of aandeel, een lease-overeenkomst, een verzekeringscontract of een aan- of verkoopcontract zijn.

Binnen twaalf maanden te verwachten kredietverliezen

Het gedeelte van de tijdens de looptijd te verwachten kredietverliezen dat de te verwachten kredietverliezen vertegenwoordigt die voortvloeien uit gebeurtenissen waardoor wanbetaling met betrekking tot een financieel instrument ontstaat, en die zich binnen een periode van twaalf maanden na de verslagdatum kunnen voordoen.

Cash flow hedge

Een afdekking van het risico op schommelingen in de kasstromen van een actief of een verplichting of van een verwachte toekomstige transactie en die voortkomen uit variabele koersen of prijzen.

Clearing

De administratieve vereffening van effecten, futures en opties via een verrekeningsagentschap en de eraan verbonden financiële instellingen (clearing members).

Commercial mortgage-backed security (CMBS)

Een type obligatie die gedekt wordt door hypotheeken op commercieel vastgoed zoals winkels, kantoorgebouwen, hotels, scholen, industriële gebouwen en andere commerciële sites.

Consolidatiekring

De wettelijke en prudentiële consolidatiekring van BNP Paribas Fortis NV

Contantewaardeberekening (Discounted cash flow method)

Een waarderingsmethode waarbij de verwachte toekomstige kasstromen verdisconteerd worden tegen een rentevoet die de tijdswaarde van het geld uitdrukt alsook een risicopremie die een weerspiegeling vormt van de extra opbrengst die beleggers verlangen om het risico te compenseren op lagere kasstromen dan verwacht.

Credit Default Swap (CDS)

Een kredietderivaat tussen twee partijen. De koper van een credit default swap ontvangt kredietbescherming, terwijl de verkoper van een CDS de kredietwaardigheid van een onderliggend financieel instrument garandeert.

Credit spread

Het renteverschil tussen een risicovrije rentevoet of referentierentevoet (met name overheidsobligaties) en bedrijfsobligaties of -kredieten.

Deelneming

Een entiteit waarin BNP Paribas Fortis NV invloed van betekenis heeft en die geen dochteronderneming of belang in een joint venture is.

Derivaat

Een financieel instrument (op of buiten beurs verhandeld) waarvan de koers direct afhangt ('afgeleid is van') de waarde van een of meer onderliggende waarden, bijvoorbeeld aandelenindexen, schuldpapier, goederenprijzen, andere afgeleide instrumenten, een andere overeengekomen prijsindex of regeling.

Dochteronderneming

Dochterondernemingen zijn die ondernemingen waarin BNP Paribas Fortis NV, direct of indirect, het financiële en operationele beleid kan sturen teneinde voordelen uit deze activiteiten te verwerven ('zeggenschap').

Duration

Een algemene maat van de sensitiviteit van de prijs (de waarde van het hoofdbedrag) van een vastrentend instrument, uitgedrukt als een veranderingspercentage met 100 basispunten verandering in opbrengst. In de berekening van 'duration van eigen vermogen' refereert het begrip eveneens naar de gewogen gemiddelde timing van kasstromen van een portefeuille van activa of verplichtingen. Het wordt berekend op basis van netto contante waarde van de kasstromen (hoofdbedrag en rente).

Earnings at Risk

Een maat voor de sensitiviteit van toekomstig netto-inkomen aan hypothetische ongunstige veranderingen in rentevoeten of aandelenprijzen. Earnings at Risk schat de impact in van stress tests op het netto-inkomen voor belastingen. EaR vertegenwoordigt een mogelijke afwijking van verwachte inkomen voor belastingen bij een ongunstige gebeurtenis over de komende 12 maanden binnen een gekozen betrouwbaarheidsinterval. EaR dekt zowel de totstandbrenging van een verlies als het er niet in slagen om opbrengsten te maken.

Effectenleentransacties

Een lening van een effect van de ene partij aan de andere, die op zijn beurt het effect dient terug te bezorgen op de eindvervaldag van de transactie. Een dergelijke lening is veelal gewaarborgd. Dit type van transacties geeft aan de eigenaar van het effect de mogelijkheid om een bijkomend rendement te behalen.

Factoring

Een vorm van bedrijfsfinanciering waarbij een bedrijf uitstaande vorderingen tegen een vergoeding overdraagt aan een factoringmaatschappij die de debiteurenadministratie, risicodekking en financiering van vorderingen voor haar rekening neemt.

Financiële lease

Een leaseovereenkomst die vrijwel alle aan de eigendom van een actief verbonden risico's en beloningen overdraagt. De eigendom kan uiteindelijk wel of niet worden overgedragen.

Geamortiseerde kostprijs

Bedrag waarvoor het financieel actief of de financiële verplichting bij de eerste opname in de balans wordt opgenomen, verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde geaccumuleerde afschrijving van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag, en verminderd met eventuele afboekingen wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

Goodwill

Goodwill vertegenwoordigt het positieve verschil tussen enerzijds de reële waarde van de activa, verplichtingen en uitgegeven eigenvermogensinstrumenten, en anderzijds het belang van BNP Paribas Fortis NV in de reële waarde van de activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen.

Hedge accounting

Verantwoording van de compenserende effecten van veranderingen in de reële waarde van het afdekkingsinstrument en de reële waarde van het afgedekte instrument in de resultatenrekening van dezelfde periode.

IFRS

Afkorting voor International Financial Reporting Standards (voorheen International Accounting Standards (IAS)). De standaard internationale boekhoudregels voor het opstellen van jaarrekeningen vanaf 1 januari 2005 voor alle beursgenoteerde ondernemingen binnen de Europese Unie, die de jaarcijfers beter vergelijkbaar maken en beter inzicht in de financiële positie en resultaten verschaffen.

Immaterieel vast actief

Een identificeerbaar, niet-monetair actief zonder fysieke vorm dat slechts verantwoord wordt op de balans als het toekomstige economische voordelen genereert en de kost van het actief op een betrouwbare manier kan gemeten worden.

Joint venture

Een strategische samenwerking tussen twee of meer partijen, die vermogen en kennis inbrengen maar anderszins onafhankelijk blijven opereren.

Kans op wanbetaling (PD)

De kans dat een wederpartij over een periode van een jaar in gebreke blijft. PD is een parameter gebruikt in de berekening van het verwachte verlies (EL).

Kernkapitaal

Totaal beschikbaar kapitaal op groepsniveau (gebaseerd op de bancaire definitie van Tier 1 kapitaal).

Kern Tier-1 kapitaal

De verplichtingen componenten die erkend worden als Tier-1 kapitaal onder het reglement op het eigen vermogen van de kredietinstellingen, na aftrek van innovatieve hybride leningen.

Kredietwaarde-aanpassing

Aanpassing aan de waarde van de portfolio aangehouden voor handelsdoeleinden om rekening te houden met het tegenpartijrisico.

Macro hedge

Een afdekking van een specifiek risico voor een portefeuille van tegoeden of activa.

Nde-to-default credit derivatives

Kredietderivaten die enkel kredietbescherming bieden voor de n'de van de posities die in gebreke blijven in een groep van referentieposities.

Netto investeringshedge

Een afdekking van het financieel risico van een netto investering in een buitenlandse entiteit door een transactie met een compenserend risicoprofiel af te sluiten.

Notioneel bedrag

Een uitdrukking van een aantal eenheden van een valuta, een financieel instrument, een bepaald volume of gewicht dat gespecificeerd wordt in een transactie met derivaten.

Operationele lease

Een overeenkomst die het gebruik van een goed toelaat tegen periodieke betalingen, maar geen overdracht inhoudt van een eigendomstitel. Het financiële risico blijft bij de schuldeiser of leasinggever.

Optie

Het recht, maar niet de verplichting, om een effect gedurende een bepaalde periode of op een bepaalde datum tegen een bepaalde prijs te kopen (calloptie) of verkopen (putoptie).

Personeelsvoordelen

Het geheel van niet-verplichte verzekeringen en andere voorzieningen die werknemers, inclusief hun salaris, ontvangen in ruil voor door hen verrichte diensten

Private equity

Effecten van bedrijven die niet aan een beurs zijn genoteerd. De verkoop van private equity is aan strenge regels gebonden. Omdat een markt ontbreekt moet een belegger zelf een koper vinden als hij zijn aandeel in een dergelijk bedrijf wil verkopen.

Reële waarde (fair value)

Het bedrag waarvoor een actief (verplichting) kan worden verkregen (aangegaan) of verkocht (vereffend) in een markt-conforme ('at arm's length') transactie, tussen bewuste en bereidwillige partijen.

Reële-waardeafdekking (Fair value hedge)

Een afdekking om de risicopositie te beperken aan schommelingen in de reële waarde van een actief, een verplichting, of een vaststaande verbintenis. De schommeling van de reële waarde is verbonden aan een specifiek risico en heeft een invloed op de gerapporteerde nettowinst.

Residential mortgage-backed security (RMBS)

Een type obligatie die gedekt wordt door hypotheek op residentieel vastgoed in plaats van door hypotheek op commercieel vastgoed.

Risicopositie bij in gebreke blijven (EAD)

Risicopositie bij ingebreke blijven geeft een schatting van het bedrag waaraan de Bank blootstaat in het geval dat een lener in gebreke blijft. EAD is een van de parameters nodig om het verwachte verlies (EL) te berekenen.

Schuldbewijs gedekt door activa (ABS)

Een obligatie of een effect dat gewaarborgd wordt door activa. Het begrip 'ABS' wordt over het algemeen gebruikt om te verwijzen naar effecten waarbij de onderliggende garantie bestaat uit activa, die niet bestaan uit residentieële eerste hypotheek, zoals kredietkaarten en 'home equity'-leningen, leases of commerciële hypotheek.

Schuldbewijs gedekt door leningen (CLO)

Een vorm van securitisatie waarbij de betalingen van meerdere middelgrote en grote commerciële leningen worden gebundeld en worden doorgegeven aan verschillende klassen van eigenaars opgedeeld in verschillende tranches.

Schuldbewijs gedekt door schuldinstrumenten (CDO)

Een type activa gedekt door effecten en gestructureerde kredietproducten dat resulteert in een risicopositie in een portefeuille van vastrentende activa en het kredietrisico verdeelt over meerdere tranches met elk een verschillende credit rating. CDO kunnen schuldbewijzen gedekt door leningen (CLO), schuldbewijzen gedekt door obligaties (CBO) en schuldbewijzen gedekt door synthetische obligaties (CSO) omvatten.

Schuldvernieuwing

Schuldvernieuwing is het principe waarbij enerzijds (a) een uit te voeren verplichting vervangen wordt door een nieuwe verplichting of (b) een partij van de overeenkomst vervangen wordt door een andere nieuwe partij.

Synthetische schuldbewijzen

Een schuldbewijs gedekt door schuldinstrumenten (CDO) waarin de onderliggende kredietrisicopositie genomen wordt door een credit default swap aan te gaan in plaats van door het kopen van werkelijke financiële activa.

Terugkoopovereenkomst

De verkoop van een effect waaraan een overeenkomst gekoppeld wordt aan een bepaalde prijs om het terug te aan te kopen op een vastgelegde datum en tegen een andere bepaalde prijs.

Terugverkoopovereenkomst

De aankoop van een effect waaraan een overeenkomst gekoppeld wordt om het terug te verkopen op een vastgelegde datum en tegen een hogere prijs.

Te verwachten kredietverliezen

Het gewogen gemiddelde van kredietverliezen waarbij de respectieve risico's van een wanbetaling als wegingsfactoren worden gebruikt.

Tier 1-kapitaal

Kernkapitaal van een bank uitgedrukt als percentage van het risicogewogen balanstotaal.

Tijdens de looptijd te verwachten kredietverliezen

De te verwachten kredietverliezen die voortvloeien uit alle mogelijke gebeurtenissen waardoor tijdens de verwachte looptijd van een financieel instrument wanbetaling met betrekking tot het financiële instrument ontstaat.

Transactiedatum

De datum waarop BNP Paribas Fortis NV toetreedt tot de contractuele bepalingen van het instrument.

VaR

Afkorting van Value at Risk: een techniek op basis van de statistische analyse van historische marktontwikkelingen en fluctuaties. De VaR bepaalt de kans dat het verlies op een portefeuille een bepaald bedrag zal overschrijden. Voor de bepaling van de marktrisico's gerelateerd aan haar marktzaalactiviteiten, berekent BNP Paribas Fortis NV een VaR gebruik makend van een 99% betrouwbaarheidsinterval over een horizon van 1 dag. Deze kalibratie heeft tot doel het risico van tradingactiviteiten te reflecteren onder normale liquiditeitsomstandigheden.

Vastgoedbelegging

Vastgoed dat wordt aangehouden omwille van huuropbrengsten of een stijging van de kapitaalwaarde.

Verlies bij wanbetaling (LGD)

Het verlies bij wanbetaling is het gemiddelde verlies bij het in gebreke blijven van de tegenpartij. LGD is een parameter nodig voor de berekening van het verwachte verlies (EL).

Verwachte verlies (EL)

Het verwachte verlies is het verwachte jaarlijks niveau van kredietverliezen binnen een economische cyclus. De werkelijke verliezen voor een bepaald jaar zullen afwijken van het verwachte verlies, maar het verwachte verlies is het bedrag dat BNP Paribas Fortis NV gemiddeld mag verwachten te verliezen binnen een economische cyclus. Het verwachte verlies dient eerder te worden beschouwd als een kost van bedrijfsvoering dan als een risico op zichzelf. Het verwachte verlies wordt als volgt berekend: $EL = EAD \times PD \times LGD$.

Voorziening

Een verplichting van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip. Voorzieningen worden opgenomen als verplichtingen wanneer het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen vereist zal zijn om deze verplichtingen af te wikkelen en in de veronderstelling er dat een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Volatiliteitsswap

Een volatiliteitsswap is een termijncontract dat investeerders toelaat om de toekomstige volatiliteit van een specifiek onderliggend te verhandelen.

Waardevermindering

Het bedrag waarmee de boekwaarde van een actief zijn realiseerbare waarde overtreft. In dergelijke gevallen zal de boekwaarde via de resultatenrekening teruggebracht worden tot zijn reële waarde.

Afkortingen

ZOPC	Oversight of Operational Permanent Control	EBA	European Banking Authority
ABS	Asset-backed Security	ECB	European Central Bank
AC	Audit Committee	EL	Expected Loss
ACPR	Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution	EEPE	Effective Expected Positive Exposure
AFS	Available for Sale	EPE	Expected Positive Exposure
AIRBA	Advanced Internal Ratings Based Approach	Euribor	Euro Interbank Offered Rate
ALCO	Assets and Liabilities Committee	FCF	Fortis Commercial Finance
ALM	Asset and Liability Management	FV	Fair Value
AMA	Advanced Measurement Approach	FVA	Funding Value Adjustment
AQR	Asset Quality Review	FX	Foreign Exchange
ARCC	Audit, Risk and Compliance Committee	GC	Group Compliance
AT1	Additional Tier 1	GDP	Gross Domestic Product
BGL	Banque Générale du Luxembourg	GNC	Governance and Nomination Committee
BNPP IP	BNP Paribas Investment Partners	GNRC	Governance, Nomination and Remuneration Committee
BPLS	BNP Paribas Leasing Solutions	GWWR	General Wrong Way Risk
CASHES	Convertible and Subordinated Hybrid Equity-linked Securities	HTM	Held to Maturity
CBFA	Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen	IAS	International Accounting Standards
CCF	Credit Conversion Factor	IASB	International Accounting Standards Board
CCP	Central Counterparty	ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process
CDS	Credit Default Swap	ICC	Internal Control Committee
CDO	Collateralised Debt Obligation	IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
CET1	Common Equity Tier 1	IFRS	International Financial Reporting Standards
CGU	Cash-generating Unit	IPEV	International Private Equity and Venture Capital Valuation
CIB	BNP Paribas Fortis NV Corporate and Investment Banking	IRBA	Internal Ratings Based Approach
CLO	Collateralised Loan Obligation	IRC	Incremental Risk Change
CMBS	Commercial Mortgage-backed Security	ISDA	International Swaps and Derivatives Association
CMRC	Capital Markets Risk Committee	KPI	Key Performance Indicator
CMS	Constant Maturity Swap	LGD	Loss Given Default
CODM	Chief Operating Decision Maker	MBS	Mortgage-backed Security
CPBB	Corporate & Public Banking Belgium	MCS	Mandatory Convertible Securities
CRM	Central Risk Management	MtM	Mark to Market
CRO	Chief Risk Officer	M&A	Mergers & Acquisitions
CRR/CRD IV	Capital Requirement Regulation/Capital Requirement Directive IV	NBB	Nationale Bank van België
CSO	Collateralised Swap Obligation	NPV	Net Present Value
CSR	Corporate Social Responsibility	OCA	Own Credit Value Adjustment
CTBE	Corporate and Transaction Banking Europe	OCI	Other Comprehensive Income
CVA	Credit Value Adjustment	OFS	One Financial System
DDM	Discounted Dividend Model	OMT	Outright Monetary Transactions
EAD	Exposure at Default	OTC	Over the Counter
EaR	Earnings at Risk	PD	Probability of Default
		PFC	Product and Financial Control Committee

PFE	Potential Future Exposures
P/L	Profit or Loss
RC	Risk Committee
RemCo	Remuneration Committee
Risk-IM	Risk – Investment & Markets
RMBS	Residential Mortgage-backed Securities
RPB	Retail & Private Banking
RPN	Relative Performance Note
RWA	Risk Weighted Assets
SCI	Structured Credit Instruments
SME	Small and Medium-sized Enterprises
SPE	Special Purpose Entity
SPV	Special Purpose Vehicle
SRI	Socially Responsible Investment
SSM	Single Supervisory Mechanism
STSC	Stress Testing Steering Committee
SVaR	Stressed Value at Risk
SWWR	Specific Wrong Way Risk
TEB	Türk Ekonomi Bankası
USTA	Unrated Standardised Approach
VaR	Value at Risk
VRC	Valuation Review Committee
V&RC	Valuation and Risk Control

BNP Paribas Fortis NV, Warandeberg 3 - B-1000 Brussel

BNP PARIBAS

FORTIS

De bank
voor een wereld
in verandering